

В. П. Порощук

ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

ЧАСТИНА **1**

Порощук В. П.

П59 Я досліджую світ. 1 клас. Частина 1 / В. П. Порощук. — Х. : Вид. група «Основа», 2019. — 222, [2] с. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3555-4.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-му класі Нової української школи, складені відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти (2018) за чинними Типовими програмами.

Розподіл годин і тематика уроків відповідають змісту підручника Т. Г. Гільберг, С. С. Тарнавської, О. В. Гнатюк, Н. М. Павич (Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти : (у 2-х ч.). — К. : Генеза, 2018).

Конспекти уроків, різноманітних за формою проведення, побудовано з урахуванням основних положень Концепції «Нова українська школа», на засадах компетентнісного, діяльнісного підходів, з використанням елементів інтеграції, інноваційних та здоров'язбережувальних технологій, інтерактивних методів та прийомів навчання, сучасного обладнання як складової нового освітнього середовища.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	5
Я І МОЯ ШКОЛА	7
Я школяр. Я школярка	7
Урок 1. Я знайомлюся з однокласниками	7
Урок 2. Ми — однокласники	10
Урок 3. Правила доброчинності	13
Урок 4. Чому потрібно дотримувати розпорядку дня	16
Урок 5. Створення лепбука «Розпорядок дня»	19
Урок 6. Моя постава — мое здоров'я	23
Урок 7. Охайність та особиста гігієна	27
Урок 8. Робоче місце школяра	31
Я і мої можливості	34
Урок 9. Хто я? Який я? Яка я?	34
Урок 10. Хобі та захоплення дітей	38
Урок 11. Як я расту?	41
Урок 12. Як я пізнаю навколишній світ?	44
Урок 13. Цікавий світ професій	47
Урок 14. Кожна людина — унікальна	51
Урок 15. Органи чуття — наші помічники	55
Урок 16. Очі — орган зору	59
Урок 17. Яку інформацію ми сприймаємо за допомогою очей	63
Урок 18. Чи можна все бачити за допомогою очей	66
Урок 19. Як зберегти зір	69
Урок 20. Вуха — орган слуху	73
Урок 21. Чи можна все чути за допомогою вух	76
Урок 22. Як потрібно берегти слух	79
Урок 23. Шкіра — орган дотику	82
Урок 24. Догляд за шкірою	85
Урок 25. Виготовлення ляльки з пластикових чи дерев'яних ложок	89
Урок 26. Ніс — орган нюху	92
Урок 27. Язик — орган смаку	96
Урок 28. Міні-проект «Органи чуття тварин»	99
Урок 29. Для чого потрібні органи чуття	103
Моя школа	106
Урок 30. Безпечна дорога до школи	106
Урок 31. Ми — пішоходи	109
Урок 32. Знайомство зі шкільними приміщеннями	113
Урок 33. Правила евакуації	116
Урок 34. Прогулянка шкільним подвір'ям	120
Урок 35. Наш клас	123
Урок 36. Виготовлення панно «Наш клас»	126
Урок 37. Кімнатні рослини	129

Урок 38. Як доглядати за кімнатними рослинами?	133
Урок 39. Учимося взаємодіяти	137
Урок 40. Улюблені ігри дітей	140
Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ	144
Як я досліджую навколишній світ	144
Урок 41. Для чого проводити спостереження?	144
Урок 42. Практикум «Пророщування гілочки бузку (<i>абрикоси</i>)»	148
Урок 43. Для чого ми проводимо досліди? Практична робота-дослід «Лимон, що плаває»	151
Урок 44. Практична робота. Досліди з магнітами	154
Урок 45. Виготовлення квітки «Латаття» з паперу	157
Урок 46. Для чого ми проводимо вимірювання?	160
Урок 47. За допомогою чого ми досліджуємо?	163
Урок 48. Використання приладів у родині	166
Я дослідник. Я дослідниця	169
Урок 49. Досліджуємо властивості повітря	169
Урок 50. Міні-проект «Ліси — “легені” планети»	173
Урок 51. Виготовлення вітрячка з паперу	177
Урок 52. Досліджуємо властивості води	180
Урок 53. Значення води (<i>або Для яких потреб люди використовують воду?</i>)	184
Урок 54. Досліджуємо властивості ґрунту	187
Урок 55. Значення ґрунту для живої природи	190
Світ, який нас оточує	193
Урок 56. Природа навколо нас	193
Урок 57. Нежива і жива природа	197
Урок 58. Тіла природи	200
Урок 59. Сонце — джерело світла і тепла	203
Урок 60. Правила захисту від сонця	206
Урок 61. Виготовлення аплікації «Сонце нашого класу»	209
Урок 62. Світ живої природи	213
Урок 63. Практикум «Що необхідно організмам для життя»	217
Урок 64. Узагальнення та систематизація знань учнів	220
ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ	223

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Я І МОЯ ШКОЛА Я школяр. Я школярка		
1	Я знайомлюся з однокласниками	
2	Ми однокласники	
3	Правила доброчинності	
4	Чому потрібно дотримувати розпорядку дня	
5	Створення лепбука «Розпорядок дня»	
6	Моя постава — моє здоров'я	
7	Охайність та особиста гігієна	
8	Робоче місце школяра	
Я і мої можливості		
9	Хто я? Який я? Яка я?	
10	Хобі та захоплення дітей	
11	Як я расту	
12	Як я пізнаю навколишній світ	
13	Цікавий світ професій	
14	Кожна людина — унікальна	
15	Органи чуття — наші помічники	
16	Очі — орган зору	
17	Яку інформацію ми сприймаємо за допомогою очей	
18	Чи можна все бачити за допомогою очей	
19	Як зберегти зір	
20	Вуха — орган слуху	
21	Чи можна все чути за допомогою вух	
22	Як потрібно берегти слух	
23	Шкіра — орган дотику	
24	Догляд за шкірою	
25	Виготовлення ляльки з пластикових чи дерев'яних ложок	
26	Ніс — орган нюху	
27	Язик — орган смаку	
28	Міні-проект «Органи чуття тварин»	
29	Для чого потрібні органи чуття	
Моя школа		
30	Безпечна дорога до школи	
31	Ми — пішоходи	
32	Знайомство зі шкільними приміщеннями	
33	Правила евакуації	
34	Прогулянка шкільним подвір'ям	
35	Наш клас	

№ з/п	Тема уроку	Дата
36	Виготовлення панно «Наш клас»	
37	Кімнатні рослини	
38	Як доглядати за кімнатними рослинами	
39	Учимося взаємодіяти	
40	Улюблені ігри дітей	
Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ Як я досліджую навколишній світ		
41	Для чого проводити спостереження	
42	Практикум «Пророщування гілочки бузку (<i>абрикоси</i>)»	
43	Для чого ми проводимо досліди? Практична робота-дослід «Лимон, що плаває»	
44	Практична робота. Досліди з магнітами	
45	Виготовлення квітки «Латаття» з паперу	
46	Для чого ми проводимо вимірювання	
47	За допомогою чого ми досліджуємо	
48	Використання приладів у родині	
Я дослідник. Я дослідниця		
49	Досліджуємо властивості повітря	
50	Міні-проект «Ліси — “легені” планети»	
51	Виготовлення вітрячка з паперу	
52	Досліджуємо властивості води	
53	Значення води (<i>або Для яких потреб люди використовують воду?</i>)	
54	Досліджуємо властивості ґрунту	
55	Значення ґрунту для живої природи	
Світ, який нас оточує		
56	Природа навколо нас	
57	Нежива й жива природа	
58	Тіла природи	
59	Сонце — джерело світла й тепла	
60	Правила захисту від сонця	
61	Виготовлення аплікації «Сонце нашого класу»	
62	Світ живої природи	
63	Практикум «Що необхідно організмам для життя»	
64	Узагальнення та систематизація знань учнів	

Я ШКОЛЯР. Я ШКОЛЯРКА

УРОК 1. Я ЗНАЙОМЛЮСЯ З ОДНОКЛАСНИКАМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про свої обов'язки як школяра; учити доброзичливо спілкуватися з іншими у спільній діяльності, доречно вживати слова етикету; розвивати вміння спілкуватися з однолітками та дорослими; виховувати культуру поведінки;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: тематичні малюнки, кольорові олівці, фломастери, папір, Незнайко.

Тип уроку: урок ознайомлення з новим матеріалом.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Діти, сьогодні ми познайомимося ближче з усіма учнями нашого класу. Будемо навчатися доброзичливо спілкуватися та вживати слова етикету. Помічником нам буде новий підручник «Я досліджую світ».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Вправа «Знайомство»

Учитель пропонує учням по черзі назвати своє ім'я і сказати, на яку тему вони люблять спілкуватися з друзями. *Наприклад:* «Мене звати Каріна. Я люблю говорити зі своїми друзями про музику».

Робота в парах. Вправа «Як ми вітаємося»

— Розгляньте малюнок у підручнику (с. 4).

— З ким і як ми вітаємося?

— Яких правил поведінки слід дотримувати під час спілкування? (*Учитель зачитує репліки з підручника на с. 4. Учні в парах вітаються і знайомляться. За бажанням пари показують приклад знайомства перед усім класом.*)

Технологія «Крісло автора»

— Чи багато у вас друзів? Де і як ви з ними познайомилися?

Технологія «Два — чотири — всі разом»

— Які слова ввічливості ви знаєте?

Організація роботи:

- Учитель ставить учням запитання для обговорення.
- Учні об'єднуються у пари з метою взаємообговорення своїх ідей.
- Пари об'єднуються в четвірки, обговорюють попередньо досягнуті рішення щодо поставленого запитання.
- Четвірки об'єднуються в більші групи або обговорюють поставлене запитання з усім класом.

Фізкультхвилинка

Привіт, усім, привіт!

Будемо знайомі!

Привіт, усім, привіт!

Життя таке чудове!

(Діти плещуть у долоні.)

(Утворюють коло, беруться за руки.)

(Підходять до середини з витягнутими руками.)

2. Застосування учнями знань і вмінь

Поетична хвилинка

- Послухайте вірш «Добрі слова» (*підручник, с. 5*).
- Які слова ввічливості ви чули?
- Чому їх називають «чарівними»?
- Коли їх уживають?

Гра «Етикет»

Ця гра допомагає дітям опанувати певні моделі поведінки. Її проводять у кілька етапів.

Перший етап «Привітання». Усі учасники гри сідають на стільці так, щоб бачити одне одного. Потім вони по черзі виходять і вітають решту. Основне завдання: привітання кожного гравця має чимось відрізнятись від інших. Наприклад, перший сказав «Привіт!»; другий — «Добрий день!»; третій — помахав рукою; четвертий — «віддав честь»; п'ятий — уклонився; шостий помахав рукою і сказав: «Привіт!» і т. ін. Діти можуть комбінувати декілька вітань в одне, дорослий може їм допомагати. Коли всі одне одного привітали, починається другий етап гри.

Другий етап «Комплімент». Діти обирають зі своєї групи «короля» і «королеву», яких саджають на трон. Решта учасників гри — «піддані», які по черзі підходять до «трону», вклоняються «королю» і говорять комплімент «королеві». Коли всі «піддані» висловили свої компліменти, «королем» і «королевою» стають наступні учасники, і так — до тих пір, поки всі не отримають свою «частку» компліментів.

Вправа «Інтерв'ю»

Учні об'єднуються у пари, розказують одне одному про себе (*повідомляють дату свого народження, розказують про свою улюблену іграшку або заняття*). Відтак учасники по черзі відрекомендовують своїх партнерів у вигляді реклами.

Робота в групах. Складання правил спілкування

- Послухайте правила спілкування. (*Учитель зачитує правила з підручника, с. 5*)
- Яких правил дотримуєте ви? (*Учні обговорюють проблему в групах, презентують свої відповіді.*)

Наприклад:

ОСНОВНІ ПРАВИЛА СПІЛКУВАННЯ

1. Під час розмови з іншими людьми намагайся бути ввічливим.
2. Поважай співрозмовника, будь уважним, доброзичливим.
3. Уважно слухай того, з ким говориш, не перебивай його не перепросивши.
4. Спілкуючись з іншими, намагайся не виявляти свого поганого настрою.
5. Не розмовляй без потреби голосно, не вживай грубих слів.
6. Під час розмови не викрикуй, не розмахуй руками.

Фізкультхвилинка

В цьому класі друзі всі:	(Три оплески.)
Я і ти, і ми, і ви.	(Три оплески.)
Добрий день, тому, хто зліва.	(Поворот ліворуч.)
Добрий день, тому, хто справа.	(Поворот праворуч.)
Ми — одна сім'я.	(Розводять руки в сторони, показують на всіх.)
В цьому класі друзі всі:	(Три притупування ногами.)
Я і ти, і ми, і ви.	(Три притупування ногами.)
Посміхнись, тому, хто зліва.	(Посміхаються сусідові ліворуч.)
Посміхнись, тому, хто справа.	(Посміхаються сусідові праворуч.)
Ми — одна сім'я.	(Розводять руки в сторони, показують на всіх.)

Вправа-гра «Навіщо ходять до школи»

— Діти, до нас завітав Незнайко. Він не знає, навіщо ходити до школи. Допоможіть йому! Якщо твердження правильне, плескайте у долоні; якщо неправильне — тупайте ногами.

— До школи ходять, щоб:

- дружити;
- читати;
- гратися;
- писати;

- розмовляти із сусідом за партою;
- навчатися;
- підказувати однокласникам;
- дізнатися про щось цікаве;
- виконувати завдання вчителя.

3. Творчі вправи

Робота над прислів'ями

— Послухайте прислів'я, поясніть його зміст.

- Увічливість нічого не коштує, але багато дає.
- Які прислів'я про спілкування ви знаєте?

Наприклад:

- На надмірну ввічливість не ображаються.
- Ввічливе слово — цілюще повітря.
- Добре слово дух підносить.
- Від теплого слова й лід розмерзає.
- Ласкаве слово — що весняний день.

Ігри-ситуації

Запропонувати дітям вигадані ситуації.

- Ти прийшов у нову школу — познайомся з усіма.
- У тебе вдома друзі — познайом їх зі своїми батьками, покажи свій будинок.
- До вас у клас прийшов новий учень — познайомся з ним.

Графічна вправа «Мої друзі»

Мета: діагностувати та з'ясувати проблеми у міжособистісних стосунках дитини.

— Намалюйте кольоровими олівцями своїх однокласників. Можна намалювати їх як людей, а можна у вигляді тварин, птахів, квітів, дерев тощо.

(Після малювання потрібно обговорити малюнок з дитиною, запитати її, хто тут намальований, чому вона намалювала саме цих дітей. Дізнатися, чому намалювала їх у певному образі.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Характеристики людей»

Учитель обирає кількох учнів, які стають поруч одне з одним. Вони повинні мати щонайменше одну спільну ознаку (наприклад, темне волосся). Решта дітей, які утворюють коло, мають визначити цю характеристику. Якщо хтось здогадується, то пропонує іншій дитині з кола, хто має таку саму характеристику, долучитися до групи. (Учень, який відгадав, має право обрати групу дітей, що мають іншу спільну ознаку.)

Психологічна гра «Добра тварина»

Діти стоять, тримаючись за руки. Ведучий тихим голосом промовляє: «Ми одна велика, добра тварина. Послухаймо, як вона дихає». Усі дослухаються до свого дихання і дихання сусідів. «А тепер подихаймо разом!». Видих — усі роблять два кроки назад, вдих — два кроки вперед.

«Так не тільки дихає тварина, так чітко й рівно б'ється її велике, добре серце. Стук — крок уперед, стук — крок назад. Ми всі беремо дихання та стук серця цієї тварини собі. Ми — єдине ціле».

Вправа «Відкритий мікрофон»

Учитель пропонує учням по черзі поділитися враженнями від уроку (одним реченням сказати, що сподобалося, а що — ні).

Підсумкова вправа «Коло дружби»

Учитель пропонує дітям узяти за руку свого сусіда. Коли утвориться коло, учні кажуть разом: «Будьмо друзями!».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 2. МИ — ОДНОКЛАСНИКИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про свої обов'язки як школяра; учити доброзичливо спілкуватися з іншими в спільній діяльності; розрізняти вчинки, оцінювати їх з погляду моральності; розвивати навички спілкування; виховувати почуття дружби, доброти;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: клубок ниток або м'яч, сюжетні малюнки, картки.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань і вмінь

Вправа «Павутиння»

— На попередньому занятті ми всі познайомилися. Тому зараз перевіримо, чи добре ви запам'ятали своїх однокласників.

Для гри потрібен клубок ниток, що учасники кидають одне одному в довільному порядку, і той, хто впіймав його, розповідає щось про себе. Потім павутиння, що утворилося, розплутують у зворотному порядку, називаючи ім'я дитини, якій кидають клубок. *(Таку вправу можна виконувати і з м'ячиком.)*

Психогімнастична вправа «Веселі друзі»

Діти об'єднуються у пари. Кожна пара по черзі розіграє таку ситуацію: двоє друзів, які все літо не бачилися, нарешті зустрілися в школі. Вони радісно вигукують, підбігають одне до одного, обіймаються, стрибають від радощів, сміються, кружляють у танці.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми поговоримо про добрі справи і вчинки учнів, які навчаються в одному класі. Як називають таких учнів? *(Однокласниками.)*

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Рольова гра «Добре чи погано?»

Обладнання: сюжетні малюнки, на яких зображено добрі й погані людські вчинки.

Учитель починає гру з бесіди про те, що українці — доброзичливий та чесний народ, вони захищають слабких і поважають літніх людей. Потім кожна пара дітей отримує по два сюжетних малюнки із зображенням добрих та поганих учинків. Діти обговорюють сюжети, потім по черзі демонструють малюнки всім, розповідають, що на них намальовано, й оцінюють учинки *(добрі вони чи погані, чи вчинить так справжній школяр)*.

Робота за малюнками

1) Робота за підручником.

— Розгляньте малюнки в підручнику (с. 6).

— Які добрі справи роблять діти?

2) Робота в групах. Вправа «Добре — погано».

— Розгляньте малюнки. Проаналізуйте вчинки дітей. Розподіліть малюнки на дві групи.

I група. Добрі вчинки.

II група. Погані вчинки.

Презентація роботи груп.

«Мозковий штурм»

— Висловіть свої думки, ідеї з приводу запропонованої теми «Чому добре допомагати одне одному?».

Правила «Мозкового штурму»

- Кожен має право висловитися.
- Висловлюватися стисло, почергово.
- Висловлювання інших не критикувати.
- Обговорити й узагальнити запропоновані ідеї.

2. Самостійне застосування знань учнями

Робота за підручником (с. 6)

— Розгляньте малюнки. Як діти допомагають одне одному?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Чи сприятиме дружня допомога навчанню?	

Пальчикова гра «Апельсин»

Мета: розвивати дрібну моторику рук.

Ми ділили апельсин,	(Крутять стиснутий кулачок лівої руки, розчепірівши пальці правої руки.)
Нас багато — він один.	(Піднімають вказівний палець лівої руки, решта стиснуті.)
Ця частинка — для зайчат,	(Ліву руку стискають у кулак, мізинець відгинають.)
Ця частинка — для качат,	(Відгинають середній палець.)
Ця частинка — для дівчат,	(Відгинають вказівний палець.)
Ця частинка — для Андрійка,	(Відгинають великий палець.)
А для вовка — тільки шкірка.	(Долоню повертають тильною стороною догори, округливши пальці та погладжуючи «шкірку».)
Вовк сердитий — не ходи!	(Долоні стикаються передпліччями, трохи зігнуті пальці постукують по пальцях другої руки — «вовчі зуби».)
І не буде нам біди!	(Руки «розбігаються» по столу або по колінах, стукаючи пальцями.)

3. Тренувальні вправи

Робота в парах. Вправа «Пізнай себе»

- Назви одну річ, що ти не любиш робити. Чому? Це добре чи погано?
- Назви одну річ, що ти любиш робити. Чому? Це добре чи погано?

Вправа «Аргументую»

— Наведіть чіткі аргументи «за» і «проти» певного твердження.

	брати участь у спільних іграх.
Добре ...	сваритися за результат гри.
Погано ...	вихвалитися своїми досягненнями.
	допомагати однокласникам у навчанні.

Метод «Коло ідей»

— Запропонуйте свої ідеї щодо спільних корисних справ учнів нашого класу.

Гра «Упізнай за голосом»

Учні стоять спиною до вчителя (або сидять із заплющеними очима). Учитель вказує на одного з учнів. Той, на кого вказали, має покликати когось з однокласників. Учень повинен, не дивлячись, упізнати за голосом того з однокласників, хто покликав його.

Розминка «Веселі хлоп'ята»

Дружно разом піднялись,	(Підводяться з-за парт.)
Вліво, вправо подивились.	(Нахиляють голову ліворуч, праворуч.)

Потім хутко повернулись, (Руки на пояс, роблять поворот.)
Всім навколо посміхнулись, (Посміхаються.)
Поплескали в долоні (Плещуть у долоні.)
І побігали, як поні. (Біжать на місці.)
«Хай лунає всюди сміх, (Ці слова всі вимовляють хором.)
Ми — малята, кращі всіх!».

4. Творчі вправи

Мовна вправа

- Розгляньте малюнки. Що роблять діти? Складіть речення.
- З ким з цих дітей ви хотіли б дружити? Поясніть чому.

Пантоміма

Під звуки музики діти шикуються у два ряди навпроти одне одного і без слів (*жестами та мімікою*) виражають схвалення, привітання, побажання здоров'я, достатку (*наприклад, кивають головою, прикладають руку до серця, широко розводять руки в сторони тощо*).

Вправа «Дослідження та інтерпретація факту»

Василько часто свариться з однокласниками.

— Висловіть свої думки щодо факту за питаннями.

- Як ви оцінили цей факт?
- Чому це відбувається?
- Які наслідки спричиняє?
- Чи можна це попередити?
- Як вплинути?

Гра «Хрестики — нулики»

— Біля правильної відповіді поставте «хрестик», а біля неправильної — «нулик».
(*Учитель зачитує твердження, учні ставлять відповідні позначки.*)

- Хлопчики і дівчатка можуть бути справжніми друзями.
- Справжній друг дасть тобі списати складну задачу.
- Щоб мати справжніх друзів, треба бути дуже сильним.
- Справжній друг завжди зрадіє твоїм успіхам.
- Друг — це чесність, справедливість, підтримка.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Які добрі справи виконували учні вашого класу?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всі ваші справи хороші?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому діти повинні допомагати одне одному?

Четверта пелюстка (творча). Які добрі вчинки можуть зробити твої однокласники?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Як дружня допомога сприяє навчанню?

Шоста пелюстка (практична). Яку допомогу ти можеш запропонувати однокласнику?

Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»

Кожен учень доповнює фразу «Не хочу хвалитися, але я...» словами, що стосуються теми уроку.
(*Наприклад: роблю добрі вчинки, дружу з усіма однокласниками, допомагаю друзям, дослухаюся до порад дорослих, учуся оцінювати свої вчинки тощо.*)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 3. ПРАВИЛА ДОБРОЧИННОСТІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** з'ясувати зміст поняття «добročинність»; учити розрізняти й аналізувати вчинки, оцінювати їх з погляду моральності; розвивати вміння доброзичливо спілкуватися з іншими в спільній діяльності; виховувати бажання творити добро;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: малюнки сонечка і хмаринки, іграшки або малюнки із зображенням персонажів знайомих казок, коробка з «чарівними окулярами», сюжетні малюнки, макет дерева, картки-листочки зі словами.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань і вмінь

Гра «Вітання в колі друзів»

Діти беруться за руки, утворюючи коло разом з учителем, промовляють:

Зараз ми візьмемося за руки —
Веселіше стане всім,

Бо у класі усі друзі,
Сяють усмішки у всіх.

Гра «Добрий — злий»

Обладнання: іграшки або малюнки із зображенням персонажів знайомих казок; предметні малюнки (*сонечко, хмаринка*).

Чарівниця Казка запросила всіх казкових героїв на бал. Для того щоб вони всі не посварилися, слід розподілити їх на добрих і злих. Діти по черзі обирають казкового героя, пригадують, з якої він казки, дають йому оцінку (*добрий чи злий*). Діти обґрунтовують свою відповідь, ставлять доброго героя на стіл до сонечка, злого — до хмаринки.

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи здогадалися ви, про що ми говоритимемо на уроці?
- Які герої казок вам подобаються більше — добрі чи злі? Чому?
- Отже, сьогодні ми поговоримо про доброту, взаємодопомогу та добročинність.
- Що таке добročинність?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Словникова робота

Добročинність — безкорисливе надання допомоги тим, хто її потребує.

Колективне розв'язування ситуацій

— Ми живемо серед людей. Вам потрібно вчитися розв'язувати різні життєві ситуації, у які ви можете потрапити. Нумо проаналізуємо деякі з них.

- Попереду вас іде дідусь. У одній руці у нього важка сумка, у другій — паличка. Старенький зупинився відпочити, поставив сумку і паличку біля будинку. Раптом палиця упала. Ви проходите поруч і все це бачите. Що ви зробите?
- На подвір'ї грався маленький хлопчик. Його мама сиділа на лавці та в'язала шапочку. Хлопчик побіг за м'ячем, упав, забив коліно, лежить і плаче. Ви сидите навпроти. Що ви зробите?
- Надворі сонячний літній день. Ви з мамою зібралися іти на річку, але мама почувається погано. Вам дуже хочеться купатися, поніжитися у променях лагідного сонечка. Як ви вчините?

- Дорогою зі школи додому ви побачили кошеня-безхатка. Воно було налякане і розгублене. Ви хотіли пройти повз нього, але кошенятко підбігло до вас, довірливо притиснулося і замуркотіло. Вам хочеться забрати тваринку додому, але батьки не дозволяють. Як ви вчините?
- У дворі граються двоє малюків, збоку стоїть дівчинка. Вона теж хоче гратися, але боїться підійти. Що ви зробите?

— Я задоволена, діти, що, розв'язуючи різні життєві ситуації, ви надали перевагу добру й милосердю. Сподіваюсь, що і в реальному житті ви не поступитесь своїми принципами.

Висновок. Добрі справи приносять радість. Їх запам'ятовують на довгі роки.

Гра «Чарівні окуляри»

Учитель показує дітям коробку й повідомляє:

— Тут у мене лежать «чарівні окуляри». Той, хто їх надягне, бачитиме в інших людях лише гарне, навіть ті гарні риси, що людина приховує. Той, хто надягне ці окуляри, сам стане кращим.

Учитель надягає окуляри, підходить по черзі до кожної дитини і каже про неї щось хороше. Він пропонує дітям приміряти ці окуляри і помітити в товаришеві те, чого діти не бачили раніше. Діти по черзі приміряють «чарівні окуляри» і називають гарні риси своїх однолітків. (*Наприклад: доброта, довіра, щедрість, доброзичливість, порядність, милосердя, щирість, сміливість, скромність, чесність, чуйність, добродійність.*)

Руханка «Потяг дружби»

Учитель пропонує учням вишикуватися одне за одним, тримаючи руки на поясі тих, хто перед ними. Той, хто попереду, — «паровозик». Він задає темп руху і звуковий супровід, решта підлаштовується, не порушуючи руху «потяга».

2. Застосування нових знань. Робота за підручником

1) Робота за малюнками (с. 7).

— Розгляньте малюнки. Розкажіть про добрі справи дітей. Чи опинялися ви в таких самих ситуаціях?

2) Складання правил добродійності.

— Складіть за малюнками правила добродійності. Доповніть їх.

ПРАВИЛА ДОБРОДІЙНОСТІ

- Допмагай слабшим, меншим.
- Допмагай старшим.
- Долучайся до спільної справи.
- Люби тварин.
- Підгодовуй птахів узимку.
- Будь дружлюбним до дітей з особливими потребами.
- Ніколи не заздри.
- Прощай іншим помилки.

Висновок. Добро повертається добром!

3) Робота за малюнками (с. 8).

— Розгляньте малюнки. Чому дітям цікаво разом проводити час? Що їх об'єднує?

Технологія «Крісло автора»

— Які спільні справи об'єднують учнів вашого класу?

Висновок. У класі мають бути доброзичливі стосунки.

Гра «Подарунок на всіх»

Гра розвиває вміння дружити, розуміти і радувати інших. Дітям по черзі дають завдання: «Якщо ти раптом став чарівником, що ти всім нам подаруєш?»

Наприкінці гри проводять конкурс, чий подарунок найкращий.

Фізкультхвилинка

3. Тренувальні вправи

Гра «Так — ні»

Діти утворюють коло. Учитель називає якості їхніх друзів. «Якщо вам до вподоби — плескайте в долоні, якщо ні — тупайте ногами. (*Добрий, веселий, щедрий, злий, привітний, жадібний, скромний, щирий, нестриманий, життєрадісний, співчутливий, байдужий, добродійний.*)

Проблемна ситуація. Робота над оповіданням В. Сухомлинського «Навіщо кажуть "Спасибі!"?»

Дрімучим лісом ішли двоє подорожніх: дідусь і хлопчик. Було жарко, хотілося пити. Нарешті вони прийшли до струмка. Тихо дзюрчала холодна вода. Мандрівники нахилились, напились.

Дідусь сказав: «Спасибі тобі, струмочку!». Хлопчик усміхнувся.

— Чому ти усміхнувся, хлопче? — запитав дідусь.

— Навіщо ви, дідусю, сказали струмочкові «Спасибі!»? Він же не живий, не дізнається про вашу подяку, не почує ваших слів.

— Це так. Якби води напився вовк, він міг би не дякувати. Ми ж не вовки, а люди. А знаєш, кого це слово вшановує, звеличує, підносить?

Хлопчик замислився. Він ще ніколи не думав над цією мудрою істиною. Тепер саме був час — дорога через ліс довга.

— Якою є ваша думка з цього приводу?

— Навіщо люди кажуть «Спасибі!»?

4. Творчі вправи

Хвилинка фантазії

— Уявіть себе велетнями або казковими героями. Які добрі справи ви зробили б?

Робота над прислів'ями

— З давніх-давен у людині цінувалися порядність, добро, чуйність, милосердя. Народ створив багато прислів'їв та приказок про ці риси.

1) Гра «Продовж прислів'я».

- Хто людям добра бажає...
- Перший крок до добра — ...
- Робиш добро — ..., робиш зло — ...

Слова для довідок: не кайся; той і собі має; не роби зла; зла й сподівайся.

2) Вправа «Поясни!».

— Поясніть зміст прислів'їв (*підручник, с. 9*). Як ви розумієте кожне з них?

Вправа «Я думаю так»

— Чому потрібно навчатися? Послухайте, як на це запитання відповіли діти. (*Учитель зачитує з підручника (с. 9) висловлювання дітей.*)

— З ким з них ви погоджуєтеся? Поясніть свій вибір.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Компліменти»

Сидячи в колі, усі беруться за руки. Дивлячись в очі сусідові, потрібно сказати йому кілька добрих слів, за щось похвалити. Той, до кого звертаються, киває головою і говорить: «Спасибі, мені дуже приємно!». Потім він дарує комплімент своєму сусідові. Вправу проводять по колу.

Вправа-гра «Дерево Доброти»

— Прикрасьте листочками наше «Дерево Доброти». Оберіть листочки з тими словами-поняттями, з якими вам хотілося б зустрітись.

Учні по черзі витягують картки-листочки зі словами, що озвучує учитель, і прикріплюють їх на «Дерево Доброти». (*На листочках записано слова: працьовитість, доброта, злість, грубість, чемність, терпіння, повага, зло, обман, милосердя, любов, ненависть, увічливість, байдужість, щедрість, мужність, взаємодопомога, боягузтво, щирість.*)

Метод «Рюкзак»

Кожен учень стисло дає відповідь на запитання: «Які з тих знань і вмінь, що набув на уроці, він візьме із собою для використання?».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 4. ЧОМУ ПОТРІБНО ДОТРИМУВАТИ РОЗПОРЯДКУ ДНЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** систематизувати знання учнів про розпорядок дня та його вплив на здоров'я; довести необхідність його дотримання; розвивати звичку правильно розподіляти свій час; виховувати акуратність, організованість;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; інформаційно-цифрова компетентність, екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: диск, поділений на чотири частини; малюнки для колажу; малюнки із серії «Режим дня»; комп'ютер; відео; фліпчарт; картинки «Частини доби»; фішки; таблиця «Метод п'яти пальців».

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, інформатична, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань і вмінь

Бесіда

- Чи робите ви вранці зарядку?
- Навіщо потрібно робити зарядку?

Відгадування загадок

- Завітав до тітки-ночі,
Позіхнув, розплющив очі.
Всіх скликає на сніданок:
— Прокидайтеся, вже... (*ранок!*)
- Чорна корова
Всіх людей поборола,
А білий віл
Всіх людей підвів. (*Ніч і день.*)

— Молодці!

Рада всіх вас привітати,
Вчасно заняття почати.

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Що, на вашу думку, означає слово «вчасно»?
- А що ви, діти, завжди робите вчасно?

(*Діти по колу висловлюють свої думки.*)

Наприклад:

- Я — Марійка. Я завжди вчасно приходжу до школи.
- Я — Максим. Я завжди вчасно виконую домашні завдання.
- Я — Надійка. Я завжди вчасно повертаюся зі школи додому.

— Продовжте фразу: «Той, хто планує свій час, ... (*успішний, задоволений, бадьорий, здоровий, успішний...*)».

— Сьогодні, діти, ви вчитиметесь правильно розподіляти час, аби багато встигнути й добре почуватися.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Дидактична гра «Ми живемо за режимом»

Дидактичне завдання: показати відображення основних ритмів людського організму в ритмах природи — зміна частини доби.

Для гри потрібен диск, поділений на чотири частини, на кожній з них зображено певну частину доби (*ранок, день, вечір, ніч*). Коли стрілка зупиняється на будь-якій «частині доби», дитина розповідає, що людина робить у ці години.

Перегляд мультфільму

Діти переглядають і обговорюють мультфільм «Абетка здоров'я. Режим дня дитинки за півтори хвилини» (<https://youtu.be/ZmY0vLTp56c>).

Гра «Вихідні — будні»

Якщо вчитель називає будній день тижня, то дитина робить вигляд, що вона щось робить: грається іграшками, пише, малює. Якщо вихідний — плескає в долоні.

Створення колажу «Режим дня»

Діти об'єднуються у дві групи.

I група — скласти малюнковий режим дня на робочий день.

II група — скласти малюнковий режим дня на вихідний день.

Фізкультхвилинка

Вранці часу я не гаю,	(Ходьба на місці.)
На зарядку вибігаю,	(Біг на місці.)
Марширую, присідаю,	(Присідання.)
Легко бігаю, стрибаю.	(Стрибки на місці.)
І не стомлююсь ні трішки,	(Танцювальні рухи.)
Бо я дужі маю ніжки.	

2. Застосування нових знань. Робота за підручником

1) Робота в парах за змістом вірша (с. 10).

Учитель читає вірш. Учні в парах ставлять одне одному запитання за змістом вірша.

Наприклад: Яких справ багато вранці? Як розрахувати час? Скільки часу потрібно на умивання? на одягання? щоб застелити постіль? На що ще потрібні хвилини? Чому не варто спинятись?

2) Робота за малюнком «Режим дня» (с. 11).

— За малюнком розкажіть про розпорядок дня школяра.

Математична хвилинка

— Кожен з вас за моїм сигналом у цілковитій тиші подумки почне рахувати секунди і, коли полічить до 10, підніме руку. Потім ми підіб'ємо підсумок, хто підвів руку вчасно, хто раніше, а хто — спізнився.

Гра «Мій день»

Обладнання: малюнки із серії «Режим дня».

Учитель розкладає на килимку малюнки із серії «Режим дня», а діти повинні пригадати свій режим дня із самого ранку і послідовно на фліпчарті розташувати картинки.

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Навіщо людям потрібен розпорядок дня?».

Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання.

— Чи погоджуєтесь ви із думкою групи?

Гра «Так чи ні?»

- Спати потрібно не менше 9 годин на добу. (Так.)
- Харчуватися потрібно завжди в один і той самий час. (Так.)
- Недоїдання корисне для здоров'я. (Ні.)
- Перед сном корисно погуляти на свіжому повітрі. (Так.)
- Щоденна ранкова гімнастика шкідлива для здоров'я школяра. (Ні.)
- Не варто вчасно приходити до школи. (Ні.)
- Їсти потрібно швидко, не затримуючи інших. (Ні.)

Гра «Коли це буває?»

Обладнання: картинки «Частини доби» (один комплект на двох дітей); по одній фішці на кожну дитину.

Учитель пропонує дітям розкласти на столі по порядку частини доби, а потім запитус: «Коли... діти лягають спати? роблять ранкову гімнастику? ясно світить сонце? мама повертається з роботи?». Діти на відповідну картинку викладають свою фішку. (Можна провести у вигляді змагання.)

Руханка. Вправа «Пантоміма»

— Покажіть: як миємо руки; чистимо зуби; робимо ранкову зарядку; робимо уроки; граємо м'ячем, ідемо до школи, обідаємо, стрибаємо на скакалці.

3. Творчі вправи

Гра «Живий» режим дня»

Учитель називає етапи режиму дня. (Підйом, обід, сніданок, уроки в школі, відпочинок, вечерея, виконання домашніх завдань, заняття за інтересами.)

Учень, який має відповідний малюнок, виходить на середину класу. Завдання решти учнів: розмістити дітей з малюнками у порядку виконання режиму дня.

Відгадування загадок

Учитель зачитує загадки про годинник і час (*підручник, с. 11*). Діти відгадують загадки і висловлюють свої думки про плинність часу.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Чи вмієте ви правильно розподіляти свій час?	

Робота над прислів'ям

— Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'я: «Якщо хочеш здоров'я мати, треба рано вставати, а ввечері вчасно лягати».

— Розгляньте малюнок (*підручник, с. 12*).

— Чому хлопчик виглядає втомленим?

— Що ви йому порадите?

Висновок. Кращий спосіб відпочити і відновити сили — це сон. Під час сну діти ростуть швидше.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Малюнковий скрайбінг

— Розмістіть сюжетні малюнки, що відображають основні етапи розпорядку дня, у певній послідовності.

Висновок. Щоб бути здоровим, слід постійно дотримувати розпорядку дня.

Вправа «Річечка»

Діти «річечкою» нагадують одне одному правила, що допомагають економити час (*власний та інших людей*).

Метод «п'яти пальців»

Учні підсумовують вивчене на уроці за п'ятьма напрямками.

М — мізинець — знання. Які знання я сьогодні здобув(ла)?

Б — безіменний — мета. Чого я сьогодні досяг(ла)?

С — середній — настрій. Який сьогодні був у мене настрій?

В — вказівний — допомога іншим. Чим я сьогодні допоміг (допомогла) іншим?

В — великий — здоров'я. Що я зробив(ла) для свого здоров'я?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 5. СТВОРЕННЯ ЛЕПБУКА «РОЗПОРЯДОК ДНЯ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріплювати набуті знання з теми «Розпорядок дня»; розвивати вміння узагальнювати, систематизувати інформацію; збагачувати знання дітей шляхом залучення їх в ігрові, пізнавально-розвивальні заняття; розвивати дитячу самостійність, ініціативність; виховувати організованість у спільній діяльності, дружелюбність;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; компетентності в природничих науках і технологіях; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: картонна папка, кольоровий папір, ножиці, клей, скотч, степлер, ґудзики, кольорова стрічка, олівці, фломастери, сюжетні малюнки, фліпчарт, торбинка, зразки лепбуків.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, технологічна, соціальна і здоров'язбережувальна, фізкультурна.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

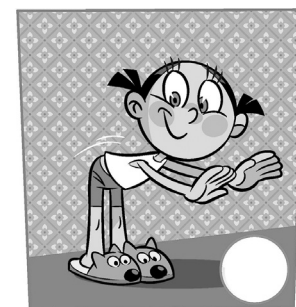
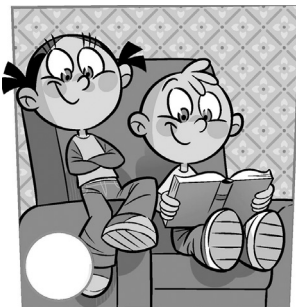
1. Організаційний момент

Пролунав шкільний дзвінок,
Всіх покликав на урок!
Одне одному всміхнімося
І мерщій до роботи берімося!

2. Актуалізація знань і вмінь

Малюнковий скрайбінг

— Розмістіть на фліпчарті сюжетні малюнки, що відображають основні етапи розпорядку дня, у певній послідовності.

Висновок. Розпорядок дня — це певний порядок дій упродовж доби. Він поєднує різні види занять і відпочинку. Розпорядок дня допомагає правильно розподіляти свій час.

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи любите ви розглядати цікаві книги?
- Чи всі книжки однакові?

— Чи хотіли б ви створити свою незвичайну книгу?

— Сьогодні ми власноруч створимо таку книгу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Довідкове бюро

Лепбук, або як його ще називають, *інтерактивна тематична тека* — це саморобна паперова книжечка з кишеньками, дверцятами, віконцями, рухливими деталями, які ви можете діставати, перекладати, складати на свій розсуд.

Ознайомлення із послідовністю роботи над лепбуком

Крок 1. Постановка проблеми. Формулювання теми.

Крок 2. Складання плану.

Крок 3. Створення макета.

Крок 4. Наповнення лепбука.

Крок 5. Збирання інформації та матеріалу.

2. Формування вмінь і навичок. Практична робота. Створення лепбука «Розпорядок дня»

1) Забезпечення необхідними матеріалами та інструментами.

— Розгляньте в підручнику (с. 13) і назвіть перелік матеріалів, необхідних для нашої практичної роботи. (*Картонна папка, кольоровий папір, ножиці, клей, скотч, степлер, ґудзики, кольорова стрічка.*)

2) Ознайомлення із правилами безпечної праці.

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення правил роботи з ножицями.

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ НОЖИЦЯМИ

- Ножиці — це небезпечний інструмент. Поводитися з ними слід обережно.
- На робочому місці поклади ножиці так, щоб вони не виходили за край парти.
- Не тримай ножиці вістрями догори.
- Не ріж на ходу. Під час різання не вставай з місця.
- Передавай ножиці закритими і кільцями вперед.
- Під час роботи з ножицями притримуй матеріал лівою рукою так, щоб він не потрапляв на лінію різання.

Учитель пропонує наступній групі сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення правил наклеювання паперу.

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ КЛЕЄМ

- Клей необхідно наносити пензликом від середини до країв.
- У разі потрапляння клею на одяг його слід негайно змити водою.
- Для притискання елементів аплікації та витирання рук слід користуватися серветкою.
- Закінчивши роботу, клей потрібно щільно закрити, пензлик і посуд помити.

Фізкультхвилинка «Дружне коло»

Станем дружно всі у коло.

Тихо ходимо навколо.

Вгору тягнемось усі,

Мов трава в дрібній росі.

Потім легко всі присіли,

Наче ноги заболіли.

Потім встали, руки в боки

І зробили два підскоки.

Каблучками цок-цок-цок

Та й продовжимо урок.

(Діти роблять велике коло.)

(Рухаються по колу.)

(Стають навшпильки.)

(Нагинаються до підлоги.)

(Присідають.)

(Стають рівно, руки в боки.)

(Роблять два стрибки.)

(«Цокають» каблучками.)

3) Виконання завдань практичної роботи.

Крок 1. Постановка проблеми. Формулювання теми.

— Щоб бути здоровим, слід постійно дотримувати режиму дня. Сьогодні ви самостійно створите лепбук «Розпорядок дня».

Крок 2. Складання плану.

— Що, на вашу думку, нам слід зробити, аби гарно і швидко впоратися із поставленим завданням? (*Продумати послідовність наших дій.*)

— Правильно, нам варто скласти план нашої роботи. Підказкою буде зразок лепбука у підручнику.

План роботи

- Підготувати матеріали.
- Створити макет.
- Продумати розділи лепбука.
- Зібрати інформацію та наповнити кишеньки, вкладки нашого виробу.

Крок 3. Створення макета.

— Ви маєте чітко уявити, що і в якому місці буде розташовано — малюнки, кишеньки, вкладки та інші деталі. Малюємо все це від руки на звичайному аркуші паперу.

Крок 4. Наповнення лепбука.

Наповнення лепбука має бути таким, аби найкраще відповідало викладенню інформації.

Крок 5. Збирання інформації та матеріалу.

Робота в групах

I група. Дібрати загадки, пов'язані із режимом дня.

II група. Дібрати прислів'я, пов'язані із режимом дня.

III група. Дібрати вірші, пов'язані із режимом дня.

Руханка «Ураган для тих...»

Для цієї вправи приберіть зайві стільці. Усі сидять, а ведучий стоїть (*йому бракує стільця*). Він каже: «Ураган для тих, хто щодня робить зарядку». Усі, хто щодня робить зарядку, підводяться зі свого місця і намагаються сісти на інше. Той, кому забракло стільця, стає ведучим і каже: «Ураган для тих, хто ніколи не запізнюється на уроки (*хто любить рано прокидатися, хто любить ходити до школи, хто любить організовувати ігри для однокласників, хто завжди вчасно лягає спати ...*)». Гра триває.

4) Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя.

Робота в групах

Учні дістають із торбинки малюнки та об'єднуються у три групи — «Ранок», «День», «Вечір», пояснюючи свій вибір.

Демонстрування зразків вправ до рубрики «Мої спортивні вправи»

Діти, за бажанням, демонструють свої улюблені вправи.

Наприклад:

ЗІРВИ ЯБЛУКО

В. п. — стати прямо, ноги нарізно. Діти по черзі піднімають руки вгору, піднімаючись на носках, ніби зриваючи з дерева яблука.

ПІДМЕТИ ПІДЛОГУ

Діти ходять класом, злегка нахилившись уперед і виконуючи руками рухи, що імітують підмітання підлоги.

ПРУЖИНКА

В. п. — основна стійка. На рахунок «раз, два, три» — пружні присідання, руки вперед, спина пряма. На рахунок «чотири» — в. п.

ГОРОбЧИК

Обертання назад зігнутими в ліктях руками (6–8 разів). Відводючи лікті назад, зводили до купи лопатки.

РУБАННЯ ДРОВ

Для правильності виконання необхідно розставити ноги на ширину плечей, замахнутися імпровізованою палицею з відхиленням назад і плавно нахилитися вперед (*дістати руками підлогу*).

ВЕНТИЛЯТОР

В. п.— основна стійка. Великі бокові кола руками назад та вперед. Руки прямі, але без напруження. Виконати чотири кола в одному напрямку, потім чотири в іншому. Вправу можна вдосконалити підніманням на носки в момент, коли руки йдуть вгору.

Технологія «Крісло автора»

Учні, за бажанням, діляться своїм досвідом із теми «Як я дотримую гігієни» та в загальному колі складають поради лікаря «Вода».

- Раз на тиждень ретельно мий все тіло.
- Уранці, після сну, мий руки, обличчя, ший, вуха.
- Щодня мий ноги і руки перед сном.
- Обов'язково мий руки після прибирання, туалету, ігор, прогулянки, спілкування з тваринами, роботи на грядці, поїздки у транспорті.

5) Колективне виконання завдань практичної роботи за зразком у підручнику (с. 12)

Поточний інструктаж учителя (*індивідуальний, груповий, за необхідності*), самоконтроль та взаємоконтроль учнів.

б) Підбиття підсумків практичної роботи.

Презентація виробу.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Відкритий мікрофон»

- Що нового дізналися на уроці?
- Чого навчилися? Яку роботу виконали?
- Чи цікаво було створювати лепбук?
- Де ми його зможемо використати?

Синквейн

Лепбук.

Цікавий, яскравий.

Виготовляється, використовується, допомагає.

Ми навчилися створювати лепбук.

Книжечка з кишеньками.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 6. МОЯ ПОСТАВА — МОЄ ЗДОРОВ'Я

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити і розширити знання учнів про поставу; визначити причини порушення постави в учнів; дізнатися про методи та вправи для виправлення постави; розвинути інтерес до пізнання власного організму; виховувати дбайливе ставлення до власного здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: тематичні малюнки; таблиця «Правильна постава»; дзеркало; аудіозапис пісні; шкільні ранці; сигнальні картки «+» і «-».

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

З давніх пір і донині
Кажуть всі в Україні:
«Здоровенькі були!»
Привітайтеся і ви.
Стали, діти, підтягнулись,
Одне одному всміхнулись.
На урок старання не забудьте взяти.
Сіли всі рівненько, будем працювати.

2. Актуалізація опорних знань

- Що таке, на вашу думку, постава? (*Відповіді дітей.*)
- Коли у людини буде правильна постава?
- Що допомагає зберегти правильну поставу?

3. Мотивація навчальної діяльності

— Лише кожна десята дитина має правильну поставу! Тому дуже важливо стежити за своєю поставою.

4. Повідомлення теми, мети і завдань уроку

— Як здоров'я може залежати від ходи і постави? Сьогодні ви допоможете дати відповідь на це запитання.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Словникова робота

Постава — це звичне положення тіла, коли ти стоїш, сидиш або ходиш.

Ознаки правильної постави: пряма спина, розправлені плечі, піднята голова. Правильна постава є важливою умовою нормального розвитку і формування внутрішніх органів.

Робота за малюнками

1) Робота за підручником.

— Розгляньте малюнки (с. 14). З'ясуйте, що допомагає дітям формувати правильну поставу. (*Балет, танці, спорт, фігурне катання.*)

2) Гра «Так чи ні?».

Учитель демонструє малюнки зі зразками правильної та неправильної постави. Учні кажуть «Так!», якщо постава правильна, якщо неправильна, — «Ні!».

Практична робота за таблицями

— Подивіться на таблицю «Правильна постава в положенні стоячи». Нумо всі підведемо, випрямимо спину, підведемо голову, розправимо плечі, підтягнемо животики, рівномірно розподілимо вагу на обидві ноги.

Аби визначити, чи правильна в тебе постава, потрібно стати спиною до стіни. Якщо потилиця, лопатки, сідниці, литки і п'яти торкаються стіни, то постава правильна. (*Діти по черзі притуляються до стіни, а учитель перевіряє їхню поставу.*)

Аналогічно діти набувають життєвих навичок правильного сидіння під час письма після обговорення таблиці «Правильно сиди за партою».

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 14). Хто з учнів сидить за партою правильно, а хто — ні?

Довідка. Висота парти має відповідати зросту школяра. Сидіти слід злегка спершись на спинку парти чи стільця. Тулуб має бути розслабленим, руки в ліктях утворюють прямий кут, плечі опущені. Опорою для тулуба також мають бути ноги і спинка стільця.

Гра «Продовж речення»

- Сиди за партою... (*рівно*).
- Не лягай на парту... (*животом*).
- Не горбся під час... (*сидіння*).
- Між учнем і партою повинен уміщатися... (*кулак*).
- Не носи портфель в одній руці, а краще користуйся... (*ранцем*).
- Щодня роби... (*зарядку*).

Фізкультхвилинка

ЯК ЖИВЕШ?

— Як живеш? — Ось так!	(Показують великий палець правої руки.)
— Як ідеш? — Ось так!	(Ходьба на місці.)
— Як біжиш? — Ось так!	(Біг на місці.)
— Як танцюєш? — Ось так!	(Танцювальні рухи.)
— Як даєш? — Ось так!	(Витягують руки вперед.)
— Як береш? — Ось так!	(Притискають руки до грудей.)
— Як ти спиш? — Ось так!	(Кладуть голову на складені долоні.)
— Як сидиш? — Ось так!	(Сідають за парти.)

2. Первинне застосування нових знань

1) Практична робота. Визначення правильності власної постави.

— Стань перед дзеркалом і визнач:

- а) чи пряма в тебе спина;
- б) чи піднятою ти тримаєш голову;
- в) чи на одному рівні знаходяться в тебе обидва плеча.

— Зроби висновок про те, яка постава в тебе.

— Ще раз перевір свою поставу. Для цього підійди до стіни, притисни до неї обидві лопатки, потилицю, сідниці, литки й п'яти. Поклади одну руку на шийний вигин, а другу — на поперечний вигин хребта.

Висновок. Постава правильна, якщо відстань між вигином хребта і стіною дорівнює ширині долоні.

2) Тренувальні вправи.

- Не змінюючи положення, дитина повинна зробити вперед кілька кроків, потім знову повернутися до стіни і набути вихідного положення.
- Не відриваючи від стіни спину і потилицю, присісти з прямою спиною, повторити присідання.
- Стати біля стіни і підняти руки в сторони, потім угору і вперед.
- По черзі підняти зігнуті в колінах ноги, захоплюючи їх руками і притискаючи до тулуба.

3) Складання пам'ятки «Що потрібно для гарної постави».

Робота в загальному колі

- Щодня робити ранкову гімнастику, займатися фізичними вправами.

- Правильно сидіти за столом на стільці, не горбитися, не нахилити низько голову.
- Сидіти потрібно так, щоб ноги, спина, руки мали опору.
- Спати на жорсткому ліжку з невисокою подушкою.
- Під час читання кожні 15–20 хвилин змінювати позу, потягуватись, рухатися, робити фізкульт-хвилинку.
- Відстань від книги до очей має дорівнювати 40 см, не більше і не менше, а щоб голову не схилили, підручник необхідно поставити на підставку.
- Більше гуляти на свіжому повітрі; грати в спортивні ігри, кататися на велосипеді, ковзанах, санчатах, роликах, лижах, грати з обручами, м'ячами тощо.

4) Закріплення набутих знань і вмінь.

Робота в групах. Вправа «Пантоміма»

Діти об'єднуються у три групи, розігрують пантоміми правильного і неправильного положення тіла, коли людина:

- I група* — ходить;
- II група* — сидить;
- III група* — стоїть.

Гра «Я — тренер»

Підготовлені учні показують вправи, що сприяють формуванню правильної постави.

- Вихідне положення — ноги нарізно, руки на поясі. Нахилитися вперед, торкаючись підлоги руками, намагаючись якомога більше випрямити спину. Під час виконання вправи ноги залишаються в прямому (*не зігнутому*) положенні.
- Вихідне положення — ноги нарізно, руки на поясі. Зробити максимально можливий поворот тулуба ліворуч. Набути вихідного положення. Зробити максимально можливий поворот тулуба праворуч.
- Вихідне положення — ноги нарізно, руки на потилиці (*пальці сплетені*). Зберігаючи спину прямою, робити максимально глибокий нахил ліворуч, не відриваючи стоп від підлоги. Набути вихідного положення, нахилитися праворуч.
- Вихідне положення — ноги нарізно, руки на поясі. Здійснювати колові рухи тазом спочатку в одну, потім в іншу сторону.

Руханка «Квочка та курчата»

Учитель — «квочка», діти — «курчата».

У ч и т е л ь

Ой курчатка-малюки, мої любі діточки,
Бігайте та грайтеся, двором прогуляйтеся!

Діти-«курчата» рухаються класом під аудіозапис пісеньки «Курчата» (*муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної*), імітуючи поведінку курчат: змахують руками-«крильцями», нахиляються, «дзьобаючи зерно», бігають та роздивляються довкола.

Раптом музика стихає.

У ч и т е л ь

Хижий лис сюди іде!
Де мої курчатка? Де?

Усі діти якомога швидше біжать до «квочки», «щоб заховатися від лиса» і присідають біля неї. Гра повторюється тричі.

3. Творчі вправи

Робота над прислів'ями та порівняннями

— Коли так говорять?

- Згорблений, як дід.
- Стрункий, як тополя.
- Зігнувся, як верба над водою.
- Ходить, наче пава.

- Поясніть зміст прислів'їв.
- Хто день починає із зарядки — у того все в порядку.
- Без осанки кінь — корова.
- Багато ходити — довго жити.

Перегляд презентації «Правильна постава» (<https://youtu.be/F3quCwcmIA4>).

Під час перегляду презентації учні виконують запропоновані завдання.

Робота в парах

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 15). Хто з дітей турбується про свою поставу? Як саме?

Технологія «Крісло автора»

— Як я турбуюся про свою поставу?

Гра «Подіум»

— Об'єднайтеся в групи. Підготуйтеся до конкурсного показу «Як я ношу шкільний ранець».

Учні кожної групи демонструють правильність носіння ранця. «Глядачі» коментують побачене, визначають переможців показу.

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 16). Хто з дітей на фото носить ранець неправильно? Що ви можете їм порадити?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Перевір себе!»

Учитель зачитує висловлювання. Учні демонструють свої відповіді сигнальними картками «+» і «-».

- Щодня роблю ранкову зарядку.
- Не сутулюсь.
- До школи і додому йду пішки.
- Шкільне приладдя ношу в ранці.
- Старанно роблю фізкультхвилинки на уроках.
- Займаюсь у спортивному гуртку.
- Активно займаюсь на уроці фізкультури.
- Займаюсь у гуртку хореографії.
- Граю у рухливі ігри на свіжому повітрі.
- Допмагаю батькам виконувати хатню роботу.

— Порахуйте, чого у вас більше: «+» чи «-». Зробіть висновок. (Учитель зачитує висновок у підручнику, с. 16.)

Вправа «Незакінчене речення»

— Продовжте фразу.

«Я здоровий/здорова, тому що...»

«Я маю правильну поставу, тому що...»

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 7. ОХАЙНІСТЬ ТА ОСОБИСТА ГІГІЕНА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання учнів про охайність та особисту гігієну; вчити дбати про свою зовнішність; розвивати вміння володіти найпростішими гігієнічними навичками самообслуговування; виховувати бажання використовувати набуті гігієнічні навички у повсякденному житті, охайність, акуратність;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: предметні малюнки, наліпки, комп'ютер, плакат «Особиста гігієна», перука, дзеркало, торбинка з предметами для догляду за одягом, засоби особистої гігієни.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Форма проведення: урок-тренінг.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Вправа «Знайомство»

— Подивіться на свої ручки. Якщо вони брудні, візьміть вологу серветку і ретельно витріть. Зараз ми будемо грати в гру «Трям-привіт!».

Кожен повинен за певний час встигнути привітатися за руку із максимальною кількістю однокласників. Увагу учасників фіксують на тому, що руку потрібно тиснути доброзичливо, дивлячись в очі людині, говорячи: «Трям-привіт!» та слово-комплімент.

— Навіщо ми витирали ручки? (*Відповіді дітей.*)

Учні продовжують речення.

- Я хочу більше дізнатися про охайність та особисту гігієну, тому що...

Самооцінювання

— Оцініть свої знання про особисту гігієну.

(*На дошці — плакат із зображенням людини. Діти прикріплюють на плакат наліпки:*

- Сонечко — добре знаю.
- Голуба хмаринка — не все знаю.
- Синя хмаринка — погано знаю.)

Вправа «Очікування»

— Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Учитель роздає дітям зображення предметів, потрібних для догляду за тілом, волоссям, нігтями, вухами. Картинки прикріплюють на плакат «Особиста гігієна».

— Чому ми саме із таким написом узяли плакат?

2. Ознайомлення з правилами тренінгу

- Цінування часу (*говорити коротко*).
- Увічливість.
- Позитивність.
- Говорити від свого імені.
- Правило добровільної активності.
- Правило «підведеної руки».
- Зворотний зв'язок.

«Мозковий штурм»

— Пригадайте ситуації та опишіть свої відчуття, коли кожен із вас був:

- абсолютно чистим;
- справді брудним.

(*Обговорення ситуацій.*)

— Коли ви почувалися краще?

3. Повідомлення теми уроку

— Бути чистим значно приємніше. Адже охайним людям частіше говорять приємні речі, з ними охоче спілкуються.

— Чи здогадалися ви, про що говоритимемо?

— Сьогодні у нас урок-тренінг, на якому ми пригадаємо правила особистої гігієни, з'ясуємо, яку людину називають охайною.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Словникова робота

Гігієна — це утримання тіла й одягу в чистоті.

Засоби гігієни — предмети, що допомагають людині бути охайною і чистою.

Вправа «Впіймай зайве»

Учитель називає предмети гігієни, учні повинні «впіймати» зайве слово, пояснити свій вибір.

Наприклад:

Зубна щітка, гребінець, мило, шапка, зубна паста.

Дзеркало, рушник, шампунь, мило, гель для душу.

Носова хустинка, серветка, дезодорант, майка, мочалка.

2. Робота за підручником (с. 17)

1) *Робота над змістом вірша А. Костецького «Вмиває кішка кошенят».*

— Хто кого вмиває у вірші?

— Чи маєте ви хатніх улюбленців? Як вони вмиваються?

2) *Робота за малюнками.*

— Розгляньте малюнки. Яких правил гігієни дотримують діти?

Хвилинка відпочинку. Пантоміма за змістом вірша Грицька Бойка «Модна зачіска»

Дійові особи: Ната, Боря, однокласники.

Обладнання: перука.

Нашу Нату не впізнати,—

(Розводять руки в сторони.)

Модна зачіска у Нати,

(Показують рукою на зачіску.)

Дивна зачіска нова:

(Знижують плечима.)

Розкуйовджене волосся

(Крутьють руками.)

На всі боки піднялося,—

(Розводять руки в сторони.)

Мов копиця, голова!

(Піднімають руки вгору.)

Ната в класі йде до парти,

(«Ната» йде до парти.)

А навколо смішки-жарти:

(Сміх однокласників.)

— Звідки зачіски нові?

(Розводять руки в сторони.)

Посміхнувся Боря хитро:

(«Боря» посміхається.)

— Це, мабуть, від того вітру,

Що у неї в голові.

(Свистять.)

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. *(Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)*

I група

Так	Проблема	Ні
	Необхідно мати окремі рушники для обличчя, тіла і ніг	

II група

Так	Проблема	Ні
	Руки потрібно мити один раз на день?	

Вправа «Що тут не так?»

- Чистити зуби зубною щіткою.
- Використовувати зубну пасту.
- Робити це один раз на тиждень.
- Робити це двічі на день.

- Для чищення рота використовувати жуйку.
- Для зубів корисні цукерки.
- Для зубів корисні овочі й молочні продукти.

Гра «Чарівний мішечок»

Діти з торбинки витягують предмети, необхідні для догляду за одягом. Розповідають про призначення предметів.

Перегляд та обговорення презентації «Гігієна»

Учні переглядають презентацію про гігієну (<https://youtu.be/kcdcnZZE6ls>), коментують побачене.

Вправа «Вставте слово»

На руках нігті зрізуй один раз на _____, а на ногах — один раз на два _____. (Тиждень, тижні.) Чистити зуби слід двічі на... (день). Мити руки потрібно з... (милом). Мити голову кожного... (тижня). Приймати ванну 1–2 рази на... (тиждень).

Руханка

Щоб ніколи не хворіти,

(Повороти голови праворуч, ліворуч.)

Слід щоразу руки мити.

(Імітують миття рук.)

З крана ось тече водиця,

(Імітують намилювання рук.)

А ще мило знадобиться.

(Імітують витирання рук рушником.)

Потім рушничок м'який.

(Витягують уперед руки долонями вгору.)

Поглянь, чистий ти який!

3. Продовження роботи за підручником

1) Поетична хвилинка.

— Визначте за рядками вірша М. Пономаренко «Чепуруха» (підручник, с. 18), чи охайна дівчинка.

— Чи можна назвати її чепурухою?

2) Вправа «Добре — погано».

— Проаналізуйте поведінку Чепурухи. Що добре, а що погано?

Добре	Погано
Чепуриться. Змела з платтячка порошок. Рівно кіски розчесала. Білий бантик пов'язала. Гарно вбралась.	У хаті — сміття. Перед дзеркалом з годину чепуриться без упину.

3) Робота в парах. Вправа «Пізнай себе».

— Як ви дбаєте про чистоту свого одягу та взуття?

— Чому потрібно бути охайними?

4) Робота за малюнками (с. 18).

— Що роблять діти, аби бути охайними?

Вправа «Люстерко»

Учитель висловлює свою думку щодо привабливості дітей у класі, підкреслюючи, що кожен з них є гарною, неповторною людиною, і пропонує пограти у гру, під час якої вони матимуть можливість розповісти про свої найкращі риси та якості. Учитель пропонує вивчити віршик.

Я в люстерко подивлюся,
Сам собі я похвалюся.

Учитель говорить: «Зараз я дам вам люстерко. Дивлячись у нього, ви маєте повторити віршик, а потім назвати декілька своїх найкращих рис (що робить вас зовнішньо привабливими). Наприклад: «У мене красиві блакитні очі, охайний одяг», або «Я симпатичний, у мене гарна зачіска» і т. ін.»

Комунікативна гра «Опиши друга»

Вправу виконують у парах (одночасно всі учасники).

Діти стоять спиною одне до одного і по черзі описують зачіску, одяг та обличчя свого партнера. Потім опис порівнюють з оригіналом і роблять висновок про те, наскільки точною була дитина.

Хвилинка-цікавинка «Чи знаєте ви...»

Учні працюють разом з учителем над рубрикою у підручнику (с. 20). Обговорюють «косметичні процедури» тварин.

Висновок. Навіть тварини стежать за своєю зовнішністю. Тому ми, люди, повинні ще ретельніше дотримувати правил гігієни.

4. Закріплення набутих знань і вмінь

Вправа-гра «Що для чого потрібне?»

Мета: закріплювати знання дітей про предмети гігієни та їхнє призначення; виховувати бажання дотримувати правил гігієни.

Обладнання: торбинка з милом, рушником, зубною пастою, зубною щіткою, дзеркальцем, грєбінцем, носовою хусткою, мочалкою.

Учитель повідомляє, що дорогою до школи знайшла торбинку.

— Вам цікаво, що в ній? Мені також. (*Пропонує дітям по черзі витягувати з торбинки предмети, називати їх та їхнє призначення.*)

Наприклад:

— Це зубна щітка. Вона потрібна для того, аби чистити зуби.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Хвости»

— Закінчіть речення.

- Приваблива для мене людина — це...
- Щоб стати привабливим, я буду...

Висновок. Привабливою є та людина, яка гарна і зовні та внутрішньо, добре поводить ся і з якою цікаво спілкуватися; стежить за своїм здоров'ям і доглядає за собою (*миється, обрізає нігті, чистить одяг, зачісується тощо*).

Гра «Хто охайний?»

А тепер ну ж бо грати!
Треба вам відповідати.

(*Діти плещуть у долоньки і кажуть: «Я!», якщо їхня відповідь ствердна.*)

— Рано-вранці хто піднявся?	— А ще й досі не вмивався?
— Хто сонечку посміхався?	— Хто з водою і сонцем дружить?
— А зарядку хто робив?	— Вітаміни хто з вас любить?
— Свої руки хто не мив?	— Хто здоровим хоче стати?
— Фізкультурою хто займався?	— Ще й багато сили мати?

Метод «п'яти пальців»

Учні підсумовують вивчене на уроці за п'ятьма напрямками.

М — мізинець — знання. Які знання я сьогодні здобув(ла)?

Б — безіменний — мета. Чого я сьогодні досяг(ла)?

С — середній — настрій. Який сьогодні був у мене настрій?

В — вказівний — допомога іншим. Чим я сьогодні допоміг (допомогла) іншим?

В — великий — здоров'я. Що я зробив(ла) для свого здоров'я?

Вправа «Прощання»

Учні по черзі продовжують фразу: «Охайним бути приємно, тому що...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 8. РОБОЧЕ МІСЦЕ ШКОЛЯРА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** навчати дітей правильно облаштовувати своє робоче місце в класі та вдома; вчити складати портфель; розвивати вміння орієнтуватися у шкільному приладді, тримати в чистоті та порядку навчальне приладдя, розпізнавати ознаки правильної постави; виховувати уважність, зібраність, охайність;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: навчальне приладдя, портфелі, предметні малюнки, м'яч, кубик.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Крокодил»

Учні об'єднуються у дві команди. Один з учнів показує шкільне приладдя. Переможе команда, яка швидше розгадає і назве показане.

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи здогадалися ви, про що йтиметься на уроці? (*Відповіді дітей.*)
- Погляньте на стіл, на якому ведучий розклав навчальне приладдя. Чи все вам там подобається?
- Чи таким має бути порядок на вашому робочому місці?
- Отже, сьогодні ми дізнаємося, яким повинно бути робоче місце школяра та що він має носити у своєму ранці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 19).

- Розгляньте малюнки (с. 19). За яким столом працювати приємно і зручно? Чому?
- Навіщо потрібно зберігати порядок на робочому місці?

«Мозковий штурм»

- Чи впливає порядок на затишок у класі? А вдома?

Вправа-гра «Моє робоче місце»

Діти виймають із ранців на парти своє навчальне приладдя. За сигналом учителя наводять порядок на своєму робочому місці. Учні-експерти разом з учителем оглядають виконану роботу і визначають учня, який найзручніше обладнав своє робоче місце.

- Яке робоче місце вважається зручним?
- За яким столом учням працювати зручніше? Чому?

Висновок. Головне для робочого місця — його зручність, достатнє освітлення, можливість мати по-підруч усе необхідне, відсутність зайвих речей.

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш Надії Кир'ян «Микола-першокласник». Які предмети не слід носити до школи?

Перший раз малий Микола
Став збиратися до школи.
Олівця поклав у сумку,
Книги, ручку, зошит, гумку,

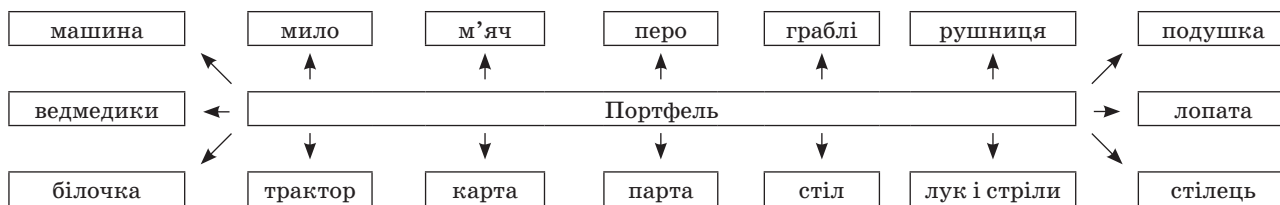
М'яч, перо, граблі, подушку,
На обід м'яку пампушку,
Два ведмедики, лопату,
Білочку руду хвостату,

Лук і стріли, і рушницю,
Ще й пухкеньку паляницю.
Ще стільця, стола і парту,
Ще й географічну карту,

Трактора, машину, мило.
Вже й надворі звечоріло.
Сів Микола, дума думку —
Чи усе поклав у сумку?

«Асоціативний куц»

— Які з предметів, що Миколка взяв до школи, були зайвими?

— Чому не можна брати до школи зайві речі?

— Чому у школі потрібно мати все навчальне приладдя?

Гра «Про що розповів портфель»

Учні перевіряють свої портфелі. Дивляться, чи є у них усе необхідне для навчання у школі, чи немає нічого зайвого.

Після гри вчитель підбиває підсумки.

Змагання-гра «Склади портфель»

Обладнання: два портфелі, навчальне приладдя.

Учні парами, за бажанням, змагаються, хто швидше складе портфель.

Хвилинка відпочинку. Інсценізація вірша Грицька Бойка «Де букварик?»

Дійові особи: учень, «учитель».

Обладнання: буквар, портфель, столик.

— Де твій букварик?	(Розводить руки в сторони.)
— В портфелі новому.	(Показує портфель.)
— Ну а портфель де?	(Розводить руки в сторони.)
— У столику вдома.	(Показує на столик.)
— Взяв би зі столу.	(Стискає-розтискає кисті руки.)
— Так стіл же замкнувся?	(Розводить руки в сторони.)
— То відімкнув би.	(Імітує відмикання.)
— Ключа я позбувся...	
— Де ж це той ключ?	(Махає долонею.)
— У портфелі новому.	(Показує на портфель.)
— Ну а портфель де?	(Розводить руки в сторони.)
— У столику вдома.	(Показує на столик.)

2. Застосування знань і вмінь

Продовження роботи за підручником (с. 20)

- Розгляньте фото. Що всередині ранця?
- Що ліворуч від нього? Що — праворуч?
- Що під столом? Що над столом?
- Що між ранцем та лінійкою?

Практична робота

- Покладіть на парту ліворуч підручник, а праворуч — зошит.
- Вгорі біля зошита покладіть лінійку та гумку.
- Між підручником і зошитом покладіть кольорові олівці.
- Посередині зошита покладіть ручку та простий олівець.
- Дістаньте щоденник і покладіть його під підручник.

Гра «М'яч зі словами»

Кидаючи м'яч, учитель називає навчальне приладдя, а той, до кого м'яч потрапив, стисло пояснює, навіщо потрібен цей предмет.

Наприклад:

Пенал — коробочка, футляр для зберігання ручок, олівців, гумок тощо.

Зошит — зшиті між собою паперові аркуші, на яких пишуть.

3. Закріплення набутих знань і вмінь

1) Ігрові вправи для постави.

ДЕРЕВО ВЕЛИКЕ

В. п. — основна стійка.

1–2 — підвестися нашпильки, піднести руки вгору, показуючи висоту дерева;

3–4 — стати на всю ступню, опустити руки вниз. (*Повторити 5–6 разів.*)

БІЛУВАННЯ ДЕРЕВ

Довільне нагинання і випростування з виконанням правою рукою плавних рухів угору і вниз. (*Вправу виконувати протягом 1–1,5 хв.*)

ДЕРЕВО ЦВІТЕ

Підвести руки вгору, стискаючи і розтискаючи кулаки. Опускаючи руки, повертатися праворуч, ліворуч. (*Вправу виконати 6–8 разів.*)

2) Творчі вправи.

Вправа «Реальність і вимисел»

— Складіть розповідь на тему «Якби я був (*була*) портфелем...».

Вигадайте історію про своє дивовижне перетворення, дайте відповіді на запитання.

- Яке б найулюбленіше заняття ти мав (*мала*)?
- Чого б ти побоювався(*лася*)?
- Яка б незвичайна пригода відбулася з тобою? Як би ти вчинив(*ла*)?
- Через який час ти захотів (*захотіла б*) би знову стати самим собою? Чому?

Гра «Пошук спільного»

— Доберіть спільні ознаки.

Чинка, гумка — ... (*олівець*).

Підручники, зошити, олівці — ... (*портфель*).

Ручки, олівці, гумка — ... (*пенал*).

Альбом, фарби, олівці — ... (*малювання*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Збережіть останнє слово за мною»

Учень, який розпочинав обговорення теми уроку, передає естафету іншому. Після обговорення слово повертається до того, хто розпочинав. Таким чином, він отримує право підбити підсумок, погодившись з тим, що говорили інші, чи заперечити, доводячи свою думку.

Технологія «Незакінчене речення»

- Сьогоднішній урок навчив мене...
- Я стежитиму за...
- Найцікавішим завданням на сьогоднішньому уроці було...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

Я І МОЇ МОЖЛИВОСТІ

УРОК 9. ХТО Я? ЯКИЙ Я? ЯКА Я?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати позитивне ставлення учнів до себе, друзів, однокласників; учити складати словесний портрет «Який (яка) я?», «Чим відрізняюсь від інших?»; розвивати пізнавальну активність, зв'язне мовлення; виховувати толерантність, тактовність, повагу до людей, культуру мовлення;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: дзеркало, аркуші паперу, кольорові олівці, ножиці, м'яч, сюжетні малюнки, мікрофон, обруч, аудіо-запис мелодій.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

На цьому уроці, діти,
Треба дружно працювати,
Щоб змогли на всі питання
Відповіді дати.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— У мене в руках — образ головного героя сьогоднішньої розмови. Я вам передам його з рук у руки, а ви уважно на нього подивіться. (*Передає дзеркало.*) Кого ви побачили? Про кого йтиметься на уроці?

— Сьогодні ви будете вчитися розповідати про себе, аналізувати свої вчинки.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовка до сприймання нового матеріалу.

Гра «Моя емблема»

Учням слід уявити, що вони зустрілися вперше. Як можна розповісти про себе з допомогою малюнка? Для цього слід придумати і намалювати емблему, що розкаже про вас.

Примітка. Потім аркуші із емблемами розкладають на столі, усі учасники гри за малюнками намагаються відгадати власника та розповісти, якої вони думки про цю людину.

Гра «Як тебе звуть?»

Обладнання: м'яч.

Обирають ведучого. Інші гравці утворюють коло. Ведучий по черзі кидає м'яч гравцям, а ті повинні швидко дати відповідь на дуже просте запитання: «Як тебе звуть?». Складність у тому, що слід називати не своє ім'я, яке всі знають, а якесь прізвисько. Наприклад, хлопчик, який любить математику, може на запитання: «Як тебе звуть?» відповісти: «Математик». Він же може відповісти: «Лицар», «Герой», «Музикант» тощо. Головна умова — щоб прізвисько відповідало якостям характеру. Дівчинка може відповісти: «Золотоволоска», «Поетеса», «Синьоока», «Гімнастка» тощо. Якщо гравець вчасно не зміг відповісти або не встиг швидко перекинути м'яч, то повинен залишити гру. Переможцем стає той, хто протримається найдовше.

2) Робота за підручником (с. 21).

— Розгляньте малюнки (с. 21). Опишіть зовнішність дітей.

- Що в них спільного?
- Чим вони відрізняються?

Складання опису «Який (яка) я?» (завдання за вибором)

- Опишіть себе, використовуючи слова з «пелюсток» (с. 21).
- Складіть за планом розповідь про себе (с. 22).

Стратегія «Діаграма Венна»

- Поміркуйте, що у вас усіх є спільного, а що — відмінного.

Вправа «Подібність і відмінність»

— Нумо знайдемо відмінності та схожість одне з одним. Кожен з вас повинен вимовити фразу, звертаючись до сусіда праворуч: «Ми з тобою схожі тим, що... (називає будь-яку ознаку «схожості»), але на відміну від тебе я... (називає будь-яку ознаку «відмінності»)». Наприклад: «Ми з тобою схожі тим, що любимо кішок, але на відміну від тебе я люблю їсти пломбір з хлібом».

Фізкультхвилинка

ЯК ЖИВЕШ?

— Як живеш? — Ось так!	(Показує великий палець правої руки.)
— Як ідеш? — Ось так!	(Ходьба на місці.)
— Як біжиш? — Ось так!	(Біг на місці.)
— Як танцюєш? — Ось так!	(Танцювальні рухи.)
— Як даєш? — Ось так!	(Витягує руки вперед.)
— Як береш? — Ось так!	(Притискає руки до грудей.)
— Як ти спиш? — Ось так!	(Кладе голову на складені долоні.)
— Як сидиш? — Ось так!	(Сідає за парту.)

2. Тренувальні вправи

Гра «Ти мені подобаєшся тим...»

Учні по черзі передають м'яч одне одному, промовляючи: «Ти мені подобаєшся тим...» та доповнюючи їх характеристикою однокласника. (Наприклад: що завжди щирий; що ділишся з усіма; що завжди всім допомагаєш; що цікаво організуєш ігри тощо.)

Гра «Добре чи погано»

Обладнання: сюжетні малюнки, на яких зображено добрі й погані людські вчинки.

Учитель починає гру з бесіди про те, що українці — доброзичливий та чесний народ, вони захищають слабких і поважають літніх людей. Потім кожна пара дітей отримує по два сюжетні малюнки із зображенням добрих і поганих учинків. Діти обговорюють сюжети, потім по черзі показують малюнки всім, розповідають, що на них намальовано, і дають власну оцінку вчинкам (добрі вони чи погані, чи вчинить так справжній українець).

3. Робота за підручником

1) Галерея знаменитостей.

- Кого із відомих українців ви знаєте?
- Розгляньте малюнки (с. 22). Чи знаєте ви, чим відомі ці люди?
- Як ви гадаєте, якими були їхні хобі в дитинстві?

2) Робота за малюнками (с. 23).

- За малюнком розкажіть про захоплення дітей.
- Чи можна одночасно мати кілька хобі?
- Скільки у вас захоплень? Назвіть їх.

Вправа «Інтерв'ю»

Учень-кореспондент бере інтерв'ю в решти.

- Назвіть своє захоплення.
- Які спільні захоплення в учнів вашого класу?
- Назвіть найцікавіше, на вашу думку, захоплення.

Вправа «Чарівний обруч»

Учитель пропонує дітям утворити коло, у центрі якого лежить обруч. Потім пояснює, що цей обруч чарівний і кожен, хто стане в нього, перетворюється на веселого цуцика (*злу пантеру, сумного зайчика, здивовану кізочку*). Під відповідну музику діти почергово виконують ролі.

Технологія «Акваріум»

- Послухайте притчу.

Одного разу в древнього східного мудреця запитали: «У кого ти вчився вихованості?» — «У невихованих, — відповів він, — тому що...».

- Що, на вашу думку, відповів мудрець? (*Відповіді дітей.*)
- Мудрець сказав: «Я унікав робити те, що роблять вони».

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Як ви зрозуміли слова мудреця?».

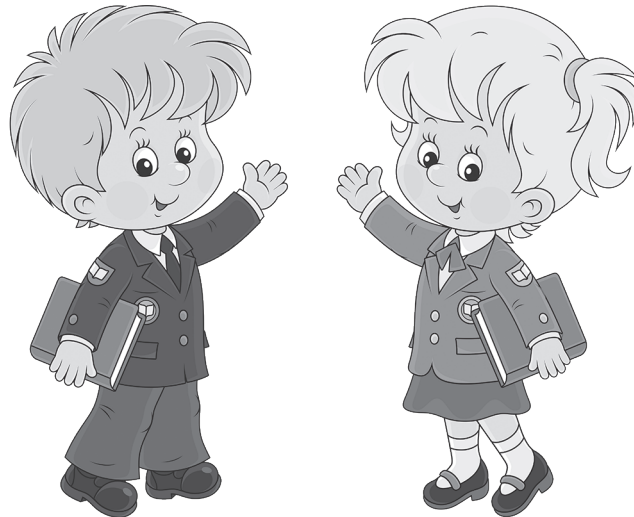
Наприкінці обговорення учні мають дійти спільного рішення за 3–5 хв.

Учитель ставить класу запитання:

- Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?

Руханка «Дзеркало»

Учасники об'єднуються в пари. У кожній парі обирають ведучого, інший — його «дзеркало». Ведучий спонтанно виконує рухи руками. Інший учасник повинен синхронно повторювати їх (*у дзеркальному відображенні*).

4. Творчі вправи

Гра «Чарівна рука»

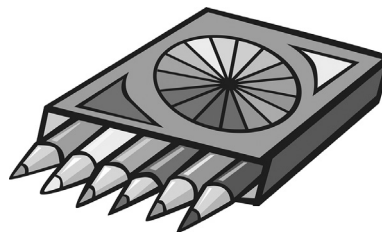
Діти на аркушах паперу обводять свою руку. Вирізають долоньку. Учитель пропонує на пальчиках написати перші літери своїх гарних якостей (*за потреби, учитель допомагає учням записати відповідну літеру*). (*Учні, за бажанням, розфарбовують свій малюнок.*)

- Подаруйте свої долоньки тому, з ким ви хотіли б подружитися.

Психологічний практикум

Інструктаж. Візьміть набір кольорових олівців і намалюйте себе тричі. На першому автопортреті зобразіть себе таким, яким уявляєте самі. На другому — таким, яким бачать вас оточуючі. На третьому — таким, яким би ви хотіли бути насправді.

Учитель звертає увагу на колір олівців, що використали діти. Синій колір свідчить про брак дружніх стосунків; зелений — про потребу в самотвердженні; червоний — означає бажання досягти успіху; жовтий — використовують оптимісти або люди, які прагнуть життєвих змін.

Вправа «Який (яка) я»

Учитель пропонує дітям висловити свій емоційний стан, своє самопочуття за допомогою епітетів та порівнянь. *Наприклад:* я веселий та грайливий, як літній дощик; я задоволена, як кішечка на сонечку.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Обговорення в загальному колі

- Як ви проводите дозвілля?
- Які книжки любите читати?
- Які фільми, мультфільми вам подобаються? Поясніть чому.
- Чого ви хочете навчитися?
- Ким мрієте стати?

Робота в парах

- Чим ви відрізняєтеся одне від одного?
- Що у вас спільного?
- Зробіть висновок зі своїх міркувань.

Учитель зачитує висновок із підручника (с. 23).

Вправа «Закінчи речення»

Учитель пропонує учням по черзі закінчити речення.

- Я мрію...
- Я вірю...
- Я прагну...
- Я люблю...
- Я турбуюся...
- Я сподіваюся...
- У майбутньому я хочу...
- Я намагаюся...
- Мені соромно, коли...
- Мені сумно, якщо...
- Я радію, якщо...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 10. ХОБІ ТА ЗАХОПЛЕННЯ ДІТЕЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння учнів розповідати про себе, складати словесний портрет «Чим я відрізняюся від інших», «Що я вмію»; формувати навички міжособистісного спілкування; учити знаходити спільні інтереси з іншими людьми, обирати хобі та захоплення; розвивати культуру спілкування, уміння співвідносити свої наміри і здібності; виховувати ввічливість, тактовність, товариськість;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; інформаційно-цифрова компетентність.

Обладнання: іграшки, м'яч, тематичні малюнки, комп'ютерна презентація, ілюстрації до казки, малюнки із зображенням тварин, геометричні фігури, папір, кольорові олівці, квітка, аудіозапис веселої музики, листочки, кубик.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Форма проведення: урок-гра.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, фізкультурна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Наші вушка на маківці,
Очі ширше відкриваємо,
Слухаємо і запам'ятовуємо.
Ні хвилини не втрачаємо.

2. Самопредставлення

Вправа «Що моя річ знає про мене»

Мета: самопізнання; розвиток креативності.

Узяти будь-яку свою іграшку і від її імені стисло розповісти щось про себе.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми проведемо урок-гру. Поговоримо про хобі та захоплення дітей, про ваші особисті вподобання.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Розповідь учителя

— Ще з раннього дитинства батьки привчають дітей раціонально розподіляти свій час. Частину відводити на уроки, частину — на щось цікавіше та творче. Наприклад, знайти захоплення до душі. І в кожного це захоплення — своє.

Дехто любить читати книги. Адже книга — це вихователь, порадник. Вона навчає й розважає, допомагає розвивати уяву.

Іншим не менш цікавим заняттям є музика. Вона надихає, окриляє, полонить серце і душу.

Окрім музики та читання діти люблять кататися на велосипеді, плавати чи грати у футбол.

Творчі особистості захоплюються малюванням, різьбленням, ліпленням. А, можливо, в когось виходить писати: оповідання, казки, поезії. Кожному можна дібрати щось своє.

То ж, захоплення й хобі повинен мати кожен.

2. Гра з м'ячем «Мені подобається...»

Учні утворюють коло. Ведучий кидає м'яч довільно обраному гравцеві. Той повинен упіймати його і назвати одне зі своїх улюблених занять, починаючи зі слів «Мені подобається...» (*наприклад, грати у футбол або плести з бісеру*).

— Отже, у вас дуже багато цікавих захоплень, а це означає, що корисним відпочинком може бути заняття спортом або іншою улюбленою справою (*малювання, вишивання, гра в шахи*). Займаючись улюбленою справою, людина відпочиває.

3. Відгадування загадок

— Яким видом мистецтва захоплюються люди, які використовують у своїй роботі згадані вами матеріали й інструменти?

- Носики в нас кольорові:
Білі, чорні та бузкові,
Жовті й сині на кінці.
Це, звичайно... (*олівці*).
- Пензлик, аркуш та вода...
Де ж малюнок? От біда!
Що іще забув я взяти,
Щоб пейзаж намалювати? (*Фарби*.)

— Про інструменти якого мистецтва йдеться у цих загадках?

- Як смичок струни торкнеться,
Вона піснею озветься.
Дуже ніжну душу має,
Що сміється і ридає. (*Скрипка*.)
- Україну прославляє,
Хоч не знає слів,
Тугу людям розганяє
Многострунний спів.
У похід її з собою
Брав козак Мамай,
Мов ясну лелієв зброю.
Хто вона, вгадай! (*Бандура*.)

— У якому виді спорту використовують такий предмет?

- Він лежати зовсім не хоче.
Якщо кинути, він підскочить.
Ледве вдарив, відразу навскач,
Ну, звичайно — це... (*м'яч*).
- Вся дошка в квадратиках,
На них — повно солдатиків.
Нема патронів у солдат,
Але поставлять шах і мат. (*Шахи*.)
- Тримаюся я тільки на ходу,
А якщо стану — упаду! (*Велосипед*.)

Руханка «Зміна місць»

В е д у ч и й (*до учнів*). Поміняйтеся місцями ті, хто любить малювати (*грати у настільні ігри, читати книги, грати на піаніно, ліпити з пластиліну, грати в рольові ігри, грати у футбол, кататися на велосипеді, виготовляти лепбук, майструвати тощо*.)

4. Робота у навчальних центрах (5–7 хв)

— Зараз об'єднайтеся у групи у наших навчальних центрах (*читання і письма: доберіть ілюстрацій до казки; природознавства: розділіть малюнки тварин на дві групи — дикі та свійські тварини; математичному: розкладіть геометричні фігури за кольорами; центр творчості: намалюйте улюбленого казкового героя*) та займіться своїми улюбленими справами.

— Підготуйтеся до презентації своїх улюблених захоплень так, щоб інші виявили бажання ними займатися.

5. Гра «Обери — розподіли»

Робота в групах

— Об'єднайтеся у дві групи (*хлопчики і дівчатка*) та виберіть серед малюнків якомога більше своїх захоплень.

— Розподіліть малюнки на три групи: те, чим займаються переважно хлопчики; переважно дівчатка; і хлопчики, і дівчатка.

Перегляд презентації «Мое хобі»

(<https://gdz4you.com/prezentaciyi/inshi/moye-hobbi-7130/>).

6. Робота в центрі відпочинку

1) *Вправа «Запрошення до гри».*

Дітям пропонують придумати запрошення до гри для свого друга, незнайомця, учителя, батьків...

2) *Гра «Веселий потяг».*

Обладнання: аудіозапис веселої музики.

Гравці розбігаються по різних кутках кімнати і вибирають собі місце — це їхня «станція». Один з учасників — «потяг». Він має зібрати всіх в один «потяг».

3) Гра «Найспритніший листочок».

Обладнання: листочки.

Листочки розкладено по колу. Біля кожного листочка — дитина. Діти біжать по колу, учитель забирає одного листочка. За сигналом учні зупиняються і піднімають листочки вгору. Кому забракло листочка, залишає гру. (Гру повторити кілька разів.)

7. «Шоу талантів»

Учитель пропонує дітям по черзі розповісти про своє хобі або продемонструвати його. Варто підтримати оплесками кожну дитину. (Якщо у класі надто багато учнів або бракує часу, можна виконати цю вправу в парах.)

Запитання для обговорення:

— Що нового ви дізналися про своїх однокласників?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Чи вплине сьогоднішнє захоплення на мою майбутню професію?	

8. Гра «Я через шістнадцять років»

Учень називає своє ім'я та презентує свою діяльність, свої захоплення через 16 років.

Наприклад. Мене звати Богдан. Через 16 років я працюватиму на фірмі батька менеджером.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Кубик запитань»

Учитель розпочинає гру: кидає кубик в центр кола і, відповідно до комбінації, що випала на верхній грані кубика, читає запитання та дає відповідь на нього, а потім називає ім'я дитини, яка продовжує гру.

Гра триває доти, поки всі діти не кинуть кубик і не дадуть відповідь на одне запитання.

— Чому ти любиш бавитися?

— Яка твоя улюблена лічилка?

— Яка твоя улюблена гра? Чому?

— Чим ти любиш займатися у вільний час?

— У які ігри ти любиш гратися сам (сама), а в які — з друзями?

— Яка твоя улюблена пора року для того, щоб грати в різні ігри?

Вправа «Погляд збоку»

Мета: розвивати навички рефлексії (оцінювання себе з позицій інших людей).

— Продовжіть фразу: «Мій друг (мій батько, мій учитель) сказав би про мене таке...».

Гра «Кому і за що»

Діти передають по черзі квітку і кажуть, кому і за що дарують її (Наприклад: «Я хочу передати цю квітку Тетяниці за те, що вона першою відгадала загадку. Я хочу передати цю квітку Миколці за те, що він гарно намалював малюнок»).

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 11. ЯК Я РОСТУ?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння учнів пояснювати особливості зростання і розвитку людей; вправляти у вимірюванні зросту; розвивати в учнів прагнення підтримувати своє фізичне здоров'я; виховувати бажання вести активний спосіб життя, дбати про своє здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: фотографії дітей, сантиметрова стрічка або ростомір, малюнки із зображеннями казкових героїв, папір, кольорові олівці, картки зі словами, сюжетні малюнки, набір карток з малюнками.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Стали, дітки, підтягнулись,
Щиро друзям посміхнулись.

На урок старання не забудьте взяти,
Сіли всі рівненько, починаєм працювати.

2. Актуалізація опорних знань

- Розгляньте принесені вами фотографії.
- За своїми фотографіями різних років розкажіть, як ви змінювалися.
- Як ви росли та розвивалися? Скільки вам років?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи залежить зовнішній вигляд людини від її віку?
- Чи хотіли б ви дізнатися, чому відбуваються такі зміни у зовнішності людини?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

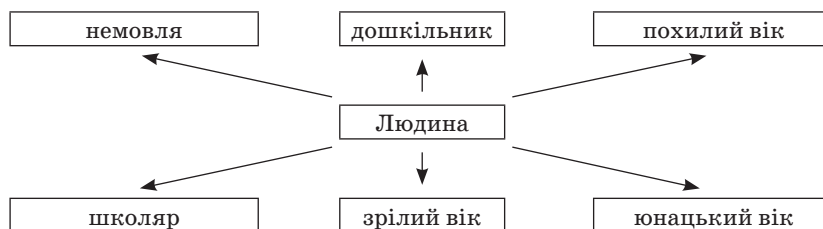
1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за малюнками підручника (с. 24).

- Розкажіть за малюнками, які періоди є у житті людини.
- Що ви пам'ятаєте зі своїх перших років життя?

«Асоціативний куц»

- Про які періоди життя людини ви дізналися?

2) Поетична хвилинка.

- Грицько Бойко «Про Юру і фізкультуру»

Щось із Юрою не те:
Щось наш Юра не росте...
Він такий у нас тоненький,
Хворобливий і худенький,
Мов заморене курча,—
Одноліткам до плеча...

Та чи знаєте ви те,
Чом наш Юра не росте?
Подивіться: він з друзками
Мчить по вулиці з книжками.
— Звідкіля біжиш ти, Юро?
— Я тікаю з фізкультури!

Грицько Бойко

- Як ви вважаєте, чому Юра погано росте і часто хворіє? Дайте йому пораду.

- Володимир Ладичець «Дубочки» (підручник, с. 25)
— Послухайте вірш. Хто росте швидше?

3) Практична робота «Вимірювання зросту».

До стіни прикріплюють сантиметрову стрічку (або *ростомір*) так, щоб нульова позначка знаходилася внизу. Учень стає спиною до стіни, торкаючись її п'ятами, сідницями, лопатками та потилицею, голову тримає прямо. Учитель кладе на рівні голови учня лінійку і притискає її до стіни. Це — зріст дитини.

Фізкультхвилинка

Учитель промовляє, а діти повторюють за ним тільки рухи.

Ми берізки і кленці,
В нас тонькі стовбурці.
Ми в струнці стаєм рядки,
Випрямляємо гілки.
Ледь зіп'явшись з корінців,
Дістаєм до промінців.

Ми стискаєм їх вогонь
В зелені своїх долонь.
Хилять свіжі вітерці
Вправо-вліво стовбурці.
Ще й верхівки кожен ряд
Нахилий вперед-назад.

2. Тренувальні вправи

Робота в групах

— Поміркуйте!

I група. Що сповільнює розвиток дитини?

- Недостатнє перебування на свіжому повітрі;
- погане харчування;
- недотримання режиму дня;
- часті хвороби.

II група. Що сприяє росту і розвитку дитини?

- Активний руховий режим;
- нормовані фізичні навантаження;
- перебування на свіжому повітрі;
- загартовування.

Робота над загадками

— Відгадайте загадки про те, що допомагає дітям зростати здоровими.

- Из водичкою дружити,
Без хвороб у світі жити,
В нагороду за старання
Подарує... (умивання).

- Сила, спритність і постава —
Це її хороша справа.
За струнку й гнучку статуру
Люблять діти... (фізкультуру).

- Щоб здоровими зростати
І щороку підростати,
То смачну, корисну й свіжу
Споживати варто... (їжу).

- Допоможе відпочити,
Працездатність відновити,
Як захопить у полон
Повноцінний тихий... (сон).

Леся Вознюк

Вправа «Поміркуй!»

— Які частини тіла ростуть тільки в дитинстві, а які — впродовж усього життя?

ноги	волосся	ніс
руки	очі	нігті
голова	зуби	тулуб
вуха	стопа	шия

Руханка «Покажи по-різному»

Мета: ознайомити з протилежностями (*високий — низький*); розвивати увагу.

Діти йдуть по колу. Ведучий говорить: «Зараз ми будемо проходити ворота. Якщо я скажу, що ворота високі, ви будете продовжувати йти так само, як зараз, а якщо низькі, то пригнетесь. Той, хто не пригнеться вчасно, залишає гру».

Гра «Що підходить?»

В учителя та дитини — по одному набору карток. Учитель дістає і показує певну картинку зі свого набору, а дитина відповідно має вибрати зі свого набору таку картинку, яка найбільше пасує за змістом до запропонованої вчителем.

Наприклад: обличчя — очі, рука — нігті, нога — черевики, голова — шапка тощо.

Вправа «Вилучи зайве»

Ведучий пропонує ланцюжки слів, з яких потрібно вилучити зайві.

- Немовля, школяр, продавець, підліток.
- Їжа, сон, хвороба, фізкультура.
- Велосипед, стіл, скакалка, гантелі.

3. Творчі вправи

Робота за малюнками «Подорож у казку»

На дошці — малюнки із зображеннями казкових героїв: Дюймовочка, Карлсон, козаки, дядя Стьопа.

— З яких казок ці малюнки?

— Як звати казкових персонажів?

— Опишіть їхні статури. Використовуйте слова: *високий* — *низький*, *стрункий* — *гладкий*, *тендітний* — *кремезний*.

— Статура — це форма тіла людини. Вона буває різною. Одні люди високі, інші — низькі на зріст, одні худорляві, інші — кремезні.

Висновок. Люди мають різну статуру.

Вправа «Розв'язування логічних силогізмів»

Діти повинні відповісти, чи правильно зроблені висновки.

Наприклад:

Усі коти люблять молоко. Петрик любить молоко. Отже, Петрик — кіт.

У всіх людей є вуха. У песика Джека є вуха. Отже, песик Джек — людина.

У всіх людей є серце. Миколка — людина. Отже, у нього є серце.

Деякі малюки часто плачуть. Юрчик — малюк. Отже, він часто плаче.

Самостійна робота «Олівець — малювець»

— На різнокольорових картках розмалюйте предмети, що допоможуть вам зміцнити своє здоров'я.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Малюнковий скрайбінг «Потяг»

Учитель розкладає перед дітьми сюжетні малюнки. Діти мають розмістити їх у правильній послідовності — утворити «потяг». Потім «вагончики» слід скріпити. Для цього діти мають використати малюнки із зображенням періодів життя людини.

Технологія «Незакінчене речення»

— Розкажіть, що необхідно робити, аби ваш зріст і маса тіла відповідали нормі. Кожне речення починайте так: «Щоб рости здоровим і розвиватися, необхідно...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 12. ЯК Я ПІЗНАЮ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння бачити і сприймати навколишній світ; збагачувати уявлення дітей про самих себе; закріпити вміння ставити запитання та шукати на них відповідь; розвивати вміння спостерігати, співставляти, порівнювати; виховувати кмітливість, інтерес до пізнання природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; інформаційно-цифрова компетентність.

Обладнання: комп'ютер, відеоролик, предметні малюнки, м'яч, аркуші паперу, кольорові олівці, декорації, маски.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

- Чи були ви допитливими дошкільниками?
- Про що найчастіше запитували батьків?

3. Повідомлення теми та мети уроку

На дошці — малюнок двох яблук на гілці.

- Чим відрізняються ці яблука? (*Розміром, формою, кольором.*)
- Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати, як людина пізнає світ.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи. Робота за підручником (с. 26)

1) Словникова робота.

Навколишній світ — усе, що нас оточує.

- Наведіть приклади об'єктів навколишнього світу.

2) Перегляд відеоролика.

Учні переглядають відео «Що таке навколишній світ?» (https://www.youtube.com/watch?v=kBhZ_ZynnV4&t=0s&list), обговорюють побачене.

3) Обговорення в загальному колі.

- Людина змалечку пізнає навколишній світ.
- Чи знаєте ви, з яких слів починалися ваші перші запитання?
- Чи були ви допитливими?
- Розгляньте малюнки. Запропонуйте запитання до кожного фото.

Наприклад:

- Куди летить ракета?
- Який на дотик кактус?
- Навіщо використовують мікроскоп?

«Мозковий штурм»

- Як і де шукати відповіді на запитання?

Учні висловлюють свої міркування, наводячи приклади запитань.

Наприклад:

- Можна запитати маму. Де працює наша бабуся?
- Можна запитати учителя. Чому ластівка відлітає у теплі краї?
- Можна запитати подругу (*друга*). Як грати у цю гру?

— Можна скористатися книгою: прочитати, розглянути ілюстрації.

— Можна скористатися Інтернетом. З допомогою батьків (*старших брата чи сестри*) ввести запитання у пошукову систему.

Висновок. Людина пізнає навколишній світ, отримуючи відповіді на запитання.

2. Комунікативна гра «Смішні питання — дотепні відповіді»

Обладнання: м'яч.

Обирають ведучого. Гравці оточують його. Ведучий кидає м'яч комусь із гравців і ставить яке-небудь смішне питання. Гравець, який отримав м'яч, повинен швидко й дотепно відповісти на нього і відразу ж кинути м'яч назад. Якщо він не встиг відповісти вчасно і відразу ж перекинути м'яч, то залишає гру. Гра триває до тих пір, поки в ній не залишиться останній учасник — переможець.

Смішні питання можуть бути різноманітними. Наприклад, ведучий запитує: «Чому в собаки чотири ноги?». Гравець може відповісти: «Тому що на двох вона б не змогла швидко бігати». Чи ведучий запитує: «Чому квіти не ростуть на Північному полюсі?». Гравець може відповісти: «Тому що там їх ніхто не садить».

3. Тренувальні вправи

Гра «Що змінилося?»

На набірне полотно виставляють предметні малюнки. За сигналом «День — ніч» учні заплющують та розплющують очі. Учитель змінює порядок, кількість предметів і запитує, що змінилося.

Гра «Хто краще чує?»

Учитель пропонує учням заплющити очі, зосередитися і намагатися запам'ятати всі звуки, які вони почують протягом однієї хвилини. Потім діти розплющують очі та називають усе, що вони почули. Перемагає той, хто почув більше звуків.

Розвивальна гра «Загадай-но!»

Обладнання: аркуші паперу, кольорові олівці.

Учитель загадує дітям кілька загадок. Краще, якщо їхньою темою будуть предмети, з якими учні зустрічаються щодня і які їм знайомі (*наприклад, шкільне приладдя: ручка, олівець, книжка, гумка тощо; або елементи природи: місяць, сонце, небо, квіти, річка і т. ін.*). Коли діти відгадають, педагог пропонує їм намалювати предмети, що були загадані.

Мовна гра «Допитливий»

Усі відповіді містять звук [т].

— У назвах якого посуду є звук [т]? (*Тарілка, каструля, салатниця.*)

— У назвах якого взуття є звук [т]? (*Туфлі, чобітки, тапочки.*)

— У назвах яких тварин є звук [т]? (*Тигр, бегемот, кіт.*)

— У назвах яких овочів є звук [т]? (*Капуста, салат, пастернак.*)

— У назвах яких дерев є звук [т]? (*Тополя, тис.*)

Робота за підручником (с. 27)

— Розгляньте малюнки. Як діти пізнають світ за допомогою діяльності?

Учні об'єднуються у групи, готують розповідь про те, яку інформацію вони можуть отримати:

I група — за допомогою вчителя;

III група — за допомогою Інтернету;

II група — за допомогою батьків;

IV група — за допомогою спостережень.

Руханка «Дружні долоньки»

Діти шикуються у шеренгу одне за одним. Педагог стає до них обличчям і простягає перед собою руки долонями вгору. Учитель називає якийсь з вивчених дітьми звуків (*або певне слово*). Дитина пригадує та називає слово з цим звуком (*або плескає в долоні стільки разів, скільки складів у запропонованому слові, водночас їх промовляючи*), після чого вдарає своїми долоньками по долонях педагога та перебігає в кінець шеренги.

4. Творчі вправи

Вправа «Фантазування». Робота в групах

Учитель об'єднує дітей у групи і дає завдання: придумати жартівливі історії про те, як продукти змінили смак.

Наприклад:

- Чому корова почала давати солоне молоко?
- Чому перець став прісним?
- Чому лимон виріс солодким?
- Чому в яблука з'явився смак перцю?
- Чому огірок виріс кислим?

Висновок. Смак — один зі способів пізнання світу. Він робить можливим отримання задоволення від їжі. Це відчуття у людини — для захисту. Воно застерігає від уживання їжі, що може бути небезпечною для організму.

Театралізована гра «Як горобцеві захотілося дізнатися, куди заходить сонце»

(за твором В. Сухомлинського, інсценізація Л. Калуської)

Декорації: ліс, поле.

Дійові особи: Ведуча, Горобчик, Соняшник, Сонечко.

Ведуча. Сховалося Сонце за обрій. Почервоніло небо. Сидить у гнізді цікавий Горобець. Дивиться на червоне небо і думає: «Куди поділося Сонце? Полечу, дізнаюсь». Пурхнув із гнізда й полетів. Пролетів село, пролетів поле, ось уже й ліс. Пролетів ліс — знову поле. А Сонця не видно. Знесилився Горобець, упав на землю. Віддихався, підвів голову. Бачить, навколо соняшники квітнуть, повернули свої квітучі голівки на захід. Побачив один Соняшник Горобця та й питає...

Соняшник. Куди це ти летиш, Горобче, адже ніч надворі?

Горобець. Хочу дізнатись, куди зайшло Сонце.

Соняшник (усміхаючись). Почекай до ранку. Я розбуджу тебе, коли Сонце зійде. Ти й запитаєш, куди воно заходить.

Ведуча. Заснув Горобець під головатим Соняшником. Ось уже й Сонечко показалося з-за обрію. Розбудив Соняшник Горобця.

Соняшник. Прокидайся, прокидайся, Горобче! Сонечко вже на небі.

Горобець. Спасибі, Соняшнику, що розбудив, а то б Сонечко проспав. Сонечку, скажи-но, куди на ніч ти заходиш?

Сонце (сміючись). Уночі я спочиваю за далекими горами й синіми морями. Не лети до мене, Горобчику, бо ніколи не долетиш!

Перегляд відеоролика

Учні переглядають відео «Як людина пізнає світ?» (<https://youtu.be/ZSbM2y5jrkM>), аналізують побачене.

Хвилинка-веселинка

КМІТЛИВИЙ АНДРУСЬ

— Андрусю знаєш, скільки в тебе пальчиків на руках? — питає Оля.

— Знаю, — відповів Андрусь.

— Скажи.

— Стільки ж, як і в тебе.

— Діти, як би ви відповіли на це запитання? (*Десять пальців.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Де можна шукати відповіді на запитання?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи варто часто ставити запитання?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому діти повинні бути допитливими?

Четверта пелюстка (творча). Як ви можете розвивати свої творчі здібності?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре, що ваша діяльність сприяє пізнанню довкілля?

Шоста пелюстка (практична). Які види діяльності допомагають пізнавати світ?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 13. ЦІКАВИЙ СВІТ ПРОФЕСІЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріпити знання дітей про працю дорослих; простежити взаємозалежність у роботі людей різних професій; необхідність виконання своїх трудових обов'язків для отримання потрібного результату; активізувати словник дітей назвами професій; розвивати у дітей творчі здібності, логічне мислення, вміння висловлювати та доводити свою думку; виховувати почуття гордості за своїх батьків, повагу до праці дорослих, бажання наслідувати їх у посильних справах;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: картки із зображеннями людей різних професій, предметні малюнки, комп'ютер, відеоролик, іграшкові машинки, шість капелюшків.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма проведення: урок-подорож.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішати —
Кличе в подорож дзвінок.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми вирушаємо у подорож. Подорожувати будемо чарівним потягом з вагоном-купе. У кожному купе — шість (*три, п'ять*) пасажирів, тому вам потрібно розміститися по шестеро (*трьох, п'ятеро*) у кожному купе і визначити старшого у своїй групі.

Об'єднання учнів у групи.

— Ми вирушаємо у подорож країною «Професії».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення основних фактів, понять

Гра «Назви професії»

Учитель пропонує дітям назвати всі відомі їм професії.

— Я пропоную вам пограти у цікаву гру. Ваше завдання: називати ті професії, що, на вашу думку, найбільше відповідають характеристиці.

Найзеленіша професія — це... (*садівник, лісничий, квітникар, декоратор квітів тощо*).

Найсолодша професія — це... (*пекар, кондитер тощо*).

Найволохатіша професія — це... (*ветеринар, дресировальник тощо*).

Найсмійніша професія — це... (*клоун, гуморист тощо*).

Грошова професія — це... (*банкiр, бізнесмен, фабрикант тощо*).

Дитяча професія — це... (*вчитель, вихователь, няня, гувернантка, дитячий лікар тощо*).

Чоловіча професія — це... (*військовий, шахтар, міліціонер, комбайнер, тракторист, моряк, космонавт, слюсар, токар тощо*).

Жіночі професії — це... (*повар, касир, швачка-мотористка тощо*).

Людяна професія — це... (*лікар, учитель, вихователь, пожежник, психолог тощо*).

Найвища професія — це... (*льотчик, космонавт, електромонтер, будівельник, кранівник тощо*).

Балакуча професія — це... (*журналіст, телеведучий, актор, диктор тощо*).

Вправа-гра «Де я був?»

— Я бачив багато книг. Де я був?

- Я бачив комбайн. Де я був?
- Я бачив учнів. Де я був?
- Я бачив шприц. Де я був?
- Я бачив виставу. Де я був?
- Я бачив багато полиць з продуктами. Де я був?

(Учні називають місце, де вони були, та людей яких професій вони там зустріли.)

Дидактична гра «Кому що потрібно для роботи?»

На картинках зображено людей різних професій та набір різних інструментів, предметів для кожної професії. Учні мають дібрати тільки предмети, потрібні їм для роботи.

Лікар. (Білий халат, ліки, шприц.)

Перукар. (Ножиці, гребінець, дзеркало.)

Кухар. (Каструля, ніж, м'ясорубка.)

Столяр. (Дошка, пилка, молоток.)

Дидактична гра «Хто що робить?»

Учитель називає представника професії, а діти називають дії, які він виконує.

Кухар. (Варить борщ, чистить овочі, робить салат...)

Лікар. (Слухає хворого, дивиться горло, виписує ліки...)

Будівельник. (Мурує стіни, криє дах, стелить підлогу...)

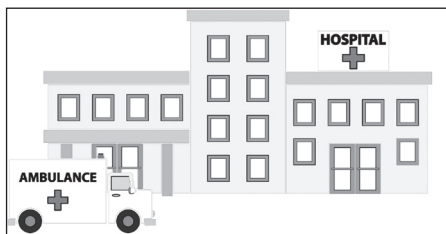
Перукар. (Стриже, робить зачіски, фарбує волосся...)

Швачка. (Шие одяг, пришиває гудзики...)

Руханка «Знайди свою групу»

Учні по черзі витягують картки зі словами і приєднуються до групи, з якою пов'язані ці слова: будинок, учитель, педіатр, квартира, парта, ліжко, підйомний кран, шприц, книга, повар, цегла, зошит, бібліотекар, медсестра, електрик.

Групи для об'єднання: лікарня, школа, будівельний майданчик.

2. Узагальнення знань

Комунікативна гра «Професії батьків»

Обладнання: картки із зображеннями людей різних професій (*бажано, щоб серед них були професії батьків дітей*).

Учитель по черзі демонструє картки або кожна дитина обирає картку за бажанням. Дитина розповідає про зображену професію, про користь, що приносять представники цієї професії країні.

Гра «Хто я?»

Діти утворюють коло. Ведучий стоїть у колі та описує працю одного із працівників театру (*гример, художник, костюмер та ін.*): «Я люблю малювати. У мене багато різних кольорових олівців, паперу. Я можу намалювати великі дерева, сонце, хмари. Отже, хто я?». Наприкінці розповіді ведучий уважно дивиться на когось із дітей. Дитина, на яку уважно подивився ведучий, відгадує і називає професію. Якщо завдання виконано правильно, той, хто відгадав, стає в коло та продовжує гру.

Дидактична гра «Професії подружилися»

Діти вибирають по дві ілюстрації професії та розмірковують, яким чином вони пов'язані.

(Наприклад: будівельник, пекар. Будівельник збудує пекарю будинок, а пекар спече будівельникові печиво тощо.)

Робота над загадками

Учні слухають віршовані загадки, відгадують назви професій за підказками-малюнками. (Загадки можна послухати за посиланням <https://youtu.be/QHyAZKJUXqc>)

Гра «Будь уважним!»

Діти утворюють коло. Ведучий називає слова. Учні, почувши назву професії, повинні підстрибнути, а якщо слово — це не назва професії, плеснути в долоні.

Наприклад: будинок, продавець, магазин, столяр, борошно, кухар, літак, яблуко, вихователь, олівець, млин, будівельник, пекар, перехожий, лікар, ножиці, ручка, швачка.

Робота над прислів'ями про працю

— Спробуйте пригадати прислів'я про працю та пояснити їхній зміст.

Наприклад:

- Бджола мала, а й та працює.
- Риба у воді, а людина у труді.
- Птиця створена для польоту, а людина — для праці.
- Маленька праця краща за велике безділля.

3. Узагальнення вмінь

Дослідницька вправа «Без труда нема плода»

— Уявіть життя без роботи. Нічого ніхто не робить. Що б сталося? (*Міркування дітей.*)

- Не працює електрика.
- Не вийшов на роботу пекар.
- Не вийшов на роботу водій маршрутки.
- Не працює лікар.
- Забув про роботу вчитель.

Висновок. Життя — це праця. Необхідно спланувати його таким чином, аби бути корисним і собі, і людям.

Пантоміма «Відгадайте, хто із двох»

Двоє учнів виходять із класу, а коли повертаються, то жестами та мімікою показують одну із професій, а решта учнів відгадують. Хто відгадав, займає місце «міма».

Гра з м'ячем «Назви предмети»

Учитель кидає м'яч учневі та називає певну професію. Той учень, який упіймав м'яч, повинен назвати три предмети, що стосуються цієї професії.

Наприклад: садівник — лопата, відро, деревце; кухар — каструля, крупа, плита; учитель — книга, комп'ютер, зошит тощо.

Гра «Уважний автобус»

Діти шикуються одне за одним. Перший учень — «водій автобуса». Він запитує, хто на якій зупинці хоче вийти. Зупинок може бути п'ять: «Квіткава», «Повітряна», «Весела», «Казкова», «Спортивна». «Автобус» рухається. «Водій» періодично зупиняється й гучно оголошує зупинки. На відповідній зупинці виходять лише ті, хто повідомив про це заздалегідь. Завдання для всіх гравців: контролювати одне одного, аби не переплутати зупинки.

Перегляд мультфільму «Професії»

Учні переглядають мультфільм, називають професії людей та предмети, інструменти, що вони використовують у своїй роботі.

(Мультфільм можна переглянути за посиланням <https://youtu.be/4xCSAmIoACk>)

Гра «А я ще знаю...»

Дітям пропонують картки із зображеннями різних професій. Перший учасник витягує одну картку, наприклад, із зображенням водія, і говорить: «Я знаю, що водій кермує транспортом». Наступний учасник продовжує: «А я ще знаю, що водій подорожує». І так далі.

Рольова гра «Наша перукарня»

Гравці об'єднуються у пари. В кожній парі є «клієнт» і «перукар».

«Перукар» повинен зробити «клієнтові» оригінальну зачіску. Для цього можна використовувати різні гумки і шпильки, банти і стрічки. (*Ножицями користуватися заборонено.*) Коли всі зачіски готові, можна провести конкурс і визначити найнезвичайнішу зачіску, а можна заохотити кожну пару. Потім гравці в парах міняються ролями.

Гра «Маленькі пожежники»

Мета: закріплювати знання дітей про працю пожежників; виховувати бажання дотримувати правил безпеки.

Обладнання: 2 машинки на довгих мотузках, на кінці яких прив'язано палицю.

— Троє поросят залишилися вдома самі, гралися сірниками і спричинили пожежу. Як їм допомогти? (*Викликати пожежну охорону.*)

— Що роблять пожежники? (*Чим швидше приїде пожежна машина, тим швидше пожежники загасять вогонь.*)

— Ви сьогодні побуваєте в ролі маленьких пожежників. Ось ваші пожежні машини.

Хто швидше приїде, той першим загасить вогонь.

До машин запрошують по 2 дитини. Їм необхідно швидко намотати мотузку на палицю — хто швидше намотає, той виграє.

Діти удають, що викликають пожежників по телефону, а за командою «1, 2, 3 — почали!» — починається гра.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Крісло автора»

— Ким ви хочете бути в майбутньому?

— Яку користь бажаєте принести суспільству?

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий — пригадати особисті знання, визначити, якої інформації бракує.

— Які назви професій ви запам'ятали?

Червоний — ставлення до події та її учасників.

— Яка професія вам подобається найбільше?

Чорний — вказівка на негативні сторони, критичне оцінювання.

— Чи є професії, що завдають шкоди здоров'ю?

Жовтий — позитивні сторони явища, події, переваги, досягнення. Побачити добре в будь-якій ситуації.

— Чи добре, що з'являються нові професії?

Зелений — творчість, пропозиції, розширення можливих варіантів.

— Як потрібно готуватися до майбутньої професії?

Синій — підбиття підсумків, висловлення спостережень, коментарів.

— Яка професія найважливіша?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 14. КОЖНА ЛЮДИНА — УНІКАЛЬНА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** допомогти дітям усвідомити неповторність кожної людини; пояснити необхідність ставитися до людей із повагою; надати учням можливість порівняти ознаки людей, відшукати схожі риси та відмінності; пояснити, що таке унікальність; розвивати навички самоусвідомлення і самооцінювання через позитивне ставлення до себе та інших людей; виховувати бажання піклуватися про власне життя і здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: аркуші паперу, фотографія, кольорові олівці, папір, сюжетні малюнки, ілюстрація будинку, квіти, іграшки, буква «Я».

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Тепло своїх долоньок
Я друзям віддаю,
Урок новий, цікавий
Я з радістю почну.

2. Актуалізація опорних знань

— Погляньте на фотографію учнів нашого класу. Що спільного у всіх дітей? (*Ми — однокласники.*)

— Чи однакові всі ви?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Хоча ви всі першокласники, кожен із вас має свої особливості, про які говоритимемо сьогодні.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовка до сприймання нового матеріалу.

Вправа «Витинанка»

Учні отримують аркуші паперу, запліщують очі та виконують інструкції учителя: зігнути аркуш навпіл, відірвати правий кутик, зігнути навпіл, відірвати лівий кутик, зігнути аркуш навпіл, відірвати правий кутик.

— Чи однакові у вас витинанки? Чому витинанки відрізняються, якщо всі виконували однакові інструкції?

Висновок. Виконуючи одні й ті самі дії, кожен має свій результат. Витинанки, отримані в результаті вправи, є різними, бо ми всі різні.

2) Вступне слово вчителя.

— Згадайте, чи зустрічалася вам людина така сама, як ви. Напевно, ні. Адже всі люди різні. Вони відрізняються одне від одного зростом, масою тіла, кольором волосся, очей, шкіри.

Кожна людина має свій характер, звички, здібності. А які здібності є у вас? Можливо, ви вмієте гарно малювати чи співати. А може, вам легко вдається вивчати іноземну мову, грати на якомусь музичному інструменті або ще щось?

Обговорення в загальному колі

- Що є спільним для всіх людей? (*Усі мають голову, волосся, дві руки, дві ноги тощо.*)
- Чим вони різняться? (*Віком, зростом, кольором волосся, очей, шкіри тощо.*)

Висновок. Усі люди схожі між собою. Та якщо придивитись, то у світі не знайдеться двох однакових людей. Тому кожна людина — неповторна і по-своєму прекрасна.

Вправа «Мій скарб»

Мета: усвідомити свою унікальність, духовність, їхню важливість для власного зростання і життя в цілому, а також місце свого ціннісного в соціумі інших унікальностей.

Учням пропонують намалювати індивідуальний проєктивний малюнок «Мій скарб». (*Може бути і метафоричний малюнок.*) Після цього кожен учень, чітко називаючи, що зображено на малюнку, але не пояснюючи, чому зображено саме це, кладе свій «скарб» до скарбниці класу, продумуючи і знаходячи місце для свого скарбу поміж інших (*кожен проговорює, де поклав свій скарб, поряд із чим.*)

«Мозковий штурм»

— Що означає пізнати самого себе?

3) Робота за підручником (с. 28).

— Видатний український поет Василь Симоненко написав вірш про унікальність кожної людини. (*Учитель зачитує уривок вірша, с. 28.*) Дійсно, зовні люди можуть бути трохи подібними одне на одного, але відрізняються зростом, довжиною волосся, віком, типом обличчя, інтелектом. Люди-близнюки, які дуже схожі зовні, теж різняться і характерами, і інтелектом. Тому, якщо пізнати людину ближче, немов сніжинку під мікроскопом, стане зрозуміло — кожна людина унікальна за своїм характером і внутрішнім світом. Іншої такої людини немає.

Висновок. Кожна людина, кожен учень — неповторний. Неповторність людини — це поєднання її здібностей, зовнішності та рис характеру.

Гра «Чарівний мішечок»

Перед грою потрібно обговорити з дітьми, який у них настрій, що вони відчувають. Далі дітям пропонують скласти у чарівний мішечок усі негативні емоції: злість, образи, сум. Цей мішечок з усім поганим, що в ньому є, викидають. Можна запропонувати дітям самим викинути мішечок. (*Добре, якщо вчитель теж покладе в цей мішечок свої негативні емоції.*)

Гра-руханка «Шикуйсь!»

Учитель пропонує вишикуватися за зростом, за довжиною волосся, за віком, за кольором волосся (*від світлого до темного тону*). Діти виходять до дошки, учитель допомагає їм правильно вишикуватися. Пропонує подумати про переваги високого і маленького зросту в різних ситуаціях. (*Діти наводять приклади.*)

2. Тренувальні вправи

Вправа «Звали, звать, зватимуть...»

Діти утворюють коло і всі по черзі говорять про себе.

Наприклад: «Коли я був зовсім маленьким, мене звали Петрусь, зараз мене звать Петрик, а коли я виросту, мене зватимуть Петро Павлович».

Гра «Правда чи ні?»

Хтось із дітей стає перед класом, а однокласники ставлять йому три запитання про школу. На два запитання потрібно відповісти правду, а на одне — неправду. Діти відгадують, які відповіді правдиві, а які — ні.

Робота за малюнками

- Чим займаються діти, зображені на малюнках?
- Чим ви любите займатись у вільний час?

Висновок. У деякого із вас є спільні заняття. Але більшість любить займатися чимось своїм, бо має власні вподобання.

Вправа-гра «Улюблена іграшка»

Учитель просить дітей узяти свою улюблену іграшку і піднести її вгору.

- Чи однакові у вас іграшки? (*У всіх вони різні.*)
- Чи варто через це сперечатися, сваритися? (*Звісно, ні.*)

Висновок. У всіх дітей смаки та бажання можуть відрізнитися. І це цілком нормально. У кожної людини свої вподобання — і в цьому теж її неповторність.

Вправа «Новосілля»

Дітям пропонують намалювати свої портрети й «поселити» їх у будинок, малюнок якого висить на дошці. Усі разом розфарбовують будинок.

Висновок. Діти всі різні, але можуть мати спільні справи.

Фізкультхвилинка

Для матрешки Лялі
Дім ми будували.
Ось такий високий,
Ось такий широкий.
В дім зайшла матрешка
І взяла гармошку.
У танку кружляє,
Діток всіх вітає.

(*Імітують рухи будівельників.*)
(*Стають навшпиньки.*)
(*Розводять руки в сторони.*)
(*Крокують.*)
(*Імітують гру на гармошці.*)
(*Кружляють на місці.*)

3. Творчі вправи

Вправа «Якби моя квітка вміла говорити...»

— Нумо створимо красивий букет нашого класу. Крім квітів він буде складатися із ваших неповторностей. Візьміть квіточку, додайте її до букета і скажіть: «Якби моя квітка вміла говорити, вона сказала б, що я... (*щедра, правдива, охайна, трудолюбива, весела, лагідна, розсудлива, старанна...*)».

Робота над крилатими висловами

— Поміркуйте над висловами, поясніть їхній зміст.

- За одного вченого десять невчених дають.
- Учитись ніколи не пізно.
- Голова без розуму, як ліхтар без світла.

Вправа «Увага! Розшук!»

Ведучий говорить: «Я розшукую подругу (*друга*). У неї блакитні очі, темне довге волосся, вона любить кішок, зовсім не любить молоко». (*Можна описувати одяг.*)

Той, хто першим здогадається, про кого з дітей ідеться, стає ведучим.

Перегляд та обговорення мультфільму

Діти переглядають мультфільм «Де ховаються таланти», обговорюють уподобання дітей. (Мультфільм можна переглянути за посиланням <https://youtu.be/fieUnMr8wVQ>)

Гра «Позитивна самооцінка»

Завдання дітей: намалювати сонце. Від сонця провести стільки променів, скільки гарних якостей дитина бачить у собі. Потім кожний гравець відповідає на запитання: «Якими словами ти можеш розповісти про свої гарні якості?».

Робота над прислів'ями

— Поясніть, як ви розумієте подані висловлювання.

- Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе.
- Коли тебе шанують добрі люди, шануйся й сам.
- Чого собі не зичиш, іншому теж не бажай.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Так чи ні?»

- У різних людей однакові відбитки пальців. Так чи ні?
- Деякі люди є особливими і неповторними. Так чи ні?
- Неповторність полягає лише у зовнішності. Так чи ні?
- Ми відрізняємося одне від одного бажаннями, діями, творчістю, мріями. Так чи ні?
- Кожна людина не має нічого спільного з іншими людьми. Так чи ні?
- На всій планеті немає двох однакових людей. Так чи ні?
- Кожна людина у світі неповторна. Так чи ні?

Вправа «Інтерв'ю»

— У чому полягає унікальність кожної людини?

— На кого ти хотів би бути схожим? Поясни чому.

— Чим ти схожий на своїх батьків? Чим відрізняєшся?

Технологія «Мікрофон»

Учні беруть до рук велику букву «Я» і розповідають щось цікаве про себе, передаючи букву «Я» одне одному. Після виступу кожну дитину нагороджують оплесками класу.

Учитель пропонує фрази, що можна використати у розповіді: *люблю своїх рідних, учуся в школі, маю друзів, маю багато захоплень.*

Висновок. Ми всі різні, але у нас багато спільного.

Вправа «Ти особливий, тому що...»

Учні по черзі повертаються до свого сусіда і продовжують речення: «Андрійку (*Оленко*), ти особливий (*особлива*), тому що ти... (*завжди веселий(ла), хороша(ий) подруга (друг) тощо*).

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 15. ОРГАНИ ЧУТТЯ — НАШІ ПОМІЧНИКИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про органи чуття, пояснити їхнє значення у житті людини; розвивати зорову, слухову, нюхову пам'ять та увагу; творчу активність, уважність; виховувати дбайливе ставлення до власного організму, прагнення берегти здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: предметні малюнки, кошик із фруктами та овочами, ілюстрації до казок, іграшки, кеглі, кошик, сюжетні малюнки, фішки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Упродовж дня у нас виникає багато різних відчуттів. Що таке відчуття? Послухайте уважно слова — *відчуття, чуття* (учитель підказує дітям, показуючи на вухо). Ці слова схожі на слово *чути*, чи не так? Чим ми чуємо? Дійсно, вушками. Вони допомагають нам чути голоси, різні звуки. Але поміркуймо разом, чи тільки вушка допомагають нам пізнати навколишній світ?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми поговоримо про ще одну дивовижну властивість нашого організму — пізнавати та відчувати навколишній світ за допомогою органів чуття, що є у нас. А також навчимося правильно доглядати за ними.

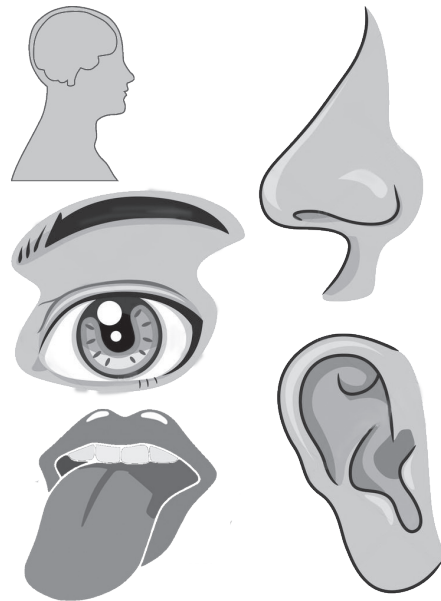
II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота над загадками.

— Відгадайте загадки.

- На ніч два віконця
Самі закриваються,
А зі сходом сонця
Самі відкриваються. (Очі.)
- Ось гора, біля гори
Дві глибокі є нори.
Вітер в норах тих гуляє,
Кисень в нори заганяє. (Ніс.)
- Коли ми говоримо,
Він завжди в роботі.
Коли ми мовчимо,
То й він відпочиває. (Язик.)
- Дві великі раковини
Всілись на краях.
Добре вони вміють
Все нам сповіщати. (Вуха.)
- Горщик розумом багатий,
Сім дірок у нім видати. (Голова.)

— Це все — ваші органи, розміщені на голові. Як ви гадаєте, що спільного між ними?

- Яким узагальнювальним словом їх можна назвати?
- Так хто ж вони, наші помічники, без яких ми не можемо уявити свого життя?
- Навіщо вони вам потрібні? (*Щоб добре чути, бачити, відчувати різні смаки, запахи.*)

2) Вправа-гра «Подорож у казку».

— Пригадаймо уривок із казки «Лисичка-сестричка».

Лежить лисичка на возі, а рибка так пахне. Ось вона: рибка за рибкою, рибка за рибкою — всю по-викидала.

— Чим же лисичка нюхала? (*Носом.*)

— Правильно, діти, у тварин нюх дуже гострий. Для людини нюх теж має важливе значення. Ми можемо за запахом відрізнити неякісну їжу від якісної. Ми відчуваємо приємні та неприємні запахи.

— Пригадайте уривок із казки «Лисичка-сестричка і вовк-Панібрат».

Вибігла Лисичка на поле, сіла, виїла мачок із пиріжка, а туди напхала сміття. Стулила його і побігла. От ідуть хлопці, товар женуть.

— Поміняйте мені бичка-третячка за маковий пиріжок, — каже Лисичка.

— Бичка — на пиріжок?

— Та він такий солодкий, що аж-аж!

— Діти, а як Лисичка дізналася, що пиріжок солодкий? (*Відповіді дітей.*)

3) Робота за підручником (с. 29–30).

Робота за таблицею (с. 29)

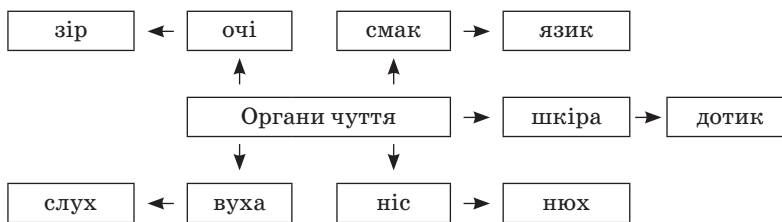
Учитель зачитує повідомлення із таблиці, учні розглядають відповідний малюнок.

Вправа «Встанови відповідність» (с. 30)

— Установіть відповідність між об'єктом та ознакою. Поясніть, які органи чуття допомогли вам дізнатися про це.

«Асоціативний куц»

— Доберіть до поданого словосполучення слова за певними зв'язками.

Гра-руханка «Роззяви»

Учні йдуть по колу, тримаючись за руки, за сигналом учителя зупиняються, роблять чотири оплески, повертаються докола і продовжують рух. Напрямок змінюють після кожного сигналу. Той, хто неправильно виконав завдання, залишає гру.

2. Тренувальні вправи

1) Практична робота.

— Навіть із заплющеними очима ми можемо назвати предмет, що потрапив до наших рук. Нумо це перевіримо.

• Дослід 1.

По черзі дітям зав'язують очі та дають до рук один із дарів осені з кошика (*фрукти та овочі*). Потрібно назвати, що це.

• Дослід 2.

Доторкнутися до предметів та з'ясувати, які поверхні вони мають: колючий їжачок, гладенький апельсин, м'яке каченя, твердий (*пластмасовий*) м'ячик.

Висновок. Органом дотику людини є шкіра.

• Дослід 3.

Із зав'язаними очима пройти між кеглями і не зрушити їх.

Висновок. Із зав'язаними очима дуже важко орієнтуватися у просторі. Очі потрібні для орієнтування у просторі.

Дослід 4.

Влучити в кошик м'ячиком спочатку з обома розплющеними очима, а потім, прикривши одне око, повторити спробу.

— Чи однаково влучно ми змогли закинути м'ячики до кошика? (Ні.)

Висновок. Нам потрібні обидва очі для чіткішого орієнтування у просторі.

2) Робота за малюнками.

Учитель пропонує учням розглянути малюнки, на яких зображено людей різних професій.

- Назвіть професії людей, зображених на малюнках.
- Ким ви хотіли б стати у майбутньому? Чому?
- Які органи чуття особливо важливі для цієї професії?

3) Робота за підручником (с. 30).

Вправа-гра «Добери слово»

- Доберіть до кожного малюнка відповідні відчуття.
- Які слова вам допомогли?

Висновок. Людина пізнає навколишній світ за допомогою зору, слуху, нюху, смаку, дотику.

Перегляд та обговорення мультфільму

Діти переглядають мультфільм, обговорюють, як потрібно доглядати за органами чуття. (Мультфільм можна переглянути за посиланням <https://youtu.be/DZ8tHf48djQ>)

Руханка «Взаєморозуміння»

Діти об'єднуються в групи по троє. Ведучий обирає, хто з-поміж учасників «не має» слуху, зору, мовлення, й оголошує завдання. Наприклад, група до кінця гри повинна дійти всім складом до певного місця. Позбавлені хоча б одного способу сприйняття навколишнього світу, люди стають практично безпорадними. Ця гра вчить дітей допомагати одне одному.

3. Творчі вправи

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Чи можуть органи чуття повідомляти про небезпеку?	

Поетична хвилинка

— Послухайте віршик.

Знає нас і він, і ти.
Між собою ми брати.
Робимо життя яскравим,
Все навкруг стає цікавим.
Вушка чують спів пташок,
Голос батька, рідної неньки.
Смак відчує язичок —
Чи гірке, чи солоденьке.
Очі бачать кольори,

Розмір, форму всіх предметів.
Носик нюха навкруги,
Ловить запахи в повітрі.
Шкіра може підказати,
Чи колюче, чи гладеньке,
Чи холодне, чи тепленьке.
Пам'ятайте, п'ять братів,
Звуть нас — органи чуттів.

О. Шелухіна

— Про яких братів ідеться у вірші?

— Як вони роблять наше життя яскравим?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Хто більше?»

Переможець — той, хто дасть найбільше відповідей на запитання. (За правильну відповідь — фішка.)

- Що на смак солодке?
- А що гірке?
- Що на дотик колюче?
- А що м'яке?
- Що на смак солоне?
- А що кисле?
- Що на дотик гаряче?
- А що холодне?

Метод «п'яти пальців»

- М** — мізинець — знання:
— Які знання я сьогодні здобув (*здобула*)?
- Б** — безіменний — мета:
— Чого я сьогодні досяг (*досягла*)?
- С** — середній — настрої:
— Який сьогодні був у мене настрій?
- В** — вказівний — допомога іншим:
— Чим я сьогодні допоміг (*допомогла*) іншим?
- В** — великий — здоров'я:
— Що я зробив (*зробила*) для свого здоров'я?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 16. ОЧІ — ОРГАН ЗОРУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання учнів про орган зору — очі; вчити берегти та правильно доглядати за очима; розвивати зв'язне мовлення учнів, спостережливість, мислення; виховувати бажання дотримувати правил гігієни (*догляд за очима*);
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: малюнок сонечка, промінчики із завданнями, пам'ятка «Гімнастика для очей», ілюстрації, предметні малюнки, м'ячик, сигнальні картки, дзеркало, картки з літерами, малюнки кола, лабіринтів, кольорові олівці, набірне полотно.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Сонечко, сонечко,
Визирни у віконечко!
Завітай на наш урок,
Щоб цікаво ж нам було.

2. Актуалізація опорних знань

Відгадування загадок

- Круглі озерця, які ніколи не замерзнуть. (*Очі.*)
- Два віконця маємо, добре про них дбаємо. (*Очі.*)
- Маленьке, кругленьке, а весь світ бачить. (*Око.*)
- Два брати через гору живуть, та ніколи один до одного в гості не ходять. (*Очі.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Сонечко принесло нам на своїх промінчиках завдання.

- 1) Розширити свої знання про органи зору, їхнє значення для загального здоров'я.
- 2) Навчитися дотримувати правил гігієни зору.

4. Мотивація навчальної діяльності

— Як ви вважаєте, хто з тварин найгострозоріший? Як ви розумієте вираз «гострий зір»?

— Добре відомо, що найгостріший зір — в орла. Він літає на великій висоті й з-за хмар видивляється свою здобич на землі. (*Демонстрування ілюстрації.*) Уночі найкраще бачить сова. Вона легко відшукає мишу в темряві. (*Демонстрування ілюстрації.*) Людина не така гострозора, як ці птахи, але пізнає навколишній світ за допомогою зору.

«Мозковий штурм»

— Чи можна назвати очі головними помічниками людини? Доведіть.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 31).

Ознайомлення з повідомленням «Очі — орган зору»

Провести словникову роботу. (Орган — це частина тіла.)

Вправа «Що я бачу?» (с. 31)

— Ми бачимо всі видимі предмети, що нас оточують. (*Діти називають предмети, зображені на малюнку, потім продовжують «ланцюжком» цей перелік власними прикладами.*)

Робота в парах

— Погляньте уважно одне на одного і спробуйте описати очі свого сусіда.

2) Практична робота.

- 1) Заплющте очі. Уявіть, що об'єктив фотоапарата закритий. Він чекає, коли натиснуть кнопку. Я натискаю на кнопку фотоапарата. Розплющте очі. Що ви бачите? (*Відповіді учнів.*)
- 2) Погляньте в дзеркало і підведіть брови. Вони охороняють очі, коли з лоба тече піт. Тепер, дивлячись у дзеркало, поступово заплющуйте очі. Покліпайте повіками. Навіщо потрібні вії та повіки?
- 3) Погляньте ще раз у дзеркало. Що ви помітили посередині ока? (*Темну цяточку.*) Це зіниця ока. Вона є найголовнішою в органі зору, адже крізь неї промені світла потрапляють усередину ока й «малюють» усе, що ми бачимо.

3) Робота з картками-пам'ятками.

На парті у кожного учня — пам'ятка «Гімнастика для очей».

— Уважно перегляньте запропоновані вправи. Навіщо, на вашу думку, потрібно робити зарядку для очей?

— Правильно, від щоденної гімнастики зміцняться не лише м'язи тіла, але й очі.

— Виконайте, стоячи біля парт, комплекс вправ для очей.

ГІМНАСТИКА ДЛЯ ОЧЕЙ

1. Замруж щосили очі, а потім розплющ їх. Повтори 4–6 разів.
2. Погладжуй упродовж 1 хв повіки кінчиками (*подушечками*) пальців.
3. Роби колові рухи очима: ліворуч — угору — праворуч — униз. Повтори 10 разів.
4. Витягни вперед руку. Стеж поглядом за подушечкою пальця, повільно наближаючи його до носа, а потім — так само повільно відводячи назад. Повтори 5 разів.
5. Подивись у вікно, знайди найдальшу точку і затримай на ній погляд упродовж 1 хв.

Руханка «Що я бачу»

Учень-ведучий вигукує: «Кругле!». Діти повинні підбігти до круглого предмета. Далі можна називати інші ознаки предметів, до яких потрібно підбігти.

Наприклад: прямокутне, дерев'яне, металеве, певного кольору тощо.

2. Тренувальні вправи

Гра «Уяви»

— Зараз пограймо у гру. Заплющте оченята та ще й затуліть їх долоньками, щоб нічого нічого не було видно, і без мого сигналу не розплющуйте. Чи бачите ви, що я зараз роблю?

— А чи бачите, що я тримаю у руках?

— Я вам підкажу: стою біля дверей і тримаю в руках м'ячика. Маленький він чи великий? Якого кольору?

— Розплющте очі. М'ячик великий чи маленький? Якого ж він кольору?

— Чому ви не змогли відповісти на запитання із заплющеними очима?

— Чи цікаво нічого не бачити? Чи приємно це?

— Отже, щоб нам було цікаво жити, ми могли бачити все, що нас оточує, потрібно берегти свої очі, піклуватися про них, не завдавати їм шкоди. З'ясуймо, що корисно для наших очей, а що діє на них шкідливо.

Гра «Шкідливо — корисно»

(Діти відповідають за допомогою сигнальних карток: зелена картка — корисно, червона — шкідливо.)

Чи корисно для очей:

- тривалий час переглядати телевізор і сидіти близько біля екрана;
- довго грати у комп'ютерні ігри;
- їсти моркву і пити морквяний сік;
- читати, якщо в кімнаті недостатньо світла;
- їсти овочі, фрукти, горіхи, рибу, м'ясо, сир, пити кефір, молоко, сік;

- схиляти голівку дуже низько над зошитом чи книжкою;
- виконувати зарядку для очей?

Вправа на увагу «Я був (була) на річці...»

Учні по черзі беруть картки з літерами і кажуть: «Я був (була) на річці та бачив(ла)...». Кожен гравець повинен назвати що-небудь, що починається з літери на його картці. Наприклад, на літеру *К* можна назвати — *карася, камінці, кущі, катамаран, катер* тощо.

Гра «Що змінилося?»

За сигналом діти заплющують очі. У цей час потрібно захвати якийсь предмет або переставити речі. Діти мають сказати, що змінилося.

Вправа «Пошук спільного»

— Доберіть спільні ознаки.

Око, скло — ... (*окуляри*).

Сонце, скло — ... (*сонцезахисні окуляри*).

Око, пригода — ... (*фільм, сон*).

Пил, вії — ... (*око*).

Музична фізкультхвилинка для очей «Веселі розваги» (<https://youtu.be/WfzhH8ul10Y>)

Гра «Хто уважніший?»

— Присядьте ті, у кого очі сірі.

— Підведіться ті, у кого очі блакитні.

— Поплещіть у долоні ті, у кого очі карі.

— Погладьте себе по голові ті, у кого очі зелені.

— Підстрибніть ті, у кого очі блакитні.

3. Творчі вправи

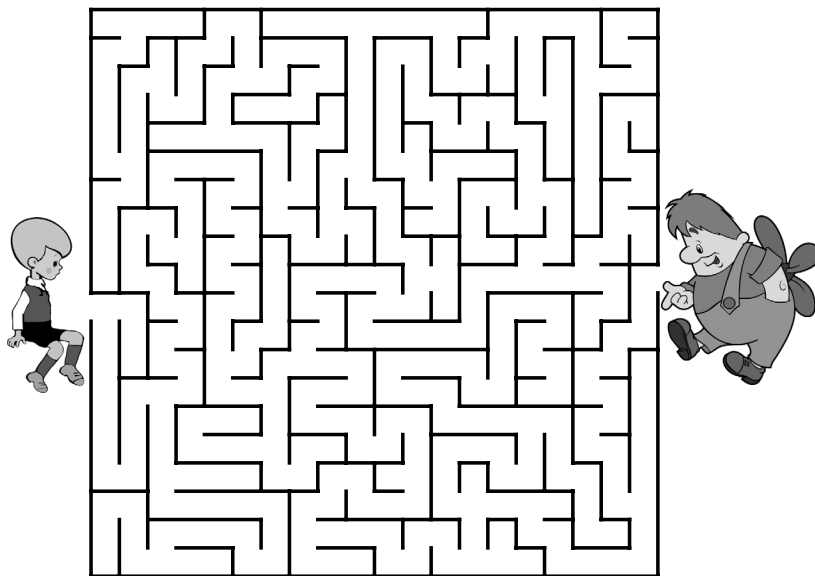
Творча вправа «Оживи коло!»

Перед кожною дитиною на парті є коло.

— Коло «оживе», якщо ви намалюєте в ньому очі! (*Діти, за бажанням, демонструють свої роботи.*)

Корекційна гра «Лабіринт»

Діти допомагають казковим героям вийти з лабіринтів.

— Чи змогли б ми без зору допомогти казковим героям? (*Можна позмагатися, хто виконає завдання першим.*)

Розвивальна гра «Що зайве?» (розмір предметів)

Мета: учити дітей визначати зайвий предмет за розміром; розвивати логічне мислення, уважність.

Обладнання: предмети різного розміру (*великі круги, квадрати, маленький трикутник; маленькі метелики, квіточки та велика ялинка*).

— Ведмедик Мишко засмучений, адже він ніяк не може визначити зайвий предмет. Нумо йому допоможемо!

Діти на набірному полотні розглядають предмети та визначають, що зайве і чому.

Вправа «Картинки-загадки»

З групи дітей обирають ведучого, решта — відгадують. Учитель має велику коробку, у якій лежать маленькі картинки із зображенням різних предметів (*можна використовувати картинки від дитячого лото*). Ведучий підходить до вчителя і бере одну з картинок. Не показуючи її іншим дітям, він описує предмет, намальований на ній. Діти пропонують свої версії.

Наступним ведучим стає той, хто першим правильно відповів.

Робота над акровіршем

— Послухайте віршик. З перших букв кожного рядка складіть слово.

Обов'язково бережи свій зір!
Чиста вода корисна, повір,
І для очей зарядка, зроби відбір.

— Які поради ви почули?

Робота над фразеологізмами

— Поясніть зміст крилатих висловів.

I група:

- на око — приблизно;
- куди не кинь оком — скрізь;
- впадати в око — бути особливо примітним.

II група:

- куди й око сягало — далеко;
- про людське око — напоказ;
- хоч в око стрель — дуже темна ніч.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Складіть сенкан до слова «очі».

Очі.

Спостережливі, красиві.

Розрізняють, придивляються, допомагають.

Щоб мати гарний зір, бережи свої очі.

Орган зору.

Технологія «Незакінчене речення»

Учні підсумовують роботу на уроці, продовжуючи речення.

- Я зрозумів/зрозуміла...
- Я зацікавився/зацікавилася...
- Я запам'ятав/ запам'ятала...
- Я повторив/ повторила...
- Я навчився/навчилася...
- Я дізнався/дізналася...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 17. ЯКУ ІНФОРМАЦІЮ МИ СПРИЙМАЄМО ЗА ДОПОМОГОЮ ОЧЕЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про орган зору; показати дітям, яку роль відіграє зір у житті людини; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, робити висновки; розвивати спостережливість, мовлення, уважність; виховувати дбайливе ставлення до свого організму;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; математична грамотність; загальнокультурна грамотність.

Обладнання: фішки, малюнки, картки, трафарети, м'ячі, кубики, пірамідки, посуд.

Тип уроку: урок застосування вмінь і навичок.

Форма проведення: урок-вікторина.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, математична, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні у нас буде цікавий урок-вікторина. Працювати будемо в командах. Нас чекають цікаві випробування. Щоб їх успішно подолати, потрібно бути активними, дружними.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Ознайомлення із правилами вікторини

- У класі — три команди, кожна з яких відповідає по черзі.
- Завдяки правильній відповіді команда отримує бали, а учень, який надав відповідь, — фішку.
- За неправильну відповідь команда не отримує і не втрачає бали.
- Протягом гри діє правило «підведеної руки».
- Обирають помічника вчителя, який підраховуватиме бали команд на дошці.

2. Конкурс 1 «Художній»

Учитель зачитує рядки вірша.

Скільки барв кругом розлито:
Пурпур, охра, зелень, просинь.
Це минає тепле літо,

Золота надходить осінь.
Край наш — писанка неначе,
Треба тільки вміти бачити!

С. Сухомлинський

— До чого закликає автор? (*Бачити красу довкола.*)

Вправа «Знайди помилки художника»

Дітям демонструють малюнки, на яких намальовано те, що не відповідає дійсності. Потрібно знайти помилки художника.

(*Команди по черзі вказують на помилки.*)

Гра «Фотограф»

На декілька секунд учитель демонструє малюнок. На ньому зображено багато різних предметів або речей. Після цього учні дають відповіді на поставлені запитання щодо зображеного.

(*Команди по черзі відповідають на запитання.*)

Гра «Художник»

На дошці — малюнки, на яких бракує окремих частин предметів.

— Що забув домалювати художник?

(*Команди по черзі вказують на помилки.*)

Вправа «Малюємо разом»

Кожна команда отримує картку з одним словом, *наприклад*: «школа», «сім'я», «ліс» тощо. Дітям пропонують намалювати в команді те, що написано на картці. Але учневі можна малювати за один

раз тільки якусь одну деталь або лінію. Якщо руку прибрали від аркуша, естафету передають партнерові. Команда, яка закінчила малювати, підносить руку й показує готовий малюнок. Перемагає команда, яка краще і швидше впоралася із завданням.

— Важко чи легко було малювати в команді?

— З якими труднощами ви мали справу під час малювання?

— Що ви змінили б у своїй роботі, якби довелось робити новий малюнок?

Гімнастика для очей (<https://youtu.be/mbk6swwsptjQ>)

3. Конкурс 2 «Математичний»

Вправа «Робота за інструкцією»

Діти під диктування виконують завдання, що містять різну кількість умов.

- Намалюйте 5 круглих намистинок так, щоб ниточка проходила через їхню серединку. Усі намистинки повинні бути різного розміру та кольору, а середня має бути жовтою.
- Намалюйте 8 геометричних фігур так, щоб 4 з них були розташовані по кутах рамки, інші — в центрі. Розфарбуйте ці фігури таким чином: 1 та 3 — сині, 2 та 4 — червоні, 5 та 7 — зелені, 6 та 8 — жовті.

(Команди презентують виконані роботи.)

Робота з картками-ілюстраціями

— Подивіться, будь ласка, на картки, що лежать у вас на партах. Покажіть мені квіточку червоного кольору, тепер зеленого, синього, жовтого. Чи допомогли вам очі розрізнити кольори? Тепер покажіть мені дві однакові квіточки, два однакових прапорці. Що допомогло нам побачити, однакові ці малюнки чи ні? Знайдіть великого паровозика, а тепер — маленького. Чи допомогли вам тепер очі відрізнити більше від меншого?

Висновок. Ми з'ясували, що завдяки очам ми бачимо речі, їхню форму, колір та розмір.

(Команди виконують вказівки вчителя по черзі. Учитель та його помічник визначають, яка команда найточніше виконала завдання.)

Вправа «Добери за формою»

Кожна команда отримує по 10 карток, на яких зображено знайомі предмети (*піраміда, огірок, портфель тощо*) і по 4 трафарети геометричних фігур (*прямокутник, трикутник, коло, овал*). Дітям пропонують на швидкість до кожного трафарету дібрати схожий за формою предмет.

(Перемагає команда, яка швидко і правильно впоралася із завданням.)

Робота за підручником

— Розгляньте малюнок (с. 32). Який предмет на столі один? Яких предметів багато?

Гра «Спостережливе око»

На дошці — три ряди малюнків. З кожного ряду слід вибрати «зайвий» малюнок. Відповідь обґрунтувати.

(Команди по черзі обґрунтовують свій вибір.)

Гімнастика для очей

Як маленькі зайченята,

Водять дітки оченята.

Очі вліво, очі вправо.

(Рухи очима ліворуч — праворуч.)

Отака весела вправа.

Білочка гриби збирала,

Знизу вверх вона стрибала.

Вверх — вниз, вверх — вниз.

(Рухи очима вверх — вниз.)

Збирай, білко, не барись.

Сонце коло вже зробило.

(Колові рухи очима.)

Притомилось і заснуло.

День — ніч, день — ніч.

(Розплющування і заплющування очей.)

Наші вії кліп, кліп, кліп —

(Кліпання очима.)

І від втоми зник вже й слід.

В. Трухан

4. Конкурс 3 «Мовний»

Гра «Склади загадку»

— Очі допомагають нам бачити всі предмети навколо нас — їхню форму, розмір, колір. Сьогодні до нас у гості завітав Незнайко. Нумо загадаємо йому загадки. Але це будуть не прості загадки — ми придумуємо їх самі, а допоможуть нам наші очі.

На стіл виставляють набір предметів: великий м'яч жовтого кольору, маленький м'яч синього кольору, кубики — великий червоний і маленький зелений, тарілки з лялькового посуду — велика жовта і маленька синя, пірамідки та ін. Дітям пропонують описати який-небудь предмет, не називаючи його. (*Учитель дає зразок складання загадки.*)

(*Команди загадують одна одній загадки. Учитель та його помічник визначають, яка команда найточніше виконала завдання.*)

Гра «Назви такого самого кольору»

Учитель показує дітям картку певного кольору і запитує: «Що буває такого кольору?».

(*Команди по черзі відповідають на запитання.*)

Робота за підручником

— Розгляньте малюнки (с. 34), складіть речення про зображені на малюнках куточки природи, твори мистецтва.

Робота над приказками

— Поясніть зміст приказки.

I команда

- Очам страшно, а руки роблять.

II команда

- Не бачила оком, то не кажи язиком.

III команда

- Очима плаче, а серцем сміється.

(*Команди по черзі пояснюють зміст приказок.*)

Робота над скоромовкою

— Вивчіть скоромовку.

Ми плакати — не плакали.

Нам плакати нема коли.

(*Конкурс швидкого промовляння скоромовки: по двоє-троє гравців від команди.*)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

1. Підсумок змагань

Учитель з помічником підбивають підсумки змагань між командами. Діти рахують свої фішки. Визначають переможця.

2. Рефлексія

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий. Яку інформацію ми сприймаємо за допомогою очей?

Червоний. За чим ви найбільше любите спостерігати?

Чорний. Що може завдати шкоди здоров'ю очей?

Жовтий. Чи добре, коли учні піклуються про свій зір?

Зелений. Як зір впливає на навчання школяра?

Синій. Що ви повинні пам'ятати про свій зір?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 18. ЧИ МОЖНА ВСЕ БАЧИТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ОЧЕЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння учнів досліджувати свій організм; розширити знання про орган зору; розвивати спостережливість, мовлення, уважність; виховувати дбайливе ставлення до свого організму;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: кубик, набори предметів, лупа, бінокль, окуляри, мікроскоп, предметні малюнки, іграшки, фішки, папір, кольорові олівці, ширма, комп'ютер, відеоролик.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Метод «Кубування»

Учитель демонструє учням малюнок очей. Пропонує відповісти на запитання, записані на кубі.

- 1) Як це виглядає?
- 2) На що схоже?
- 3) Що спадає на думку? (*Доберіть асоціації.*)
- 4) Що ви знаєте про це?
- 5) Яким чином це можна застосувати?
- 6) Запропонуйте аргументи «за» або «проти».

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Подивіться на стіл. Чи впізнали ви предмети, що є на ньому? (*Луна, бінокль, окуляри.*)
- Сьогодні ми з'ясуємо, де їх використовують.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовка до сприймання нового матеріалу.

Гра «Я назву, а ти покажи»

Гру проводять у парях, одному з гравців зав'язують очі. На два столи виставляють два однакові набори предметів (*наприклад, червоний і синій кубики, пірамідки, іграшкові чашки і тарілки, кольорові олівці тощо*), за завданням учителя діти повинні показати певний предмет. Потім перевіряють правильність виконання завдання. З допомогою вчителя діти доходять висновку: коли очі зав'язані та людина нічого не бачить, то завдання виконати не можна.

2) Робота за підручником (с. 35).

Бесіда

- Як можна побачити дрібні об'єкти?
- Як ми бачимо об'єкти, розміщені на значній відстані?

Словникова робота

Луна — прилад для розглядання дрібних об'єктів.

Бінокль — оптичний прилад, складений з двох паралельно з'єднаних зорових труб. Застосовують його для спостереження за віддаленими предметами.

Мікроскоп — прилад для розглядання дрібних, невидимих для неозброєного ока, предметів у збільшеному зображенні.

Окуляри — оптичний прилад, що застосовують для виправлення вад зору.

Міні-екскурсія

Завдання:

— Вийдіть на вулицю, спробуйте розглянути дрібні об'єкти. Візьміть із собою лупу.

(Діти на вулиці розглядають дрібні об'єкти за допомогою лупи.)

— Назвіть прилад, що допоможе краще побачити зграю птахів, місяць на небі, зорі. (Бінокль.)
(Діти за допомогою бінокля розглядають віддалені об'єкти.)

Висновок. Бінокль, лупа, окуляри допомагають людині краще бачити об'єкти.

Дослідницька робота. Робота з мікроскопом

— Розгляньте під мікроскопом травинку, що ми принесли з вулиці. Що ви побачили?

— Чи змогли б ми це все побачити без приладу?

Висновок. Найдрібніші об'єкти можна побачити за допомогою мікроскопа.

Робота за рубрикою «Чи знаєте ви...» (с. 36)

Учитель зачитує учням повідомлення, що обговорюють у загальному колі.

— Який прилад створили учені?

— Що означає слово «мікроскоп»?

— Що мікроскоп дає змогу бачити?

— Який винахід зробили вчені?

Офтальмотренаж «Пугач»

На рахунок 1–4 заплющити очі, а на рахунок 5–6 широко розплющити їх і подивитися вдалину (4–5 разів).

2. Тренувальні вправи

Вправа «Метод оцінювання аргументів»

Учитель пропонує протилежні аргументи чи висновки з певних правил, моральних суджень тощо. Учні мають оцінити, які з них правильні.

— З якими висновками ви погоджуєтесь?

- Добре, що люди винайшли різні прилади.

Погано, що їх не всі можна носити із собою.

- Добре, що під мікроскопом можна розглянути бактерії.

Погано, що люди хворіють, заносючи в організм мікроби.

- Добре, що прилади мають прозорі скляні деталі.

Погано, що для поліпшення зору потрібно носити окуляри.

Психологічна гра «Дізнайся мій настрій по очах»

Нижню частину обличчя закривають шматком цупкого паперу, аби у дитини видно було тільки очі. Зображують різні емоційні стани (настрої), які діти повинні визначити по очах.

Дослідницька діяльність «Чи можна жити без очей?»

— Виконайте дії.

- Пройдіть по мотузці, покладеній на підлозі, з розплющеними і заплющеними очима.

- Опишіть картину, піднісши її до самих очей.

- Сядьте з широко розплющеними очима, не даючи собі змоги кліпати.

Висновок. Завдяки здатності бачити ми орієнтуємось у просторі, координуємо свої рухи. Щоб гарно роздивитися предмет, повинна бути певна відстань. Повіки потрібні для захисту очей.

Робота за підручником

— Розгляньте малюнок (с. 37). Що допомагає людині перейти дорогу?

— Що допомагає людям, які погано бачать або зовсім не бачать, орієнтуватися у навколишньому світі?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Носити окуляри соромно	

Гра «Корисно — шкідливо»

Матеріал: предметні малюнки із зображенням дітей у різних ситуаціях.

Діти розглядають малюнки із зображенням однолітків у різних життєвих ситуаціях, характеризують ці ситуації та певну поведінку героїв із точки зору дбайливого ставлення до очей.

Гра «Відтвори міміку на обличчі»

(Очі злякані, примружені, веселі, сумні, здивовані, розгнівані.)

— А що ще можуть робити очі?

— Про кого говоримо «плакса»? Чому люди плачуть? (Сумно, образилися, злякалися.)

— Чим захищені очі? (Повіки, вій, брови.)

— Від чого слід оберегати очі? (Від гострих предметів, від бруду, тривалий час не дивитись телевизор, не читати лежачи.)

Вправа на увагу «Піжмурки»

На дошці поставити маленькі іграшки або кольорові фішки. Діти заплющують очі на рахунок: один, два, три, чотири. За цей час ведучий змінює розташування предметів на дошці. Розплющивши очі, учні намагаються визначити зміни, що відбулися. (4–5 разів.)

Зарядка для очей «Соняхи» (<https://youtu.be/ach2CASBa0g>)

3. Творчі вправи

Робота над фразеологізмами. Робота в групах

(Діти об'єднуються в групи, обговорюють і пояснюють значення фразеологізмів.)

I група: очі на лоб лізуть; очі розбіглися.

II група: віч-на-віч; очі б не дивилися.

III група: кажи в очі; скільки оком кинеш.

Хвилинка художника

— Діти, на одному аркуші слід намалювати квітку з розплющеними очима, а на іншому — із заплющеними очима. (Діти малюють.)

— Де вийшло краще і чому?

Гра «Кого не стало?»

Мета: розвивати зорову пам'ять дітей, уміння називати учнів класу на ім'я.

Діти заплющують очі. Учитель тихенько виводить одну дитину і садить на стільчик за ширмою. Діти розплющують очі та відгадують, хто відсутній.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Чи можна все бачити за допомогою очей?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всі наші учні бережуть зір?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому діти повинні берегти зір?

Четверта пелюстка (творча). Які добрі вчинки можуть зробити діти стосовно людей, які погано бачать?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи добре ви ставитеся до дітей, які носять окуляри?

Шоста пелюстка (практична). Які вправи для очей ви можете запропонувати однокласникам?

Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»

Кожен учень доповнює фразу «Не хочу хвалитися, але я...» словами, що стосуються теми уроку. (Наприклад: роблю добрі вчинки, дружу з усіма однокласниками, допомагаю друзям, дослухаюсь до порад дорослих, учуся оцінювати свої вчинки тощо.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 19. ЯК ЗБЕРЕГТИ ЗІР

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріплювати знання учнів про значення органів зору в житті кожної людини; учити розуміти та давати оцінку діям дітей щодо поводження з очима; розвивати вміння робити спеціальну гімнастику для збереження зору; виховувати дбайливе ставлення до очей, бажання доглядати за ними;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: дитячі окуляри, сигнальні картки, картки «Театр настрою».

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— У школі на уроках доводиться читати, писати, вдома — виконувати домашні завдання, дивитися телевизор. Отже, очам доводиться працювати чи не найбільше. Тому очі можуть втомлюватися і навіть хворіти. Як же запобігти цьому?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення основних фактів, понять, правил

Дослід

— Поверніться до товариша і плесніть у долоні у нього перед обличчям. Що зробив товариш? Чому він замружив очі? (*Повіки захистили очі.*)

— Отже, брови, вії, повіки є захисниками очей.

Обговорення у загальному колі

Недавно тьотя Ліза
Придбала телевизор.

Наче в клубі, вся рідня
Фільми дивиться щодня.

І. Кульська

— Діти, чи любите ви переглядати телепередачі?

— О котрій порі ви це робите?

— Отже, упродовж дня ваші очі працюють. За відносного відпочинку інших органів очам доводиться працювати чи не найбільше. Тому вони можуть втомлюватися й навіть хворіти. Уважають, що учні молодших класів можуть переглядати телепередачі не більше, ніж 1 годину протягом дня. Перевищення цієї норми негативно позначається на зорі.

Увечері, перед сном, зранку та після прогулянок очі слід промивати чистою водою, починаючи від скронь.

— Що ми повинні їсти, аби мати гарний зір? (*Моркву, масло, яйця, помідори, печінку, адже в них міститься вітамін А, що поліпшує зір.*)

— Ви, напевно, помічали, що у багатьох людей порушений зір: одні примружуються, роздивляючись речі, інші носять окуляри. Як ви гадаєте, через що псується зір? (*Відповіді дітей.*)

Висновок. Причиною порушення зору можуть бути:

- неправильне харчування;
- неправильний режим дня;
- зловживання переглядом телевизора;
- читання лежачи;
- спадковість.

Робота за підручником (с. 38)

— Розгляньте малюнки. Розкажіть, чому псується зір. Складіть корисні поради для дітей, як зберегти зір.

Робота в групах

I група. Правила дбайливого ставлення до зору.

- Умиватися вранці.
- Дивитися телевізор не більше ніж 1–1,5 год на день.
- Сидіти не ближче 3 м від телевізора, чимдалі від монітора комп'ютера.
- Не читати лежачи, в транспорті.
- Берегти очі від потрапляння чужорідних предметів.
- Під час читання і письма світло повинно падати ліворуч.
- Споживати вітаміни, моркву, цибулю, солодкий перець, помідори, петрушку.
- Щодня робити гімнастику для очей.

II група. Правила збереження зору. Чого не можна робити?

- Не можна брудними руками терти очі.
- Не можна гратися гострими предметами.
- Не можна довго дивитися телевізор.
- Не можна читати лежачи.
- Не можна тривалий час грати в ігри на комп'ютері.

Гра «Ми подивимось»

Ми подивимось далеко,	(Долоню прикладають до лоба, дивляться вдалечінь.)
Ми подивимось близько,	(Долоні перед грудьми, немов тримають розгорнуту книгу.)
Ми подивимось високо,	(Не піднімаючи голову, дивляться вгору.)
Ми подивимось низько,	(Не опускаючи голову, дивляться вниз.)
А тепер по сторонах —	
Тут і там, тут і там.	(Не повертаючи голову, дивляться в різні боки.)
Вдалину на палець подивися.	(Відводять палець далеко, дивляться на нього.)
Близько до носа піднеси.	(Підносять палець до кінчика носа, дивляться на нього.)
Раз, два, три — заплющ очі.	(Заплющують очі.)
Раз, два, три — розплющ очі.	(Розплющують очі.)

2. Узагальнення знань

1) Поетична хвилинка.

— Пригадаймо вірш про те, як потрібно доглядати за очима.

Щоб зір хороший мати,	Усміхнутися гарненько
Треба очі... (тренувати).	І закліпати... (швиденько).
Подивитись вліво-вправо,	Потім трішки відпочити —
Вверх і вниз, а ще... (ласкаво).	Все спочатку... (повторити).

2) Робота над оповіданням Василя Сухомлинського «Як Сергійко навчився жаліти».

— Послухайте оповідання.

Маленький хлопчик Сергійко гуляв біля ставка. Він бачив дівчинку, що сиділа на березі. Коли Сергій підійшов до неї, вона сказала:

— Не заважай мені слухати, як хлюпають хвилі.

Сергійко здивувався. Він кинув у ставок камінець. Дівчинка запитала:

— Що ти кинув у воду?

Сергійко ще більше здивувався.

— Невже ти не бачиш? Я кинув камінець.

Дівчинка сказала:

— Я нічого не бачу. Бо я сліпа.

Сергійко від подиву широко розплющив очі й довго дивився на дівчинку. Так, дивуючись, він і до дому прийшов. Він не міг уявити: як це воно, коли людина нічого не бачить?

Настала ніч. Сергійко ліг спати. Він заснув з почуттям подиву. Серед ночі Сергійко прокинувся. Його розбудив шум за вікном. Шумів вітер, у шибки стукав дощ. А в хаті було темно. Сергійкові стало страшно. Йому пригадалась сліпа дівчинка. Тепер хлопчик уже не дивувався. Й серце стиснув жаль.

Як же вона, бідолашна, живе в отакій темряві?!

Сергійкові хотілося, щоб скоріше настав день. Він піде до сліпої дівчинки. Не дивуватиметься більше. Він пожаліє її.

— Сподобалося вам оповідання? Про кого воно? Чому Сергійко пожалів дівчинку?

— Що ви зрозуміли, прослухавши оповідання?

Висновок. Очі — наші помічники. Їх потрібно берегти. Є люди з вадами зору. Вони потребують нашої уваги і допомоги.

Вправа для зміцнення зору

— Діти, для очей є спеціальні вправи, що зміцнюють зір.

(Діти виконують разом із учителем вправи).

В. п. — сидячи. Заплющити очі та полічити до десяти.

В. п. — сидячи. Швидко покліпати очима.

В. п. — сидячи. Подивитися вверх — вниз, праворуч — ліворуч.

В. п. — сидячи. Подивитися на долоньку і вдалеч.

— Якщо дотримувати цих правил та регулярно виконувати вправи, очі будуть здоровими.

3. Узагальнення умінь

Рольова гра «Уяви, що ти...»

Учні працюють у групах і виконують завдання.

I група — «Уяви, що ти лікар-окуліст».

Учні розподіляють ролі: «реєстратор», «лікар-окуліст», «медсестра», «мама», «дитина-пацієнт»; розігрують ситуацію «На прийомі у лікаря»

II група — «Уяви, що ти продавець у магазині “Оптика”».

Учні розподіляють ролі: «лікар-окуліст», «медсестра», «мама», «дитина-пацієнт», «продавець магазину “Оптика”»; розігрують ситуацію придбання окулярів.

III група — «Уяви, що ти продавець сонцезахисних окулярів».

Учні розподіляють ролі: «сім'я» («тато», «мама», «діти»), «продавець сонцезахисних окулярів»; розігрують ситуацію придбання окулярів.

Вправа-тест «Як я піклуюсь про свої очі?»

— Відповідайте «Так» або «Ні».

- Завжди читаю сидячи.
 - Роблю перерви під час читання.
 - Стежу за посадкою під час письма.
 - Роблю уроки при гарному освітленні.
 - Переглядаю тільки дитячі телепередачі.
 - Рідко граю в ігри на комп'ютері.
 - Роблю гімнастику для очей.
 - Часто буваю на свіжому повітрі.
 - Вживаю в їжу овочі, фрукти.
- Підрахуйте кількість «Ні». Чим їх більше, тим гірше ви піклуєтеся про свій зір.

Гра «Майстер-клас»

Для гри використовують картки «Театр настрою».

Учасники по черзі вибирають по одній картці (*перегорнуті зображенням униз*), і не розповідаючи іншим зміст, зображують емоцію чи героя.

Решта учасників відгадують настрій. Виграє той, хто краще зобразить невербально емоцію.

Гра «Шкідливо — корисно»

(Діти відповідають за допомогою сигнальних карток: зелена картка — корисно, червона — шкідливо.)

- Чи корисно для очей дивитися телевізор, сидячи близько біля екрана?
- Довго грати у комп'ютерні ігри?
- Читати у добре освітленій кімнаті?
- Чи корисно робити зарядку для очей?

- Чи можна штрикати різними предметами у вічі собі або комусь іншому?
- Чи корисно для очей розпилювати різні речовини в кімнаті?
- Чи корисно носити окуляри, якщо їх призначив лікар? (*Якщо лікар виписав вам окуляри, їх обов'язково потрібно носити, і нічого цього соромитися. Очам слід допомагати.*)
- Чи можна терти очі брудними руками?
- Чи корисно вмиватися чистою водою?
- Чи можна тримати близько біля обличчя тварину або птаха?
- Чи корисно займатися спортом, робити ранкову зарядку?
- Чи можна сипати пісок одне одному в очі?
- Чи корисно гуляти на свіжому повітрі та лягати вчасно спати?
— Запам'ятайте назавжди, що корисно для очей, а що завдає їм шкоди.

Робота над скоромовкою

— Повправляйтеся у швидкому промовлянні скоромовки.

Скаржився лікарю равлик сумний:
«Темно в очах, наче бачу лиш хмари!»
Лікар порадив: «Не хмурся, малий!
Виправять зір рогові окуляри!»

— Яку пораду лікар дав равлику?

Робота за підручником (с. 38)

— Розгляньте малюнок. У яких випадках потрібно користуватися зображеними окулярами?

— Складіть речення про кожен вид окулярів.

Наприклад: У Василька поганий зір, тому він носить окуляри. На пляжі надягайте сонцезахисні окуляри. Спортсмени-плавці пірнають у спеціальних окулярах. Мотоокуляри є обов'язковою деталлю захисту здоров'я мотоцикліста.

Офтальмотренаж «Мітли»

Часто кліпати, не напружуючи очей, на рахунок 1–5 (*4–5 разів*). Можна супроводжувати кліпання промовлянням вірша:

Ви, мітли, втому зметіть,
Очі нам добре освіжіть.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Тестування

1. Коли найбільше відпочивають наші очі?

а) Коли розплющені;	б) під час сну;	в) під час гімнастики.
---------------------	-----------------	------------------------
2. Коли слід носити затемнені окуляри?

а) Під час дощу;	б) під час вітру;	в) у сонячну погоду.
------------------	-------------------	----------------------
3. Чи можна розмахувати паличкою перед очима?

а) Можна;	б) можна, але незагостреною;	в) не можна.
-----------	------------------------------	--------------

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 20. ВУХА — ОРГАН СЛУХУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів зі значенням слуху в житті людини; розвивати слух, уміння розрізняти різні звуки; виховувати бажання доглядати за органом слуху;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: аудіозапис, іграшковий зайчик, малюнок Пізнайка, ширма, музичні інструменти, вода, папір, іграшки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Наші вушка на маківці,

Очі ширше відкриваємо,
Слухаємо і запам'ятовуємо,
Ні хвилини не втрачаємо.

2. Актуалізація опорних знань

Звучить музика.

— Чим наповнився наш клас? Що змінилося у класі? (*У класі лунала музика.*)

— Який ваш орган допоміг вам почути цю музику? (*Вуха.*)

— Діти, затуліть вуха й повторіть те, що я скажу. Тільки не підслухуйте!

— Що ви почули? Що ви відчували? Який висновок ви можете зробити?

Висновок. За допомогою вуха людина чує звуки навколишнього світу. Особливо важливо чути мовлення інших людей, адже за допомогою слів ми передаємо одне одному свої думки, знання.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи здогадалися ви, про що йтиметься на уроці? (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) *Робота за підручником (с. 39).*

— Що ми чуємо? Як ми чуємо? Прислухайтесь до звуків навколо себе. Які звуки ви чуєте?

— Розгляньте малюнки. Назвіть, які звуки ми чуємо. (*Шум моря, шепіт, шум дощу, мовлення людей, гудіння вітру, звук автомобіля.*)

«Асоціативний куц»

— Продовжте перелік звуків, що ми чуємо.

Висновок. Ми чуємо за допомогою вух. Вуха — орган слуху. Це парний орган. За допомогою слуху ми сприймаємо інформацію.

Вправа на увагу

— Розгляньте малюнок (с. 39).

— Що можна сприймати за допомогою слуху? (*Діти обирають з-поміж запропонованих варіантів: форма, колір, звук.*)

Що відомо?	Про що хочемо дізнатися?	Про що дізналися?
Ми чуємо за допомогою вух. У людини два вуха. За вухами потрібно доглядати.	Які звуки ми чуємо? Яку інформацію ми сприймаємо за допомогою слуху? Чи впливає сила звучання звука на слух?	Вуха потрібні людині, аби розрізняти звуки (<i>звуки природи, музики, мовлення людей, шум моря, гудіння вітру, шум дощу, шепіт тощо</i>), спілкуватися, уникати небезпеки. Гучний звук шкідливий для вух.

(Графу «Про що дізналися?» заповнюють у кінці уроку.)

2) Рольова гра «Вихідний день сім'ї».

Робота в групах

Діти об'єднуються в групи, розподіляють ролі (*малюнок у підручнику, с. 40*), моделюють ситуацію вихідного дня сім'ї.

Під час виходу дітей з ролей варто обговорити ситуації. Поставте кожному учасникові запитання:

- Як ти почувався(*лася*) в цій ролі?
- Що під час гри сподобалося, а що — ні?
- Яким чином цей досвід може вплинути на твоє подальше життя?

Динамічна вправа «Вуха»

Для виконання цієї вправи потрібно сісти на край стільця. За сигналом учителя діти нахиляють голови до плечей: по черзі ліворуч — праворуч, праворуч — ліворуч. Нахиляють так, аби щоразу діставати вухом до плеча. Вправу виконують протягом 20 секунд.

2. Тренувальні вправи

1) Гра «Впізнай за голосом».

— Навіщо нам потрібні вушка? (*Щоб чути.*)
— Правильно. Вушка нам сповіщають усе, що можна чути: як співають пташки, як їде машина, як гукає нас мама. Нумо перевіримо, як чують ваші вушка: пограємо в гру «Впізнай за голосом».

Одна дитина відвертається від решти дітей, хтось гукає її. Дитина повинна впізнати однокласника за голосом. (*Гра повторюється 3–4 рази.*)

2) Робота за підручником (с. 41).

Гра «Тихо — гучно»

— Розгляньте малюнки у підручнику. Назвіть спочатку об'єкти, що звучать тихо, а потім — ті, що гучно.

— Доберіть власні приклади таких об'єктів. (*Учитель або ведучий, вказуючи на когось із гравців, каже: «Гучно» або «Тихо». Учень, відповідно до завдання, називає об'єкт.*)

Висновок. Вуха людині потрібні, щоб: розрізняти звуки, уникати небезпеки.

3. Творчі вправи

Вправа «Декламуємо вірші»

Діти вчать і читають віршик:

- пошепки;
- пошепки — голосно;
- наче страшенно замерзли;
- злякано;
- наче у роті гаряча картоплина;
- байдуже;
- із задоволенням.

Я біжу, біжу по гаю,
Я метелика спіймаю.
А метелик не схотів —
Геть від мене полетів.

Робота над віршем

ЗАБОЛІЛО В ЗАЙЦЯ ВУХО

Заболіло в зайця вухо:
Не хотів він маму слухать.
Зайчик шапку не носив,
Довгі вуха застудив.
Мама сина лікувала:
В вушко ліки заливала,
Мазями розтерла спинку,
Дала чаю із малинки.
Не болять в маляти вуха,
Буде зайчик маму слухать!

Тетяна Лисенко

- Чому в зайця заболіло вухо?
- Як мама лікувала сина?
- Як слід доглядати за вухами?

Робота над прислів'ям

- Поясніть зміст прислів'я.
- В одне вухо влітає, а в друге вилітає.

Гра «Що звучить?»

Обладнання: ширма, музичні інструменти, вода, папір, іграшки та ін.

Учитель розповідає, що Пізнайко приготував сюрприз, але покаже його тільки тоді, коли діти здогадаються, що саме приніс Пізнайко. (Діти відгадують.)

(Учитель грає за ширмою на музичних інструментах, переливає воду, шелестить папером тощо.)

Музична релаксація

Учитель пропонує заплющити очі та послухати запис звуків лісу чи моря, обговорити почуття.

Робота над скоромовкою

Кричав Архип, Архип охрип.
Не треба Архипу кричати до хрипу.

(Діти змагаються у швидкому промовлянні скоромовки.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Запитання — відповідь»

Одна група дітей ставить запитання з вивченої теми іншій групі. Потім групи міняються місцями.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 21. ЧИ МОЖНА ВСЕ ЧУТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ВУХ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати розуміння, що всі звуки, голоси, шуми діти чують вухами; розвивати фонематичний слух, уважність; виховувати бажання берегти слух, дотримувати правил гігієни.
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: ширма, вода та 2 чашки, папір, 2 ложки, 2 чашки із зерном, барабан, фонендоскоп, динамік, відрізки із журналів, роздруківки, аркуші паперу формату А1, клей.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Гра «Упізнай за звуком»

Обладнання: вода та 2 чашки, папір, 2 ложки, 2 чашки із зерном, барабан.

— Діти, Чарівник приготував для вас сюрприз, але його необхідно почути.

Учні заплющують очі, а учитель за ширмою переливає воду із чашки в чашку, шелестить папером, б'є ложкою по ложці, б'є в барабан. Діти повинні назвати, що це за звуки. Вони також визначають, чим вони чують ці звуки.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Який орган чуття допоміг вам упізнати мої дії?

— Сьогодні ми дізнаємося, чи можна все чути за допомогою вух.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) *Вправа «Заблукав звук».*

За допомогою вуха ми розрізняємо високі та низькі звуки, чуємо, якщо навіть один звук заблукав у слові.

Пошиє собі котик тапки,
Щоб взимку не змерзли шапки (*лапки*).
Дошки під гору везім,

Побудуємо новий бім (*дім*).
Щоки червоні у Саші,
Він з'їв багато молочної каші (*каші*).

2) *Робота за підручником (с. 42).*

Робота за малюнками

— Розгляньте малюнки. Коли важко почути?

(*Ми прислухаємося до шепоту, перебуваючи далеко від джерела звуку.*)

— Наведіть свої приклади, коли вам чи іншим людям доводилося погано чути.

Ознайомлення з приладами-помічниками

— Які прилади допомагають краще почути? (*Учні розглядають малюнки в підручнику та прилади, що демонструє учитель.*)

— У яких приладах є парна кількість елементів?

Висновок. Фонендоскоп, динамік і слуховий апарат допомагають краще розпізнати звуки, що важко розпізнати за допомогою вух.

Вправа «Які звуки повторюються?»

Ведучий зачитує 4–5 слів, у кожному з яких міститься один певний звук (*голосний чи приголосний*).

Наприклад: хліб — відро — пролісок — камінь.

Учні визначають звук, що повторюється у кожному слові.

3) Розповідь учителя.

— Слабкий слух у дитини — це погано. Але ця хвороба зовсім не є вироком. Головне — вчасно звернутися до лікаря-сурдолога і разом з ним вибрати вид допомоги, що підходить дитині.

Для того щоб у дитини з порушенням слуху розвинулося повне, багате мовлення, необхідно забезпечити можливість налаштуватися на всі звуки, які чує людина. Зробити це можна за допомогою сучасних слухових апаратів, що розширюють діапазон чутних звуків і здебільшого дають змогу дітям зі слабким слухом чути майже все. Однак у деяких дітей настільки втрачений слух, що навіть слухові апарати не можуть їм допомогти.

4) Робота за підручником (рубрика «Чи знаєте ви...»).

Учитель зачитує повідомлення рубрики. Ознайомлює учнів із поняттям «мова жестів».

Гра-руханка «У лісочку на горбочку»

Одна дитина присідає в центрі кола, вдаючи, що спить. Діти, узявшись за руки, ідуть по колу і промовляють:

У лісочку, на горбочку,
Спить Катруся в холодочку.
Ми до Каті підійдем,
Сон Катрусин збережем.

Катю, прокидайся,
(Ці слова промовляє хтось один із дітей.)
В хоровод збирайся!

У с і (разом). Відгадай, хто покликав?

Той, кого впізнала «Катруся», займає її місце. Гра триває.

2. Тренувальні вправи

Розминка-гра «Незвичайний хор»

Ведучий об'єднує учасників у три групи: «кошенята», «цуценята», «жабенята».

— Ми організували незвичайний хор. Кожна група має свою партію. Кошенята співають: «Няв, няв, няв!», цуценята: «Гав, гав, гав!», жабенята «Ква, ква, ква!». Ми будемо співати під мелодію пісні «У лісі, лісі темному» (можна використати будь-яку відому мелодію). Ви уважно стежите за рухами диригента і починаєте співати свою партію тільки тоді, коли диригент вам покаже.

(«Диригентом» можна обирати тих учасників, які почувуються дещо невпевнено. Для них ця вправа дуже корисна.)

Дослід «Чую — не чую»

Ведучий стає за спиною дитини на відстані 2–3 м, вимовляє різні слова, причому кожне наступне слово потрібно вимовляти тихіше. Спочатку закрити ватяним тампоном одне вухо дитини. Повторити дослід. Потім закрити ватяним тампоном обидва вуха дитини. Повторити дослід. Після цього попросити дитину розповісти про свої відчуття, щоб вона пояснила, коли було чути добре, коли гірше, коли взагалі не було нічого чути і чому.

(У досліді беруть участь кілька дітей, роблять висновок.)

Висновок. Спочатку слова було чути добре. Коли по черзі закривали вуха, чути було гірше. Коли були закриті обидва вуха, не чути нічого.

Гра «Упіймай звук»

Учитель називає різні слова й просить дітей плескати в долоні, якщо вони почують заданий звук.

(Гра розвиває фонематичний слух та увагу дітей.)

Вправа «Повторюй за мною»

Учитель стає у класі позаду учнів і пропонує повторювати звуки, що вони почують.

Дії вчителя: плеще в долоні, тупає ногою, гукає по столу, клацає язиком, шарудить папером, клацає кульковою ручкою тощо.

(Гра для розвитку слухової пам'яті.)

Гра «Хто шепоче?»

На середину кола або класу виходить один з гравців із пов'язкою на очах. До нього по черзі підходять решта та кожен щось шепоче на вухо. Потрібно за голосом дізнатися, хто шепоче, назвати його ім'я, і тільки тоді можна зняти пов'язку та помінятися з ним ролями.

Щоб не бути впізнаним, кожний намагається змінити голос і манеру розмови, що ускладнює завдання. Потрібно бути дуже уважним, аби навіть у зміненому голосі відчувати знайомі інтонації та визначити, хто шепоче.

Руханка «Будь уважним!»

Учні стоять довільно. На промовлене учителем слово «зайчики» діти стрибають; на слово «коники» — б'ють ногою об підлогу; на слово «раки» — задкують; на слово «птахи» — махають руками; «лелеки» — стоять на одній нозі.

3. Творчі справи

Гра «Відчуваю звуками»

Подані вчителем слова діти мають передати звукописом.

(Наприклад: дощ, мелодія, їжа, качка, соловейко, собака, кішка, потяг, трактор тощо.)

Вправа «Переплутані логічні ланцюжки»

— Оберіть правильні (+) і неправильні (–) «ланцюжки».

- Яким буде слух, залежить тільки від самої людини.
- Шкідливо ходити в холодну пору року без шапки.
- Потрібно слухати гучну музику.
- У разі погіршення слуху слід звернутися до лікаря.
- Людина, яка погано чує, може спілкуватися з іншими за допомогою мови жестів.
- Людина чує тільки голосні звуки.

Складання колажу «Що можуть чути вуха»

Учні роблять вирізки із принесених журналів чи роздруківок. Спільно створюють колаж, коментуючи свої малюнки, що прикріплюють на аркуш формату А1.

Мовна вправа

— Складіть веселе (сумне, мудре, коротке) речення про слух.

Вправа «Зарядка для вух»

— Щоб наші вухка були здоровими, потрібно робити для них зарядку.

1. Потерти шкіру за вушними раковинами до лінії шийних лімфовузлів (3 р.).
2. Пощипати вушні раковини у напрямку згори вниз (3 р.).
3. Відтягнути вниз мочку вуха (5–6 р.).
4. Вставити мізинець у вухо і вібрувати ним (10–20 с) у кожному вусі.
5. Потерти вушні раковини.
6. Злегка поплескати по вухках (7 р.).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Що ми дізналися про наш орган слуху?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи можна все чути за допомогою вух?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому потрібно піклуватися про слух?

Четверта пелюстка (творча). Що потрібно робити для поліпшення слуху?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи корисною є інформація, почута на уроці?

Шоста пелюстка (практична). Яку допомогу ти можеш запропонувати людині, яка погано чує?

Вправа «Піца»

На дошці — коло, розділене на чотири частини-сектори. Зверху кожного «шматочка» цієї імпровізованої «піци» — твердження: «Мені зрозуміло все», «Мені було цікаво на цьому занятті», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, і я очікую наступних занять».

Кожний учень ставить чотири цятки — біля кожного твердження. Чим ближче цятка до середини «піци», тим більше він згоден із твердженням.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 22. ЯК ПОТРІБНО БЕРЕГТИ СЛУХ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати знання про збереження органів чуття; учити дітей розуміти, що людина хворіє тоді, коли не береже свого здоров'я; закріпити знання про орган слуху; сприяти профілактиці й усуненню шкідливих звичок; розвивати уважність; виховувати у дітей культурно-гігієнічні навички як важливий засіб зміцнення фізичного здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: картки з нотами, плакат; сюжетні малюнки; кольорові олівці; плакати «За», «Проти», «Це складне для мене питання».

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Форма проведення: урок-тренінг.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Зворотний зв'язок

— Про що ми говорили попереднього уроку? (*Відповіді дітей.*)

2. Вправа «Потік добра»

Учні по черзі дарують «теплі» слова своїм однокласникам.

Учні продовжують речення.

- Я хочу більше дізнатися про те, як ми чуємо, тому що...

3. Вправа «Очікування»

— Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Учитель роздає дітям картки із зображенням нот, що вони прикріплюють на плакат із зображенням піаніно.

— Чому ми взяли плакат саме із таким малюнком?

4. Повторення правил тренінгу

- Цінування часу (*говорити коротко*).
- Увічливість.
- Позитивність.
- Говорити від свого імені.
- Правило добровільної активності.
- Правило «підведеної руки».
- Зворотний зв'язок.

5. Повідомлення теми уроку

— Чи здогадалися ви, про що говоритимемо?

— Сьогодні у нас урок-тренінг, на якому ми пригадаємо вивчене про орган слуху, з'ясуємо, як потрібно берегти слух.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Міні-лекція

Шум — основний фактор, який призводить до того, що ми гірше чуємо. Кращий спосіб зберегти слух до старості — частіше перебувати в тиші.

Вуха безпосередньо пов'язані з горлом і носом. Тому завжди слід повністю виліковувати навіть незначну застуду, а особливо ангіну і нежить. Коли ж ні — вам може загрожувати одне з ускладнень — отит, запалення внутрішнього вуха. Не приймайте лікарські препарати без призначення лікаря.

Гучність музики в навушниках повинна бути такою, аби злегка перекривати зовнішній шум.

Сірка створює захисний бар'єр, завдяки якому у вухо не потрапляють пил, бруд і шкідливі мікроорганізми, які можуть спровокувати різні захворювання. Саме тому чистити вуха часто не можна, хоча це індивідуальне поняття. Чистіть вуха після душу або ванни, коли раковина злегка зволожена. Захищайте вуха під час купання, особливо в природних водоймах.

Одягайтеся за погодою взимку, стежте за імунітетом, тоді у вас ще довгі роки не виникне проблем зі слухом!

2. Робота за підручником (с. 43)

- Розгляньте малюнки.
- Складіть поради, як потрібно берегти слух.

ПРАВИЛА ДОГЛЯДУ ЗА ВУХАМИ

1. Ніколи не слухай дуже гучну музику.
2. Щоранку, вмиваючись, мий вуха, чисти їх від сірки.
3. Ніколи нічого не встромляй у вухо.
4. Не кричи голосно на вухо.
5. Під час спілкування говори спокійно.
6. У холодну пору року надягай шапку.

Самомасаж

— Як потрібно берегти вушка? (Їх слід щоденно мити, не класти у вуха жодних предметів, не слухати гучну музику, взимку надягати теплу шапку.)

— Молодці, діти! А ще — робити вушкам масаж. Нумо навчимо Зайчика!

- Візьмемось двома пальцями за мочки
І потягнемо їх трішки. (5–6 разів униз.)
- Щоб в нас голівка не боліла
Й заспокоїтись ми вміли, —
Ми за вушками потremo
Й до тепла там розітремо. (5–6 разів.)

3. Гра «Я тут»

Діти утворюють коло, ведучий із зав'язаними очима стає в центрі кола. Дитина, на яку вказав учитель, промовляє: «Я тут!», ведучий повинен повернутися туди, звідки звучав голос.

Висновок. За допомогою вух людина може розрізняти звуки, їхню силу звучання та напрямок, звідки чуто звук. Це дуже цінні знання.

4. Дидактична гра «Корисно — шкідливо»

— У кожного з вас є чотири картки із ситуаціями. Ви повинні визначити, що є корисним, а що — шкідливим для слуху. Відповідно біля кожного сюжету є кружечок, що слід зафарбувати: якщо це шкідливо для здоров'я — червоним кольором, якщо корисно — зеленим.

(Діти, за бажанням, коментують свої роботи.)

5. Розвиток критичного мислення

Технологія «Займи позицію»

Крок 1. Запропонуйте учням дискусійне питання і попросіть їх визначити власне ставлення щодо нього.

- Усім потрібно берегти слух.

Крок 2. Розмістіть плакати з варіантами відповідей («За», «Проти», «Це складне для мене питання») у протилежних кінцях кімнати.

Крок 3. Попросіть учнів стати біля відповідного плаката, залежно від їхньої думки щодо обговорюваної проблеми.

Крок 4. Оберіть кількох учасників і попросіть їх обґрунтувати свою позицію.

Крок 5. Після викладання різних точок зору запитайте, чи не змінив хто-небудь з учасників своєї думки і чи не хоче перейти до іншого плаката.

Крок 6. Попросіть учасників назвати найбільш переконливі аргументи своєї та протилежної сторони.

6. Поетична хвилинка

— Послухайте вірш.

Щоби ти чудово слухав,
Пильнувати треба вуха.
Коли холодно, чи вітер,
Треба шапочку надіти.

Вуха треба також мити
Кожен вечір, кожен ранок.
А щоб їх не застудити,
Витирати слід старанно.

— Що слід робити, аби мати здорові вуха?

7. Робота за картками «Бережіть ваші вуха»

Учитель роздає учням сюжетні малюнки: хлопчик слухає гучну музику; дівчинка олівцем чуває у вусі; хлопчик у басейні надягнув плавальну шапочку тощо. Після обговорення змісту карток педагог пропонує дітям підбити підсумок.

- Як слід берегти свої вуха? Як за ними доглядати? (*Відповіді дітей.*)

Руханка «Чотири стихії»

Учні утворюють коло та рухаються довільно. Коли учитель промовляє слово «земля», всі опускають руки вниз; слово «вода» — витягують руки вперед; слово «повітря» — підносять руки догори; слово «вогонь» — плещуть у долоні. Той, хто припустився помилки, залишає гру.

Хвилинка відпочинку «Посміхнись!»

ПРО ВЕЛИКІ ВУХА

Запитала в татуса
Донька-щебетуха:
— Чи слон хоботом скубе
Слоненя за вуха?
— А навіщо це слону?
Так робить негарно.
— Жаль: такі великі вуха
Пропадають марно!

Грицько Бойко

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Зворотний зв'язок

- Який орган слуху має людина?
- Що ми чуємо за допомогою вух?
- Чому ми повинні берегти слух?
- Як спілкуються люди із вадами слуху?

Релаксація

— Уявіть, що ви граєте на сонячній галявині. Раптом подув холодний вітер. Вам стало холодно. Ви замерзли, обхопили себе руками, голову притиснули до рук — грієтеся. Зігрілися, розслабилися (*пауза*). Але ось знову подув холодний вітер. (*Повторити двічі.*)

Вправа «Процання»

Учні по черзі продовжують фразу: «Слух потрібно берегти, тому що...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 23. ШКІРА — ОРГАН ДОТИКУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання учнів про власний організм, зокрема про шкіру як захисний орган м'язової системи; закріпити правила особистої гігієни, піклування про чистоту тіла, одягу; розвивати вміння володіти найпростішими гігієнічними навичками самообслуговування; виховувати бажання піклуватися про здоров'я своєї шкіри;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: скринька з предметами, рукавиці, мішечок з тактильними кришечками, шматочки тканини, фотопапір, фольга, склянки з водою, торбинка з геометричними фігурами.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

— Як ми дізналися, що в лісі холодно, а в класі — тепло?

(Учні висловлюють свої думки.)

Гра «Дізнайся, що в скрині»

Двоє учнів упізнають предмет на дотик у рукавицях, а двоє інших — руками.

- Помацай, що у скрині.
- Опиши предмет.
- Що відчуваєш?
- Назви предмет.

Свої висновки щодо предмета озвучують, називаючи його ознаки.

— Що допомогло правильно впізнати предмет? (*Пальці, шкіра на пальцях.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи здогадувались ви, що пальчики — наші помічники у навчанні та пізнанні навколишнього світу?

— Що, на вашу думку, ми можемо пізнати на дотик?

— Саме це нам потрібно буде сьогодні з'ясувати.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Повідомлення про шкіру.

— Шкірою ми можемо відчувати холод або тепло, подих вітру, укол, удар і дійти висновку, що добре, а що — небезпечно. Цієї властивості шкірі надають нервові закінчення, що в ній містяться. Шкіра, так само як і кістки, міцна й пружна. Цьому вона завдячує речовині кератину, завдяки якому шкіра не рветься і не сповзає.

Шкіра покриває все наше тіло. Серед людських органів шкіра посідає перше місце за розмірами (*площею*).

У шкірі міститься пігмент меланін, від кількості якого в організмі залежить, якого кольору шкіра. За невеликої кількості меланіну людина має світлу шкіру, а завдяки чималій кількості — темну.

2) Робота за малюнком у підручнику.

«Асоціативний куц»

— Розгляньте малюнок у підручнику (с. 44). Що ми відчуваємо на дотик? Додайте власні асоціації.

Висновок. Ми відчуваємо за допомогою шкіри. Шкіра — орган дотику. За допомогою шкіри ми отримуємо інформацію.

3) Дидактична гра «Чарівний мішечок з тактильними кришками».

— Діти, візьміть по одній тактильній кришечці. Пальчиками «обстежте» її та розкажіть про свої відчуття. Яка кришечка на дотик — м'яка, тверда, пухнаста, шершава тощо.

Наприклад: У мене кришечка на дотик м'яка, пухнаста. (Дитина називає, що буває м'яким і пухнастим.)

— А тепер по черзі підійдіть до чарівного мішечка, опустіть руку і знайдіть пару до своєї кришечки.

Висновок. Отже, за допомогою рук, пальців і шкіри ми можемо пізнати предмети на дотик. У шкірі міститься багато нервових закінчень, завдяки яким людина відчуває холод, тепло, біль, дотик. Вона відчуває, м'який чи твердий предмет тощо.

Малюнковий скрайбінг

Учитель розповідає учням про функції шкіри людини, супроводжуючи свою розповідь малюнками.

— Які саме функції виконує шкіра? Навіщо вона нам від природи? Цей орган захищає наше внутрішнє тіло від: сонячних опіків, мікробів, ударів.

Шкіра допомагає нам охолодити тіло в спеку; зберегти тепло в холодну пору; відчувати біль або лоскіт.

Наша шкіра дихає: впускає кисень і виділяє вуглекислий газ; виводить токсичні та надлишкові продукти (*ліки, солі, рідину*).

Фізкультхвилинка

2. Тренувальні вправи

Гра «Тактильне лото»

Учитель готує маленькі шматочки з різних матеріалів — кількох тканин (*шерсть, шовк, шкіра, замша, хутро*), картону, фактурного паперу, фотопаперу, фольги. Кожного виду повинно бути по 2 примірники. Спочатку дитині дають помацати кожен шматочок, потримати в руках, пом'яти. Потім дитина має дібрати парний шматочок навпомацки.

Дослідницька робота

Дослід 1

- Розглянь шкіру своєї руки.
- Доторкнись до неї, потягни.
- Яка вона?
- Зігни та розігни пальці, руки в ліктях.
- Чи заважає шкіра рухатися?

Висновок. Шкіра м'яка, гладенька, пружна, еластична. Завдяки таким властивостям вона не заважає людині рухатися і є надійним захисником внутрішніх органів.

Дослід 2

- Як дізнатися: тепла чи холодна рідина в склянці?
- Що ще можна відчути на дотик?

Висновок. Шкіра пронизана нервовими закінченнями, тому ми відчуваємо тепло, холод, біль. Шкіра — орган чуття.

Гра «Хто точніше?»

- Розгляньте малюнки (с. 44). Що ми сприймаємо за допомогою дотику? (*Форму*.)

На столі вчитель розкладає геометричні фігури. Такі самі фігурки є у торбинці. Дитині показують будь-яку фігурку, а вона таку саму витягає з торбинки.

Технологія «Два — чотири — всі разом»

— Розгляньте малюнки (с. 45). Що холодне? Що тепле?

— Додайте свої приклади холодних і теплих на дотик предметів.

Організація роботи:

- Учитель ставить учням запитання для обговорення.
- Учні об'єднуються у пари для взаємного обговорення своїх ідей.
- Пари об'єднуються в четвірки, обговорюють попередньо досягнуті рішення щодо поставленого запитання.
- Четвірки об'єднуються в більші групи або обговорюють поставлене запитання з усім класом.

3. Психологічна гра «Дружні долоньки»

Гру проводять у парах, сидячи за столом обличчям одне до одного.

- Підняти ручки вгору — молодці.
- Плеснути долоньками одне одного.
- Накрити долоньками руки одне одного.
- Покласти долоньки на стіл.
- Поаплодувати собі та друзям.

4. Творчі вправи

Вправа «Відгадай!»

Діти об'єднуються в пари. Один у парі заплющує очі, а партнер на його руці пише пальчиком будь-яку літеру або цифру. Завдання дитини: відгадати, що «записано» на руці. Потім гравці міняються місцями. (Таку саму вправу можна провести із написанням літер на спині.)

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Людам потрібні обійми	

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Незакінчені речення»

- Шкіра захищає... (наш організм).
- Шкіра зберігає... (в організмі рідину).
- Шкіра регулює... (температуру тіла).
- Шкіра бере участь... (у дотику).
- Шкіра не пропускає... (в організм бактерій).
- Шкіра допомагає... (легеням дихати).

Вправа «Потік добра»

Що за диво-чудеса!
Раз — рука і два — рука.
Ось долонька ліва,

Ось долонька права,
І скажу вам, рідні,
Руки всім потрібні!

— Навіщо нам потрібні руки?

— Що ми можемо відчувати руками?

— Візьміть одне одного за руки. Що ви відчуваєте? (Тепло.) Ось які чутливі у нас кінчики пальців!

— Подаруйте одне одному «теплі» слова!

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 24. ДОГЛЯД ЗА ШКІРОЮ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із правилами догляду за тілом та руками; розширити знання про шкіру людини, її роль у життєдіяльності всього організму; розвивати навички догляду за шкірою; виховувати охайність та акуратність, компетентне ставлення до свого здоров'я, бажання бути завжди чистими та охайними;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: таблиця «Піраміда особистої гігієни», предметні малюнки, торбинки з крупою, цукром, сіллю, піском, намистинами, сюжетні малюнки.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Ми — школярки веселі —
На казковій каруселі
Спішимо в Країну знань,
Де багато запитань.

2. Актуалізація опорних знань

Відгадування загадок

- Свої чорні ручки і ніжки
Не потер він мною й трішки. (*Мочалка.*)
- Я — друг у справі чистоти,
Але я худну від води. (*Мило.*)
- Коли миюсь, чи вмиваюсь,
Потім ним я витираюсь.
Витирати сухо звик
Мій м'якесенький... (*рушник.*)
- Я прозора, холоденька,
А буваю ще й тепленька.
Мною, діточки, вмивайтесь
І здоровими зростаєте. (*Вода.*)

— Діти, чи користуєтеся ви милом, мочалкою, рушником, водою?

— Навіщо ви їх використовуєте?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— У давньогрецького бога Ескулапа була донька Гігієна — богиня чистоти і здоров'я. На її честь назвали правила, що допомагають зберегти здоров'я. Це — правила гігієни, правила догляду за шкірою.

— Чи знаєте ви ці правила? (*Відповіді дітей.*)

— Сьогодні ми повторимо правила догляду за своїм тілом та руками, навчимося дотримувати цих правил.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Вправа «Атака на вчителя».

Учитель читає рядки вірша, потім учні ставлять запитання за змістом, а він відповідає на них.

А як прийде із заводу
Тато мій — поставлю воду,
Мило й щіточку подам...
Ну, а вмийтеся він сам.

О. Журлива

Наприклад:

— Навіщо тато буде вмиватися?

— Чому потрібно вмиватися зранку і ввечері?

— Навіщо потрібно мити руки? Як часто це потрібно робити? (Відповіді учителя.)

Висновок. Вода змиває бруд з тіла та рук. Ми постійно повинні стежити за чистотою нашого тіла.

«Асоціативний куц»

— Нумо пригадаємо складові особистої гігієни.

2) Робота за таблицею «Піраміда особистої гігієни».

3) Робота за підручником (с. 46).

— За малюнками розкажіть, як потрібно доглядати за шкірою.

— Складіть речення до кожного малюнка.

Фізкультхвилинка

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

Водичко, водичко,
Умий моє личко,
Щоб і очки ясніли,
Щоб і бровки чорніли,
Щоб сміявся роток,
Щоб кусався зубок.
Ось тоді, як я захочу, —
Так підскочу —

Навіть хату перескочу.
Я по колу стриб та стриб
На одній нозі, як гриб.
Ще й на другій стриб, стрибу...
Вже мені немає стриму.
Вже скачу, скачу, скачу,
Наскакаюсь доскочу.

2. Тренувальні вправи

1) Складання правил догляду за шкірою.

Робота в малих групах

Діти за допомогою предметних малюнків об'єднуються в малі групи і складають правила догляду за шкірою.

Правило 1

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок сонечка.)

Захищайте шкіру від сонця.

Аби зберегти здоров'я шкіри, не виходьте на сонце без захисту. Нанесіть захисний крем. Тримайтеся в тіні в найспекотніші години дня, носіть просторий одяг з натуральних тканин та капелюх.

Правило 2

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок мила.)

Використовуйте засоби, що делікатно очищують шкіру.

Шкіра стає сухою після того, як ви приймете душ. Дбайливий догляд за шкірою тіла передбачає щоденне використання косметичних засобів, що делікатно її очищують. Під час використання занадто агресивних косметичних засобів шкіра стає дуже сухою і ви відчуваєте дискомфорт.

Правило 3

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок душу.)

Приймайте душ!

З дитинства ми звикли до того, що догляд за тілом починається з водних процедур. Чому надати перевагу — душу чи ванні? Для шкіри душ є кращим, ніж ванна, після якої шкіра стає сухішою. Використовуйте теплу, а не гарячу воду.

Правило 4

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок рушника.)

Дбайливо витирайте шкіру.

Перш ніж вийти з душу, ретельно сполосніть усе тіло, аби повністю змити залишки мийного засобу. Потім починайте швидко витиратися, ніжно промокаючи тіло рушником. Не тріть шкіру до повного висихання, щоб не подразнити її.

Правило 5

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок куртки.)

Одягайтеся тепліше, коли на вулиці холодно.

Холодна погода, як і вітер та сонце, сушить шкіру. Ви відчуваєте дискомфорт. У разі зниження температури одягайтеся тепліше. І не забувайте захищати руки!

Правило 6

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок склянки з водою.)

Пийте багато води.

Зволожуйте шкіру не тільки зовні, але й зсередини. Щоб шкіра залишалася красивою, організму потрібна достатня кількість рідини. Пийте воду, приблизно 8 склянок на день. Склянка води після сну, чай на сніданок, мінеральна вода протягом дня, трав'яний чай на ніч... Таким чином, ви легко отримуєте денну норму води.

Правило 7

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок овочів.)

Дотримуйте правильного харчування.

Правильне харчування корисне не тільки для організму, але й для шкіри. Щодня з'їдайте п'ять фруктів і овочів. Це дасть вам змогу підтримувати красу й здоров'я шкіри на належному рівні.

Правило 8

(Об'єднуються учні, яким дістався малюнок місяця.)

Висипайтеся.

Оновлення шкіри людини безпосередньо пов'язане зі станом сну. Якщо ви будете висипатися, ваша шкіра сяятиме здоров'ям. Щоб залишатися здоровим, вашому організму потрібна певна кількість сну — 9–10 годин.

Висновок. Красива, здорова шкіра вимагає щоденного піклування. Якщо ви будете регулярно дотримувати цих порад про те, як доглядати за шкірою тіла, вона завжди залишатиметься м'якою, еластичною, сяючою та красивою.

2) Робота з торбинками з наповнювачами.

Гра ознайомлює дітей з матеріалами, що мають більш виражену фактуру,— крупною, цукром, сіллю, піском, намистинами. Насипте кожен наповнювач в окрему торбинку з тканини, ретельно зашійте шви, аби вони не порвалися й нічого не висипалось. Дайте дітям помацати торбинки. Вони мають розповісти, що всередині — який саме наповнювач і які у нього властивості (*дрібний, великий, гладенький, колючий*).

Руханка «Варенички»

Учні утворюють коло, повторюють слова і рухи за вчителем.

— Просіяли борошно. (*Рух руками ліворуч-праворуч.*) Замісили тісто. (*Кулаком по долоні.*) Зробили «ковбаску». (*Потерти долоні.*) Порізали «ковбаску». (*Відповідні рухи руками.*) Зліпили варенички. (*Натиснути на вуха.*)

3. Творчі вправи. Робота за підручником (с. 46)

Вправа «Аукціон»

— Розгляньте малюнки. Що може призвести до травмувань шкіри?

Учні розповідають про предмет, якусь його функцію, особливість та як уберегтися від травмувань.

Гра «Корисно — шкідливо»

Учитель називає слова, учні плещуть у долоні, якщо це корисно, і тупотять ногами, якщо це шкідливо для шкіри.

Наприклад: подрипини, мило, мочалка, удари, крем, вода, опіки, гель для душу, обмороження тощо.

Висновок. Шкіра захищає наш організм, тому її потрібно берегти.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Малюнковий скрайбінг

— Складіть поради, коли слід мити руки.

(Учні, розглянувши малюнки у підручнику, с. 47, добирають сюжетні малюнки, розміщують їх на дошці або фліпчарті, коментуючи поради.)

Метод «Рюкзак»

Кожен учень називає, які з набутих знань і умінь він візьме із собою для використання на інших уроках.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 25. ВИГОТОВЛЕННЯ ЛЯЛЬКИ З ПЛАСТИКОВИХ ЧИ ДЕРЕВ'ЯНИХ ЛОЖОК

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння виготовляти іграшки власноруч; розвивати дрібну моторику рук; зв'язне мовлення, артистизм; виховувати любов до рукоділля, традицій свого народу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: дерев'яна чи пластикова ложка або лопатка, нитки чорного кольору для в'язання, кольоровий гофрований папір чи шматочки тканини, атласна стрічка, клей.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Станьте, діти, всі рівненько,
Щоб урок пройшов гарненько.
А тепер сідайте рівно
І працюйте всі активно.
Будьте уважними і терплячими,
І результат тоді побачимо.

2. Актуалізація опорних знань

- Чи завжди існував такий великий вибір іграшок, як сьогодні?
- Якими були іграшки в далекому минулому? (*Їх виготовляли власноруч із підручних матеріалів.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи хотіли б ви навчитися виготовляти цікаві іграшки власноруч? Сьогодні матимете таку можливість!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

1) Відгадування загадок.

- Є, діти, на світі щось дуже чудове,
Вони разом з нами ще з колискових.
Бувають веселі і навіть смішні,
Великі, маленькі й усі чарівні.
Скажіть мені, діти, так що ж це таке?
Здається мені, запитання легке. (*Іграшки.*)
- Замість справжньої дитини
Є у кожної дівчини.
Її пестять, одягають,
Спати ввечері вкладають,
І годують її смачно,
Дуже «мамі» вона вдячна. (*Лялька.*)

2) Інформаційне повідомлення.

Людство грається ляльками дуже давно. Греки та римляни виготовляли іграшки з глини, тканини, слонової кістки, бронзи, золота, срібла та інших матеріалів.

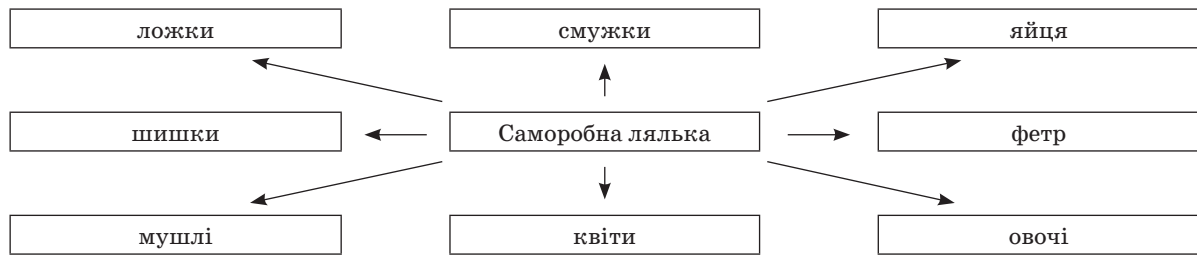
Виникла лялька ще в доісторичні часи. Тобто відколи існували діти, відтоді з'явилися ляльки. Індіанські діти, наприклад, користувалися для цього шматком дерева. Діти персів грали ляльками,

згорненими з тканини та намальованим на ній обличчям. Також по всьому світу робили ляльки з глини або кістки. А ще використовували такі по-справжньому екологічно чисті матеріали, як деревина, солома, глина, льон, вовна, кукурудза і навіть сир та борошно. Їх і сьогодні використовують українські майстри-ляльководи. Хоча народна лялька і проста, однак вона дуже образна та символічна. Адже, граючи з нею, ви можете фантазувати, надавати їй тих рис, що вам більше до вподоби.

А ще можна виготовити ляльку самостійно. Лялька, створена власноруч, не лише принесе вам задоволення під час виготовлення та гри, але й стане гарною прикрасою вашої кімнати. Це може бути лялька-мотанка, в'язана лялька, зі спеціальної глини тощо. Існують різноманітні творчі ідеї виготовлення ляльок. Якщо ви додасте до них трохи фантазії, то вийде оригінальна лялька.

3) Складання «Кластера».

— З яких ще матеріалів можна виготовити ляльку?

Фізкультхвилинка

Я — твій друг!
 І ти — мій друг!
 І друзі навколо.
 В мене ніс.
 І в тебе ніс.
 В нас носи чудові!
 В мене щічки.
 Й в тебе щічки.
 Гарні та гладенькі.
 Я — твій друг!
 І ти — мій друг!
 Ми — друзі рідненькі!

(Показують на себе.)
 (Показують на дитину, що стоїть поруч.)
 (Розводять руки в сторони.)
 (Торкаються до своїх носиків.)
 (Злегка торкаються до носика товариша.)
 (Плескають у долоньки.)
 (Погладжують свої щічки.)
 (Злегка гладять щічки товариша.)
 (Показують на себе.)
 (Показують на товариша.)
 (Обнімають одне одного.)

2. Самостійне виконання завдань учнями

1) Підготовка матеріалів до роботи.

2) Повторення правил техніки безпеки.

- Правила безпечного користування ножицями.
- Правила безпечного користування клеєм.

3) Ознайомлення з послідовністю виконання роботи.

З пластикових чи дерев'яних ложок або лопатки виготовте ляльку.

1. Візьміть дерев'яну лопатку (ложку), намалюйте на ній обличчя ляльки.
2. Виріжте із гофрованого кольорового паперу (тканини) сукню для ляльки, приклейте до лопатки (ложки).
3. З атласної стрічки зв'яжіть бантика, прикріпіть на шиї ляльки.
4. Із ниток для в'язання зробіть волосся та приклейте до голови ляльки, закріпіть із зворотнього боку голови.
5. Прикрасьте волосся ляльки заколкою (на вибір), домалюйте взуття.

3. Виступ лялькового театру.

Бесіда

— Дайте імена своїм лялькам. Створіть невеличку виставу про те, що шкіра є важливим органом дотику людини.

— Діти, ви знаєте, що таке театр?

— А чи були ви колись на виставі? Вам сподобалося?

— Театр виник дуже давно. Адже колись не було ані телевізора, ані радіо, ані кіно, ані журналів. А так хотілося чогось цікавого, особливо на свято! І завжди були люди, які найкраще вміли співати чи розповідати історії. А інші із задоволенням їх слухали. От із цих співців та оповідачів і вийшли актори — люди, які зробили свій талант професією.

Ляльок можна використовувати для розігрування казок. Сьогодні ми створимо лялькову виставу, і показувати нам її будуть не дорослі, а ваші однокласники.

— Як називають тих людей, які показують казку? (*Артистами.*)

— А як називають тих, хто сидить у залі, переглядає казку? (*Глядачами.*)

— Артисти, займайте свої місця за ширмою, готуйтеся до показу казки.

— Коли ми читаємо книжку, то крім розмови героїв чиї слова ми чуємо? (*Слова автора.*)

— У театрі слова автора озвучує ведуча. Сьогодні ведучою буде ... (*ім'я дитини*). Наші артисти вже приготувалися, казка починається!

Перегляд вистави

Діти переглядають виставу, аплодують. Артисти після закінчення вистави кланяються.

Зразок вистави

В е д у ч а. Зустрілися дві подруги.

— Привіт, Тетянко!

— Привіт, Софійко! Ти сьогодні дуже гарно виглядаєш!

— Дякую! Мама пошила мені нову шовкову сукню. Торкнися! Вона така приємна на дотик.

В е д у ч а. Тетянка торкається сукні Софійки.

— Дійсно, аж струменить між пальчиками. А мені мама купила нову заколку і вимила волосся пахучим шампунем. Торкнися пальчиками, які гладенькі локони.

В е д у ч а. Софійка погладжує пальчиками волосся Тетянки.

— Так! Ніби шовкові.

В е д у ч а. Як добре, що наші пальчики можуть відчувати все на дотик. Отже, наша шкіра є важливим органом дотику людини.

Забавлянка «Цей ось пальчик»

Цей ось пальчик спочивав,
Цей ось пальчик задрімав,
Цей ось пальчик в ліжку ліг,
Цей ось пальчик раптом — плиг.

Тихше, пальчик, не стрибай,
Братикам поспати дай.
Встали пальчики. Ура!
В перший клас іти пора.

(*Піднести ліву руку долонею до себе, а правою рукою відповідно до тексту по черзі згинати пальці, починаючи з мізинця на останні два рядки. Учитель і діти розгинають усі пальці.*)

4. Підбиття підсумків практичної роботи

Презентація виробів.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Мікрофон»

— Чи сподобалося вам наше заняття?

— Про що цікавого ви дізналися?

— Що сподобалося найбільше?

— З ким ви поділитися враженнями про це?

— Чи справдилися очікувані результати?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 26. НІС — ОРГАН НЮХУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** під час практичних вправ та дослідів ознайомити дітей з функціями органу нюху та його значенням для людини; розвивати допитливість, логічне мислення, пам'ять, увагу; виховувати дбайливе ставлення до свого організму;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: пляшки з об'єктами, фрукти, капсули від «кіндерів», сюжетні малюнки, мішечки з лікарськими рослинами (*ромашка, м'ята, чебрець*), зразки продуктів, косметики, канцтоварів, предметні малюнки, папір, олівці, торбинка з розрізною азбукою.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Доброго здоров'я, діти, доброго дня!
Хай вам ясно сонце світить у вікно щодня.
Бо здоров'я, любі діти, в світі — головне,
А здорових і веселих — щастя не мине!

2. Актуалізація опорних знань

Відгадування загадок

— У людини є ще один важливий орган чуття. Щоб його назвати, відгадайте загадки.

- Сопе, хропе, часом чхає,
Сюди-туди зазирає,
На морозі замерзає,
Бо одєжини не має. (*Ніс*)
- Він буває різним:
Маленьким, великим і поважним,
Довгим, тонким і горбатим,
Товстим або веснянкуватим. (*Ніс*)
- Чують ним дорослі й діти
Пахощі парфумів, квітів,
Запах спеченого хліба
Чи засмаженої риби,
Запах диму чи морозу —
Чує все цікавий... (*носик*).

— Що ми дізналися про носик, відгадавши загадки?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте ще одну загадку.

- Як ниточка, попід носом в'ється,
А в руки спійматись не дається. (*Запах*.)

— Що ви знаєте про запахи? Як ми їх відчуваємо?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 49).

Бесіда за малюнками

— Що ми сприймаємо за допомогою нюху?

— Розгляньте малюнки. Запахи яких об'єктів приємні, а яких — ні?

Експеримент

— Чи можна за допомогою нюху з'ясувати, що міститься в кожній пляшці? Щоб дати відповідь на це запитання, ми проведемо експеримент: ви по черзі із заплющеними очима спробуєте за допомогою нюху визначити, що в кожній пляшці.

2) Дидактична гра «Назви, що це?».

Мета: закріпити вміння дітей впізнавати фрукти за запахом; розвивати спостережливість, увагу, відчуття.

На тарілці — скибки лимона, яблука, банана. Дитина із зав'язаними очима відгадує фрукти.

— Як дізналися? За допомогою чого?

— Отже, навіщо нам потрібен ніс? (Щоб відчувати різні запахи.)

3) Дослідницька робота.

Дослід 1. Дмухніть на долоню носом.

— Яким стало повітря? (Теплим.)

— Отже, що носик робить з повітрям? (Нагріває, робить теплим.)

— Чим корисніше дихати ротом чи носом? Чому?

— Послухайте, як про це йдеться у вірші.

Наш Миколка дихав ротом
І частесенько хворів.
І хворобами своїми
Він замучив лікарів.
А тепер він диха носом —
І справжнісінькі дива:
Став бадьорим і щасливим,
Бо захворювань нема.

Л. Лисенко

Дослід 2. Затисніть ніс рукою і скажіть якесь слово.

— Чуєте, як відразу змінився ваш голос? Він став низьким і неприємним.

— Ви, напевне, здивуєтесь, але від носа залежить і ваш голос. Ніс разом з носоглоткою робить ваш голос неповторним (м'яким і тихим, голосним і дзвінким).

4) Дидактична гра «Відгадай за запахом».

— Діти, я роздам вам по одній капсулі від «кіндера» із запахом. Ви повинні понюхати цю капсулу і розповісти про свої відчуття. (Наприклад: «У мене капсула із запахом лимона».) По черзі підійдіть до столу, заплющте очі та знайдіть пару до своєї капсули.

— Отже, ми переконалися, що за допомогою носиків ми можемо дихати і розрізняти запахи.

— Якими бувають запахи? (Сильними і слабкими, приємними і неприємними, різкими тощо.)

— Чи може запах попередити людину про небезпеку?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Запах може попередити людину про небезпеку	

Дихальна вправа «Носик»

Трохи ми помукаємо
І по носі постукаємо.

В. п. — основна стійка.

1 — вдихнути носом;

2 — на видиху протяжно тягнути звук «м-м-м», одночасно постукуючи по крилах носа вказівними пальцями.

2. Тренувальні вправи

Вправа «Носики, вушка маємо — ми про них подбаємо»

Мета: учити дітей оцінювати дії однолітків щодо недбайливого ставлення до органів нюху і слуху; вчити розуміти небезпечність такого поведіння для здоров'я; виховувати у дітей бажання правильно поводитися із органами нюху і слуху.

Обладнання: картинки із зображенням дітей у різних ситуаціях.

Діти роздивляються картинки із зображенням однолітків у різних життєвих ситуаціях, характеризують ці ситуації та певну поведінку героїв із точки зору дбайливого ставлення до органів нюху та слуху.

Робота в групах

Наведіть приклади об'єктів:

I група — запахи яких для людей приємні;

II група — запахи яких для людей неприємні.

Гра «Істівне — неістівне»

Учитель готує по 2–3 зразки різних груп ароматів — продуктів, косметики, канцтоварів тощо. Діти за запахом повинні визначити, істівний це предмет чи ні.

Практична робота. Гра «Запашні мішечки»

Мета: розвивати нюх у дітей; закріплювати назви лікарських рослин; учити дітей впізнавати рослини за запахом.

1 варіант. «Дізнайся за запахом»

Учитель ознайомлює дітей із запахами лікарських трав у 2 етапи.

1-й етап. Учитель пропонує понюхати травичку в мішечку.

— Так пахне ромашка. (*Показати картинку. Мішечки переставити місцями.*)

2-й етап. Знайди мішечок із запахом ромашки.

2 варіант. «Знайди такий самий запах»

Дитина бере один з синіх мішечків, удихає запах і намагається знайти такий самий запах у помаранчевому мішечку, складаючи пари з однаковим запахом.

Дихальна вправа «Курносик»

Дуже любимо свій носик.

А чому? Бо він — курносик.

В. п. — основна стійка.

1 — погладити бічні частини від кінчика носа до перенісся (*вдих*);

2 — на видиху постукати по крилах носа вказівними пальцями.

3. Творчі вправи

Фантазування

— Назвіть людей різних професій. Пофантазуйте, які запахи ми можемо від них почути.

— Чим пахне рибак? лікар? пожежник? кухар? садівник? водій? пекар? пасічник? доярка? перукар? ...

Хвилинка-цікавинка

— У кого, крім людей, є носі? (*У тварин.*)

— Як називають ніс у поросятка?

— У кого ніс може бути рукою? Як зветься ніс слона?

— А в пташки є ніс?

— Як ви гадаєте, чи відчують запахи риби?

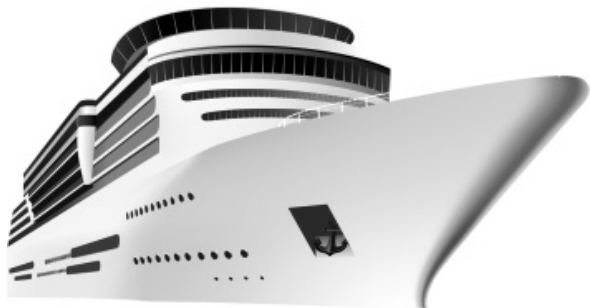
— Слово «ніс» можна замінити іншими: у слона — хобот, у мухи — хоботок, у пташки — дзьоб.

Мовна вправа

— Чи можуть неживі предмети мати ніс?

— Словом «ніс» можна назвати різні предмети: кінчик, край, передню частину.

- Виберіть серед картинок предмети, у яких є ніс.
- У яких ще предметів є ніс? (*Ніс корабля, човна, літака, чайника...*)

Творча вправа

— Якими носи бувають? (*Вузькими, великими, прямими, довгими.*) Намалюйте ніс, про який можна сказати *носик-курносик, горбоносик, товстоносик.*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

1. Робота за підручником (с. 50)

— Навіщо людині потрібно розрізняти запахи? Відповідь вам підкажуть малюнки у підручнику. (*Відповіді дітей.*)

(Учитель зачитує підписи до малюнків, с. 50.)

Висновок. Ніс — орган нюху. За допомогою носа людина відчуває різні запахи.

2. Рефлексія

Вправа «Абетковий суп»

- Розріжте абетку, вилучте з неї літери *ь, и, й, ї.*
- Запропонуйте кожному учневі витягнути з чарівної торбинки літеру і придумати підсумкове речення на тему уроку, що починалося б з цієї літери.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 27. ЯЗИК — ОРГАН СМАКУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення про язик як орган смаку людини; у ході практичних дослідів ознайомити дітей із функцією органу смаку та його значенням; розвивати допитливість, логічне мислення, пам'ять, увагу; виховувати дбайливе ставлення до свого організму;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: предметні малюнки, сухарики, тарілки, сіль, цукор, продукти для дегустації, шматочки різних видів хліба, комп'ютер, відеоролик, картки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

— Чи все необхідне до уроку ви приготували?

Голова — щоб слухати.

Вуха — аби чути.

Очі — щоб усе бачити.

Руки — аби їх піднімати.

Серце — щоб усе відчувати і сприймати.

2. Мотивації навчальної діяльності. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми поговоримо про такий орган нашого організму, який уміє дихати, кусати, жувати, змочувати їжу слиною, зігрівати чи охолоджувати їжу, ковтати, дізнаватися, солоні чи солодкі, гірка чи кисла, гаряча чи холодна. Крім того, він уміє боротися з мікробами, а також співати, сміятися. Хто здогадався, що це за орган? (*Рот.*)

— У нашому ротуку, схожому на будиночок, також сидить вартовий. Хто це? Відгадайте загадку.

- Що то за орган, скажіть мені потім,
Що розташований в нашому роті?
Він оболонку гладесеньку має,
Що відчувати смаки помагає.

Він помагає усім при жуванні,
При говорінні і при ковтанні.
Кожен до органу цього вже звик.
Ви здогадалися? Це, діти,.. (*язик*).

— Чи знаєте ви, яку роботу виконує наш язик? Сьогодні на уроці ми це з'ясуємо.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Відгадування загадок.

- Тридцять два молотять,
Один повертає. (*Язик.*)

- Коли ми говоримо,
Він завжди в роботі.
Коли ми мовчимо,
То й він відпочиває. (*Язик.*)

«Мозковий штурм»

— Яку інформацію ми відчуваємо за допомогою язика?

2) Дослідницька робота.

Дослід 1. Навіщо слина в роті?

— Як ви вважаєте, чому наш язичок завжди мокрий, навіть коли ми нічого не п'ємо? (*Відповіді дітей.*)

— Так, бо він весь час змочується слиною. Навіщо вона потрібна? (*Відповіді дітей.*)

— Слина змочує їжу, щоб її легко було жувати, а потім ковтати. Простежмо, що станеться з нашим сухариком, якого я вам дам. (*Діти кладуть у рот шматочок сухарика, спостерігають, як він змочується слиною, жують, після чого легко ковтають.*)

— Подумайте: якби не було зараз у наших ротиках слини, що сталося б із сухариком, а також із нашими зубками, язичком, ротиком? (Сухарики пошкодили б зуби, порізали б язичка, піднебіння і все, що траплялося б на їхньому шляху до животика.)

— А ще наша слина — дуже хороший санітарний лікар, бо вправно бореться з мікробами, які потрапляють у наш ротик разом з їжею, вбивають їх, щоб ми були здоровими.

Дослід 2. Як ми відчуваємо смак?

На тарілочках — дві гірки з кристаликами. Вони однакові на вигляд, за кольором та формою. (Діти визначають на смак сіль та цукор.)

— Що допомогло вам визначити, що це? (Язик.)

Висновок. За допомогою язика ми відчуваємо смак.

3) Робота за підручником (с. 51).

— Розгляньте малюнки. Назвіть їжу, що має солодкий смак. Яка їжа солоня? Кисла? Гірка?

Висновок. За допомогою язика ми відчуваємо смак. Людина розрізняє основні смаки: солодкий, солоний, кислий, гіркий.

Робота в групах

Учні об'єднуються в 4 групи: «Солодка», «Солоня», «Кисла», «Гірка».

Кожна група по черзі називає продукти, що мають такий смак. Перемагає та група, яка останньою назве відповідний продукт.

Артикуляційна гімнастика

Язичок прокинувся і потягнувся.

(Кінчик язика тягнуть до носа, до борідки.)

Причесався.

(Зубками покусують кінчик язика.)

Почистив зубки.

(Кінчиком язика проводять за зубами і перед ними.)

Годинник цокає. Пора йти пити чай.

(Проводять язиком праворуч, ліворуч.)

Чай будемо пити із смачним варенням.

(Проводять язиком по верхній і нижній губі.)

Чай гарячий.

(Дують губами.)

Чай охолов, можна його пити через дудочку.

(Роблять «дудочку» язичком.)

Тут на смачне варення прилетів жучок.

(Дзижчать: ж-ж-ж.)

Прилетіла оса.

(Дзижчать: з-з-з.)

Прискакала конячка.

(Цокають язиком.)

Язичок злякався і сховався.

(Рот закривають. Язичок за однією щогою, потім за другою.)

Вийшов подивитися.

(Язичок висувують уперед.)

Сховався за огорожу.

(Язичок ховають за зубами.)

2. Первинне застосування нових знань

1) Дидактична вправа «Дегустація».

Учитель пропонує дітям продегустувати продукти: молоко, кефір, йогурт, вершкове масло, м'який та твердий сир, сметану. Учні дегустуючи описують смаки, що вони відчувають.

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)

Так	Проблема	Ні
	Потрібно скуштувати незнайомі продукти.	

2) Практична робота «Від якого хліба шматочок?».

Знадобляться декілька різновидів хліба — білий, сірий, житній та чорний. Від кожного відріжте по маленькому шматочку, а потім розкладіть на тарілочці. Запропонуйте дитині скуштувати їх із заплющеними очима, а потім назвати, від якого буханця їх відрізали.

Фізкультхвилинка

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

По доріжці, по стежині
Червона Шапочка іде.

У своїй малій корзині
Бабусі їстоньки несе.

Поставим кошика на землю,
Вгору руки підіймем,
Трішки ними поплескаєм,
Трішки ними потрясем.
Пошукаєм ягідок,

Покладемо в свій роток.
Кошик в руки ми візьмем,
Тихо, крадучись, ідем,
Щоб нас вовчик не спіймав,
На обід щоб нас не мав.

3. Творчі вправи

Поетична хвилинка

Про бактерії, мікроби
У школі казали,
А в кінці учитель
Запитав у Клави:

— Перед тим, як з'їсти груші,
Треба що зробити?
Клава хитро усміхнулась:
— Звісно, натрусити!

— Що потрібно було зробити з грушами перед тим, як їх з'їсти? (*Діти дають свої варіанти відповідей.*)

Висновок. Перед тим, як з'їсти фрукти чи овочі, їх потрібно помити.

Вправа для язика

Ротик ширше відкривай,
Язичок вперед давай.
Вліво — вправо, тік-так!
Вправо — вліво, ось так!
Ширше рот ми відкриваємо,
Язык праворуч направляємо.

Ще ширше відкриваємо,
Язык ліворуч направляємо.
Вліво — вправо, вліво — вправо,
Язичок і так, і сяк —
Це годинники висять.

Хвилинка-цікавинка «Чи знаєте ви...»

Учитель зачитує повідомлення з підручника (с. 51), підготовлені учні ознайомлюють однокласників зі своїми цікавинками.

- Змії висувають і ховають язык для того, щоб усе «скуштувати».
- Чутливі клітини, здатні розрізняти смак, розкидані в рибу по всьому тілу.
- Закінчення язиків більшості птахів — ороговілі, але на м'яких частинах біля основи розташовуються смакові сосочки, що можуть розпізнавати солодке, гірке й солоне.
- Кішки не відчують смаку солодкого, а їх інтерес, наприклад, до морозива або торта може пояснюватися тим, що для них ця їжа являє собою джерело жирів.

Перегляд розвивального відео для дітей «Хто що їсть?»

— Перегляньте відео (<https://youtu.be/aQNVjr7cULI>).

— Що люблять їсти тварини? Яка на смак їхня їжа?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Логічна вправа «Правда чи ні?»

— Чи правда, що язык — орган дотику? (*Ні.*) Чому?

— Чи правда, язык — орган смаку? (*Так.*) Чому?

— Чи правда, що є 8 основних смаків? (*Ні.*) Чому?

— Чи правда, що кожна людина має свій улюблений смак? (*Так.*) Чому?

— Чи правда, що людина відчуває смак продуктів, узявши їх до рук? (*Ні.*) Чому?

Вправа «Сюрприз»

Учитель перед уроком кладе картки зі стислим зображенням основних ідей уроку, а учні мають їх прокоментувати.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 28. МІНІ-ПРОЕКТ «ОРГАНИ ЧУТТЯ ТВАРИН»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання учнів про органи чуття у тварин; сприяти набуттю комунікативних навичок, розкриттю особистих здібностей учнів; розвивати зв'язне мовлення, мислення, творчість, уміння робити висновки, висловлювати свою думку, презентувати свою роботу; виховувати любов до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки тварин, ліхтарик, геометричні фігури для гри «Танграм», малюнки тваринок без вушок та малюнки вушок тварин.

Тип уроку: урок узагальнення знань, умінь і навичок.

Форма проведення: урок — презентація проекту.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Які цікаві спостереження і дослідження ви проводили під час підготовки до сьогоднішнього уроку? (*Відповіді дітей.*)

— Сьогодні про свої здобутки за проектом «Органи чуття тварин» звітуватимуть групи «Дивоглядки», «Сигнал», «Аромат», «Гурман».

3. Вправа «Очікування»

(*Діти по черзі озвучують свої очікування від уроку, а вчитель прикріплює на дошку малюнки їхніх улюблених тварин.*)

— Ось таку цікаву картину створили ваші очікування. Я очікую, що ви будете:

- наполегливо і старанно виконувати завдання;
- правильно та точно висловлювати свої думки;
- злагоджено працювати на уроці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Презентація роботи групи «Дивоглядки»

«Мозковий штурм»

- Як тварини сприймають навколишній світ?

У ч и т е л ь. Протягом століть люди навіть не здогадувались, як бачать світ тварини. Але сьогодні останні наукові дослідження дають нам змогу зазирнути у дивовижний світ зорової різноманітності.

Група «Дивоглядки» презентує свої цікавинки. (*Діти демонструють малюнки тварин і розповідають цікаві факти про їхній зір.*)

- Добре відомо, що найгостріший зір — у орла. Він літає на значній висоті та з-за хмар видивляється свою здобич на землі.
- Кінь, як і людина, сприймає окремо зображення від правого та від лівого ока — як картинки з двох різних моніторів. Але зображення, отримані кожним оком, у коней не об'єднуються в єдиний образ. По центру виникає «сліпа зона» — те, що не «засікає» ані праве, ані ліве око.
- Мавпи бачать практично як люди. Схоплюють картинку через червоний, зелений та синій кольори. Але єдиного видового бачення світу в мавп немає.
- Голуби можуть розрізняти буквально мільйони різних відтінків. Цих птахів вважають власниками найпотужніших очей з розрізнення кольорів і відтінків нашого світу.
- Коти не можуть похвалитися гострим зором. Вони більше покладаються на нюх і слух. І хоча коти вміють розрізняти кольори, порівняно з людиною сприйняття кольору в них слабше — менш

контрастне і яскраве. Також помічено, що нерухомі предмети кішка сприймає гірше, ніж рухомі, що допомагає їй під час полювання.

- Змії бачать у двох режимах. У першому режимі вони бачать як люди, причому досить добре розрізняють усі кольори. У другому режимі змії бачать світ немов інфрачервоний датчик, розрізняючи тепло, що випромінюють живі істоти.
- Комахи мають унікальну структуру очей — понад 30 тисяч очних кришталіків на кожному оці. Мозок бабки працює так швидко, що дає змогу сприймати навколишній світ ніби в «уповільненому режимі», допомагаючи швидко реагувати на зовнішні загрози. Комахи розрізняють кольори, але, звісно, не так ясно, як інші тварини.
- Уночі найкраще бачить сова. Вона легко знаходить мишу в темряві.

Робота за рубрикою «Чи знаєте ви...» (підручник, с. 32)

Учитель зачитує повідомлення про те, як тварини сприймають кольори.

— Що для вас із почутого було відомим? Що ви дізналися нового?

Вправа для очей «Упіймай "зайчика"»

Учитель умикає ліхтарик і випускає «сонячного зайчика» на прогулянку. Діти, упіймавши очима «зайчика», супроводжують його, не повертаючи голови.

2. Презентація роботи групи «Сигнал»

Учитель. Органи слуху є в усіх тварин. Вони допомагають їм полювати, рятуватися від ворогів, знаходити одне одного. У кого з тварин слух «най-най...» — важко сказати. Але відомо, що краще чують звірі, у яких великі вуха.

Зараз група «Сигнал» презентує свої спостереження. *(Діти демонструють малюнки тварин і презентують цікаві факти про їхній слух.)*

- Коти чують утричі краще, ніж людина. Адже щоб уполювати мишку, часто доводиться орієнтуватися лише на її тоненький писк. Вуха кішки завжди напоготові. Вони повертаються незалежно одне від одного, навіть якщо здається, що їхній власник міцно спить.
- Коти, собаки та щури не чують сучасних сабвуферів. Якщо хатній улюбленець спить неподалік увімкненого музичного центру і здригається у такт ударникам, швидше за все, він лише відчуває здригання повітря, а запальні ритми та звуки голосної музики «пропускає» повз вуха.
- Мурахам ніколи не доведеться насолодитись нашою музикою. Вони сприймають звуки в ультразвуковому діапазоні. Усі усні звертання до цих комах марні — мурахи нізащо нас не почують.
- Неймовірно гострий слух у птахів. Виявляється, свої палкі трелі вони виконують не для нас, і навіть не для власного задоволення. Голосними піснями птахи повідомляють чужинцям про межі своєї території, захищають гніздо, виховують дітей, шукають другу половинку.
- Більшість комах на Землі живуть в абсолютній тиші. Виняток — сарана, бджоли, цвіркуни, цикади, які самі видають звуки, а також більшість нічних метеликів. Їхні вуха розташовані на голові та ногах.
- Досить тонкий слух мають комарі. Їхні органи слуху розміщені на тоненьких антенах на голові. Завдяки уловлюванню звуків на величезній відстані комарі завжди знаходять для себе їжу.
- Риби також прекрасні «слухачі». Слух у риб налаштований більше на низькі звуки і менш чутливий до високих. Тож будь-який необережний крок на березі, удар, шерех відмінно уловлюється коропом або пліткою. Отже, тепер нам зрозумілі слова досвідчених рибалок: «Не галасуй! Всю рибу сполохаєш».

Фізкультхвилинка

Бджоли встали вранці
Й закружляли в танці.
У росі умилась.
Раз — і розлетілись!
І на квітах всілись.

(Стають біля парт.)
(Кружляють.)
(«Умивають» обличчя.)
(Імітують політ бджоли.)
(Сідають за парти.)

Дидактична гра «Добери вушка тварині»

— Зла чаклунка своїми чарами переплутала вушка всім звірятам, тому вони зараз погано чують. Допоможімо їм, спробуймо розчаклувати їх. Вам потрібно правильно назвати тваринку і дібрати їй вуха.

(На столі — малюнки із зображенням тваринки без вушок та окремо — зображення вушок. Діти знаходять кожній тваринці її вуха.)

3. Презентація роботи групи «Аромат»

У ч и т е л ь. Сьогодні ми поговоримо про те, як за допомогою запахів тварини сприймають навколишній світ. Я дуже сподіваюся, що ця інформація допоможе нам краще пізнати звички тварин.

Зараз група «Аромат» презентує свої цікавинки. *(Діти демонструють малюнки тварин і розповідають цікаві факти про те, як тварини сприймають запахи.)*

- У багатьох тварин є улюблені запахи. У собак це запах анісу, у кішки — валеріани і м'яти, а леви люблять гарні парфуми. Верблюда приваблює запах тютюнового диму.
- Собаки знайомляться з допомогою нюху. Одночасно можуть розрізнити півмільйона запахів.
- Бджоли можуть чути запах краще, ніж собаки. Родичами бджіл є оси і мурахи. Найбільш потужними та важливими для життя органами є вусики-антени, що інформують бджолу про хімічні сполуки, якими насичене повітря. Саме вусики надають бджолам такої високої чутливості до ароматів.
- Важливою відмінною рисою ведмедя-грізлі є його нюх, що відповідає за впізнавання запахів у 100 разів більше, ніж у людей. Ці ведмеді здатні відчутти аромат інших ведмедів або сміття на значній відстані.
- Москіти — це двокрилі комахи, які набули поширення в теплих регіонах світу, а також є переносниками смертоносних захворювань *(наприклад, москітної лихоманки)*. Ці комахи не витримують запаху гвоздики, лаванди, евкаліпта. Нові дослідження свідчать, що москіти використовують зорові, нюхові та температурні сигнали, аби дістатися жертви. Вночі у москітів виділяється більше пахуче-зв'язуючих речовин, що допомагають визначити за допомогою нюху джерела їжі.
- Свині мають чудовий нюх, що люди застосовують для пошуку трюфелів або різних наркотиків.

4. Презентація роботи групи «Гурман»

У ч и т е л ь. Усі тварини мають систему смакових сприйнять, схожу з людською. Загально відомо, що людина розрізняє чотири смаки: солодкий, солоний, кислий, гіркий. Є ще п'ятий смак — м'ясний *(умами)*. Багато тварин уникає кислого і гіркого.

Група «Гурман» презентує свої цікавинки. *(Діти демонструють малюнки тварин і розповідають цікаві факти про те, як тварини відчують різні смаки.)*

- Тигри, ягуари і багато інших хижаків не цікавляться солодкими продуктами.
- Кішки — як дикі, так і свійські — не відчують смаку солодкого в їжі.
- У кожній кішки на язичці — на кінчику, по боках і на нижній його стороні — розміщені смакові рецептори. Найкраще кішки розрізняють кислий смак, трохи гірше — нижньою стороною язика — гіркий, а кінчиком — солоний.
- Солодкого смаку не відчують тюлені, дельфіни, гієни і багато інших хижаків.
- Деякі комахи визначають смак за допомогою рецепторів, що є на вусиках та лапках.
- У риб смакові рецептори, подібно до больових і температурних, розкидані по всьому тілу *(акула має 100 тисяч смакових цибулин)*.
- Велика рогата худоба та інші травоядні тварини розрізняють солоне, солодке, гірке й кисле. Це допомагає їм орієнтуватися під час приймання корму.
- У птахів смаковий аналізатор розвинений слабо. Якщо у дорослої людини налічується близько 10 тисяч смакових цибулин, то у курки їх усього 24.
- Телята й кури можуть ковтати кислі речовини, яких не вживають люди.
- Неприємний людині гіркий смак приваблює зайців, лосів і коней.
- Пінгвіни втратили здатність розрізнити три із п'яти основних смаків — солодкий, гіркий і умами *(або смак м'яса)*. Здатність відчувати кислий смак, ймовірно, збереглася для того, аби тварини могли відрізнити свіжу їжу від зіпсованої.
- Метелик харчується за допомогою хоботка, а смак відчуває ніжками, оскільки смакові рецептори у нього розташовані на двох задніх лапах.
- У собаки, свині, голуба та мавпи вчені виявили смакові рецептори, чутливі до води. У вівці, кози, корови та людини таких рецепторів не знайдено.
- Орангутани можуть розрізнити на смак і визначити понад 200 видів їстівних рослин.
- У деяких риб, зокрема у прісноводного коропа, є безліч рецепторів смаку, розташованих у роті, в горлі та навколо нижніх частин жабрових дуг. Сони відчують смак вусами.

Хвилинка відпочинку «Пташки»

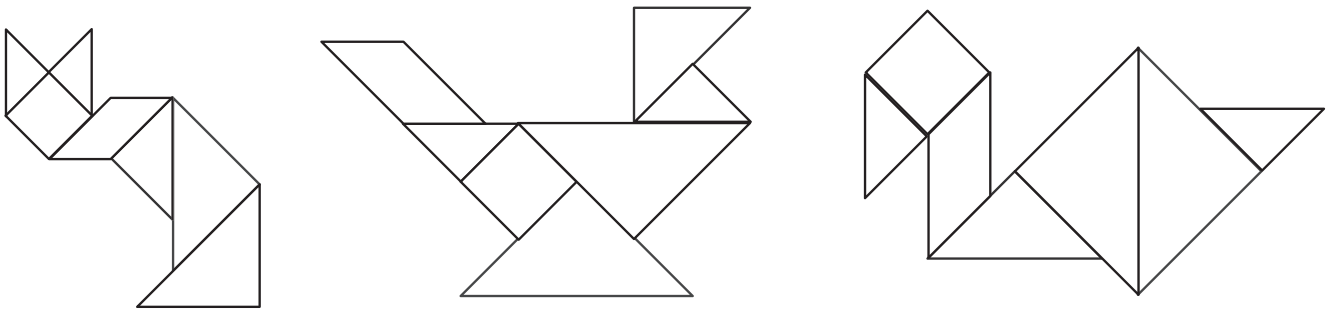
Крильця пташки розправляють,
Їх до сонця підіймають.
Потім можна політати
Комашок поганяти.
На галявину злетілись,
Там зернят вони наїлись.
Потім знову полетіли,
У гніздечку хутко сіли.

(Розводять руки в сторони.)
(Руки вгору, потягуються.)
(Крутяться, рухають
руками вгору та вниз.)
(Присідають.)
(Рухають руками вгору та вниз.)
(Сідають за парти.)

5. Гра «Танграм»

Одна з нескладних ігор. Називають її «Головоломкою з картону», «Геометричним конструктором». Гра проста у виготовленні. Квадрат розміром 8×8 см з картону, пластику, однаково забарвлений з обох сторін, розрізають на 7 частин. Утворюються 2 великих, 1 середній і 2 маленьких трикутники, квадрат і паралелограм. Використовуючи всі 7 частин, щільно приєднуючи їх одну до одної, можна скласти дуже багато різних зображень за зразками і за власним задумом.

Дітям пропонують комбінуючи отримати силуети тварин, птахів.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Робота у Щоденнику вражень

— Намалуйте те, що найбільше сподобалося під час вивчення цієї теми, що найбільше зацікавило.

(Декілька учнів, за бажанням, демонструють те, що вони намалювали.)

Технологія «Незакінчене речення»

- На уроці я удосконалив(ла) свої вміння...
- На уроці найважливішим відкриттям було...
- Найцікавішим завданням на сьогоднішньому уроці було...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 29. ДЛЯ ЧОГО ПОТРІБНІ ОРГАНИ ЧУТТЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріплювати знання учнів про органи чуття та їхню роль у житті людини, прищеплювати санітарно-гігієнічні навички догляду за органами чуття; розвивати зв'язне мовлення, навички рефлексії; виховувати старанність, почуття відповідальності, дбайливе ставлення до власного здоров'я;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: картки-пазли, наліпки, м'ячик, комп'ютер, презентація, предметні малюнки.

Тип уроку: урок узагальнення і систематизації знань.

Форма проведення: урок-квест.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Щоб рости і гартуватись,
І міцніти, як броня,
Треба, друзі, піклуватись
Про здоров'я нам щодня.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні у нас незвичайний урок — урок-квест. Ми будемо складати пазли. Щоб покласти їх на місце, слід виконати певні завдання. Виконуючи завдання квесту, ми систематизуємо свої знання, ще раз переконаємось, що добре вивчили органи чуття людини. Спочатку маємо об'єднатися в команди.

Учні отримують частину малюнка, складаючи його в ціле, об'єднуються в групи.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Складання правил гри

- Кожна група відповідає по черзі.
- Завдяки правильній відповіді команда отримує бали.
- За неправильну відповідь команда не отримує і не втрачає бали.
- Протягом гри діє правило «підведеної руки».

2. Станція «Загадкова»

Учні в командах відгадують загадки, учитель дає їм наліпки за правильні відповіді.

— Назвіть помічників!

• Завжди в роті,
А не проковтнеш. (<i>Язик</i> .)	• Як зростає зелен-сад,
Миготить, як зірок ряд,
Де росте красива квітка,
Та яка завдовжки нитка,
І які бувають дивовижні ночі,
Нам завжди покажуть
Наші власні... (<i>очі</i>).
• Два брати через гору живуть і ніколи один
до одного в гості не ходять. (<i>Очі</i> .)	• Запах кожен відчуваю
І повітря зігриваю,
Не даю мікробам
Зла тобі завдати,
Хочу бути чистим
І хустинку мати.
В чужу справу я не ліз,
Помічник я твій, я — ... (<i>ніс</i>).
• Сопе, хропе, часом чхає,
Сюди-туди зазирає,
На морозі замерзає,
Бо одєжини не має. (<i>Ніс</i> .)	
• Чуєм шепіт, чуєм сміх,
Чуєм, котик як пробіг,
Як співає соловей,
Як вшановують гостей,
Як хлопчак батьків не слуха,
Ми — два брати, твої... (<i>вуха</i>).	
• Говорити кожен звук,
Має кожен з нас... (<i>язик</i>).	

3. Станція «Ігрова»

Гра «Я назву, а ти — покажи»

Учитель називає органи зовнішньої будови людини (*ніс, очі, вуха, рот, руки тощо*), а діти їх показують. Діти грають у гру по черзі. Перемагає команда, у якій діти менше припускалися помилок.

Гра «Назви правило»

Учитель дає одному з учнів певний предмет (*м'ячик, або ручку, або мікрофон тощо*). Той, у кого в руці предмет, повинен назвати одне правило за темою «Як берегти зір». Після озвучення правила віддає предмет іншому гравцеві і т. ін.

Гра «Знайди тінь»

Дітям пропонують картки із зображеннями різних предметів та окремо картки із зображеннями тіней предметів. Завдання дітей: швидко зібрати пари карток: предмет — тінь. Виграє команда, у якій виявиться найбільше правильно зібраних карток.

Вправа «Що заховано в малюнках?»

Дітям роздають картинки і пропонують знайти всі зображення, «заховані» там. Визначають, хто їх швидше порахує.

Забавлянка «Нумо, братці, до роботи!»

Нумо, братці, до роботи!
Покажіть свою охоту:
Більшому рубати дрова,
А тобі вогонь розкласти,
А тобі носити воду,

А тобі варити кашу.
А маленькому співати
Та ще й гарно танцювати,
Братців рідних забавляти.

(Діти по черзі розгинають усі пальці.)

4. Станція «Міркування»

Учитель ставить запитання, учні дають відповіді. Команда, яка дасть ґрунтовніші відповіді, перемагає.

— Як людина розрізняє кольори, бачить предмети, світ навколо себе? (*Звісно, очима. Очима людина сприймає зорову інформацію, до якої також належить і текстова, і числова, і графічна. Отже, очі — це орган зору, яким людина сприймає зорову інформацію.*)

— За допомогою якого органа можна відрізнити спів солов'я від крику ворони, упізнати голос матері, почути гомін лісу, шум вулиці, мовлення, музику, різні звукові сигнали? (*Це вуха. Доведено, що людське вухо може сприймати багато відтінків звуку. Вуха — це орган слуху, яким людина сприймає звукову інформацію.*)

— Який орган чуття дає нам можливість відрізнити запах черемхи від запаху бузку, запах свіжо-скошеної трави від запаху сосни, запах очищеного апельсина від запаху очищеного банана? (*Це ніс. Саме ніс є органом нюху, яким людина сприймає інформацію про запахи навколишнього світу.*)

— Назвіть орган чуття, за допомогою якого ми отримуємо інформацію про смак їжі. (*Язик — це орган смаку, яким людина сприймає інформацію про смак об'єкта — солодкий, кислий, солоний, гіркий.*)

— Як можна отримати інформацію про температуру предметів — гарячі вони чи холодні, про поверхню предметів — гладкі чи шершаві, про якість предметів — тверді чи м'які, про форму предметів — кругла чи прямокутна тощо? (*Шкіра — це орган дотику, яким людина отримує інформацію про живі й неживі предмети навколишнього світу.*)

Висновок. Отже, очі, вуха, ніс, язик, шкіра — це органи чуттів, за допомогою яких людина сприймає інформацію про навколишній світ.

Руханка «Органи чуття»

Учитель промовляє текст, а діти повторюють за ним тільки рухи.

Маю вуха — ними чую,
А ногами чимчикую,
Рот, язик — поїм смачне,
Ніс — почую запахне,

Руки — брата пригортаю,
Очі — все це розглядаю.
Я за ними доглядаю
Та здоровим підростаю.

Перегляд презентації «Як людина пізнає світ?» (<https://svitppt.com.ua/prirodoznavstvo/yak-lyudina-piznae-svit.html>).

Учні переглядають презентацію з коментуванням.

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш, назвіть органи чуття, згадані у ньому.

Знає нас і він, і ти.
Між собою ми брати.
Робимо життя яскравим,
Все навкруг стає цікавим.
Вушка чують спів пташок,
Голос батька, рідної неньки.
Смак відчує язичок —
Чи гірке, чи солоденьке.
Очі бачать кольори,

Розмір, форму всіх предметів.
Носик нюха навкруги,
Ловить запахи в повітрі.
Шкіра може підказати,
Чи колюче, чи гладеньке,
Чи холодне, чи тепленьке.
Пам'ятайте п'ять братів,
Звуть нас — органи чуттів.

О. Шелухіна

5. Підсумок змагань, визначення команди-переможця

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Мікрофон»

- Чому очі називають «дзеркалом душі»?
- На що схоже око?
- Що захищає очі?
- Чому не можна витирати очі брудними руками?
- Чому в холодну пору року потрібно надягати шапку?
- Які вітаміни корисні для здоров'я очей, шкіри?
- Чому слід обережно поводитися з гострими предметами?
- Чи соромно носити окуляри?

Вправа «Трибуна вільних думок»

Добре дітки працювали,
Навіть, трішечки пограли.
А тепер скажіть мені,
Що сподобалось, що — ні.

(Діти висловлюють свої враження від уроку.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

МОЯ ШКОЛА

УРОК 30. БЕЗПЕЧНА ДОРОГА ДО ШКОЛИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання учнів про правила дорожнього руху, з правил переходу проїжджої частини дороги; учити уникати небезпеки на дорозі, розпізнавати дорожню розмітку, оцінювати ризик під час переходу дороги; розвивати навички свідомого користування Правилами дорожнього руху; виховувати дисциплінованість пішохода, уважність, обережність;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: сюжетні малюнки, макет перехрестя, світлофор, кермо для кожної дитини, малюнки транспорту, частини паперової квітки, комп'ютер, відеоролик.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Вірю — не вірю»

Кожне запитання починається словами «Чи вірите ви, що...». Учні повинні погодитися з цим твердженням чи ні.

- Чи вірите ви, що діти можуть переходити дорогу будь-де?
- Чи вірите ви, що учні повинні вибрати безпечний маршрут до школи?
- Чи вірите ви, що на дорозі можна гратися, якщо немає машин?
- Чи вірите ви, що завжди слід бути обережним на дорозі?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Назвіть своє припущення щодо теми нашого уроку. (*Діти висловлюють свої припущення.*)
Зараз дізнаємося, хто з вас був найточнішим.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу. Робота за підручником (с. 53)

Робота за малюнками

— Розгляньте малюнки. Що зображено на фото? Для кого призначено ці частини вулиці?

Словникова робота

Тротуар — елемент вулиці, призначений для руху пішоходів.

Проїжджа частина — це частина дороги, призначена для руху транспортних засобів.

Велосипедна доріжка — доріжка з покриттям, призначена для руху на велосипедах.

Інформаційне повідомлення

Учитель або підготовлений учень зачитує повідомлення (с. 53). У загальному колі обговорюють прочитане.

— Ви щодня ходите до школи певним маршрутом. Дуже добре було б разом з батьками декілька разів пройтися цим маршрутом, аби запам'ятати його та звернути увагу на:

- дорожні знаки, що є на цьому маршруті;
- дорожню розмітку;
- сигнали світлофора.

Висновок. Головне — вибрати найбільш безпечний маршрут.

Гра «Шнурівка»

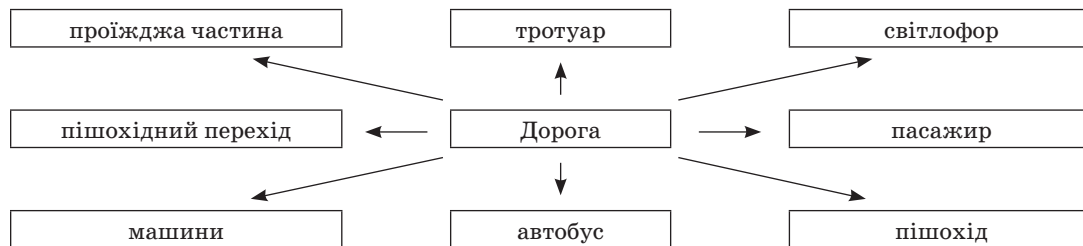
Змагання проводять між двома командами: учні називають по черзі, ніби зашнуровують шнурівку, правила безпечного руху дорогою до школи. Виграє команда, яка останньою назвала правило.

«Асоціативний куц»

То пряма, то рівна, то крута,
Поведе тебе по всіх світах.

Починається з порога
Безкінечна ця... (дорога).

— Назвіть слова, з якими асоціює слово «дорога».

Вправа «Ухвали рішення»

На дошці чи на макеті перехрестя зображено будь-яку дорожню ситуацію за участю пішохода. Учням необхідно ухвалити рішення, як діяти в цій ситуації.

Робота в парах

— Як перейти дорогу за відсутності світлофора?

Правило. Подивись ліворуч. Якщо машин немає — йди кроком, не біжи. На середині дороги зупинись. Подивись праворуч. Якщо машин немає — йди.

Висновок. Переходь дорогу лише у дозволених місцях.

Перегляд презентації «Дорога до школи»

— Щоб закріпити ваші знання, перегляньмо презентацію «Дорога до школи».

(Презентацію можна переглянути за посиланням <https://www.slideshare.net/ssuser0fafbb/1-64526276>)

Руханка «Світлофор»

Учні рухаються, а ведучий віддає команди, називаючи кольори світлофора.

Якщо учитель каже: «Червоний!», учні мають швидко присісти; якщо «Зелений!» — учасники продовжують іти і плескають у долоні; якщо вони чують «Жовтий!», то мають зупинитися і підняти руки вгору. (Вправу виконують швидко.)

2. Тренувальні вправи

Перегляд розвивального відео для дітей

— Перегляньте відео «Увага! На дорозі — діти! Правила дорожнього руху» (<https://youtu.be/ZK42k8otbYY>).

— Що з побаченого було для вас новим?

— Яке з правил запам'ятали найкраще?

Гра «Світлофор Моргайчик»

Мета: закріпити знання про сигнали світлофора та їхнє значення; розвивати уважність, уміння швидко реагувати на сигнали світлофора.

Обладнання: світлофор, кермо для кожної дитини.

— До нас завітав наш друг — світлофор Моргайчик. Які сигнали він має? Що означають його кольори?

— Світлофор бажає пограти з вами. Ви будете маленькими водіями, у кожного з вас — кермо. На червоний колір світлофора ви зупиняєтесь, на жовтий — готуетесь до їзди, на зелений — можете їхати. Хто порушить правила, той потрапляє в аварію і залишає гру.

Вправа-гра «Назви переваги». Робота в групах

Учні об'єднуються у чотири групи: «Тролейбус», «Автобус», «Маршрутне таксі», «Метрополітен». Можна використати зображення цих видів транспорту, розрізані у формі пазлів (пазли — за кількістю учасників).

Завдання груп: назвати переваги і недоліки певного виду транспорту.

Малюнковий скрайбінг «Добре чи погано?». Робота в групах

— Розгляньте малюнки. Оцініть дії дітей.

I група — відберіть і розмістіть на дошці малюнки, де діти дотримують Правил дорожнього руху (добре);

II група — відберіть і розмістіть на дошці малюнки, де діти не дотримують Правил дорожнього руху (погано).

Руханка «Кольори світлофора»

— Підведіться, поверніться обличчям до світлофора. На зелений колір — крок уперед, на червоний — крок назад, на жовтий — на місці. (Виконати декілька разів, прискорюючи темп.)

3. Творчі вправи

Вправа «Вкажи шлях»

Діти обирають малюнки дорожніх ситуацій. Їм потрібно допомогти героям правильно подолати шлях, намалювавши його простим олівцем. Виграє той, хто найшвидше і правильно виконає завдання.

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш. До чого закликає нас автор?

На дорогу не біжи!
Сам себе побережи.
Найдорожчий скарб — життя.
Знай це, любее дитя!
Знайте, друзі: дівчорі

Можна тільки у дворі
Гратись, бігати, стрибати
Чи м'яча гуртом ганяти.
На дорозі ж — знає кожний —
Гратися ніяк не можна!

Л. Лук'янець

Вправа «Намалюй квітку»

Учні об'єднуються у дві команди. На дошці — «серцевина квітки» із завданням. Після обговорення у групі учні по черзі називають шлях своїх дій. Кожною правильною відповіддю додають «пелюстку квітки».

Гра «Додай слово»

Щоб на дорогах жертвою не стати,
Потрібно Правила... (вивчати).
Де по дорозі мчать машини,
То це... (проїжджа) є... (частина).
А де прогулюються пари,
Де люди йдуть — це... (тротуари).
Дорогу не перебігайте,
А краще трішки... (зачекайте).

Щоб не було нікому шкоди,
Завжди ідіть на... (переходи).
І теж хвилинку зачекайте,
І не біжіть,... (не поспішайте),
Та щоб у світі добре жити,
То треба Правила... (учити)
Й виконувати їх завжди, —
Тоді не трапиться... (бід).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Мікрофон»

- Які основні правила слід пам'ятати, йдучи до школи?
- Як правильно вибрати шлях до школи?
- Які знаки допомагають пішоходам дотримувати Правил дорожнього руху?
- Які небезпечні місця трапляються на вашому маршруті до школи?
- Що таке обмежена видимість?
- Чому потрібно вивчати Правила дорожнього руху?

Вправа «Аукціон»

Учні називають правила безпечної дороги до школи. Доповнюють одне одного. Виграє той, хто назве правило останнім, а решта не зможуть доповнити.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 31. МИ — ПІШОХОДИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглиблювати знання дітей про правила пішохідного руху; вчити правил переходу проїжджої частини дороги в місті, в селі, за межами населеного пункту; вчити уникати небезпеки на дорозі; продовжувати ознайомлювати учнів з дорожніми знаками; розвивати увагу, спостережливість, уміння орієнтуватися на вулицях населених пунктів; виховувати обережність, культуру поведінки, дисциплінованість;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: іграшковий транспорт, таблички назв зупинок, відеоролик, комп'ютер, зображення дорожніх знаків, клубок ниток, предметні малюнки, м'яч, сигнальні картки.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Аутотренінг

Щоб заняття розпочати,
Треба вголос проказати:
«Я уважний, я серйозний,

Хоч іще малого зросту.
Впевнений, кмітливий я,
Прагну здобувать знання».

2. Актуалізація опорних знань

Тренінгова вправа

Учні по черзі називають своє ім'я, на його першу букву придумують слово, що асоціюється з правилами поведінки у транспорті, на дорозі.

Наприклад: «Я — Оксана (*Оля, Олег*). Я знаю таке правило поведінки на дорозі, як *обережність*»; «Я — Богдан (*Борис*). Завжди дотримую правил *безпеки* на дорозі»; «Я — Світлана (*Сергій, Софія*). Дорогою до школи стежу за *сигналами світлофора*».

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Хто сьогодні до школи дістався пішки? (*Відповіді дітей.*)

— Відгадайте загадку.

- Тротуари — це доріжки,
Ми по них ідемо пішки.
Всі, хто тротуаром ходить,
Звуться просто — ... (*пішоходи*).

— Якщо ви йшли по тротуару, як називалися? (*Пішоходи.*)

— Чи знаєте ви правила, яких повинні дотримувати пішоходи? Сьогодні ми це перевіримо.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Відгадування загадок.

- Тягнеться нитка,
А в клубок не змотаєш. (*Дорога.*)
- На дорозі їх багато —
Їде на колесах хата.
Двері спершу ти відчиниш,
На дивані відпочинеш,
А вона в єдину мить
Хоч куди тебе домчить. (*Автомобіль.*)

- Яка тварина втекла із зоопарку, аби лежати серед дороги? (*Зебра.*)
- Які острівці розташовані не на воді, а на суходолі? (*Острівці безпеки.*)
 - Підморгне зеленим оком — ми йдемо,
Підморгне червоним оком — стоїмо. (*Світлофор.*)
 - Мій рогатий кінь двоногий добре знає всі дороги.
Як захочу — він стоїть, а скажу — то побіжить. (*Велосипед.*)

— Усі слова-відгадки стосуються дорожнього руху. У школі ви — учні, а на дорозі — пішоходи. Щоб не сталося біди, необхідно виконувати Правила дорожнього руху.

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Які є правила дорожнього руху для пішоходів?».

Наприкінці обговорення учні за 3–5 хв мають дійти спільного рішення.

Запитання:

— Чи погоджуєтесь ви з думкою групи? Складімо «Пам'ятку пішохода».

2) Складання «Пам'ятки пішохода».

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ ДЛЯ ПІШОХОДІВ

- Ходи тротуарами чи пішохідними доріжками.
- Там, де їх немає, йди узбіччям дороги, назустріч транспорту. І тільки з дорослими!
- На тротуарах і пішохідних доріжках тримайся праворуч.
- Переходь дорогу там, де позначено пішохідний перехід.
- Переходь тоді, коли транспорт дуже далеко або його зовсім немає на дорозі.
- Якщо перехід не позначено, то спочатку подивись ліворуч, посередині дороги — праворуч.
- Ніколи не перебігай дорогу перед машинами. Це дуже небезпечно!
- Не можна раптово вибігати на дорогу.

3) Робота за підручником (с. 54).

Вправа «Запитуємо — відповідаємо»

Учитель або підготовлений учень зачитує запитання (с. 54), учні відповідають, доповнюючи відповідь одне одного.

Руханка «Уважний автобус»

Діти шикуються одне за одним.

Перший учень — «водій автобуса». Він запитує, хто на якій зупинці хоче вийти. Зупинок може бути п'ять: «Квітова», «Повітряна», «Весела», «Казкова», «Спортивна». «Автобус рухається». «Водій» періодично зупиняється та голосно оголошує зупинки. На відповідній зупинці «виходять» лише ті, хто повідомив про це заздалегідь.

Завдання для всіх: контролювати одне одного, аби не переплутати зупинки.

2. Тренувальні вправи

1) Перегляд й обговорення розвивального відео для дітей.

— Перегляньте відео «Правила дорожнього руху. Пригоди Марка» (<https://youtu.be/1qH-hVWGI934>).

— Чому довелося відмінити урок математики?

— На дотриманні яких правил наголошувала Оксана Кирилівна?

— Яка пригода сталася на дорозі? Чому?

Висновок. Потрібно не тільки знати Правила дорожнього руху, але й завжди їх дотримувати, дбати про власне життя та здоров'я.

2) Робота за підручником (с. 54).

Гра «Впізнай знак»

— Розгляньте знаки. Що вони означають? (*Відповіді дітей.*)

Учитель роздає учням зображення знаків. Коли учитель називає знак, учні показують відповідний малюнок.

— Форму яких геометричних фігур має кожен знак? Об'єднайтеся в групи відповідно до форми знаків.

Висновок. Дорожні знаки можуть дозволяти, забороняти рух і попереджати про небезпеку.

3) *Моделювання ситуацій.*

Ситуація 1. Ви прямуєте уздовж дороги, по якій проїжджають машини. Раптом біля вас зупиняється автомобіль й незнайомі люди пропонують підвезти вас. Вони люб'язні й привітні.

— Що ви будете робити?

Ситуація 2. До тебе зателефонував однокласник, який живе на сусідній вулиці, і запросив покатися разом на роликах. Чи погодишся ти?

Технологія «Крісло автора»

— Опишіть свій шлях від дому до школи. Які знаки трапляються на вашому шляху?

4) *Рольова гра «Поведінка на зупинці».*

I група — розіграє сценку про небезпеку очікування транспорту на краю тротуару.

II група — демонструє, чому небезпечно обходити автобус спереду і як це слід робити, якщо немає іншого виходу.

III група — пояснює небезпеки під час обходу автобуса ззаду і показує, як це слід робити за необхідності.

5) *Коментований перегляд презентації «Ту — пішохід» (<https://www.slideshare.net/ssuser0fafbb/1-64590248>).*

Учні переглядають та коментують презентацію.

6) *Робота з сигнальними картками.*

Учитель читає вірш (*підручник, с. 55*), учні показують сигнальними картками кольори світлофора.

Гра-руханка «Чарівне колесо»

Учні разом з учителем утворюють коло. У руках — клубок, що діти передають по колу, називаючи види транспорту. Клубок розмотується, мотузка утворює коло. Коли клубок знову передають педагогові, учні беруться за руки і натягують мотузку. Учитель пропонує уявити, що коло — це чарівне колесо. Діти біжать одне за одним, тримаючись за колесо, промовляють:

На колесі чарівному
По всіх країнах світу
Мчимо ми дуже весело
І всі радіють діти.

3. *Творчі вправи*

Поетична хвилинка. Малюнковий скрайбінг

Учитель читає вірш, учні малюнками передають його зміст.

ЦЕ ВАЖЛИВО

Вчися транспорт обійти:
У безпеці будеш ти,
І здоровим будеш жити,
Самостійно скрізь ходити.

І тролейбус, і автобус
Ззаду лиш обходить пробуй,
Спереду — лише трамвай!
Як табличку, пам'ятай!

В. Прушковська

— Послухайте вірш. Про яку зебру розповідає автор?

ЗЕБРА

А я — зебра не проста:
Без копит і без хвоста,
Лиш біленькі смужки маю.
Я лежу, а не гуляю.
Хочеш перейти дорогу? —
Я прийду на допомогу.

В. Паронова

— Намалуйте пішохідний перехід — «зебру».

Гра «Хто найкращий фантазер?»

— Що на нас чекає в майбутньому? Можливо, транспорт буде обладнано автоматичними водіями, які унеможливають нещасні випадки. А, може, почнуть рухатися не машини, а дороги? Можливо, людство винайде крила для кожної людини? Безперечно, тоді з'являться й нові правила дорожнього руху, нові знаки. Пофантазуйте, які.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Пішохід»

Діти утворюють коло. Ведучий із м'ячем стає в його середину. Обираючи одного з гравців, кидає йому м'яч і називає слово «пішохід». Той, хто зловив м'яча, розповідає одне із правил поведінки пішохода і повертає м'яч ведучому. Наступний гравець називає інше правило. Повторювати вже названі правила не можна. Той, хто не знає правила або відповів неправильно, залишає гру.

Сенкан

Пішохід.
Уважний, дисциплінований.
Переходить, дотримує, рухається.
Пішоходи повинні ходити тротуаром.
Учасник руху.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 32. ЗНАЙОМСТВО ЗІ ШКІЛЬНИМИ ПРИМІЩЕННЯМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із приміщеннями школи, правилами поведінки в школі; формувати навички орієнтування у розташуванні основних приміщень; розвивати увагу, спостережливість, навички ефективного спілкування та уміння працювати в команді; сприяти розвитку навичок спілкування; виховувати толерантність, дбайливе ставлення до майна;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: іграшковий котик, картки-назви приміщень.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, природнича.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

День сьогодні такий незвичайний,
Сонце встало, умите в росі.
Скликав в школу нас дзвоник привітний,
Зібрались на уроці ми всі.

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Незакінчене речення»

- Для того щоб у школі були порядок та дисципліна...
Висновок. Ми всі маємо дотримувати правил поведінки у школі.

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи подобається вам наша школа? Чи в усіх куточках школи ви вже побували?
- Якщо ні, то у нас сьогодні є нагода ознайомитися зі шкільними приміщеннями.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Вправа «Портфель».

- Згадайте свої відчуття, коли ви вперше перетнули поріг школи.
- Чого ви очікували від знайомства зі школою? (*Відповіді учнів.*)

2) Екскурсія школою (ознайомитися з приміщенням школи та познайомитись із персоналом).

Учитель пропонує дітям утворити пари та пройти всім класом школою, щоб дослідити, які приміщення тут є.

Запитання для обговорення:

- Скільки поверхів у нашій школі?
- На якому поверсі наш клас, їдальня, медичний кабінет, актова і спортивна зали, бібліотека?
- Які ще приміщення є на нашому поверсі?

Вправа «Мандрівка»

Учні продовжують речення: «Я можу показати, де у школі знаходиться...» (*бібліотека, їдальня, кабінет директора школи, кабінет медсестри, туалет, спортзала тощо*).

3) Робота за підручником (с. 56).

— Розгляньте малюнок. Покажіть і розкажіть, які шкільні приміщення на ньому зображено. Скільки їх?

4) Рольова гра. Робота в групах.

- Продумайте, як слід поводитися, аби уникнути небезпеки.

Об'єднати дітей у три групи. Кожній дати картку з назвою одного з приміщень школи: «Спортивна зала», «Їдальня», «Клас». Діти обговорюють і дають варіанти відповідей.

Наприклад:

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ В ЇДАЛЬНІ

- У їдальню не забігай, а заходь спокійно.
- Сядь за стіл і побажай друзям: «Смачного!».
- За столом сиди прямо, не клади лікті на стіл, ногу на ногу, не штовхайся.
- Не їж поспіхом, пережовуй ретельно їжу, не плямкай.
- Не розмовляй, не смійся.
- Не грайся хлібом, не розкидай його.
- Подякуй кухарям і черговим за смачний обід.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ У СПОРТИВНІЙ ЗАЛІ

- На уроки фізкультури приходь у спортивній формі.
- Без дозволу вчителя не вилазь на спортивні споруди.
- Будь уважним, чітко дотримуй вказівок учителя.
- На уроках фізкультури отримуй задоволення від руху.

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ НА ПЕРЕРВАХ У КЛАСІ

- Класом не бігай, не бешкетуй.
- Не штовхай присутніх.
- Не сміти у класі, коридорах.
- Розмовляй спокійним голосом, не галасуй.
- Не кидайся сторонніми предметами.
- Не грайся біля вікна чи на підвіконні.
- Акуратно й уважно користуйся дверима, не встромляй руки у дверні отвори, не бешкетуй, не грюкай дверима, не відчиняй їх раптово.

Дихальна вправа «Урок співів»

Секундний видих. Глибоко вдихнути носом повітря і почати «спів» на видиху: *АО, УИ, ИЕ, ЕАУ, УОА* тощо.

2. Тренувальні вправи

1) Гра «Познайомимо котика».

Обладнання: іграшковий котик.

Учитель показує дітям іграшкового котика.

— Котик плаче, лапкою витирає сльози. Він заблукав і не знає, куди потрапив.

Учитель пропонує дітям розказати, куди потрапив котик, ознайомити його з приміщеннями школи.

— Як називається будинок, у який потрапив котик?

— Як називається ця кімната?

— Де знаходиться спальна кімната?

— Де ми роздягаємося?

— Де знаходяться їдальня, спортивна зала?

— Де кабінет медичної сестри?

2) Робота за підручником (с. 57).

Вправа «Де ми?»

— Розгляньте фото шкільних приміщень. Розкажіть, для чого вони призначені.

Вправа «Хто це?»

— Розгляньте фото. Люди яких професій працюють у школі? Коли можна до них звертатися?

Висновок. Школа — наш дім. У школі працюють люди різних професій. Поважаймо їхню працю!

Складання «Кластера»

— Які шкільні приміщення ми відвідали? Кого з працівників школи ми там зустріли?

3) Перегляд презентації «Знайомство зі школою» (<https://www.slideshare.net/ssuser0fafbb/1-64589650>).

Учні, переглядаючи презентацію, коментують побачене.

Робота в парах

У парі зі своїм однокласником розкажіть одне одному, як пройти від нашого класу до виходу, їдальні, медпункту, спортивної зали тощо. (Кожна пара отримує своє завдання.)

Фізкультхвилинка

3. Творчі вправи

Рольова гра «Будуємо школу майбутнього»

Діти об'єднуються у групи, кожна з яких обирає професії: «архітектори»; «фахівці з озеленення, оформлення шкільної території, класних кімнат»; «учителі»; «учні». Кожна група готує свій проект. Після обговорення групи презентують свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

1. Робота в парах

— У парі зі своїм однокласником розкажіть одне одному, як пройти від нашого класу до виходу, їдальні, медпункту, спортивної зали тощо. (Кожна пара отримує своє завдання.)

2. Рефлексія

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий. Які приміщення є в кожній школі?

Червоний. Яке приміщення в школі вам подобається найбільше?

Чорний. Яка небезпека може чатувати на вас у школі?

Жовтий. Чи добре, що шкільні приміщення мають сучасне обладнання?

Зелений. Який новий кабінет ви хотіли б створити у школі?

Синій. Як слід поводитися у шкільних приміщеннях?

Вправа «Посмішка по колу»

Учасники у колі передають посмішку: кожен учасник повертається до свого сусіда праворуч і, побажавши йому щось приємне, посміхається, той дякує і, посміхаючись, вітає вже свого сусіда і т. ін.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 33. ПРАВИЛА ЕВАКУАЦІЇ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із поняттям «евакуація»; відпрацювати правила евакуації із приміщення під час надзвичайної ситуації; учити розпізнавати знаки евакуації у школі; розвивати здатність орієнтуватися в загрозованих для життя ситуаціях, реально оцінювати небезпеку; розвивати спостережливість, сміливість, винахідливість; виховувати у дітей відповідальність, обережність, уміння робити висновки;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: шкільний план евакуації, знак «Запасний вихід», м'яка іграшка, кошик з іграшками, сірники, картки зі знаками, малюнки (зразки) спеціальних засобів, паперові кружечки, кольорові олівці.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Веселі та грайливі,
Допитливі й сміливі
Зустріли день новий.
Тож хай іскриться сонце,
Проміннячко всім шле
І любих рідних діток
До знань вперед веде.

2. Актуалізація опорних знань

— Діти, до нас завітала ось ця красуня. (*Учитель показує лисичку — м'яку іграшку.*) Лисичка-сестричка засумувала у лісі та вирішила завітати в школу до дітей. Вона принесла із собою кошик з іграшками. Що є у кошику? (*Учитель разом з дітьми розглядає іграшки, знаходить сірники.*)

— Що це таке? Хіба сірники — іграшка? Що ти мені говориш, Лисичко? (*Прислухається.*) Діти, а Лисичка хоче погратися із сірниками. Каже, якщо запалити їх, усім буде тепло та весело. А ви як вважаєте? (*Відповіді дітей.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— У повсякденному житті нам загрожують різні види небезпек. Для того щоб знайти вихід із критичної ситуації, необхідно знати, які небезпеки можуть на нас чатувати, що може загрозовувати життю та здоров'ю людини. Сьогодні ми будемо вчитися знаходити вихід із таких ситуацій.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Словникова робота.

Евакуація — це організований вихід із приміщення під час небезпечної ситуації, наприклад пожежі.

2) Ознайомлення з планом евакуації.

— Ознайомтеся з планом-схемою евакуації зі школи.

План-схема — це креслення нашої школи, на якому позначено найбільш безпечні шляхи виходу з приміщення у разі пожежі. (*Учитель демонструє учням план-схему, коментуючи умовні позначення.*) Суцільні зелені стрілки вказують на основні рекомендовані шляхи евакуації, а пунктирні стрілки — резервні (*другорядні*) шляхи евакуації. На плані евакуації позначено умовними знаками розміщення вогнегасників, пожежних кранів, гідрантів, телефонів.

Перегляд розвивального відео для дітей (<https://youtu.be/-Cr0ojqAZd0>)

- Перегляньте відео «Правила евакуації».
- Які дії дітей були неправильними?
- Як потрібно поводитися під час евакуації?
- Які питання у вас постали під час перегляду відео?

3) Практична робота. Відпрацювання правил евакуації.

Ознайомлення з правилами евакуації

- Зберігайте спокій.
- Виконуйте вказівки дорослих.
- Станьте ланцюжком.
- Покладіть руки на плечі того, хто стоїть попереду.
- Починайте рухатися за командою.
- Вийшовши з приміщення школи, стійте з класом.
- Якщо хтось загубився, повідомте дорослих.

Відпрацювання навичок евакуації з приміщення школи

Учні за сигналом учителя залишають приміщення школи згідно із планом евакуації.

— Діти, увага! Це сигнал пожежної тривоги! Діяти потрібно швидко, але не панікувати. Будемо евакуюватися з класу (через запасний вихід, по пожежній драбині). (Навчальна евакуація.)

Релаксаційна вправа «Сонечко і хмара»

— Уявіть, що ви засмагаєте на сонечку. Але ось сонце зайшло за хмаринку, стало холодно — всі зіщулилися, аби зігрітися (затримати дихання). Сонечко вийшло з-за хмари, стало спекотно — всі розслабилися (видих). (Повторити 2–3 рази.)

2. Первинне застосування нових знань

Робота в групах

— Підготуйте розповіді.

I група. Знаки пожежної безпеки, які вказують шляхи до порятунку або попереджають про небезпеку. (Використовують картки зі знаками.)

II група. Сигнал, який сповіщає про евакуацію.

III група. Правила поведінки під час евакуації.

Відгадування загадок

— Відгадайте загадки.

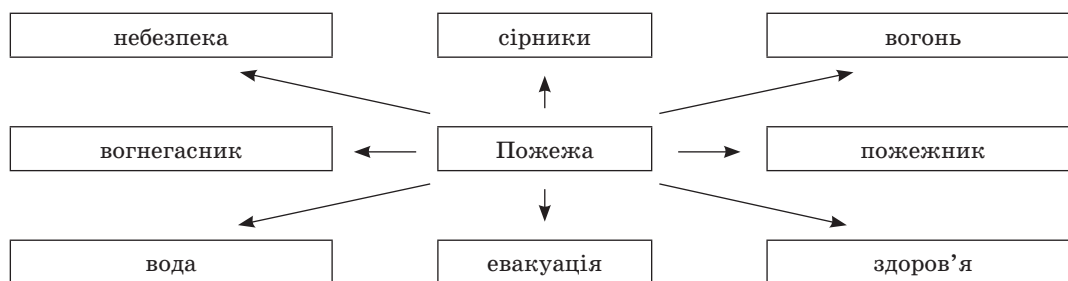
- Живуть у тісній темниці,
Без страху темноти,
Хлоп'ята яснолиці —
Вогню малі брати.
І мають душу щедру,
Хоч дерева сини,
Згораючи дощенту,
Вогонь дають вони. (Сірники.)
- Скільки б не їв, ніколи ситий не буде. (Вогонь.)
- Лісом він котився з ревом,
Їв кущі, траву, дерева.
А коли напивсь води —
Стих і згаснув назавжди. (Вогонь.)

— Чому не можна гратися сірниками?

— Яка небезпека від вогню існує?

«Асоціативний куц»

Складання схеми за асоціаціями учнів до поняття «пожежа». (Небезпека, сірники, вогнегасник, вода, пожежник, вогонь...)

Малюнковий скрайбінг

Учитель розповідає учням про захист органів дихання під час пожежі, демонструючи малюнки (зразки) спеціальних засобів: протигази; респіратори; ватяно-марлеві пов'язки; допоміжні засоби: мокра тканина; одяг.

Гра «Так чи ні?»

(Діти дають відповіді хором.)

- Можна кидати запалені сірники в приміщеннях. (Ні.)
- Якщо сталася пожежа, слід заховатися під парту. (Ні.)
- Якщо розпочалася пожежа, потрібно подати сигнал тривоги. (Так.)
- Під час евакуації перед виходом із класу необхідно прибрати робоче місце. (Ні.)
- Слід захищати органи дихання під час пожежі. (Так.)
- Використовувати всі засоби для гасіння вогню. (Так.)
- Після сигналу тривоги необхідно зібрати всі речі у портфель. (Ні.)
- Під час евакуації — не панікувати. (Так.)

Обговорення ситуацій

— Що необхідно робити, якщо...

- Щойно щось почало горіти?
- Ти не встиг загасити вогонь, а пожежа набирає сили?
- Вогонь уже поширився на значну частину площі?

Висновок. Ніколи не ховайся під парту, у шафу, у туалет, в гардероб — там тебе найшвидше дістане небезпечний дим! Від вогню і диму втікай на подвір'я.

Вправа «Оціни вчинок»

- Віта почула, що в школі почалася пожежа, тому дуже злякалася. Вона сховалася в кутку класу за шафою і не вийшла разом з усіма. До яких наслідків може призвести така поведінка?
- Діти під час уроку почули сигнал, що сповіщав про негайну евакуацію. Вони почали шикуватися для виходу. Василько всіх обгонив, мотивуючи це тим, що він першим за зростом стоїть у шерензі на фізкультурі. Чи правильні дії Василька?

Дихальна вправа «Очишувальне "ха"-дихання»

Одне за одного ми горою,
Посміємося над бідою.

В. п. — основна стійка, ноги нарізно.

1 — зробити вільний глибокий вдих, водночас піднімаючи руки перед собою вгору;

2 — затримати дихання, доки це приємно; відкрити рот, розслабити гортань, зробити енергійний видих ротом, водночас опускаючи руки і нахилившись уперед («ха»);

3 — повільно випрямитися і відпочити.

Видихати повітря слід з полегшенням, ніби звільняючись від турбот.

3. Творчі вправи

Гра «Цивільна оборона»

Учні ходять класом. Коли пролунає сигнал цивільної оборони («Увага! Увага! На місто напали динозаври (печерні леви, гіпопотами...)!»). Усі мають згуртуватися, сховавши всередину «жінок» та «дітей», і разом сказати: «Дамо відсіч динозаврам (печерним левам, гіпопотамам...)!». Умовними «жінками» й «дітьми» можуть бути дівчата, невисокі на зріст хлопці, або, високі, блондини чи темно-волосі (щоразу змінювати ознаки).

Головне завдання гри: якнайшвидше згуртуватися.

Робота над прислів'ями

— Поясніть зміст прислів'їв.

- Із малої іскри великий вогонь буває.
- Сірничок малий, а біда від нього велика.
- З вогнем погані жарти — жартувати з ним не варто.

Гра «Юні художники»

Учитель роздає учням паперові кружечки, на яких вони малюватимуть «заборонні» знаки.

— Пофантазуйте! Які знаки ви хотіли б запропонувати своїм однокласникам, аби вони були обережними з вогнем?

(Діти малюють знаки, презентують їх своїм однокласникам.)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Зворотний зв'язок

- Що ви знаєте про план-схему евакуації під час пожежі? Де її можна побачити?
- Яким чином оповіщають про пожежу?
- Як поводитися в ситуації, коли в приміщенні виникла пожежа?
- Які евакуаційні знаки пожежної безпеки ви знаєте?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 34. ПРОГУЛЯНКА ШКІЛЬНИМ ПОДВІР'ЯМ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** дослідити об'єкти на шкільному подвір'ї та визначити, які місця є безпечними для ігор; закріплювати правила безпечної поведінки в школі та мікрорайоні школи; спонукати учнів до виконання правил поведінки в школі; виховувати відповідальність, дисциплінованість, культуру поведінки;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; екологічна грамотність і здорове життя; математична грамотність.

Обладнання: парасолька, маска ведмедя, паперові листочки, Щоденник вражень.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Форма проведення: урок-екскурсія.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, фізкультурна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Які місця в школі, на вашу думку, можуть бути небезпечними?

— Які місця на шкільному подвір'ї можуть бути небезпечними?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи вмієте ви обирати безпечні місця для рухливих ігор?

— Сьогодні ми проведемо екскурсію нашим шкільним подвір'ям та оберемо безпечні місця для ігор.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 58).

«Мозковий штурм»

— Що можна побачити на шкільному подвір'ї?

— Розгляньте малюнки. Що зображено на шкільному подвір'ї? Які об'єкти там можна побачити?

2) Екскурсія на шкільне подвір'я.

Підготовка до екскурсії

— Яких правил безпечної поведінки слід дотримувати під час екскурсії?

- Без дозволу вчителя не залишати місце перебування.
 - У разі поганого самопочуття негайно повідомити вчителя.
 - Не торкатися незнайомих предметів, що можуть виявитися небезпечними.
- Вийдіть та огляньте шкільне подвір'я.

Практична робота «Досліджуємо шкільне подвір'я»

— З'ясуйте, що є на шкільному подвір'ї, та визначте місця, безпечні для гри.

Дослідницька робота

— Об'єднайтеся в групи та дослідіть об'єкти шкільного подвір'я.

I група. Які рослини ростуть на шкільному подвір'ї? Які вони? Опишіть одну з них.

II група. Які звуки ви чуєте на шкільному подвір'ї? Що це за звуки?

III група. Які природні та рукотворні об'єкти є на шкільному подвір'ї? Опишіть по одному з них.

IV група. Які громадянські споруди розташовані поблизу вашої школи? Чому їх так називають?

Практична робота «Граємося безпечно»

— Визначте безпечні заняття на шкільному подвір'ї. Запропонуйте ідеї ігор на шкільному подвір'ї.

2. Рухливі ігри

Гра «Сонечко й дощик»

Учитель стоїть з парасолькою.

За сигналом учителя «Сонечко!» діти гуляють майданчиком, танцюють, стрибають, збирають квіточки.

Крізь віконце у кімнату
Ясно світить сонечко.

Дуже раді всі малята,
Плещуть у долонечки.

Діти ходять, гуляють майданчиком.

За сигналом учителя «Дощ іде!» діти ховаються до вчителя під парасольку.

Дощик, дощик кап та кап,
Мокрі всі доріжки.

Ой, побігли всі додому,
Бо замочим ніжки.

Діти біжать під парасольку.

Гра «Ведмідь у лісі»

Діти утворюють коло на відстані витягнутих рук. «Ведмідь» сидить посередині кола (*заплющує очі*). Діти, ідучи праворуч, примовляють:

Он там у лісі хтось лежить,
Це, напевне, ведмідь спить.

Ми тихенько обійдемо,
До ведмедя підійдемо.

На слова:

Тихше-тихше, не кричіть,
Ви ведмедя не збудіть!

А то прокинеться ведмідь —
Переловить вас умить! —

діти дрібними кроками підходять до «ведмедя». Він ловить дітей.

Гра «Ми — весела дівтора»

Діти утворюють коло, тримаючись за руки. Одна дитина — «квач» — стає всередині кола, в руках тримає хустину (*або на руці у неї пов'язка*).

На слова вчителя:

Ми — весела дівтора.
Любим бігати й гуляти,
Нумо, спробуй нас піймати! —

діти ходять по колу праворуч або ліворуч (*за домовленістю*), і, щойно промовлене останнє слово, зупиняються і голосно разом кажуть: «Раз, два, три, лови!». Почувши слова «Лови!» діти розбігаються, а «квач» їх ловить. Упіймана дитина не може бути «квачем». «Квач» не ловить за лінією.

Коли буде спіймано 2–3 дітей, гру завершують. На слова вчителя: «У коло, всі у коло!» — діти утворюють правильне коло. Учитель обирає найспритнішу дитину на роль «квача». Гра триває.

Гра «Пограймо у хмарки»

Завдання: знайти у хмарках фантастичних, казкових істот, птахів, звірів тощо.

Гра «Сорока-ворона»

Учитель пропонує учням «перетворитися» на «сорок-ворон», відомих своїм «збиральництвом». Нехай кожна група окреслить собі «гніздо». За сигналом учителя «пташки» «полетять», щоб за кілька хвилин принести предмети неживої природи. Після того, як усі «злетілися» у свої «гнізда», педагог дає завдання, щоб «сороки-ворони» роззирнулися і принесли округлі камінці, потім продовжувати; малі/великі тощо.

Учитель пропонує учням полічили всі свої здобутки у «гнізді»: окремо порахувати предмети неживої природи, окремо предмети нерукотворні/рукотворні.

Творча вправа

— Складіть (*у групах або спільно*) фантастичного звіра зі знайдених предметів.

- Якої форми тулуб, голова?
- Яка група принесла найбільше/найменше предметів?
- На скільки?
- Хто приніс однакову кількість?

3. Тренувальні вправи

1) Робота за підручником (с. 60).

Робота за таблицею

— Те, що ви спостерігали, можна об'єднати в групи. Назвіть ці групи. (*Діти працюють за таблицею, с. 60.*)

Висновок. Нас оточують природні й рукотворні об'єкти. Усе, що створила людина своїми руками, називають рукотворними об'єктами.

Вправа «Обери знак»

— Розгляньте знаки. Що вони можуть означати? Які знаки ви розмістили б на шкільному подвір'ї?

Перегляд презентації «Природні та рукотворні тіла» (<https://drive.google.com/file/d/1wkyRaWsinoQj9lb0on9QR6T3938YzTpj/view>)

Стратегія «Синтез думок». Робота в групах

— Обговоріть правила безпечної поведінки в мікрорайоні школи.

Спільний пошук усіма групами узгодженого розв'язання однієї проблеми, що відображено в заключному тексті. Групи передають свої узагальнення в інші групи по колу, які додають своє, звітують та обговорюють.

Наприклад:

ПРАВИЛА БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В МІКРОРАЙОНІ ШКОЛИ

- Уникай травм під час рухливих ігор і спортивних змагань.
- Коли повертаєшся зі школи додому, іди крізь ворота. Через огорожу не виходи.
- Під час перерви можна відпочити у дворі школи, але на дерева не лазь.
- Грайся м'ячем тільки в місцях для гри. Не грайся біля вікон.

2) Гра «Збирання листя».

У грі на свіжому повітрі використовують опале листя, у класі — паперові листочки, розкидані на підлозі. Учитель разом із дітьми зображує рухи тварин і птахів, потім вони рухаються самостійно. За сигналом «Зібрати листя!» учні збирають листя впродовж 15–20 с. Перемагає той, хто зібрав як найбільше його. За сигналом «Розійтися!» діти розбігаються і якнайвище підкидають листя вгору.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Крісло автора»

— Що нового ви дізналися про навколишнє середовище — шкільне подвір'я?

Зворотний зв'язок

— Що для вас було найцікавішим під час екскурсії?

— Що нового ви дізналися про шкільне подвір'я?

— Яких правил поведінки потрібно дотримувати на шкільному подвір'ї?

Робота у Щоденнику вражень

Учні записують (або малюють) свої враження від екскурсії у «Щоденнику вражень».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 35. НАШ КЛАС

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** вивчити осередки класної кімнати; навчати учнів культури спілкування; сприяти поліпшенню психологічного клімату в класі, налагодженню доброзичливих стосунків; розвивати уважність; виховувати в учнів повагу одне до одного;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: сюжетні малюнки, аудіозапис.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент
2. Актуалізація опорних знань

Гра «Чи знаєш ти свій клас?»

— Покладіть руки на коліна, заплющте очі. Я називатиму предмет, що є в нашому класі, а ви мені його покажете рукою.

— Коли я скажу, щоб ви розплющили очі, ми з'ясуємо, чи правильно ви показали.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи всі об'єкти класної кімнати ви показали правильно?

— Настав час вам назвати тему уроку — «Наш клас».

Тепер перевірю: уважні чи ні,
Хто тему уроку повторить мені?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

- 1) *Робота за підручником (с. 61).*

Порівняння класних кімнат

— Розгляньте уважно свій клас. Розкажіть, що де розташовано.

— Порівняйте свій клас із класом, зображеним на фото.

— Що спільного?

— Чим різняться? (*Відповіді дітей.*)

Ознайомлення з осередками

— Розгляньте малюнки. Назвіть осередки класної кімнати. Які ще осередки є у вашому класі?

- 2) *Екскурсія класом.*

— Обійдіть осередки нашого класу. Оберіть для кожного осередка екскурсовода (*за бажанням, за згодою, лічилкою тощо*). (*Для учнів початкових класів рекомендується створити 8 навчальних осередків.*)

Екскурсоводи (*з допомогою вчителя*) ознайомлюють учнів з осередками.

- Осередок навчально-пізнавальної діяльності

У цій зоні розміщено мобільні парти, що можна легко переміщувати для зручної групової чи індивідуальної роботи. У нас зручні столи, що ми можемо без проблем використати. Тут також є дошки: звичайна та інтерактивна.

Ми маємо стенд для розміщення інформації, що безпосередньо стосується життя класу. Учитель розміщує тут календар днів народжень, розклад уроків, план цікавих позаурочних заходів.

- Змінні тематичні осередки

Ці осередки мають усе необхідне для вивчення різних предметів. Тут розташовано стенди та фліп-чарти, на яких можна розміщувати тематичні таблиці та діаграми, портрети видатних діячів, книжки.

Цей осередок оформлений яскравими кольорами.

- Осередок гри

У цій зоні у нас невеличкий столик, за яким охочі можуть грати у різноманітні настільні ігри, складати пазли тощо. Тут же розкладено інвентар для рухливих ігор.

- Осередок художньо-творчої діяльності

У цьому осередку зберігається приладдя для творчих занять: фломастери, альбоми, полімерна глина та пластилін. А ще саме тут ми організуємо виставки дитячих робіт. Змінюємо їх майже щодня.

- Куточок живої природи для проведення дослідів

Ми маємо в класі справжній куточок природи, де розвиваємо дослідницькі здібності: спостерігаємо за особливостями росту рослин, за поведінкою рибок в акваріумі, пророщуємо зерно.

- Осередок відпочинку (*з килимом для сидіння та гри, стільцями, кріслами-пуфами, подушками з м'яким покриттям*)

У зоні відпочинку в нас є килим для сидіння та гри, зручні м'які крісла-пуфи та подушки. Тут ми спілкуємося та граємо в ігри, що роблять клас справжньою командою.

В осередку відпочинку розміщено «Дошку настрою», на якій кожен учень виставляє навпроти свого прізвища (*фото*) певний смайлик, показуючи, що відчуває: захоплення, здивування, смуток, радість тощо.

- Дитяча класна бібліотечка

У нашому класі є міні-бібліотечка, де можна швидко знайти цікаву літературу, влаштувати справжній буккросинг: учні та вчитель приносять туди власні книжки, що мають прочитати всі.

- Осередок учителя

Наш учитель має зручні стіл з полицями (*ящиками*) та стілець, шафи для дидактичних матеріалів, комп'ютер. Стіл розташований так, що учитель бачить увесь клас та кожного учня.

Технологія «Крісло автора»

— У якому осередку ви почуваетесь комфортніше?

Висновок. Класна кімната — це місце, де ви навчаєтеся, спілкуєтеся одне з одним, а також відпочиваєте на перервах. Тому кожному тут має бути затишно.

Руханка «Сліпий та поводитир»

Учні об'єднуються в пари. Один у парі — «сліпий», а інший — «поводир». «Сліпий» заплющує очі, «поводир» бере його за руку і водить за собою кімнатою, розповідаючи про все, що розташовано навколо. Вправа триває 2 хв, після чого партнери міняються ролями. Завершується робота обговоренням почуттів учасників, що виникали під час виконання вправи.

2. Тренувальні вправи

1) Робота за підручником (с. 62).

Вправа «Обери знак»

— Розгляньте знаки. Що вони означають?

— Які знаки ви розмістили б у класі?

Вправа «Які ми учні?»

— Розгляньте малюнки. Хто з дітей дотримує правил поведінки у класі?

— Якими можуть бути наслідки порушення правил поведінки?

2) Розвиток критичного мислення.

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорювати проблему «Правила поведінки у класі».

Наприкінці обговорення учні мають за 3–5 хв дійти спільного рішення.

Учитель ставить класу запитання:

— Чи погоджуєтеся ви з думкою групи?

Висновок

Щоб усі вас поважали,
Щоб любили і пишались.
Не багато, і не мало —

Треба знати й поважати
Класні правила усі:

- До школи приходь вчасно.
- Будь охайним.
- У класі ходи спокійно.
- Відповідай за свої вчинки.
- Тримай у порядку свої речі та робоче місце.
- Уважно слухай, коли хтось говорить, не перебивай.
- Стався до людей так, як хочеш, щоб ставилися до тебе!

Рухлива гра «У дітей чіткий порядок»

Діти вишикувані в шерензі. За сигналом учителя вони розходяться майданчиком (залом).

Діти

У дітей чіткий порядок,
Знають всі свої місця.

Сурми, грайте веселіше:
«Тра-та-та, тра-та-та!»

Звучить сигнал учителя. Учні швидко шикуються у шеренгу в зазначеному місці.

Під час шиккування в шеренгу заборонено штовхатися. Після слів учителя діти повинні швидко шикуватися в шеренгу за зростом, у напрямку, зазначеному вчителем. Діти, які прибігли до шеренги останніми, або стали не на своє місце, залишають гру. Грати можна під музику.

3. Творчі вправи

1) Робота за сюжетними малюнками/фотографіями.

Дітей об'єднують у групи. Роздають кожній групі набір малюнків (фотографій) і дають завдання розглянути зображене на них та пояснити, чи варто (не варто) повторювати зображені дії у певному осередку класної кімнати. Учні обґрунтовують свої думки.

2) Розвиток критичного мислення.

Групова робота «Ми позичаємо ідею»

Учитель пропонує учням життєві ситуації. Учні мають обміркувати їх і визначити шляхи розумного розв'язання запропонованих конфліктів.

Ситуація 1

Андрій проходив повз Катрусину парту, випадково зачепив її пенал, і той упав на підлогу. Катруся образилася й спеціально скинула з парти Андрія все, що він підготував до уроку. Після цього вони ледве не побилися.

— Запропонуйте можливі шляхи розв'язання ситуації.

Ситуація 2

Дівчатка на перерві побігли в осередок відпочинку. Вони вирішили погратися лялькою, але кожна хотіла взяти її першою. Виникла суперечка.

— Запропонуйте можливі шляхи розв'язання ситуації.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Обери позицію»

Я хочу ходити до школи, де:

- малюють;
- граються;
- читають і пишуть;
- рахують і розв'язують задачі.

Зворотний зв'язок

— Оцініть свою роботу на уроці.

- Ви працювали чудово — підніміть руки вгору.
- Ви працювали добре — розведіть руки в сторону.
- Ви працювали недостатньо старанно — руки до плечей.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 36. ВИГОТОВЛЕННЯ ПАННО «НАШ КЛАС»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння виготовляти панно власноруч; закріплювати навички роботи з папером; розвивати фантазію учнів, творчі здібності; виховувати бажання займатися творчістю, долучаючись до прекрасного;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнок горщика для квітів, кольоровий папір, простий олівець, кольорові олівці, клей, ножиці, серединки та пелюстки квітів, трафарет листочка, паперові сердечка, зразки різних видів паперу.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Психоформула

Люблю я свій розум,
Увагу та пам'ять.
Працює мій мозок,
І вчусь я старанно.

Сприймаю все нове
І мислю логічно.
Учителя слово
Здійсню практично.

2. Актуалізація і коригування опорних знань, умінь та навичок

Зворотний зв'язок

- Які види паперу ви використовували під час виготовлення аплікацій?
- Що ще можна виготовити з паперу?

«Мозковий штурм»

- Як можна прикрасити нашу класну кімнату?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Погляньте на дошку! Що ви помітили? (*Горщик для квітів.*) Чого в ньому бракує? (*Квітів.*)
- Букет квітів — це наш колектив. Сьогодні ми створимо незвичайні квіти — у вигляді долоньок. На кожній долоньці ми напишемо (*можливо, хтось зможе сам*), яким буде наш клас (*дружним, організованим, спритним, розумним, допитливим, найкращим тощо*). Цим букетом-панно ми прикрасимо наш клас.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

Складання «Кластера»

- Розгляньте схему в підручнику (с. 63). Пропоную розширити цю «павутинку», назвавши ви-роби, що можна виготовити з кожного виду паперу.

Наприклад: друкарський — газети, журнали; кольоровий — аплікації, листівки; письмовий — зошити, блокноти, альбоми; побутовий — серветки, туалетний папір; пакувальний — кульки, коробки для товарів; копіювальний — копіювання текстів, схем; гофрований — штучні квіти, панно.

Словникова робота

Панно — картина тематичного або декоративного характеру, що кріпиться до стіни.

- Панно — це сучасний і дуже стильний спосіб прикрасити будь-який інтер'єр. Ними прикрашають стіни, стелю, а іноді навіть фасади будівель. На відміну від картини, панно може бути

скульптурним, мозаїчним, тканинним, дерев'яним і навіть пластиковим. Для нашого панно нам знадобиться кольоровий та гофрований папір.

2. Розвивальна гра «Які квіти у віночок?»

Обладнання: серединки та пелюстки квітів (*ромашка, чорнобривець, мак, барвінок*).

На килимку перед дітьми розкладено серединки квіток. Учні об'єднуються у чотири групи. Учитель розсипає з кошика різнокольорові пелюстки і пропонує дітям кожної групи скласти свою квітку, назвати її та пригадати: яке вона має значення у вінку. Перемагає найспритніша команда.

3. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

1) Робота за підручником (с. 64).

— Розгляньте у підручнику послідовність виготовлення панно.

2) Підготовка матеріалів до роботи.

3) Ознайомлення з послідовністю виконання роботи.

- Виберіть кольоровий папір такого кольору, що вам подобається. Обведіть свою долоньку.

Маю десять пальців я,
Всі вони — немов сім'я.
Разом ліплять, і малюють,
І готують, і майструють.
Ось такі-от молодці —
Пальчики мої ось ці.

- Акуратно виріжте паперову долоньку.
- Візьміть папір зеленого кольору. Прикладіть трафарет листочка та обведіть. Виріжте кілька листочків.
- Скрутіть із гофрованого паперу стебла квітів.
- Із підготовлених елементів створіть панно за поданим зразком чи власним задумом.

Руханка «Відкриємо серце одне одному»

Кожен гравець отримує жетон у формі сердечка, на якому він пише своє ім'я. Ведучий з капелюхом рухається по колу. Гравці голосно називають свої імена та опускають сердечко у капелюх. Завдання гравців: дістати з капелюха сердечко, прочитати ім'я і віддати його власникові.

4. Самостійна творча робота учнів

Повторення правил техніки безпеки

- Правила безпечного користування ножицями.
- Правила безпечного користування клеєм.

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ КЛЕЄМ

- Клей слід наносити пензликом від середини до країв.
- У разі потрапляння клею на одяг його слід негайно змити водою.
- Для притискання елементів аплікації та витирання рук необхідно користуватися серветкою.
- Закінчивши роботу, клей потрібно щільно закрити, пензлик і посуд помити.

Оздоблення панно

Учні по черзі підходять до вчителя, підписують виготовлені долоньки, прикріплюють їх у букет. (*Учитель допомагає записати слова: дружний, організований, спритний, розумний, допитливий, найкращий тощо.*)

Гра «Впізнай папір на дотик»

Учневі зав'язують хустинкою очі, пропонують помацати шматок паперу, визначити його вид (*друкарський, письмовий, кольоровий, побутовий, пакувальний, копіювальний, гофрований*).

Виконують кілька учнів (*за бажанням*).

Стратегія «Діаграма Венна»

— Що спільного і відмінного у картини і панно?

Гра «Телефонна розмова»

Учитель роздає кожній групі телефонну слухавку (*макет із картону*) і просить учнів:

- обговорити у малих групах, чому вони обрали саме цей куточок осередка та що цікавого в ньому міститься;
- обрати представника групи, який «говоритиме по телефону».

Учитель імітує звук дзвінка. Дитина, яку обрали, «бере слухавку». Обрана дитина з ще однієї групи «бере слухавку», коли «припиняє лунати дзвінок». Триває розмова по телефону між двома дітьми про те, чому їм подобається саме цей осередок класної кімнати та що цікавого в ньому є. Решта слухають розмову, потім аналізують її (*чи правильно висловлювали свої думки співрозмовники, чи ввічливими були*).

Гра триває, доки не порозмовляють представники кожної групи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Панно.

Декоративне, красиве.

Виготовляється, кріпиться, створюється.

Ми створили панно «Наш клас».

Картина.

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий. Які види паперу ви запам'ятали?

Червоний. Чи сподобалося вам створювати панно?

Чорний. Чи економно ви використовували папір?

Жовтий. Чи добре, що над виготовленням панно працював увесь клас?

Зелений. Яке інше панно ви можете створити, аби прикрасити наш клас?

Синій. Для чого виготовляють панно?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 37. КІМНАТНІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати загальне уявлення про значення кімнатних рослин у житті людини; збагачувати знання учнів про вплив кімнатних рослин на здоров'я людини; розвинути вміння розрізняти кімнатні рослини за зовнішніми ознаками, вміння описувати їх, упізнавати й називати за описом; виховувати дбайливе ставлення до рослин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; математична грамотність.

Обладнання: кімнатні рослини, фото кімнатних рослин, картки з рослинами, малюнки кімнатних рослин та листочків з них, горщики з цифрами, квіти, гімнастичні палиці, геометричні фігури.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, природнича, мовно-літературна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Вузлик ще один сьогодні будемо в'язати.
На уроці тему «Кімнатні рослини» будемо вивчати.
Тема хоч для вас знайома, але все ж цікава.
Будуть в ній нові слова, буде і забава.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні, діти, я знову запрошую вас до чарівного світу природи. Що таке природа? (*Це дерева, кущі, трави, каміння, пісок, земля...*) Так, але ж нічого цього у нашому класі нема. Про що йти-месься? Ось вам загадка-підказка.

- Виростаємо на віконці,
Розквітаємо на сонці,
Від водиці зеленіємо,
Усім діточкам радіємо. (*Кімнатні рослини.*)

— Так, це кімнатні квіти, що також є частинкою природи.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 65).

- Розгляньте фото кімнатних рослин. Чи бачили ви ці рослини? Де?
- Які з них є у вашій класній кімнаті?
- Які рослини ростуть у вас удома?

2) Довідкове бюро.

Підготовлені учні ознайомлюють однокласників з інформацією.

Фіалка кімнатна

Фіалка — багаторічна трав'яниста рослина з гарними квітами, з овальним темно або світло-зеленим листям.

Квіти у фіалки різнокольорові, прості, махрові, хвилясті діаметром від 2 і до 4 см. Завдяки безлічі видів фіалок ми можемо обрати рослину за кольором і формою квітки. У разі правильного догляду ці красиві квіти милуватимуть ваше око своїм довготривалим цвітом.

Кактус

Слово «кактус» має грецьке походження. Батьківщина кактусів — Південна Америка.

Рослина схожа на їжачка за своїм зовнішнім виглядом. Колючки захищають рослину від сонячної радіації та від тварин, перешкоджають перегріванню. Квітучі види кактусів можуть давати бутони щороку.

Традесканція

Декоративно-листяна рослина, що росте в підвісному кашпо, може прикрасити будь-яке місце в будинку своїми гілками. Яйцевидні листки із загостренням на кінцях можуть бути найрізноманітнішого забарвлення, залежно від виду. Її види здебільшого мають білі та жовті смужки на листках.

Драцена

Драцена — прекрасна тропічна рослина. Переселилася вона в наші квартири з Африки, Азії, Австралії. Драцена — це чагарник з пучками листя на прямостоячих стеблах. Доросла драцена залежно від виду може досягти більше метра завширшки і до 3 метрів заввишки.

Орхідея

Ніжні квіти на тонкому стеблі — орхідеї. У світі нараховують сто тисяч видів і сортів орхідей, але лише незначна частина пристосована для вирощування в домашніх умовах. «Орхідея» перекладається з грецької мови як «схожа на метелика».

Алое

Найпопулярніша поміж усіх декоративних рослин — алое. Існує безліч рецептів від хвороб, від яких можна позбутися за допомогою цієї рослини. Побутова назва — *столітник*, і налічує понад 400 видів. Усі різновиди алое об'єднує дуже гіркий смак листя, а з арабської *алое* так і перекладається — «гіркий».

Герань (пеларгонія)

Герань — поширена рослина завдяки своїй невибагливості та тривалому цвітінню з весни до пізньої осені. Сорти цієї групи дуже витривалі й надзвичайно рясно цвітуть. Рослина має вигляд пишного гіллястого кущика.

Листя покриті дрібними ворсинками і на дотик нагадує оксамит. Також примітним є своєрідний запах.

Монстера

Монстера — вічнозелена рослина (*ліана*). Стебла товсті, лазячі. Часто мають повітряні корені. Листя велике на довгому черешку, на дотик — шкірясте, має отвори і прорізи різних розмірів та форми; темно-зеленого забарвлення.

Свою назву рослина монстера отримала через великі розміри і лячний зовнішній вигляд (*чудовисько* — *monstrum*).

Каланхое

Квітуче каланхое, залежно від сорту, може формувати суцвіття різних кольорів: жовтого, червоного, білого, оранжевого. Усі види каланхое мають лікувальні властивості. Квітуче каланхое належить до кімнатних світлолюбних рослин.

Назва *каланхое* означає «рослина з товстою шкірою» або «здоров'я». У домашніх умовах, як правило, ця рослина виростає не більше півметра заввишки.

3) Гра «Знайди таку саму рослину».

— Нумо знайдемо такі самі рослини у нашому класі.

(Діти знаходять рослини і приносять їх на стіл учителя.)

Руханка «Як носять воду?»

— Раніше, коли на все село була одна криниця, дівчата мали носити воду у відрах. Вони висіли з двох боків на коромислах, що носили на плечах. Уявіть, що ви несете саме так воду, щоб полити кімнатні квіти. Ходіть з палицею на плечах, розправивши плечі та випрямивши спину. Будьте дуже уважними та не розлийте воду!

2. Первинне застосування нових знань

1) Розвивальні ігри/вправи.

Вправа «Зайва рослина»

Учитель зачитує назви рослин, учні називають, яка поміж них зайва.

Наприклад:

Алое, орхідея, черешня, фіалка.

Кактус, верба, каланхое, драцена.

Калина, традесканція, калатея, монстера.

Дидактична гра «З якої рослини листок?»

— Подивіться на ці листочки і намагайтеся визначити, з якої рослини впав кожен з них. (Учитель роздає малюнки кімнатних рослин і листочків із них різним учням. Вони об'єднуються в пари: «рослина» — «листок».)

Вправа-гра «Розклади квіти»

— На кожному горщику написана цифра. Розкладіть квіти так, щоб у кожному горщику розквітло стільки квітів, що відповідає цифрі, написаній на цьому горщику.

— Скільки квітів розквітне в горщику з цифрою «1»? (Одна квітка.)

— А в горщику з цифрами «2» і «3»?

Гра «Де чий дім»

Учитель демонструє картки із зображенням різних рослин, а діти піднімають руки: праву — ростуть у лісі, ліву — на луках. Залишаються картки з кімнатними рослинами.

— Назвіть рослини, що залишилися.

2) Робота за підручником (с. 66).

«Асоціативний куц»

— Чому люди вирощують кімнатні рослини в житлових приміщеннях?

Висновок. Кімнатні рослини прикрашають житло, роблять його затишним, очищають повітря.

Дихальна вправа «Квітка»

Діти уявляють, що вони на полі квітів, зривають одну квітку і нюхають її. Вдих носиком, видих ротиком зі звуком [а]. Як пахне квітка!

(Запропонувати дітям понюхати 4–5 квіток.)

3. Творчі вправи

Гра-фантазування «Що на що схоже?»

— На що схожий кактус? *(Охочі висловлюють свої думки.)*

— На що схожі листочки аспарагуса, сансев'єри?

Конструювання «Квітка в горщику»

— Викладіть геометричні фігури на певне місце, щоб утворилася квітка в горщику.

— З яких геометричних фігур складається горщик? *(З квадрата.)* Скільки квадратів? *(Один.)*

— З яких геометричних фігур складено квітку? *(Круг та овали.)* Скільки кругів? *(Один.)* Скільки овалів? *(Три овали.)*

— З якої геометричної фігури зроблено стебло? *(З прямокутника.)* Скільки прямокутників? *(Один.)*

— З яких геометричних фігур зроблено листя? *(З трикутників.)* Скільки трикутників? *(Два.)*

Дидактична гра «Розбитий горщик»

— Доберіть «уламки» і покладіть їх на місце. На які геометричні фігури схожі «уламки»?

(Учні складають горщик із геометричних фігур.)

Робота в групах

I група. «Декоратори»

Будь-яке приміщення можна змінити, прикрасивши його кімнатними рослинами. Ви, як декоратори, зараз будете змінювати кімнату, вирізавши та розмістивши в ній кімнатні рослини. *(Малюнок кімнати, малюнки кімнатних квітів, клей.)*

II група. «Скульптори»

Ліплення з пластиліну кактуса, на якому «зацвіла» квітка. *(Пластилін.)*

III група. «Художники»

Намалювати улюблену рослину, розфарбувати її. *(Папір, кольорові олівці.)*

Технологія «Крісло автора»

Розповіді дітей «Моя улюблена кімнатна рослина».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Доповни речення»

- Якби я перетворився(лася) кімнатною рослиною, то був (була) би...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 38. ЯК ДОГЛЯДАТИ ЗА КІМНАТНИМИ РОСЛИНАМИ?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити знання дітей про кімнатні рослини; навчити правильно доглядати за ними; підвести учнів до розуміння того, що кімнатні рослини — це живі організми, що вимагають певного догляду; закріпити знання про основні потреби кімнатних рослин; розвивати пізнавальну активність дітей у їхній самостійній пошуково-дослідницькій діяльності; виховувати любов до рослин, бажання доглядати і дбати про них;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки кімнатних рослин, клейонка на столи (3 шт.), фартухи (6 шт.), палички для розпушування, пензлики, серветки вологі, пульверизатор, поливальниці (3 шт.), рослини (3 шт.), збільшуваче скло, мнемотаблиця.

Тип уроку: урок формування знань і вмінь.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, природнича, мовно-літературна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Любе сонце ясно світить,
Посилає всім привіти,
Ніжно гріє і ласкає,
До роботи закликає.
Не барись, а поспішай,
Працювати починай!

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Опитування-естафета»

Проводиться між рядами. Учитель роздає учням перших парт картки — малюнки кімнатних рослин. Учні називають їх, передаючи естафету далі.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Послухайте вірш.

Кімнатні квіти я люблю —
То пещу їх, то поливаю,
То з ними тихо говорю,
То їм пісні на сон співаю.
Вони всміхаються мені —
Вони — живі, живі, живі...

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 67).

«Мозковий штурм»

- Хто доглядає за рослинами у нашому класі?
- Чи однакового догляду потребують різні рослини?
- Ознайомтеся з правилами догляду за кімнатними рослинами. Які з цих правил ви уже виконували?

Вправа «Запитання — відповідь»

- Щоб рослини були гарними, їх потрібно доглядати. Як це потрібно робити?
- Якою водою поливаємо квіти? (Водою кімнатної температури, відстояною, краще дощовою.)

— На якому ґрунті рослини ростуть краще? *(На пухкому.)* Чому? *(У пухкий ґрунт краще проникають вода і повітря.)*

— Як розпушуємо землю? *(Дерев'яною загостреною паличкою розпушуємо верхній шар землі навколо горщика, аби не пошкодити коріння.)*

— Пил на рослині перешкоджає проникненню у листя світла і повітря.

— Що потрібно робити? *(Очищувати від пилу.)* Як? *(Велике листя протираємо вологою серветкою, дрібне листя обприскуємо.)*

— Якщо рослині тісно в горщику? *(Потрібно пересадити в більший.)*

2) Дидактична гра «Підійди до рослини, що я назву».

— Підійдіть до найвищої рослини. *(Це фікус.)*

Діти промовляють:

— Один, два, три, до фікуса йди!

— Підійдіть до найнижчої рослини. *(Це фіалка.)*

Діти промовляють:

— Один, два, три, до фіалки йди!

— Підійдіть до середньої за величиною рослини. *(Це клівія.)*

Діти промовляють:

— Один, два, три, до клівії йди!

Фізкультхвилинка

Лили, лили діти.

(Імітують поливання з поливальної.)

Пили, пили квіти.

(Удають, ніби п'ють воду.)

Виростали квіти.

(Присідають і повільно піднімаються.)

Підросли й діти.

(Піднімають руки вгору, потягуються.)

2. Самостійне застосування знань учнями

1) Підготовка до практичної роботи.

Діти надягають фартухи, допомагають одне одному зав'язати їх. На столі лежать картки з позначеннями видів роботи *(інструменти)*. Картки перевернуті.

— Виберіть картку і дізнайтеся, яку роботу ви будете виконувати.

Після того, як картки обрано, діти беруть інструменти і беруться до роботи.

— Нумо повторимо порядок роботи.

2) Робота за «Пам'яткою щодо догляду за кімнатними рослинами».

(Учитель відкриває кожний пункт пам'ятки, а потім проводить обговорення.)

Поливай за потреби

— Як ви розумієте «за потреби»? *(Коли суха земля...)*

— Якою водою поливаємо? *(Водою кімнатної температури, відстояною, краще дощовою.)*

— А якщо у рослини опущене листя? *(Рослину поливаємо у піддон.)*

Розпушуй ґрунт

— Згадайте, на якому ґрунті рослини ростуть краще? *(На пухкому.)*

— А чому? *(У пухкий ґрунт краще проникають вода і повітря.)*

— Як розпушуємо землю? *(Розпушуємо верхній шар землі навколо горщика, аби не пошкодити коріння.)*

— Розпушуємо ґрунт наступного дня після поливу.

Очищуй рослини від пилу

— Пил на рослині перешкоджає проникненню у листя світла й повітря.

— Що слід робити? *(Очищувати від пилу.)*

— Як? *(Велике листя протираємо вологою ганчіркою, дрібне листя обприскуємо, а з ворсистого знімаємо пил м'якою щіткою.)*

Звільняй від сухого листя

— Щоб рослина виглядала охайно, її потрібно звільняти від сухого листя, сухих квітів. Їх ми обережно відриваємо або обрізаємо ножицями, дотримуючи правил техніки безпеки під час роботи з ножицями.

- А ще є один прийом догляду за кімнатними рослинами — це підживлення.
- Навіщо додають торф, мінеральні добрива? (Щоб підживлювати ґрунт.)
- Це роблять навесні, коли рослина починає швидко розвиватися.

3) Дослідницька робота.

— Нумо проведемо дослідницьку роботу. Я не мила і не протирала пил з листків фікуса три дні. Подивіться, яким стало листя цієї квітки! (Діти по черзі підходять і дивляться на листок фікуса крізь лупу.)

- Що ви помітили? (Рослина стала брудною. Їй важко дихати і виділяти кисень.)
- Як допомогти фікусу? (Необхідно протерти пил вологою серветкою.)

— А тепер кожен візьміть своє збільшувальне скло і розгляньте листя фіалок, що стоять у вас на столах.

- Чим укриті листочки фіалки? (Маленькими ворсинками.)

— Ці ворсинки допомагають рослинкам дихати. Якщо на них накопичуються пил та бруд, то повітря погано потрапляє до рослин.

- Як очищувати такі рослини від пилу? (За допомогою м'якої сухої щіточки або пензлика.)

— Зараз я пропоную вам очистити фіалки від пилу пензликами і протерти фікус вологою серветкою.

Висновок. Без постійного догляду рослини можуть загинути. Не забувайте доглядати за ними!

4) Робота за підручником (с. 67–68).

Вправа «Квітникар»

- Назвіть предмети, потрібні для догляду за кімнатними рослинами.

Вправа «Чергова»

- Розгляньте малюнки. На яких з них дівчинка правильно поливає квіти?

Вправа «Дослідження та інтерпретація факту»

— Які рослини зображено на фото (с. 68)? Порівняйте їх. Поясніть, що трапилося з рослинами на іншому фото. Що потрібно було зробити, аби цього не трапилося?

Учитель акцентує увагу учнів на певному факті. Пропонує замислитися над питаннями:

- Як оцінити цей факт?
- Чому це відбулося?

Психогімнастика «Я — рослина!»

— Уявіть, що ви — маленькі кімнатні рослини. Вас посадили у теплу м'яку землю. Ви ще маленькі паростки, зовсім слабкі, ламкі, беззахисні. Але ось чийсь добрі руки поливають вас, розпушують землю, аби ваше коріння дихало, миють вас. Ви починаєте рости, стебло стає міцнішим, ви тягнетесь до світла. Вам так добре жити на підвіконні поруч з іншими красивими квітами...

— Ми обов'язково продовжимо доглядати за нашими зеленими друзями, аби їм добре жилося в нашому класі.

3. Творчі вправи

Гра «Що було б, якби...»

- Що було б, якби рослину поставили в темне місце? (Відповіді дітей.)
- Що було б, якби рослину забули полити? (Відповіді дітей.)
- Що буде, якщо доглядати за рослиною: поливати, мити, підпушувати землю, підгодовувати? (Відповіді дітей.)

Вправа «Здивуй клас»

Учні мають розповісти одне одному про умови догляду за певною рослиною.

Наприклад:

- Узамбарська фіалка

Легко доглядати. Існують 5 основних і 3 додаткові вимоги: рівномірна температура; помірне поливання; яскраве світло; висока вологість повітря; регулярне підживлення; листя не повинно доторкатись до скла вікон; вчасно видаляти відцвілі квіти і пошкоджені листки; горщик не повинен бути надто великим.

- Кактус

Ідеальним варіантом буде поставити горщик на підвіконня, що найбільше освітлене сонцем, якомога ближче до скла. Головне правило для кактуса — краще нехай води буде мало, ніж багато. Занадто рясний полив може призвести до загнивання рослини.

- Каланхое

Каланхое — це рослина декоративна, тому відрізняється невеликими розмірами. На відміну від решти кімнатних рослин, каланхое чудово переносить навіть прямі сонячні промені. Коренева система рослини потребує рясного поливу раз на тиждень. Надмірний холод і сильні морози можуть негативно позначитися на стані квітки, тому в цей несприятливий період слід поставити горщик біля опалювальних приладів.

- Драцена

Для гарного росту та розвитку потрібне інтенсивне освітлення. Добре росте драцена під штучним освітленням. Не витримує застою води в горщику або пересушування земляної грудки. Драцени стійкі до сухого повітря, але вимагають регулярного обприскування листя у разі утримування їх узимку в кімнатах із центральним опаленням. Періодично влаштовуйте рослині теплий душ, аби змити пил і освіжити рослину.

- Пеларгонія

Пеларгонія є світлолюбною рослиною і не боїться прямих сонячних променів. Рослину постійно поливають, інакше листя жовтіє або ушкоджуються сонцем. Надлишки води видаляють з піддону. Узимку варто поливати пеларгонію (*герань*) помірковано, у міру підсихання ґрунту.

Хвилинка творчості

— Намалуйте свою улюблену кімнатну рослину.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Робота за мнемотаблицею

— Що необхідно кімнатним квітам для повноцінного росту?

(Після відповідей дітей на дошці заповнюють мнемотаблицю: у центрі — кімнатна квітка, навколо — умовні зображення землі, сонця, води, догляду (паличка і серветка).)

— Як поливаємо рослини? (Водою кімнатної температури, по краях горщика.)

— Як дізнатися, що рослину час поливати? (Потрібно торкнутися землі пальчиком. Якщо палець сухий — час поливати, якщо до пальчика прилипла земля, поливати зарано.)

— Як правильно розпушувати землю? (По краях горщика, згрібаючи землю до центру. Глибоко палички не встромляти.)

Гра «Виконай прохання квітів»

— Я починатиму речення, а ви його закінчуйте.

- Нам, квітам, сумно, коли нас мало, а тому... (*посадіть нові*).
- Нам тісно у маленьких вазонах, тому... (*пересадіть у більші*).
- Любіть нас... (*доглядайте, тоді ми тішитимемо вас*).

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 39. УЧИМОСЯ ВЗАЄМОДІЯТИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння взаємодіяти одне з одним; навчати дітей домовлятися і працювати в групі; розвивати вміння спілкуватися, взаємодіяти; виховувати почуття дружби, доброти, толерантності;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: пелюстки, малюнки валіз, «чарівна» паличка.

Тип уроку: урок формування вмін і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Повернись праворуч,
Повернись ліворуч.
А тепер сусіду щедро усміхнись.
Разом покрокуйте,

Разом помандруйте.
І до сонечка гарненько потягнись.
Зручно всі тепер сідайте,
Завдання уроку слухати починайте.

2. Актуалізація і коригування опорних знань

Гра «Люстерко»

За умовами гри діти утворюють коло, ведучий — усередині. Діти за ведучим наслідують рухи.
— Відгадайте, про який предмет ідеться.

- Скляне, блискуче, наслідує рухи, користуємося ми ним щодня.
— Так, це — люстерко. Наш урок почнеться з гри «Люстерко». Один із нас буде «люстерком» — показуватиме рухи, а решта, уважно придивляючись, наслідуватимуть ці рухи.

Наприклад: умивання, оплески в долоні, стрибки на правій чи лівій нозі, політ птаха, кривляння, посмішка тощо.

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи всі завдання «люстерка» вам було приємно виконувати?
- Сьогодні ми повторимо правила спілкування, взаємодії з друзями.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовка до сприймання нового матеріалу.

Вправа «Валіза досвіду»

Діти «складають» у нову валізу правила поведінки, що допоможуть провести урок, а у стару — що завадять.

Гра «Нумо поговоримо»

Учитель починає гру словами: «Нумо поговоримо. Я хотів би стати (*чарівником, левом, маленьким...*). Як ти гадаєш, чому?». Дитина намагається пояснити. Так відбувається початок бесіди. Далі бесіду підтримує та спрямовує дорослий за допомогою навідних і відкритих запитань. Завершити розмову можна запитанням до дитини: «А ким ти хотів би бути?».

Продовжують гру інші пари дітей за зразком, поданим учителем та учнем.

Практична вправа «Місток»

Учитель крейдою малює на підлозі дві паралельні лінії, відстань між якими дорівнює 30 см. На цей «місток» з двох боків стають двоє учнів. Під «містком» «тече» «бурхлива гірська річка». Учні мають домовитися між собою, як їм перейти «місток» і не зіштовхнути одне одного в «річку». Дозволено користуватися лише жестами і мімікою.

Висновок. Ми переконалися у тому, що порозумітися у стосунках можна, лише дотримуючи певних норм у спілкуванні. Про це варто пам'ятати щодня. Тому щоранку, вирушаючи до школи, не забувайте захопити із собою «валізу чемності».

2) Робота за підручником (с. 69).

Вправа «Портрет»

— Розгляньте портрети дітей. З ким із них ви хотіли б подружитися? Чому?

Вправа «Комплімент»

— Який комплімент ви зробили б Маринці? Зробіть комплімент одне одному.

Гра «Квітка добра»

— Діти, перед вами — пелюсточки, з яких вам потрібно зробити квіточку. Для цього оберіть тільки ті пелюсточки, що характеризують добру людину.

На пелюстках написано слова: *чуйність, егоїзм, щирість, лицемірство, грубість, терпіння, невихованість, доброта, жорстокість, увічливість.*

Діти обирають відповідні пелюсточки і складають квіточку.

Фізкультхвилинка «Веселий мурашник»

Дітям пропонують утворити коло та увявити себе маленькими мурашками. Обирають одного учасника, який стає «учителем» мурашок. Решта повинні виконувати чіткі команди вчителя (*наприклад: присісти 10 разів; покружляти навколо себе; підстрибнути п'ять разів тощо*). Найкращим «учителем» вважають того, хто вміє добре пояснити завдання.

2. Тренувальні вправи

Гра-тренінг «Різний настрій»

— Ваше завдання: зобразити руками, мімікою відповідний настрій.

Учитель читає вірш, діти зображують настрій.

Наш Сашко бува веселий,
коли друзі всі в оселі.
Наш Сашко бува сердитий,
коли лоб його набитий.
Наш Сашко сумний буває,
коли іграшки не має.
Наш Сашко, буває, плаче,
коли хтось відніме м'ячик.

Наш Сашко, бува, хитрує,
коли фокуси майструє.
А як його насварить —
він ображений стоїть.
Як незвичне щось побачить,
то дивується одначе.
А як чогось злякається —
у куці ховається.

Запитання до дітей:

— Від чого буває весело? сумно? страшно?

— Коли люди дивуються, сердяться?

— Коли почуваються винними?

— Коли стомлюються?

— Коли у людини буває хитре обличчя?

Вправа «Щире і нещире спілкування»

Мета: навчитися розрізняти нещире спілкування як невідповідність вербальних і невербальних повідомлень.

- Слово учителя.

— Коли хтось щиро радіє зустрічі з тобою, то це зрозуміло не лише з його слів, але й з радісної усмішки, голосу. А якщо людина прикидається, її слова не відповідають мові тіла. Потрібно навчитися за допомогою голосу, виразу обличчя, мови тіла розуміти наміри співрозмовника — добрі вони чи лихі. Інакше можуть статися неприємності.

- Перегляд фрагмента мультфільму «Колобок».

Учитель показує дітям фрагмент мультфільму про зустріч Колобка з Лисичкою з 8:05 хв (<https://youtu.be/5GbM1mKgpFY>).

Запитання для обговорення:

— Що говорила Лисичка, зустрівши Колобка?

— А про що вона думала насправді? (*Зверніть увагу на її жести, голос.*)

— Що видавало справжні наміри Лисички — її голос чи мова тіла?

— Чому Колобок не втік від Лисички? (*Вона приховала свої наміри за улесливими словами.*)

Висновок. Отже, якщо стежити за голосом, виразом обличчя співрозмовника, то можна дізнатися про щирість його намірів.

Руханка «Рука в руці (долоньки)»

Діти утворюють пари, тримаються долоньями у такий спосіб: права долонька торкається лівої долоньки гравця навпроти, ліва долонька торкається правої. З'єднані таким чином пари гравців мають рухатися кімнатою, оминаючи різні перепони (*стілчики, столи тощо*). Головна умова — не роз'єднувати руки.

Примітка. Можна ускладнювати гру — рухатися бігом, стрибками.

3. Творчі вправи

Гра «Співаємо разом»

Обирають пісню, що знають усі діти, один раз проспівують уголос хором. Потім дітям пояснюють умови: на оплеск у долоні співають хором, оплеск — мовчки, оплеск — знову вголос. З першого разу дружний хор не утвориться, але після тренування можна домогтися значних успіхів.

Творче завдання «Школа дружби»

Учитель об'єднує учнів класу в групи, пропонує їм уявити себе вчителями «Школи дружби». Вони мають навчити своїх учнів дружити і розповісти про способи, що допомогли б їм налагодити добрі стосунки з оточенням (*учителями, батьками, братами та сестрами, природою, тваринами*).

Наприклад: щоб подружитися з братами і сестрами, потрібно:

- частіше цікавитися їхніми справами;
- допомагати їм у хатніх справах;
- щиросердно поділяти їхні радощі та неприємності.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Кошик порад»

— Що ви порадите людині, яка хоче мати друзів, але не може їх знайти?

— Що потрібно зробити, аби ваш друг дитинства залишався поряд із вами протягом усього життя?

— Якби ви зустріли людину, яка має сто друзів, про що ви її запитали б?

Гра «Добрі чарівники»

— Пропоную вам стати добрими чарівниками. У мене є «чарівна» паличка. Кожен із вас передаватиме її іншому, називатиме тільки гарні вчинки дітей класу або ваших друзів.

Діти беруть паличку і називають гарний учинок свого однокласника, друга, знайомого.

Висновок. Як багато у нас гарного, доброго! Намагайтеся надалі берегти і примножувати ці добрі вчинки. Щоб ваші обличчя були завжди радісними від того, що ви зробили добро, а на обличчі ніколи не зникала усмішка!

Технологія «Крісло відвертості»

Усі стільці в класі оголошують «кріслами відвертості». Усі, хто сидить на них, повинні бути щирими. Учитель називає початок фрази, учні мають її закінчити: «Я пишаюся собою, тому що...».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 40. УЛЮБЛЕНІ ІГРИ ДІТЕЙ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення дітей про спільні ігри з однокласниками; сприяти усвідомленню дітьми важливості дружби в житті людини; формувати навички спілкування через найпростіші виражальні рухи, доцільну міміку; розвивати у дітей вербальні здібності, навички спілкування; виховувати позитивні моральні якості (*доброзичливість, щирість, дружелюбність, тактовність*);
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (*і рідною у разі відмінності*) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності.

Обладнання: картки з буквами, мішечок, картинки, сюжетні малюнки, аркуші паперу, кольорові олівці, знак «обережно», малюнки, іграшки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Форма проведення: урок-гра.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, фізкультурна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Знову день почався, діти.
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішати,
Кличе в подорож дзвінок.
А урок наш — незвичайний.
«Грою» всі його зовуть.
Щоб урок був цей цікавим,
Ти активним мусиш бути.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи любите ви гратися? (*Відповіді дітей.*)

— Кожен з вас має свої улюблені ігри. Чи хотіли б у них пограти зі своїми друзями? Сьогодні у вас буде така можливість.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Осмислення змісту й послідовності застосування способів виконання дій

1) Робота за підручником (с. 70).

Бесіда за малюнками

— Розгляньте малюнки. Поясніть, чому дітям цікаво проводити час разом. Що їх об'єднує?

Обговорення в загальному колі

— Як ви вважаєте, чи потрібно дотримувати правил у грі?

— Які ви знаєте ігри? Які в них правила?

— Чому слід дотримувати правил у грі?

2) Ігри з навчальним навантаженням.

Гра «Алфавіт»

Учитель готує невеликі картонні картки з барвистими буквами. Складає їх у мішечок. Діти по черзі дістають картки і називають обрану букву.

Завдання дитини: придумати слово, що починається на цю букву, та спробувати зобразити це слово.

Гра «Знайди розбіжності»

Перед учнями на дошці вивішують дві картинки, що на перший погляд здаються однаковими, але насправді мають істотні розбіжності. Гравці повинні знайти їх. Виграє той, хто знайде більше розбіжностей.

Гра «Усі предмети на одну літеру»

Діти об'єднуються у кілька команд. Учитель записує на дошці будь-яку літеру, наприклад, «П». Кожна команда протягом 1–2 хвилин повинні знайти і запам'ятати всі предмети в класі на цю літеру. Потім команди по черзі називають ці предмети. Перемагає команда, яка знайшла найбільше предметів на задану літеру.

Наприклад: парта, пенал, пензлик, підвіконник, портфель, поличка, пеларгонія, папороть, підставка для книг, плакат, пластилін тощо.

Гра «Риба, птах, тварина»

Ведучий по черзі вказує на кожного гравця і промовляє: «Риба, птах, тварина, риба, птах, тварина». Той гравець, на якому зупинилася лічилка, повинен швидко (*поки ведучий лічить до 3*) назвати, в цьому випадку, тварину. Назви не повинні повторюватися. Якщо відповідь правильна, ведучий продовжує гру. Якщо відповідь неправильна, або назва повторюється, дитина залишає гру.

Гра «Питайлик»

Використовують сюжетний малюнок, що має проблемний зміст. Учні ставлять якомога більше запитань ведучому. Перемагає той, хто поставить найбільшу кількість запитань.

Гра-руханка «Чотири стихії»

Діти утворюють коло. За командою ведучого діти виконують певні рухи руками.

«Земля» — діти опускають руки вниз.

«Вода» — витягують руки вперед.

«Повітря» — піднімають руки вгору.

«Вогонь» — роблять колові рухи руками, згинаючи їх у ліктях та зап'ястях.

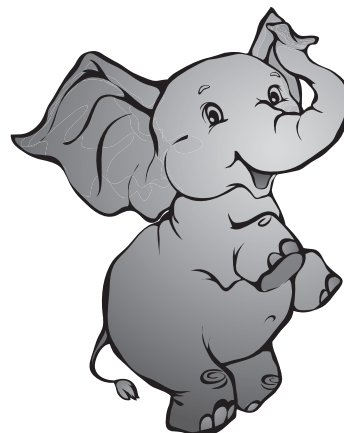
2. Вправи на застосування знань

1) Комунікативні ігри.

Гра «Доброзичливе слоненя»

Усі діти уявляють себе добрими слоненятами. Кожен має придумати, кому, як і чим він допоможе своїм довгим хоботом, і розповісти про це.

Наприклад: зайцеві слоненя полле город; білочці допоможе викупати її малюків; підсадить до гніздечка пташеня, що випало з нього тощо.

Гра «Озвучення»

Дуже весела гра для дітей, якщо в телевізорі вимикають звук, а на мультики, кіно або новини придумують власну озвучку. Дитина перевітлюється на справжнього артиста!

2) Робота за підручником (с. 71).

Робота в парах

— Складіть за малюнками розповіді. (*Діти в парах обговорюють зміст малюнків. За бажанням озвучують свої розповіді. Можуть презентувати їх у вигляді діалогу.*)

Вправа «Чи знаєте ви...»

— Чи знаєте ви, у які ігри люблять грати ваші друзі?

Технологія «Крісло автора»

— Розкажіть про свою улюблену гру та правила до неї.

3. Інсценізація вірша

ВТІК ЗЕЛЕНИЙ ОЛІВЕЦЬ

Дійові особи: Івасик, дід.

Обладнання: кольорові олівці.

Ніс Івасик у руки	(Показує кольорові олівці.)
Різнобарвні олівці.	
Біг Івасик за дідом	(Рух класом одне за одним.)
Слідом	
І спіткнувся на толоці.	(Присідає.)
Дід до внука повертає:	(Розводить руки в сторони.)
— Що тут сталося? — питає.	
А Івасик посмутнілий	(Присідає, збирає олівці.)
Олівці збира плачма:	
— Є червоний, чорний, білий,	(Показує відповідні олівці.)
— А зеленого — не-ма... —	
А зелений олівець,	(Показує зеленого олівця.)
Найпрудкіший стрибунець,	
Від Івася — скік та скік! —	(Виконує стрибки.)
У траву пірнув і втік.	(Присідає.)

Володимир Лучук

4. Творчі вправи

Гра «Домалюй малюнок»

— Художник почав малювати, але в нього зламався олівець. Він просить допомогти йому закінчити роботу.

Ви готові допомогти? Тоді кожен з вас отримає малюнок. Уважно роздивіться його. Що хотів зобразити художник? Візьміть олівець і завершіть цей малюнок.

Кожна дитина отримує малюнок, після виконання отримує наступний. За 5 хвилин діти повинні намалювати 2–4 малюнки.

Вправа «Кольорова кімната»

Діти в цій веселій грі знайдуть у приміщенні всі кольори веселки.

Усі утворюють коло, а один учасник — ведучий — стає в центр кола. Він називає будь-який колір на свій розсуд. Решта гравців, які утворюють коло, розбігаються кімнатою. Їхнє завдання: якнайшвидше знайти в кімнаті предмет такого самого кольору, який загадав ведучий.

Перемагає учасник, який швидше знайде предмет потрібного кольору. Він стає ведучим у наступному турі.

Творча вправа «Домалюй мій малюнок»

Кожна дитина починає малювати сюжет за власним задумом. За кілька хвилин звучить спеціальний сигнал. Після цього дитина передає свій розпочатий малюнок сусідові праворуч, а отримує незавершений малюнок від сусіда ліворуч. Гра триває далі та завершується аналізом усіх дитячих робіт.

Дидактична гра «Чим можна гратися, а чим — ні»

— Коли я показуватиму іграшку, плескайте в долоні, а коли небезпечні предмети — показуйте знак «обережно».

5. Рухливі ігри

Вправа «Заборонений рух»

Учитель повідомляє дітям, що вони мають повторювати всі рухи, крім одного. Тільки-но ведучий опускає руки, усі повинні підняти вгору, тобто зробити навпаки. Той, хто помиляється, стає ведучим.

Гра «Швидкі переміщення»

Діти швидко та хаотично рухаються у межах класної кімнати, аж поки вчитель не скаже: «Стоп!» та не назве завдання.

Орієнтовні завдання: вишикуватися в шеренгу від найвищого до найнижчого; утворити квадрат, трикутник чи коло; вишикуватися в шеренгу за місяцем свого народження — від січня до грудня; утворити цифру 7, 2 або 5; утворити два однакові квадрати.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Кубик запитань»

Учитель розпочинає гру: кидає кубик у центр кола і, відповідно до комбінації, що випала на верхній грані кубика, читає запитання й дає відповідь на нього, а потім називає ім'я дитини, яка продовжує гру.

Гра триває доти, поки всі діти не кинуть кубик і не дадуть відповідь на одне запитання.

- Чому ти любиш бавитися?
- Яка твоя улюблена лічилка?
- Яка твоя улюблена гра? Чому?
- Чим ти любиш займатися у вільний час?
- У які ігри ти любиш гратися сам (*сама*), а в які — з друзями?
- Яка твоя улюблена пора року для того, щоб грати в різні ігри?

Вправа «Закінчи речення»

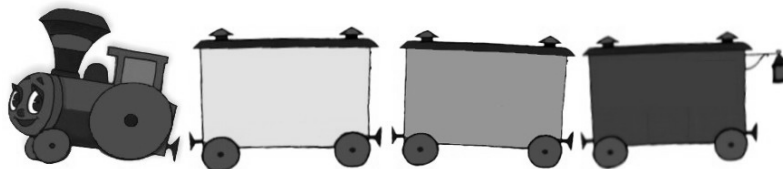
- Мені було ..., тому що ...

Наприклад: Мені було радісно, тому що у багатьох іграх ставав переможцем. Мені було весело, тому що було багато цікавих ігор.

Ось скінчилась наша гра.
Все, прощатись нам пора.
Будемо завтра зустрічатись,
В нові ігри будемо гратись.

«Потяг настрою»

— Друзі, запрошую вас вирушити на перерву потягом. Оберіть собі вагон, що відповідає вашому враженню від уроку, та посадіть у нього свій смайлик, домалювавши певну емоцію.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

ЯК Я ДОСЛІДЖУЮ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

УРОК 41. ДЛЯ ЧОГО ПРОВОДИТИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із поняттям «спостереження»; формувати вміння проводити спостереження; розвивати практичні навички, спостережливість, увагу, пам'ять, мислення дітей; виховувати любов до природи, дбайливе ставлення до птахів;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнок із зображенням ластівки, аудіозапис співу птахів, палички, аркуш паперу в клітинку.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, технологічна, математична, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Відкладіть усі ви справи,
Балачки, пусті забави.
Зручно сядьте ви, будь ласка,
Бо прийшла навчання казка.

Ми сьогодні будемо спостерігати,
Висновки робити і міркувати.
А щоб цікаво пройшов наш урок,
Активно до роботи долучайся, дружок!

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

- Чи подобається вам гуляти в саду, парку?
- Що цікавого можна побачити в природі?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Що, на вашу думку, потрібно робити, щоб дізнаватися про навколишній світ? (*Відповіді дітей.*)
- Чи на всі запитання можна знайти відповідь у книгах?
- На деякі запитання ви можете відповісти самостійно. Для цього потрібно спостерігати.
- Сьогодні ми дізнаємося більше про те, навіщо потрібно проводити спостереження.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Словникова робота.

Спостереження — це метод наукового дослідження, коли здобувають знання про зовнішні сторони, властивості й відносини досліджуваного об'єкта.

2) Робота за підручником (с. 72).

Вправа на увагу «Знайди відмінності»

- Яку пору року зображено на малюнках?
- За якими ознаками ви здогадалися?
- Знайдіть відмінності на малюнках.

Висновок. Дослідникові важливо вміти спостерігати. Спостерігати — це уважно розглядати предмети та зміни, що відбуваються довкола.

3) Вправа «Чарівні окуляри».

Завдання: дитина має за хвилину згадати та назвати від 3 до 5 предметів, подібних до якоїсь форми (*коло, квадрат, прямокутник, трикутник, ромб тощо*).

Умова — згадувати предмети різних форм не повторюючись.

— Уявіть, що ви надягнули чарівні окуляри, крізь які видно лише квадратні (*круглі, хвилясті тощо*) предмети. По черзі назвіть їх.

Технологія «Знаємо — хочемо дізнатися — дізналися»

— Чи доводилося вам спостерігати за ластівками?

— Що ви знаєте чи хочете дізнатися про цих птахів?

Що відомо?	Хочемо дізнатися	Дізналися
Ластівка — перелітна пташка. Ластівки мостять гнізда біля жител людей.	Як ластівка мостить своє гніздо? Де ластівки беруть будівельний матеріал?	Ластівки відлітають у вирій зграями. Гнізда ластівки мостять під дахом будинку, під мостом, під стелею будівель, у норах на берегах річок. Ластівка мостить гніздо з вологого ґрунту, сухої трави, пір'я.

(Графу «Дізналися» заповнюють наприкінці уроку.)

4) Вправа «Здивуй клас».

(Підготовлені учні розповідають про ластівку.)

- Ластівку легко впізнати за яскравим, блискучим, синім оперенням з фіолетовим відливом. Вона має хвоста з глибоким розрізом і довгим хвостовим пір'ям з боків.
- Улітку, заглянувши під дах хліва, майже завжди можна побачити приліплене до стелі, схоже на чашу, гніздо цієї пташки. Восени можна спостерігати за ластівками, які згуртовуються перед відльотом на місце зимування.
- Гніздо ластівки зазвичай мостять усередині будинку або під мостом. Будують їх попід стелями і на стінах будівель з вологого ґрунту, змоченого власною слиною, скріплюють його кінським волосом тощо. Гніздо є відкритим зверху.
- Ластівки мостять дуже продумані й цікаві гнізда. Зовні або в середині хліва ластівка сільська мурує чашоподібне гніздо з розмоклого ґрунту, у середині вистилає його курячим пір'ям. Грутки волого ґрунту пресує разом, зміцнюючи стінки жилками з сухих трав.
- Дуже часто ластівки повертаються до свого старого гнізда у наступні роки й розпочинають новий весняний сезон тільки з незначного ремонту своєї домівки.
- Берегові ластівки гніздяться у норах, які самі ж і викопують у високих берегах річок, схилах ярів, старих кар'єрів.
- Навесні можна побачити ластівок, які носять у дзьобиках багнюку з калюж, солому, тоненькі гілочки. Саме з цих матеріалів вони мостять свої маленькі ошатні гніздечка.

5) Продовження роботи за підручником (с. 74).

— Ознайомтеся з рубрикою «Чи знаєте ви...».

— Що ви дізналися про життя ластівки в різні пори року?

6) Рольова гра «Птахи».

Діти жеребкуванням обирають ведучого і «яструба», решта — «птахи». Ведучий потайки від «яструба» дає назву кожній пташці: «зозуля», «ластівка», «ворона» і т. ін. Прилітає «яструб». Між ним і ведучим відбувається діалог:

— Ти за ким прилетів?

— За пташкою.

— За якою?

— За зозулею (*ластівкою, вороною та ін.*).

«Зозуля» вибігає з гурту, а «яструб» намагається піймати її. Якщо ж «яструб» назвав пташку, якої немає серед учасників гри, ведучий проганяє його. Гра триває, доки «яструб» зловить кілька пташок.

2. Первинне застосування нових знань

1) Робота за підручником (с. 73).

Ознайомлення з планом спостереження

1) Визначити мету.

2) Скласти план.

3) Зафіксувати (*записати або замалювати*) результати.

4) Зробити висновок.

Наприклад:

БІЛКА

Мета спостереження: більше дізнатися про особливості життя білки.

План спостереження

1. Де живуть білки?
2. Який зовнішній вигляд мають?
3. Чим звірки харчуються?

Результати спостережень:

Білочка — невеличке звірятко, яке живе у лісах та парках.

Хутро в білочки дуже густе та пухнасте. У шубці звірка поєднуються три кольори: червоно-рудий, попелясто-сірий і білий. Спинка та голівка білочки руді, боки сіренькі, а черевце — біле. Хвостик у білки — пухнастий. Очі в неї, неначе вуглинки.

Харчування у білок різноманітне. Вони здебільшого віддають перевагу жолудям, горішкам, фруктам. Також їдять різне насіння, траву, комахок.

Висновок. Спостерігаючи за тваринами, птахами, можна багато дізнатися про їхній спосіб життя, цікаві факти про них.

2) Дидактична гра «Перелітні й зимуючі птахи».

Діти, почувши назви перелітних птахів, махають руками, а почувши назви зимуючих, — стрибають на обох ногах. Наприкінці гри пташка співає, а діти вгадують її назву.

— Діти, де живуть птахи? (*Найбільше птахів живе у лісах, парках. Коли ми заходимо до лісу, то хочеться вдихнути свіжого повітря на повні груди і послухати пташиний спів.*)

3) Дослідницька діяльність.

Порівняти горобця з іншими птахами: вороною, голубом тощо. Звернути увагу на загальні ознаки: у всіх птахів тіло вкрито пір'ям, мають дзьоб, два крила, дві лапки. Відмінні ознаки: різний розмір, поведки, де добувають собі корм, як співають.

Наприклад:

Горобці дзьобають, стрибають, перелітають з місця на місце. Вороны поважно крокують, не віддають свою здобич. Вони беруть їжу своїм великим дзьобом, відлітають у сторону, їдять або ховають. Горобець — маленька пташка, а ворона — велика. Горобець цвірінькає, а ворона каркає.

Руханка «Пташки і клітка»

Діти об'єднуються у дві групи. Одна утворює коло в центрі майданчика — це «клітка». Інша група — «пташки». Учитель говорить: «Відчинити клітку!». Діти, які утворюють «клітку», піднімають руки. «Пташки» «влітають» у «клітку» (*коло*) і відразу «вилітають» з неї.

Учитель говорить: «Зачинити клітку!». Діти опускають руки. «Пташок», які залишилися в «клітці», вважають спійманими. Вони утворюють коло. «Клітка» збільшується. Гра триває, доки не залишиться 1–3 «пташки». Потім діти міняються ролями.

3. Творчі вправи

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш Бориса Грінченка «Ластівка».

Ти знов защебетала
У мене під вікном,
Із вирію вернувшись,
Клопочешся з гніздом.
А там же вічне літо
Цвіте, як божий рай,—
Чого ж вернулась знову
Ти в мій журливий край?

— Хоч літо там і сяє,
Любіше тут мені:
Така квітчасто-пишна
Вкраїна по весні.
Така квітчасто-люба,
Що й в тім краю-раю
Все бачу я хатинку,
Де се гніздечко в'ю.

— Про що запитували ластівку?

— Що вона відповіла?

Міні-екскурсія

Діти обстежують ділянку школи; з'ясовують, на якому дереві найбільше пташок.

Творче завдання «Пташечка»

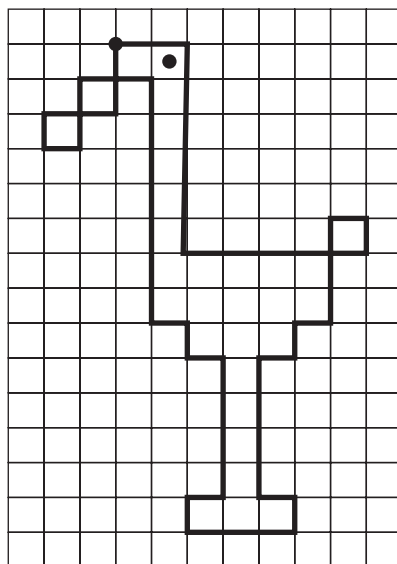
Учні малюють паличками на землі ескізи годівниці для птахів.

Гра «Опиши, я відгадаю»

Мета: учити дітей описувати зовнішній вигляд і звички птахів, не називаючи назви самої пташки.

Графічний малюнок

На папері в клітинку діти під диктування малюють візерунок.

ЛЕЛЕКА

Вниз 2 кл., ліворуч 2 кл., вниз 1 кл., праворуч 1 кл., вгору 2 кл., праворуч 2 кл., вниз 7 кл., праворуч 1 кл., вниз 1 кл., праворуч 1 кл., вниз 4 кл., ліворуч 1 кл., вниз 1 кл., праворуч 3 кл., вгору 1 кл., ліворуч 1 кл., вгору 4 кл., праворуч 1 кл., вгору 1 кл., праворуч 1 кл., вгору 3 кл., праворуч 1 кл., вниз 1 кл., ліворуч 5 кл., вгору 6 кл., ліворуч 2 кл.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Шість капелюхів, що мислять»

Білий. Навіщо проводити спостереження?

Червоний. За чим (за ким?) вам найбільше подобається спостерігати?

Чорний. Чи всі спостереження є безпечними для здоров'я?

Жовтий. Чи добре бути спостережливим?

Зелений. Як потрібно проводити спостереження?

Синій. Чи варто проводити спостереження?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 42. ПРАКТИКУМ «ПРОРОЩУВАННЯ ГІЛОЧКИ БУЗКУ (абрикосу)»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити учнів фіксувати спостереження про зміни в рості рослин; розвивати навички роботи в групах, творче мислення, спостережливість, уміння точно і грамотно висловлювати свої думки; виховувати любов до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: білі халати, бейджики, серветки, склянки з водою, гілочки бузку (абрикосу).

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, технологічна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

— Чи доводилося вам вирощувати якісь рослини разом з батьками? Які саме? (*Городні, кімнатні.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Дуже цікаво спостерігати, як із насінини чи гілочки проростає кущ чи дерево.

— Чи хотіли б ви стати юними дослідниками?

— Сьогодні ми розпочнемо свою дослідницьку роботу — підготуємо для пророщування гілочку бузку (абрикосу).

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Усвідомлення учнями змісту роботи та послідовності дій

Рольова гра «Дослідники»

Діти прикріплюють до одягу бейджики з написами: «Вчений», «Лаборант». «Лаборанти» надягають білі халати.

Учитель. Учені та лаборанти вже готові працювати. Я теж сьогодні не учитель, а старший науковий співробітник (*прикріплює бейджик*). Пропоную розпочати роботу нашої наукової конференції.

Маємо питання із зали (*зачитує*): «Які умови необхідні для росту рослин?».

Діти. Вода, світло, ґрунт, повітря.

Старший науковий співробітник (*учитель*). А що найголовніше? Ми провели дослід і дізналися, що квіти всмоктують воду крізь корені. Вода рухається по стеблу до листочків і квітів.

Лаборант. Ось як це відбувалось.

а) Поставили в склянку з водою білу гвоздику.

б) Додали у воду червоної фарби.

в) За три дні квітка стала рожевою, тому що вода пройшла стеблом до квітки.

Старший науковий співробітник (*учитель*). Дякую! Я пропоную всім науковим відділам відтворити цей дослід. Але замість стебла квітки взяти серветку, скачати її, щоб утворилася довга смужка (*показує*). Опустіть смужку в склянку з водою. Що трапилось? (*Серветка стала мокрою.*)

Висновок. Вода рухається по стеблу рослини, поширюючи поживні речовини до листків і квітів.

«Асоціативний кущ»

— Які умови потрібні для розвитку рослин?

Психогімнастика «Квіточка»

— Я — маленька квіточка. Я повільно расту, піднімаю свої листочки до сонечка. Мої пелюсточки миваються холодною вранішньою рососою. Мої листочки колише легенький вітерець. Він кружляє зі мною у вальсі.

Я — квіточка. Я приємно пахну. Я дарую свої пахощі сонечку, небу, землі і людям.

2. Самостійна робота учнів під контролем учителя

Дослід

- Поставте гілочки бузку (*абрикосу*) у класі у воду. Спостерігайте, що з ними відбуватиметься протягом тижня. Результати спостережень занотуйте до таблиці. (*До таблиці слід записати дату спостереження та результат.*)
- Порівняйте гілочки у класі з тими, що на вулиці. Чим вони відрізняються? Чому? Зробіть висновок про умови розвитку рослини.
- Одну з гілочок з листочками виставте на вулицю на ніч. Уранці занесіть її до класу, порівняйте з тими, що залишились у вазі. Зробіть висновок про умови життя рослини.

Технологія «Навчаючи вчуся»

Учні об'єднуються в групи. Підготовлені учні ознайомлюють зі своєю інформацією членів групи.

Завдання: поділитися фактами і самому отримати інформацію від іншого учня.

Після завершення вправи учні діляться отриманою інформацією.

- Бузок — найбільш відомий гарно квітучий кущ. Колір квітки буває білим, рожевим, фіолетовим, червонуватим. Квіти мають дуже тонкий і приємний аромат.
- Листя у бузку блискуче, темно-зелене, гладеньке. Восени воно опадає на землю, не змінюючи кольору.
- Квіти і листя бузку здавна використовують у народній медицині для лікування різних захворювань.
- Бузок дуже важко вкорінюється, тому для розмноження бузку живцями необхідно дотримувати таких умов:
 - заготівлю живців проводять відразу після закінчення цвітіння бузку або під час нього;
 - нарізають матеріал рано-вранці з молодих рослин, вибираючи пагони в середині крони. На живці беруть молоді гілки середньої товщини.

- Бузок використовують у кулінарії протягом багатьох століть. Існує безліч рецептів. Наприклад, в Америці шеф-кухарі готують бузкове желе, зацукрований бузок, млинці з бузком і вершками, йогурт з бузком, бузковий сироп, кекси з бузком і багато іншого.
- Першу згадку про абрикосу було виявлено у творах китайського імператора Ю за два тисячоліття до нової ери. Абрикосове дерево зазвичай заввишки 5–8 м.
- Квітки абрикосу одиночні, великі, з білими і рожевими пелюстками. Плоди — округлі, різного забарвлення (*від білих до червоно-помаранчевих, переважно жовті*), м'ясисті.
- У плодах абрикосу міститься значна кількість вітамінів. Якщо з'їдати близько 200 грамів цих фруктів, то можна забезпечити себе добовою дозою необхідного для організму вітаміну А. Вживати абрикосу дуже корисно для зору.
- Розрізану навпіл і висушену абрикосу називають курагою. Плоди абрикосу здавна активно використовують для приготування різних джемів, варення, а також випікання хлібобулочних виробів. Абрикоси вживають у свіжому вигляді, готують соки. (*Учитель може використати для пророщування гілочки абрикосу і бузку або однієї з цих рослин.*)

Фізкультхвилинка «Посадили деревце»

— Наш килимок буде полем, на якому посадили дерева. Деревцями будете ви. Я говоритиму слова, а ви, будь ласка, виконуйте рухи згідно із текстом.

Посадили деревце,
Все росте воно, росте.
Вітер його обвіває,
З гілочок листя зриває,

(Присідають.)
(Повільно підводяться.)
(Махають долонями біля обличчя.)
(Руки вгору, вниз.)

Нахиляє і згинає,
Вітер дмухатъ припиняє
І дерева випрямляє.

(Нахиляються в сторони, вниз.)

(Спина рівна, руки вгору.)

— Дякую вам за старанність! Пропоную на прогулянці поспостерігати за деревами та листям.

3. Творчі вправи

Хвилинка-цікавинка

У травні, коли розквітає бузок, усі шляхи ведуть у Київ до Національного ботанічного саду імені академіка Миколи Гришка. Саме там, у Саду бузків площею понад 2 га, росте близько 1500 кущів цієї красивої рослини. Із-поміж 28 відомих у світі видів бузку тут є 21. Відвідувачі можуть милуватися унікальною колекцією понад 90 сортів і більше ніж 90 декоративних гібридів бузку.

Робота над казкою

КАЗКА ПРО БУЗОК

Давним-давно вирішила Весна зробити землю красивою. Змішала вона всі кольори веселки із сонячним світлом і почала ними фарбувати землю. Вона летіла з півдня на північ. Вмочила вона пензлика в червону фарбу і бризнула вниз. Там, куди потрапили червоні бризки, розцвіли червоні квіти: троянди, маки, тюльпани.

Бризнула вона білою фарбою — і зацвіли сади вишневі та яблуневі, абрикосові та перикові; розцвіли білі ромашки, лілії, нарциси.

Бризнула вона синьою і блакитною фарбами — і розцвіли блакитні незабудки, сині дзвіночки і вошки.

Занурила Весна пензлика в жовту фарбу і бризнула на землю: всюди розсипалися жовті кульбаби, купальниці, зозулинні сльози.

Далі літала Весна на північ — і все менше залишалося у неї фарб. Змішала Весна ці фарби — і утворився бузковий колір. Бризнула вона ним на землю — і розцвів бузок.

— Приємно милуватися такою красою. Мине небагато часу — і бузок відцвіте. Шкода з ним розлучатися. Що можна зробити, щоб якомога довше ним захоплюватися? (Намалювати.)

— Правильно! Намалюйте гілочку бузку.

Робота в центрі творчості. Малювання гілочки бузку

Учні обирають матеріали та виконують малюнок.

Охочі презентують свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Перетворення»

Діти фантазують, продовжуючи речення: «Якби я був (була) гілочкою бузку, то я...».

Метод «п'яти пальців»

М — мізинець — знання:

— Які знання я сьогодні здобув (здобула)?

Б — безіменний — мета:

— Чого я сьогодні досяг (досягла)?

С — середній — настрої:

— Який сьогодні був у мене настрій?

В — вказівний — допомога іншим:

— Чим я сьогодні допоміг (допомогла) іншим?

В — великий — здоров'я:

— Що я зробив (зробила) для свого здоров'я?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 43. ДЛЯ ЧОГО МИ ПРОВОДИМО ДОСЛІДИ? ПРАКТИЧНА РОБОТА-ДОСЛІД «ЛИМОН, ЩО ПЛАВАЄ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розкрити зміст поняття «дослід»; пояснити відмінність між спостереженням і дослідом як різними способами отримання відповідей на запитання про навколишній світ; учити проводити спостереження та досліди з метою визначення ознак предметів; розвивати практичні навички, спостережливість; виховувати бажання досліджувати певні явища;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність.

Обладнання: дві склянки з водою, лимон, ніж, дошка для нарізання, пам'ятки до методу «Прес», комп'ютер, відеоролик, збільшувальне скло, аркуші жовтого паперу, квітка з шістьма пелюстками.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, технологічна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Вправа «Вірю — не вірю»

Кожне запитання починається словами «Чи вірите ви, що...». Учні повинні погодитися з цим твердженням чи ні.

Наприклад:

- Чи вірите ви, що лимон найкорисніший фрукт?
- Чи вірите ви, що шкірка лимона їстівна?
- Чи вірите ви, що з лимоном можна проводити досліди?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— На більшість запитань можна знайти відповіді в книжках. Але цікавіше на деякі запитання знаходити відповіді за допомогою дослідів.

Вправа «Роз'єднай слова»

- Роз'єднайте слова та прочитайте тему нашого уроку: «Лимон, що плаває».
- Чи здогадалися ви, чим ми будемо займатися на уроці? (*Відповіді дітей.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

Словникова робота

Дослід — це відтворення явища в певних умовах з метою дослідження.

На відміну від спостережень, людина бере участь та втручається у процес під час проведення дослідів.

Ознайомлення з правилами безпеки під час проведення дослідів

ПРАВИЛА ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

- Не куштуйте і не нюхайте речовини, з якими працюєте.
- Чітко дотримуйте вказівок учителя.
- Не займайте робоче місце без дозволу вчителя.
- Не торкайтесь руками гарячих та гострих предметів.
- Не використовуйте для дослідів несправне обладнання.
- Після виконання роботи вимийте руки.

«Мозковий штурм»

— Що станеться з лимоном, якщо помістити його у склянку з водою? Перевірте свої здогади під час досліду.

Дослід 1

- 1) Налийте у склянку воду.
- 2) Помістіть лимон у воду.
- 3) Що ви бачите?

Висновок. Лимон не опустився на дно, а плаває у воді.

«Мозковий штурм»

— Що станеться з лимоном у воді, якщо його почистити від шкірки? *(Відповіді дітей.)*

Дослід 2

- 1) Налийте у склянку воду.
- 2) Очистіть лимон від шкірки.
- 3) Помістіть очищений лимон у воду.
- 4) Що ви спостерігаєте? Чи виправдалися ваші припущення?

Висновок. Лимон опустився на дно тому, що м'якоть лимона наповнилася водою.

Самообслуговування

— Після проведення досліду приберіть робоче місце, помийте посуд і руки.

2. Гра «Збирання фруктів»

— Ви перебуваєте у великому фруктовому саду. В ньому, як у казковій країні, можна зірвати будь-який плід, що заманеться, та із задоволенням його з'їсти. Обважнілі від плодів гілки опустилися низько. У ваших руках — яблука, груші, персики. Складайте їх у кошик, доки він не наповниться.

3. Тренувальні вправи

Метод «Прес»

Учитель роздає учням пам'ятки до методу «Прес».

— Висловіть свою думку. Поясніть, у чому полягає ваша точка зору щодо проведеного досліду.

Наприклад:

Я вважаю, що лимон без шкірки опустився на дно, тому що зовнішня оболонка, яка захищає його від води (від дощу, коли він росте), відсутня.

Наприклад, коли під час дощу ми будемо йти без парасольки, то змокнемо.

Отже, шкірка — бар'єр, що оберігає лимон.

Перегляд розвивального відео для дітей

— Перегляньте відео «Тоне — не тоне. Чи потоне лимон?» (<https://youtu.be/ZKXOO-VTK1M>).

— Які цікаві досліди ви переглянули?

Дослідницька робота. Робота в парах

— За допомогою збільшувального скла розгляньте шкірку лимона і шкіру своєї руки. Чим вони схожі? Чим відрізняються?

— Обговоріть свої дослідження в парах. *(Охочі озвучують свої висновки.)*

Робота за підручником (с. 78)

— На якому фото зображено дітей, які вивчають природу за допомогою спостереження?

— Хто з дітей проводить досліди?

— Як ви про це дізналися?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. *(Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.)*

Так	Проблема	Ні
	Усі люди люблять їсти лимони	

Руханка «Збираємо лимони»

У саду ростуть дерева —

Вище, вище, аж до неба.

Гілочки розкішні в них.

Ми дотягнемось до них.

(Піднімають руки вгору.)

(Стають навшпиньки.)

(Розводять руки в сторони.)

(Піднімають руки вгору.)

Лимони будемо зривати,
Гілочки щоб не ламати.
А що впали — піднімемо
І до кошика складемо.
Кошик повний назбирали,
Одне одному роздали.

(Імітують зривання лимонів.)

(Нахиляються донизу.)

(Повертаються ліворуч і праворуч.)

4. Творчі вправи

Хвилинка-цікавинка

Лимон, цитрина або лимонне дерево — це штучний гібрид фруктових дерев роду цитрус; також терміном «лимон» називають плід цього дерева.

Харчова, ароматична, декоративна культура. Плоди використовують у кулінарії, у першу чергу його сік та цедру використовують, здебільшого, у приготуванні кондитерських виробів. Лимонний сік містить лимонну кислоту, що надає лимону кислого смаку. Існує багато напоїв та цукерок з лимонним ароматом, зокрема лимонад. Характерний кислий смак лимонного соку робить його ключовим інгредієнтом багатьох страв у всьому світі.

Лимон вважають дуже корисним продуктом. Його вживають під час простудних захворювань. Він корисний для судин. Напій з лимоном бадьорить на весь день.

Мовна вправа «Склади речення про лимон»

Наприклад:

- Лимон — корисний фрукт.
- Під час застуди пийте чай з лимоном.
- Лимонна шкірка містить багато корисних елементів.
- Сік лимона має освіжаючий ефект.
- Коктейль з лимонного соку, води і меду підвищує імунітет.
- Уживання лимона поліпшує апетит.

Виготовлення лимона в техніці оригамі

— Сьогодні на уроці ми збиратимемо врожай лимонів. Як ми зможемо це зробити? *(Відповіді дітей.)*

— Перегляньте відео (<https://youtu.be/DrvRN8q3Bc>).

— Підготуйте аркуші жовтого паперу. Виготовте лимон у техніці оригамі, дотримуючи послідовності роботи з відео.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Місткий кошик»

Учні, кладучи виготовлений лимон у кошик, висловлюють свої думки щодо проведених на уроці дослідів.

Технологія «Ромашка Блума»

Перша пелюстка (проста). Навіщо ми проводимо досліді?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи можна все дізнатися за допомогою дослідів?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чим дослід відрізняється від спостереження?

Четверта пелюстка (творча). Як можна виростити лимон удома?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чи корисною є інформація, отримана на уроці?

Шоста пелюстка (практична). Як можна використати лимон удома?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 44. ПРАКТИЧНА РОБОТА. ДОСЛІДИ З МАГНІТАМИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати у дітей уявлення про магніт і його властивості притягувати предмети; з'ясувати, які матеріали притягує магніт; ознайомити з використанням магніту людиною; розвивати розумові операції, уміння висувати гіпотези, робити висновки; активізувати словник дітей; розвивати прагнення до пізнання через творчо-експериментальну діяльність; сприяти вихованню самостійності, ініціативності, розвитку комунікативних якостей;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; математична грамотність; інформаційно-цифрова компетентність.

Обладнання: два магніти — більшого і меншого розмірів, ящик з піском, скріпки, цвяхи, квасоля, склянка води, комп'ютер, відеоролик, м'яч, трафарети рибок, ножиці, кольорові олівці, вудочка, металеві ошурки, аркуш паперу із зображенням нічного неба, металеві та пластмасові гудзики.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, технологічна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи знаєте ви, що таке магніт?
- Де вам довелося його бачити?
- Що ви знаєте про його властивості?
- Чи хотіли б власноруч провести досліди із ним?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

1) Словникова робота.

Магніт — тіло, що має власне магнітне поле.

Застосовують магніти в електротехніці, радіотехніці, техніці зв'язку, радіолокації. Історично одним із перших застосувань магніту були магнітні компаси, стрілки яких указували напрямком до магнітних полюсів Землі — північного і південного.

2) Ознайомлення з легендою про магніт.

У давні часи на горі Іда пастух на ім'я Магнус пас овець. Він звернув увагу на те, що його сандалі, підбиті залізом, і дерев'яна палиця із залізним наконечником липнуть до чорних каменів, які рясно лежали під ногами. Пастух перекинув палицю наконечником угору і переконався, що дерево не притягується до дивних камінців. Зняв сандалі та побачив, що босі ноги теж не притягуються. Магнус зрозумів, що ці дивні камені не визнають інших матеріалів, крім заліза. Пастух захопив кілька таких каменів додому і вразив цим своїх сусідів. Від імені пастуха і з'явилася назва «магніт».

Учені вважають, що назва каменя «магнетит» походить і від назви міста, поблизу якого його знайшли — Магнесія. Люди виготовляли з нього прикраси: сережки, браслети, намиста. Уважали, що він володіє лікувальними властивостями, заспокоює і додає сил. Так само вони виявили незвичайну властивість магнетиту — притягувати залізо. Шматочки магнетиту називають *природними магнітами*, але людина навчилася виготовляти штучні магніти і використовувати їх з різною метою.

3) Дидактична гра «Шукачі скарбів».

На столі — ящик з піском.

— Покладіть долоньки на пісок. Що ви відчуваєте? (*Тепло.*)

— Візьміть до рук. Пропустіть крізь пальці. Який він? (*Легкий, розсипається.*)

— За допомогою магніту шукаймо скарб!

- У куточку знаходимо скріпки. Чому магніт їх знайшов? (*Бо вони металеві.*) Які ще предмети знайшов магніт? (*Жодних.*)

- Шукаємо пальчиками. Що знайшли? (*Квасоллю.*) Чому її не знайшов магніт? (*Бо магніт притягує тільки металеві предмети.*)

4) Перегляд розвивального відео для дітей.

— Перегляньте відео «Проведення дослідів з магнітом та повітрям» (<https://youtu.be/6JeEXZ9tfhI>).

— Чи цікаво вам було спостерігати за результатами дослідів?

5) Повторення правил безпеки під час проведення дослідів.

б) Дослідницька робота.

— Проведіть досліди з магнітами, аби з'ясувати, які предмети вони притягують, а які — ні.

Дослід 1

- 1) Візьміть два магніти: один — маленький, інший — великий.
- 2) Потримайте магніти біля металевих скріпок.
- 3) Що ви спостерігаєте?

Висновок. Великий магніт притягує скріпок більше, ніж маленький.

Дослід 2

- 1) Візьміть склянку з водою.
- 2) Покладіть до неї металеві предмети: скріпки, цвяхи.
- 3) Проведіть магнітом по стінці склянки.
- 4) Що ви спостерігаєте?

Висновок. Магніт притягує металеві предмети навіть крізь воду та стінки склянки. Магнітна сила діє навіть крізь папір, деревину, тканину та інші матеріали.

Руханка «Пружинка»

Під коментар учителя учні виконують запропоновані рухи: присісти — обхопити руками голову — різко підвестися (*підскочити, як пружина*).

2. Тренувальні вправи

1) Робота за підручником (с. 78).

Технологія «Акваріум»

Учитель пропонує одній із груп сісти в центрі класу. Подає команду розпочати обговорення проблеми «Які предмети притягує магніт?».

Наприкінці обговорення учні мають за 3–5 хв дійти спільного рішення.

Учитель ставить класу запитання:

— Чи погоджуєтеся ви з думкою групи?

2) Самостійне застосування учнями знань.

— Проведіть досліди і перевірте свої припущення. Які із зображених предметів притягує магніт? (*Ключ, кнопки, шурупи, скріпки, ложка, шпилька, цвяхи.*)

— Зробіть висновок.

Висновок. Металеві предмети мають магнітні властивості.

— Яких предметів виявилось більше?

3) Гра з м'ячем «Притягне — не притягне».

М'яч — це «магніт», діти — «предмет», що називає вчитель. Діти повинні визначити, чи вони притягуються магнітом чи ні, відповідно — ловлять або не ловлять м'яч.

4) Дослід-гра «Відшукай предмети».

— Діти, як ви вважаєте, чи проходять магнітні сили крізь пісок? (*Відповіді дітей.*) Нумо перевіримо. Ось у цьому піску гралася Марійка. Зараз ми проведемо магнітом над піском. Що сталося? (*До магніту прилипли цвяхи.*) Якими предметами гралася Марійка? (*Цвяхами.*) А чи можна взагалі гратися цвяхами? Чому? Отже, магнітні сили проходять крізь пісок.

Висновок. Магніт діє крізь пісок. Обережно поведіться з гострими та колючими предметами!

Фізкультхвилинка

3. Творчі вправи

Виготовлення гри «Злови рибку»

— Діти, у мене є чарівна вудочка. Ми будемо нею ловити рибку, яку ви виготовите самостійно. У дітей на партах — трафарети рибок. Учні обводять їхні контури, вирізають їх.

I група — «Математики»

Розфарбувати рибок, записати на них математичні вирази (*додавання і віднімання у межах 10*).

II група — «Мовознавці»

Розфарбувати рибок, записати на них склади.

Групи демонструють правила гри.

I група. «Рибалка» ловить рибку, обчислює записаний на ній математичний вираз.

II група. «Рибалка» ловить рибку, складає слово, у якому є склад, записаний на рибці.

(*Під час гри групи можуть обмінятися виготовленими рибками.*)

Вправа-гра «Магніт малює Чумацький Шлях»

Мета: ознайомити дітей з властивістю магніту притягувати метал; розвивати інтерес до експериментальної діяльності.

Обладнання: магніт, металеві ошурки, аркуш паперу із зображенням нічного неба.

На карту неба широкою смугою висипають металеві ошурки, імітуючи Чумацький Шлях. Зі зворотного боку підносять магніт і повільно пересувають його. Ошурки, що зображують сузір'я, починають рухатися «зоряним небом».

Там, де у магніту знаходиться позитивний полюс, ошурки притягуються одне до одного, створюючи незвичайні планети. Там, де у магніту — негативний полюс, ошурки відштовхуються один від одного, зображуючи окремі нічні світила.

Гра-змагання «Розподіли предмети»

— Діти, я дуже люблю шити, але у мене є проблема: усе моє швацьке приладдя (*гудзики, шпильки, гачки*) перемішалось в скриньці.

— Як можна швидко все розібрати, відокремити металеві предмети від пластмасових? (*За допомогою магнітів.*)

Учитель проводить гру-змагання, запропонувавши дівчаткам зібрати гудзики, а хлопчикам — шпильки. Підбити підсумки гри.

Висновок. За допомогою магніту можна швидко відокремити металеві предмети від решти предметів.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Магніт.

Великий, малий.

Притягує, намагнічує, використовується.

Магніт притягує металеві предмети.

Тіло.

Вправа «Бліцопитування»

Перший учень ставить коротке запитання другому, другий — третьому, і так до останнього учня. Час на відповідь — кілька секунд.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 45. ВИГОТОВЛЕННЯ КВІТКИ «ЛАТАТТЯ» З ПАПЕРУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** створити умови для розвитку творчих здібностей учнів; сприяти розвитку фізичних якостей: дрібної моторики рук, здатності до концентрації уваги; розвивати творчість, акуратність; виховувати дбайливе ставлення до природи, інтерес до досліджень;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; математична грамотність.

Обладнання: малюнок із зображенням латаття, папір, ножиці, олівець, вода, мілка посудина.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, мистецька, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Видумуй, пробуй, твори!
Розум, фантазію прояви!
Активним і уважним будь
І про кмітливість не забудь!

2. Актуалізація опорних знань

Прийом «Сніжна грудка»

Алгоритм цього прийому: *слово — речення — питання — відповідь.*

— Відгадайте загадку.

- З води росте,
На воді сидить,
У воду дивиться. (*Біле латаття.*)

Наприклад:

Слово. Латаття.

Речення. Латаття — справжня окраса кожної водойми.

Запитання. Де росте латаття?

Відповідь. У ставу (річці).

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи доводилося вам бачити латаття? Чим цікава ця рослина?
- Хотіли б ви виготовити латаття та перевірити, чи плаває паперова квітка на воді?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосвідомлення учнями змісту роботи та послідовності дій

1) Довідкове бюро.

Латаття біле — багаторічна водна рослина. Його іноді ще називають водяною лілією. Латаття притягує до себе неповторною красою. Зростає у водоймах зі стоячою і повільно проточною водою. Темно-зелене листя, що плаває на поверхні води, у вигляді великого сердечка, прикрашене білою, чарівною квіткою, яка має добре відчутний, ніжний аромат.

Квітки на ніч ховаються у воду. Тільки-но зійде сонце, вони спливають на поверхню у вигляді великих овальних бутонів, які через деякий час поволі розкриваються у білосніжні квітки.

2) Практична робота.

— Виготовте квітку «Латаття» з паперу. Проведіть дослідження, чи буде паперова квітка плавати на воді.

Робота за підручником (с. 79)

— Розгляньте у підручнику послідовність виготовлення квітки.

Підготовка матеріалів до роботи

— Підготуйте матеріали, що знадобляться нам для роботи. (*Папір, ножиці, олівець.*)

Повторення правил техніки безпеки

Учні по черзі називають правила безпечного користування ножицями.

Ознайомлення з послідовністю виконання роботи

1. Візьміть аркуш паперу квадратної форми.
2. Зігніть його навпіл.
3. Утворений трикутник зігніть ще раз.
4. Намалюйте квітку з трьома пелюстками (*за зразком у підручнику*).
5. Виріжте квітку.
6. Кожну пелюстку закрутіть олівцем (*за зразком у підручнику*).

Самостійна робота учнів над виготовленням виробу

Дослідницька робота

— Покладіть виготовлену квітку в посудину з водою. Чи плаває паперова квітка на воді?
Висновок. Папір легший за воду. Квітка плаває, розгорнувши пелюстки.

Пальчикова гімнастика «Квітка»

Сяє сонечко привітне —
Квітка з пуп'янка розквітне.

(Пучки пальців обох рук зімкнути. Долоньки трішки круглясті, схожі на пуп'янок. Нижні частини долонь притиснути одну до одної, а пальці розчепірити і трохи вигнути. Утворюється велика «квітка».)

2. Формування вмінь у стандартних ситуаціях

1) Дидактична гра «Якого кольору квіти?».

— Я називатиму колір, а ви — квіти такого самого кольору.

Червоний (айстра, троянда, жоржина).

Жовтий (календула, кульбаба, крокус).

Синій (айстра, лілія, ірис).

Білий (підсніжник, жоржина, троянда, латаття).

2) Хвилинка-цікавинка.

— Ось подивіться: на поверхні води плаває біле латаття. Воно має товсте кореневище. А його квітка є барометром: у хорошу погоду вона розтуляє пелюстки о 7-й годині ранку і стуляє ввечері о 17–18-й годині. Трапляється, що лілія розпускається близько 9-ї години. Це означає, що у другій половині дня можливий дощ, а якщо квітка зовсім не з'являється на поверхні води — краще в дорогу не вирушати: або буде затяжний дощ, або похолодає.

Релаксаційна вправа «Квітка Радості»

— Заплющте очі та уявіть, що у вас у руках — Квітка Радості. Ваші руки відчувають незвичайне тепло, квітка зігриває вас, ваше тіло, вашу душу. Ви протягуєте руку і розглядаєте Квітку Радості. Уявіть, якого вона кольору, якого розміру. Можливо, вона має запах. А, можливо, ви почуєте приємну музику, що лине від квітки, тоді вам захочеться її послухати. Подумки зберіть усю радість від цієї квітки й помістіть у своє серце. Ви відчуваєте, як радість входить у вас, як зігриває вашу душу. Я хочу, щоб сьогодні й надалі ви відчували допомогу від Квітки Радості. І коли у вас неприємності, або поганий настрій, можна собі допомогти тим, що ми робимо зараз: уявити в руках Квітку Радості й подумки помістити її в своє серце. Розплющте очі!

3. Творчі вправи

Вправа «Я — автор»

— Складіть казочку про квітку латаття.

Віршовані задачі

- Ми з Наталкою збирали в полі білії ромашки
Та в букети їх складали — було це неважко.
Я зірвала п'ять квіток — і букет готовий!
На дві більше Ната — для матусі й тата.
Скільки ромашок в букеті у Нати?
Треба швиденько порахувати. ($5 + 2 = 7$)
- Десять метеликів в лузі літали,
Крильця на сонці яскраво блищали.
П'ятеро з них на квіти присіли,
Решта швиденько вперед полетіли.
Скільки злетіло і зникло, скажи,
Дуже цікаво всім нам, підкажи! ($10 - 5 = 5$)
- Прийшло літо. У траві коники стрибають.
На галявині три квітки пишно розквітають.
Мак червоний, наче жар, нас радує цвітінням,

Задачі з логічним навантаженням

- На кожній стороні кубика діти намалювали різні квіти. Скільки кольорів для цього знадобилося?
Відповідь: 6 (за кількістю граней куба).
- Із трьох квітів жоржина вища, ніж троянда, а троянда вища, ніж айстра. Яка квітка вища — жоржина чи айстра?
Відповідь: жоржина.

Поетична хвилинка

ЛАТАТТЯ

На блакитних заплавах широких
Жовті глечики рясно цвітуть...

Молоко із тих глечиків жовтих
Вранці окуні нахильці п'ють.
В. Лучук

- Чим особлива ця рослина?
- Чим вас зачаровує лілія?
- Чи можна рвати ці квіти?

Сторінка еколога

Латаття біле (*інші назви: жіноче латаття, водяна лілія, водяний лопух, збаночки, листоплуг, ломич, лопатник, русальний квіт, умич білий, купава*) — багаторічна водяна трав'яниста рослина родини лататтєвих. Окремі екземпляри живуть до 22 років. Єдина рослина, яка мільйони років без будь-яких змін існує у флорі України. Вид цього роду, що росте в дикому стані, в Україні зустрічається порівняно рідко (*за винятком Волинського Полісся*). Підлягає охороні, занесений до Червоної книги.

Не рвіть трави товсті жмути,
Не рвіть в букети квіти.

Все, що навколо бачиш ти,
Рости повинно й жити!

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Незакінчене речення»

- Я зрозумів (*зрозуміла*), що...
- Я запам'ятав (*запам'ятала*), що...
- Під час уроку мені вдалося...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 46. ДЛЯ ЧОГО МИ ПРОВОДИМО ВИМІРЮВАННЯ?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити учнів користуватися приладами під час дослідження об'єктів; закріплювати вміння аналізувати, проводити дослідження; розвивати зорово-рухову координацію, навички переключення і розподілу уваги; виховувати спостережливість, ощадливість;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: дві ляльки, лінійки, комп'ютер, відеоролик, аркуші паперу, олівці, предметні малюнки, геометричні фігури, указка, малюнки будинків і тварин, картон, ножиці, книги.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, математична, технологічна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Я — особистість творча.

Я думаю.

Аналізую.

Я висловлюю свої судження.

Я хочу знати.

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

— Чи доводилося вам щось вимірювати?

— Що ви для цього використовували?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ви будете юними дослідниками, навчитеся використовувати метод вимірювання на практиці.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Ігровий момент.

У гості до дітей «прийшли» дві ляльки: Катруся і Марійка. Катруся вища за Марійку на 8–10 см. Ляльки «вітаються» з дітьми. Учитель говорить:

— Катруся і Марійка засперечалися, хто з них є вищою на зріст. Діти, нумо допоможемо їм визначити, хто вищий, а хто — нижчий. Як можна про це дізнатися? (*Відповіді дітей.*) Правильно, потрібно поставити ляльок спиною одну до одної. Яка лялька вища? Катруся чи Марійка? (*Катруся вища за Марійку!*)

— Як дізнатися, на скільки вона вища? (*Відповіді дітей.*) Можна виміряти їхній зріст.

2) Перегляд мультфільму «38 папуг».

Учні переглядають фрагмент мультфільму «38 папуг» (<https://youtu.be/8tzmTQIAv28>), де герої міряли довжину удава, обговорюють побачене. (*Удава вимірювали в папугах, мавпах і слонах.*)

3) Робота за підручником (с. 80).

Ознайомлення з інформацією

Учитель зачитує повідомлення про дослідження об'єктів методом вимірювання.

Робота в парах «Назви прилад»

— Назвіть прилади для вимірювання. Що можна ними вимірювати?

— Чи доводилося вам ними користуватися? Де саме?

Висновок. Для дослідження об'єктів існують різні прилади. Слід користуватися ними за призначенням. Зі скляними приладами потрібно поводитися дуже обережно.

Релаксаційна вправа «Птах, що розправляє крила»

— Уявіть, що ви — птах, крила якого міцно стиснуті. З'єднайте лопатки, напружте спину так сильно, як тільки можете. Ви відчуваєте напруження. А тепер повільно, не кваплячись, звільняйте свої м'язи. Ваші крила розправляються. Стають сильними і легкими, невагомими. Ви відчуваєте розслаблення. (Повторити вправу 5–7 разів.)

2. Пізнавальні вправи

1) Практична робота «Вимірювання розміру взуття».

— Дізнайтеся, який у вас розмір взуття.

- Ногу поставте на папір так, щоб вона повністю стояла на підлозі, обведіть її.
- Виміряйте лінійкою довжину відбитка на малюнку. Це й буде розмір вашого взуття в сантиметрах.

(Учні, за бажанням, називають розмір свого взуття.)

2) Вправа «Дивуй».

Учні по черзі діляться отриманою інформацією.

— Для проведення вимірювань потрібні одиниці вимірювання. Основні сучасні одиниці вимірювання — це метр, кілограм, година. Та чи завжди вони існували?

У стародавніх державах — Греції, Єгипті — одиницею довжини був лікоть — довжина руки людини від ліктя до кінчиків пальців. Стародавні греки користувалися й іншою одиницею вимірювання довжини — ступією (довжина ступні людини).

— На Русі був сажень мірний — відстань між кінчиками розчепіrenих пальців рук. Аршин — довжина руки.

У пустельних країнах одиницею вимірювання довжини вважали крок верблюда. Тисяча подвійних кроків — це миля.

Англіїці мають свою одиницю вимірювання довжини — фут, що дорівнює 30,5 см.

3) Дидактична гра «Розклади предмети за формою».

Діти беруть малюнки предметів, визначають їхню форму і відносять до «будиночка» відповідної геометричної фігури.

4) Складання «Кластера».

— Які вимірювальні прилади ви знаєте?

5) Вправа-гра «Хто в якому будинку мешкає?».

(Малюнки будинків і тварин.)

— Назвіть тварин. (Крокодил, жираф, бегемот.)

— Хто з них високий?

— Що можна сказати про крокодила?

— Розкажіть, який він за розміром.

— Якого розміру бегемот?

— Поселіть тварин у будинки (відповідно до їхніх розмірів).

б) Робота за підручником (с. 82).

Технологія «Акваріум»

— Розгляньте малюнки. Які з поданих об'єктів можна досліджувати за допомогою вимірювання? Які ще властивості цих об'єктів можна досліджувати?

Висновок. Вимірювання — це метод дослідження, що допомагає людині пізнавати навколишній світ.

Зорова вправа «Геометрія»

Підготувати заздалегідь допоміжний матеріал: зображення геометричних фігур — коло, квадрат, трикутник; указку.

Прикріпити заготовки на стіну. Попросити дітей стежити за кінчиком указки тільки очима, не повертаючи голови. По черзі показати всі кути квадрата і трикутника, обвести контури фігури. Можна запропонувати кільком дітям побути «вчителем геометрії».

3. Творчі вправи

Творча майстерня

— Мені сьогодні вранці зателефонували книги з бібліотеки і попросили їм допомогти. Вони повідомили, що читачі їх ображають — загинають сторінки.

— Як ви вважаєте, що слід зробити, аби не втратити сторінку, на якій ми зупинилися під час читання? (*Зробити закладку.*)

— Правильно, закладку для книги (*показує*). Тільки нам потрібно буде зробити 2 закладки, тому що існують маленькі та великі книжки (*показує*). Для закладок потрібно 2 смужки різної довжини (*показує*). Як можна їх виміряти? (*Лінійкою, рулеткою, покласти поруч і порівняти.*)

Діти відмірюють по дві смужки картону, вирізують закладки різної довжини.

(*Охочі малюють візерунки на виготовлених закладках.*)

Гра «Скажи навпаки»

Довгий — ... (*короткий*); великий — ... (*маленький*); високий — ... (*низький*); широкий — ... (*вузький*); товстий — ... (*худий*); далеко — ... (*близько*); вгорі — ... (*вниз*); ліворуч — ... (*праворуч*); вперед — ... (*назад*); один — ... (*багато*); легкий — ... (*важкий*); гарячий — ... (*холодний*); повний — ... (*порожній*); вчасно — ... (*пізно*).

Вправа «Нісенітниця»

Діти об'єднуються у дві команди. Кожна команда придумує своє оповідання, де є декілька нісенітниць, що стосуються призначення вимірювальних приладів. Завдання команди-суперниці: прослухати оповідання і знайти ці «помилки».

Вправа «Власний досвід»

— Складіть перелік відомих вам побутових вимірювальних приладів.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Рубрика «Перевір свої знання»

1. Назвіть лабораторне обладнання для вивчення природи.
2. Наведіть приклади вимірювальних приладів і поясніть, що ними вимірюють.
3. Назвіть збільшувальні прилади.
4. Доповніть речення.
 - Лінійка призначена для вимірювання..., а годинник — для вимірювання...
 - Щоб виміряти об'єм води, можна скористатися...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 47. ЗА ДОПОМОГОЮ ЧОГО МИ ДОСЛІДЖУЄМО?

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з приладами, що використовують у дослідженнях явищ та об'єктів природи; розвивати спостережливість та дослідницькі навички; показати значущість процесу вивчення природи людиною в її житті та діяльності, цінність знань та правил поведінки в природі; виховувати акуратність, послідовність у діях, організованість, толерантність;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: вимірювальні та збільшувальні прилади (збільшувальне скло, бінокль, терези, годинник, секундомір, термометр, лінійка, мірний циліндр, хімічний стакан), скринька, зображення приладів, сигнальні картки.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

На уроці треба, діти,
Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитись, а бачити.
Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно й плідно працювати.

2. Актуалізація опорних знань

Технологія «Синтез думок»

— Назвіть найпростіші вимірювальні прилади, з якими ви стикаєтесь у повсякденному житті.

Що ними вимірюють?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Чи хотіли б ви повправлятися у використанні деяких приладів?
- Сьогодні ви будете юними вченими-дослідниками.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Перегляд презентації.

— Перегляньте презентацію (<http://www.myshared.ru/slide/1227164/>). Які з приладів, що ви побачили, вам добре знайомі? Якими вам ще не доводилося користуватися?

2) Робота за підручником (с. 83).

Інформаційне повідомлення

Учитель зачитує повідомлення, демонструючи будову збільшувального скла.

Практична робота «Використання збільшувального скла»

— Розгляньте за допомогою лупи текст підручника, листок кімнатної рослини або ґудзик на одязі.

— Що ви помітили?

— Як змінилося зображення під збільшувальним склом?

Взаємовнавчання. Робота в парах

Учні одне одному показують будову збільшувального скла та правила користування ним.

Вправа «Доповніть речення»

- Метою природничих наук є вивчення й ... (пояснення) явищ природи.

- Основні способи вивчення природи та довкілля — ... (спостереження), ... (порівняння), ... (вимірювання), ... (експеримент) або ... (дослід).
- Для спостережень та експериментів часто користуються ... (збільшувальними та вимірювальними) приладами.

Дихальна вправа «Годинник»

В. п. — стоячи, руки опущені, ноги на ширині плечей. Дитина повинна зображувати годинник, розмахуючи прямими руками вперед і назад, говорячи: «Тік-так».

2. Тренувальні вправи

1) Вправа «Сюрприз».

Підготовча робота

— Розрізняють збільшувальні та вимірювальні прилади. Назвіть і запам'ятайте їх (*підручник, с. 83*).

Відгадування приладів

Учні по черзі дістають зі скриньки зображення приладів, визначаючи їхню назву та розповідаючи про призначення.

Наприклад:

Мікроскоп — прилад для розглядання дрібних, невидимих для неозброєного ока, предметів у збільшеному зображенні.

Луна, або збільшувальне скло, — оптичний прилад (*лінза*) для розглядання дрібних деталей.

Окуляри — оптичний прилад, що застосовують для виправлення вад зору.

Бінокль — оптичний прилад, складений з двох паралельно з'єднаних зорових труб. Застосовують його для спостереження за віддаленими предметами.

Зорова труба — оптичний прилад, призначений для спостереження віддалених об'єктів, складається з об'єктива, що створює дійсне зображення предметів, та окуляра для збільшення цього зображення. Один із перших пристроїв для спостереження.

Лінійка — найпростіший прилад для вимірювання довжини.

Сантиметрова стрічка (сантиметр) — стрічка завдовжки 150 см з міцного нерозтяжного матеріалу для зняття мірок, для побудови викрійок, вимірювання тканини, уточнення довжини виробу, перевірки розмірів деталей.

Годинник (дзигар) — пристрій для вимірювання часу.

Ваги — пристрій для зважування предметів, речовин або визначення ваги тіла.

Термометр — прилад для вимірювання температури тіла, води, повітря.

2) Практична робота «Ми — дослідники».

Учні об'єднуються в групи та проводять дослідження за допомогою приладів.

I група — учні, використовуючи ваги, визначають вагу свого тіла.

II група — учні, використовуючи бінокль, розглядають крізь вікно віддалені предмети.

III група — учні, використовуючи мікроскоп, розглядають листок кімнатної рослини.

Звіт груп.

Вправа для постави «Радар»

В. п. — ноги розставлені на ширину стопи, руки в сторони, долоні вперед. На рахунок «раз-два» — поворот праворуч по вертикальній осі, на рахунок «три-чотири» — поворот ліворуч по вертикальній осі.

3. Творчі вправи

Вправа «Аргументую»

— Наведіть чіткі аргументи «за» і «проти» певного твердження.

Добре ...	що винайшли прилади для досліджень.
Погано ...	що не всі прилади можна носити за собою.
	що деякі прилади легко пошкоджуються.
	що прилади допомагають вивчати природу.

Вправа «Реальність і вимисел»

- Уявіть, що відбулися чарівні перетворення, і ви стали лінійкою.
- Складіть розповідь за темою «Про що розповіла лінійка?».
- Яка незвичайна пригода відбулася б з тобою?
- Що б цікавого ти побачив (*побачила*) у школі?
- Через який час ти захотів би (*захотіла б*) стати людиною? Чому?

Методичний прийом «Групове інтерв'ю»

- 1) Послухайте твердження.
- 2) Чи погоджуєтеся ви з ним?
- 3) Покажіть сигнальною карткою: літера «Ф» — факт; «С» — стереотип.

(Факт — дійсна, не вигадана історія; те, що сталося, відбулося насправді. Стереотип — установлене ставлення людини до подій.)

- Під мікроскопом розглядають тільки мікробів. (С)
- Лінійку має кожен учень. (Ф)
- Біноклем користуються тільки військові. (С)
- Ваги найчастіше бувають у магазині. (С)
- Час визначають тільки за годинником. (С)
- Окуляри носять ті, у кого поганий зір. (Ф)

Підсумок:

- Чи легко було визначатися?
- Коли було складно?
- Як відрізнити факти від стереотипів?

Методичний прийом «Сторітеллінг»

- Пригадайте і розкажіть свою історію «Як я проводив (*проводила*) дослідження».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Читаємо та запитуємо». «Ромашка Блума»

(Учні відповідають на шість типів запитань — прості, уточнювальні, інтерпретаційні, творчі, оцінювальні, практичні.)

Наприклад:

1-ша пелюстка. Якими приладами ви вже користувалися?

2-га пелюстка. Якщо я правильно зрозуміла, для досліджень використовують різні прилади?

3-тя пелюстка. Чому без приладів важко вивчати природу?

4-та пелюстка. Який новий прилад ви могли б запропонувати для проведення досліджень?

5-та пелюстка. Добре чи погано, що є багато приладів?

6-та пелюстка. Де можна застосовувати лінійку (*нідзорну трубу, годинник, мікроскоп тощо*)?

Висновок. Для проведення спостережень, дослідів і вимірювань використовують різноманітні прилади. Це допомагає отримати більше достовірної інформації про об'єкти, які досліджують.

Всі, дітки, — молодці!
Гарно працювали.
Але дзвоник пролунав,

Він мені і вам сказав,
Що урок вже час кінчати.
Треба йти відпочивати.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 48. ВИКОРИСТАННЯ ПРИЛАДІВ У РОДИНІ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжувати розширювати уявлення дітей про побутові прилади; збагачувати уявлення дітей про їхнє призначення та роль у житті людей; сприяти розвитку вмінь спостерігати, аналізувати, робити висновки та узагальнення; виховувати дбайливе ставлення до свого здоров'я та дотримання правил безпеки;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: скринька з малюнками побутових електроприладів, хустинки.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, математична, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

Метод «Кубування»

Учитель пропонує учням відповісти на 6 запитань різних типів, що стосуються теми. Запитання записують на гранях куба.

Кубування на тему «Прилади». (*Учні обирають один із приладів.*)

- 1) Опиши це.
- 2) Порівняй це. (*На що це схоже?*)
- 3) Добери асоціації. (*Що спадає на думку?*)
- 4) Проаналізуй це. (*Яким чином це зроблено?*)
- 5) Як його використати. (*Знайти застосування.*)
- 6) Запропонувати аргументи «за» або «проти». (*Що в ньому доброго чи поганого?*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Ми уже ознайомилися із багатьма приладами. Їх використовують не тільки в спеціальних установах, але й у побуті.

Сьогодні ми поговоримо про те, які прилади використовують у ваших родин.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

1) Підготовча робота.

Технологія «Крісло автора»

— Назвіть відомі вам прилади. Які із цих приладів є у вас удома?

— Навіщо їх використовують у вашій родині?

— Якими із цих приладів доводилося користуватися вам? Що ви досліджували?

Математична хвилинка

— На яких приладах зображено числа?

— Що вони показують?

Гра «Лото»

На столі є скринька з малюнками побутових електроприладів. Учні підходять по одному, виймають один малюнок, називають прилад і говорять усе, що про нього знають (*ним прасують, печуть, прибирають, гріють, світять тощо*).

2) Робота за підручником (с. 85).

— За малюнками розкажіть, хто з дітей спостерігає, а хто — проводить дослід.

— Які прилади вони використовують?

Наприклад:

Миколка — спостерігає. Він за допомогою термометра визначає температуру повітря надворі.
Оленка — проводить дослід. Вона перевіряє, чи розчиняється сіль у воді.

3) Довідкове бюро. Робота в групах.

Технологія «Акваріум»

- Вимірюємо вагу та об'єм

Існує такий вислів: «на око». Наприклад, посолити «на око». Це скільки? Ось і виникає необхідність зазначати вагу в кулінарних чи лікувальних рецептах. Для цього вдома потрібно мати ваги. Причому різні — кухонні ваги для вимірювання ваги до одного кілограма з точністю один грам (*для приготування їжі*).

Кантор (*пружинні ваги*) — для зважування до 25 кілограмів. Кантор допоможе ще вдома визначити, чи не має ваш багаж надмірної ваги.

Підлогові ваги — для тих, хто стежить за своєю вагою. Зазвичай підлогові ваги мають максимальне обмеження для зважування — 120 кг.

Обсяги рідин і сипких матеріалів вимірюють за допомогою мірного посуду. У кожної господині обов'язково повинен бути набір мірного посуду від 50-ти мл до 1–2-х л. Крім того бажано знати обсяг посуду для приготування їжі.

- Вимірюємо довжину

Крім ваги, у побуті часто виникає необхідність вимірювання довжини. Для цього вдома достатньо мати лінійку, гнучкий стрічковий метр, рулетку або лазерний далекомір. Цей набір дає змогу забезпечити за потреби вимірювання: розмічування грядок, розкроювання тканин, розрахунок шпалер та фарби, розміщення меблів і побутових приладів, розвішування фотографій і картин та багато іншого. Різні завдання вимагають різної точності.

- Вимірюємо час

Відрізки часу вимірюють годинником, таймером чи секундоміром. Таймери іноді вмонтовані в меблі або побутову техніку.

- Вимірюємо температуру

Для вимірювання температури середовища використовують настінні кімнатні термометри, зовнішні, водяні. На кухні застосовують термометри, вбудовані у духові шафи і термометри з виносним датчиком. Такі термометри розширюють можливості господині в приготуванні страв з контролем температури.

У кожній сім'ї повинен бути термометр для вимірювання температури тіла, щоб, за потреби, вчасно звернутися до лікаря.

Після виступу кожної групи учитель ставить запитання.

- Чи погоджуєтеся ви з думкою групи?
- Чи була думка достатньо доведеною?

Дихальна вправа «Вітерець»

Учитель роздає дітям хустинки, а вони дують на них, ніби вітерець дує на білизну, коли її сушить. Діти дують одним довгим видихом, промовляючи: «ф-ф-ф».

2. Тренувальні вправи

Методичний прийом «Сократівський діалог»

Сучасна методика пояснює техніку цього прийому через три рівноцінні частки: *згода* — *сумнів* — *аргументація*.

- Добре, що люди винайшли багато приладів.
- Так. Прилади є помічниками в побуті. (*ЗГОДА*)
- Але інколи прилади псуються. (*СУМНІВ*)
- Потрібно використовувати прилади за призначенням. (*АРГУМЕНТ*)
- Важко обійтися без вимірювальних приладів у сучасному житті. (*ВИСНОВОК*)

Дидактична гра «Добери асоціацію»

Діти працюють у групах, добираючи до малюнка із зображенням приладу відповідний малюнок-асоціацію.

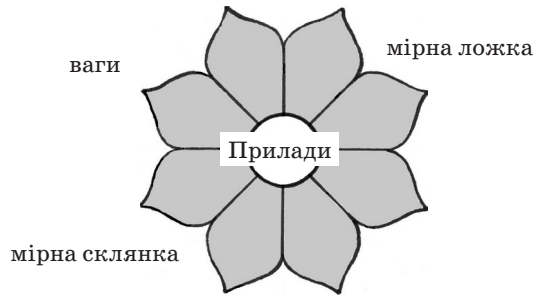
Наприклад:

сантиметрова стрічка — сукня; будівельний метр — дошка;
тонометр — рука; ваги — людина; ваги — картопля;
банка — вода; банка — молоко; термометр — дитина;
термометр — вода; лупа — книга; мікроскоп — скельце;
годинник — духовка; секундомір — яйце; бінокль — пташка.

Вправа «Квітка»

Учитель малює на дошці квітку (*серединку та пелюстки*). У серединці записує основне поняття. Просить учнів назвати характеристики поняття, записує їх на пелюстках.

— Які вимірювальні прилади використовує мама на кухні, готуючи за рецептом пиріг?
(*Підручник, с. 86.*)

Розминка-гра «Лови м'яч»

Ведучий промовляє назви вимірювальних приладів і кидає м'яч. Якщо звучить назва приладу, дитина повинна піймати м'яч, якщо назва інших предметів — м'яч потрібно відбити.

3. Творчі вправи

Чистомовка-добавлянка

Ня-ня-ня — вдома у всіх є ... (*кухня*).
Ує-ує-ує — мама там ... (*готує*).
Іг-іг-іг — спече нам смачний ... (*пиріг*).
Аги-аги-аги — сипле борошно на ... (*ваги*).
Ан-ан-ан — бере мірний ... (*стакан*).
Ою-ою-ою — насипає ... (*ложкою*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Метод різнокольорових капелюхів Едварда де Боно

Білий капелюх. Які вимірювальні прилади використовують у побуті?

Червоний капелюх. Чи добре, що побутових приладів багато?

Чорний капелюх. Які прилади небезпечні в користуванні?

Жовтий капелюх. Чи виграло людство, створивши різноманітні вимірювальні прилади?

Зелений капелюх. Які ще прилади можна було б вигадати?

Синій капелюх. Зробіть висновок з цієї теми.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

Я ДОСЛІДНИК. Я ДОСЛІДНИЦЯ

УРОК 49. ДОСЛІДЖУЄМО ВЛАСТИВОСТІ ПОВІТРЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** з'ясувати властивості повітря і значення повітря в природі; учити досліджувати властивості повітря, проводити досліди, фіксувати й аналізувати результати, дотримувати інструкцій і правил техніки безпеки під час проведення демонстраційних дослідів; сприяти формуванню у дітей пізнавального інтересу; розвивати допитливість, спостережливість; виховувати інтерес і бажання розширювати свій кругозір;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: банка з водою, камінчик, поліетиленовий мішечок, картки з малюнками, серветки, різнокольорові стрічки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Хочу побажати вам гарного уроку,
Щоб було цікаво всім нам працювати,
Щоб хотіли гарно всі відповідати.
Щоб допомагало вам вміння міркувати
І найвищі бали легко заробляти.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Куди ступиш — всюди маєш,
Хоч не бачиш, а вживаєш. (*Повітря.*)

— Наша планета Земля зусібіч оточена повітрям, яким ми дихаємо. Чому ж ми його не бачимо?
— Сьогодні ми за допомогою дослідів дамо відповідь на це та інші запитання.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником (с. 87).

«Мозковий штурм»

— Що ви знаєте про повітря?

Відгадування загадки про повітря

Ознайомлення з інформаційним повідомленням

— Як можна дізнатися про існування повітря?

2) Практична робота «Властивості повітря».

- Дослід 1
— Махніть зошитом перед обличчям. Що ви відчуваєте? (*Рух повітря.*)
Висновок. Повітря рухається.
- Дослід 2
— У банку з водою покладіть камінчик.
— Що ви спостерігаєте? (*На стінках банки з'являються бульбашки.*)
Висновок. Повітря є у воді та шпаринках камінчика.

- Дослід 3
 - Візьміть поліетиленовий мішечок і почніть його скручувати з боку отвору.
 - Що ви спостерігаєте? (*Утворилася повітряна «подушечка», мішечок став пружним.*)

Висновок. Повітря займає увесь простір мішечка, воно пружне.
- Дослід 4
 - Озирніться довкола. Чи чітко ми бачимо предмети? (*Крізь повітря ми бачимо предмети довкола нас.*)

Висновок. Повітря прозоре, безбарвне.
- Дослід 5
 - Вдихніть ротом повітря. Яке воно на смак?
 - Вдихніть носом повітря. Який запах воно має?

Висновок. Повітря не має смаку, без запаху.

Дихальна вправа «Вітер»

Школярі уявляють, як вітер колише дерева, піднімають руки вгору, нахиляють тулуб праворуч і ліворуч, імітуючи шум вітру.

2. Тренувальні вправи

1) Дидактична гра «Що не може існувати без повітря».

Учитель роздає учням картки із зображенням об'єктів живої та неживої природи.

— Обведіть об'єкти, що не можуть існувати без повітря.

Взаємоперевірка. Учні обмінюються картками, перевіряють роботи однокласників.

2) Перегляд та обговорення відео «Властивості повітря».

— Перегляньте відео (https://youtu.be/yEmZ_04ZE4c), дайте відповіді на запитання.

— Про які властивості повітря йдеться у відео?

— Які іграшки людина наповнює повітрям?

— Яке значення має повітря для життя?

— Що таке вітер?

— Де використовують силу вітру?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Повітря здатне рухати предмети	

- Дослід 1
 - Ви висловили свої думки щодо руху предметів повітрям. Як ми можемо це перевірити? (*Відповіді дітей.*)
 - У мене на столі лежать серветки. Що з ними станеться, якщо на них сильно подути?

Висновок. Серветки упали зі столу. Отже, повітря здатне рухати предмети.
- Дослід 2
 - Учитель роздає кільком учням різнокольорові стрічки, пропонує підняти їх угору, побігати з ними. Чому вони тріпочуть?

Висновок. Повітря рухається.
- 3) **Робота за підручником (с. 88).**

Вправа «Проблемне запитання»

 - Розгляньте малюнки. За допомогою чого рухаються зображені об'єкти? (*За допомогою вітру.*)
 - Якими словами можна описати вітер?
 - Послухайте вірш. Як жартував вітер?

Він літав за голубами,
А тоді літав за нами.
Хусточку зірвав з Оленки,
Розкуйовдив чуб у мене.

А маленького Миколу
Навіть ухопив за полу,
В хату ми втекли від нього,
Від бешкетника такого.

4) Вправа «Запитання — відповідь».

- Чому необхідно провітрювати приміщення?
 - Для здоров'я людини потрібне чисте повітря, насичене киснем. Якщо в приміщенні перебуває багато людей, в такому приміщенні дуже швидко стане важко дихати.
 - Чому потрібно протирати вологою ганчіркою підлогу і меблі? Навіщо вирощують кімнатні рослини?
 - Для боротьби з пилом у приміщеннях роблять вологе прибирання, насаджують кімнатні рослини, тому що рослини своїм листям затримують пил і поглинають вуглекислий газ.
 - Чому потрібно дихати не ротом, а носом?
 - Ніс у нас — не просто для краси. Він очищає і зігріває повітря. У носі затримуються і не потрапляють у легені пил і шкідливі мікроби, яких міститься багато в повітрі.
 - Дослід
 - Затримайте подих на деякий час. Що ви відчули?
- Висновок.* Людина не може обійтися без повітря.
- Хто ще не може жити без повітря?

5) Робота за підручником (с. 90).

- Розгляньте малюнки. Обговоріть шкоду від забрудненого повітря.
- Що забруднює повітря? (*Вихлопні гази машин, механізмів, заводи, спалювання опалого листя тощо.*)
- Що очищає повітря? (*Рослини.*)
- Ми не можемо розв'язати проблем шкідливих викидів в атмосферу, але можемо дбати про чистоту повітря в класі, вдома. Нумо обміркуємо, як це зробити. (*Провітрювати, дбати про озеленення, частіше перебувати на чистому повітрі.*)

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Повітря можна захистити від забруднення	

Дихальна вправа «Очищувальне "ха"-дихання»

Одне за одного ми — горою,
Посміємося над бідою.

В. п. — основна стійка, ноги нарізно.

- 1 — зробити вільний глибокий вдих, водночас піднімаючи руки перед собою вгору;
 - 2 — затримати дихання, доки це приємно; відкрити рот, розслабити гортань, зробити енергійний видих ротом, водночас опускаючи руки і нахиляючись уперед («ха»);
 - 3 — повільно випрямитися і відпочити.
- Видихати повітря слід з полегшенням, ніби звільняючись від турбот.

3. Творчі вправи

Вправа «Мистецтво вигадкування історій»

Завдання: придумати історію, використовуючи якусь одну властивість повітря.

Наприклад: придумати історію про повітря, що набуло веселкового кольору, про повітря, яке вчило літати тварин тощо.

Вправа «Дивуй!»

Найбуденніші явища можуть стати дивними, якщо їх розглянути з іншої точки зору.

- Чи можна намалювати повітря? (*Відповіді дітей.*)
- Чи може повітря звучати?

Технологія «Крісло автора»

— Використовуючи малюнок (підручник, с. 89), розкажіть про значення повітря для рослин, тварин і людини.

— А що робите ви для чистоти повітря у вашому класі?

Робота над фразеологізмами

— Як ви розумієте зміст поданих висловів?

- Вітер у голові.
- Кидати слова на вітер.
- Шукай вітру в полі.
- Летить, як вітер.
- Бажаю попутного вітру.

Поетична хвилинка

ПОВІТРЯ

Повітря і не видно, і не чути.
Але без нього нам не обійтись.
Не можна ні хвилиночки пробути.
Ось ти навколо себе подивись.
Все дихає: листочок і травичка,
Метелик, що над квіткою летить.
І дише рибка й рак, і дише річка...
Повітря треба кожному, щоб жити.
А он несуть вітри хмаринку білу,
Щоб дощик на поля й ліси пролить.
А он у небо пташка полетіла,
А без повітря як вона злетить?
Повітря — це велике диво, діти.
І все життя — це казка чарівна.
І кожній миті треба нам радіти,
Земля казкова і у нас одна.

Н. Красоткіна

— Які властивості повітря згадано у вірші?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Так — ні»

- Повітря належить до неживої природи. (Так.)
- Повітря немає навколо нас. (Ні.)
- Без повітря людина може прожити кілька годин. (Ні.)
- Повітря заповнює всі порожнини. (Так.)
- Повітря — газоподібне тіло. (Так.)
- Повітря завжди тепле. (Ні.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 50. МІНІ-ПРОЕКТ «ЛІСИ — “ЛЕГЕНІ” ПЛАНЕТИ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити учнів знаходити і систематизувати інформацію про значення лісів для Землі, аналізувати, робити висновки на основі власних спостережень за довкіллям; удосконалювати вміння займатися пошуково-дослідницькою діяльністю; розвивати спостережливість, допитливість; виховувати дбайливе ставлення до рослин;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: сюжетні малюнки, декорації до гри, маски тварин, малюнки із зображенням дерев, комп'ютер, відеоролик.

Тип уроку: урок узагальнення знань, умінь і навичок.

Форма проведення: урок — презентація проекту.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

— Чи бували ви на відпочинку в лісі? Що вам там найбільше сподобалося? (*Відповіді дітей.*)

— Упродовж кількох днів ви працювали над проектом «Ліси — “легені” планети». Учні нашого класу були об'єднані у групи. У кожній групі були певні завдання. Сьогодні ви звітуватимете про свою роботу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя

1) Актуалізація знань.

«Мозковий штурм»

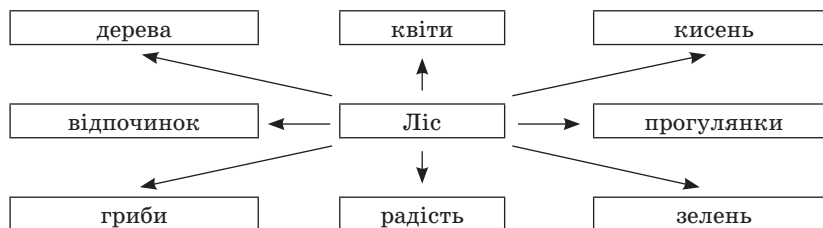
— Що таке ліс? (*Відповіді учнів.*)

— Правильно, це велика кількість дерев, що ростуть спільно на певній території. У такому разі лісом можна назвати і парк, і алею біля дороги, і групу дерев над річкою. Але ж що таке ліс? (*Відповіді учнів.*)

— Ліс — це не просто велика кількість дерев, а така сукупність лісових рослин, у якій відбувається тісний вплив їх одне на одного, на зайнятий ними ґрунт і на атмосферу.

«Асоціативний куц»

— Із чим, на вашу думку, асоціюється слово «ліс»?

2) Робота за сюжетними малюнками.

Учитель пропонує розглянути сюжетні малюнки, на яких зображено гарні та погані вчинки дітей під час відпочинку на природі.

— Хто з дітей чинить правильно, а хто — ні?

Руханка «Шишки, жолуді, горіхи»

Об'єднати учнів у три групи. За командою «шишки» підводяться учні 1-ї групи, «жолуді» — 2-ї групи, «горіхи» — 3-ї групи.

За тими самими командами по черзі сідають. Повторюють декілька разів.

2. Звіт учнів про роботу і теоретичне обґрунтування отриманих результатів

— Ми не раз чули вислів — «Ліси — “легені” планети». Чому ж їх так називають?

На це запитання шукали відповідь наші дослідники. Послухаймо звіти груп.

I група «Екологи»

- Ліси називають «легенями планети», адже вони перероблюють вуглекислий газ на кисень, так потрібний для життя живих організмів.
Ліс гостинно зустрічає всіх, хто шукає в ньому відпочинку, проте йому самому потрібна безкорислива допомога. Він не може сам захистити свої багатства.
- На превеликий жаль, ще є люди, які вважають, що в лісі все дозволено: можна розводити багаття, залишати сміття, ламати дерева, топтати, рвати і знищувати рослинність.
Їх не турбує те, що на місці розведеного багаття вигорєє не тільки рослинність, але й земля, на якій нічого не росте протягом трьох-чотирьох років.
- У деяких місцях масового відпочинку залишаються обламані гілки, пошкоджені вогнем дерева, зарубки і написи на деревах, папір, консервні банки, поліетиленові мішки тощо. У зелених зонах міст скрізь чути звуки транзисторів, а тому звірі й птахи тікають звідти, птахи не можуть виводити пташенят. А там, де немає птахів, розмножуються шкідники, які завдають лісу величезної шкоди.
- Значної шкоди лісам завдають лісові пожежі. Це страшне лихо не тільки для деревної рослинності, але й для всього живого. Основна причина їхнього виникнення — порушення протипожежних правил відпочивальниками, які перебувають у лісі. Гинуть не тільки дерева, але й птахи, звірі, вигоряють лісова підстилка і верхній шар ґрунту. За кілька хвилин вогонь може знищити те, що виросло за кілька десятиріч.
- Однією із причин зникнення рослин стало бездумне виривання їх на букети. Деякі відпочивальники, прийшовши до лісу, рвуть усі красиві квіти, що зустрічаються їм. Турбота про лікарські рослини та збільшення їхніх природних запасів повинна стати справою всіх. Для цього необхідно скрізь виявляти природно поширені види лікарських і рідкісних рослин. В Україні 150 видів рослин занесено до Червоної книги. Це ті рослини, що можуть зовсім зникнути, якщо не вжити термінових заходів.

Висновок. Рослини дають кисень, а отже, — життя.

II група «Природолюби»

Діти відгадують загадки про дерева та демонструють відповідний малюнок-відгадку.

• Що за дерево, чий цвіт
Пахне медом на весь світ? (<i>Липа.</i>)	• З жолудя він проростає,
В кроні сил чимало має.
Кабани плоди смакують,
Люди міць його цінують. (<i>Дуб.</i>)
• Як дерево називається,
Що влітку в білий пух одягається? (<i>Тополя.</i>)	
• Що за диво? На гіллі їжачки ростуть малі.
В них гостренькі колючки та зелені кожушки. (<i>Каштан.</i>)	
• Мов зелений їжачок, має безліч голочок.
Поспішає до оселі в новорічні дні веселі. (<i>Ялинка.</i>)	
• Боягузка у гайочку заховалась за дубочки.
Не лякав ніхто панянку, та тремтить безперестанку. (<i>Осика.</i>)	
• Восени панянки зняли одяганки, а висока пані ще у сарафані. (<i>Сосна.</i>)	
• Чорно-біла одежина, зверху — листяна хустина.
Як весна — дарує сік, — п'ємо радо цілий рік. (<i>Береза.</i>)	
• Зріст у неї, як в ліщини, а плоди, немов в калини.
Взимку пташечок годує, ягідками їх частує. (<i>Горобина.</i>)	

III група «Театрали»

Театралізована гра «Як знайти стежину»

(В. Берестов, інсценізація Л. Калуської)

Декорації: дерева, ліс.

Дійові особи: Діти, Білка, Заєць, Равлик, Бджола, Дідусь-лісник, Ведуча.

Ведуча. Пішли діти до дідуса-лісника. Пішли та й заблукали. Над ними Білка стрибає з дерева на дерево.

Діти

Білко, Білко, розкажи,
Білко, Білко, покажи,

Як знайти стежину
В дідову хатину.

Білка. Дуже просто. Стрибайте з опієї ялини ось на ту, з тієї — на криву березу. З кривої берізки видно великий-великий дуб. З верхівки дуба помітно дах. Це і є хатина.

Діти. Дякуємо, Білко! Тільки ми не вміємо по деревах стрибати. Краще ми ще когось запитаємо.

Ведуча. Стрибає Заєць. Хлопчики й дівчатка і йому заспівали своєї пісеньки...

Діти

Зайчику, Зайчику, розкажи,
Зайчику, Зайчику, покажи,

Як знайти стежину
В дідову хатину.

Зайчик. Хатину? Нема нічого простішого. Спочатку пахнутиме грибами. Потім — заячою капустою. Далі запахне лисячою норою. Обстрибайте цей запах праворуч або ліворуч. Коли він залишиться позаду, понюхайте ось так і почувете запах диму. Біжіть просто на нього, нікуди не звертаючи. Це дідусь-лісник самовар ставить.

Діти. Спасибі, Зайчику! Шкода, що носи у нас не такі чутливі, як у тебе! Доведеться ще когось запитати.

Ведуча. Повзе Равлик.

Діти

Равлику, Равлику, розкажи,
Равлику, Равлику, покажи,

Як знайти стежину
В дідову хатину.

Равлик. Розповідати довго-о-о. Кра-а-ще я вас туди проведу-у-у. Повзійте за мною.

Діти. Спасибі, Равлику! Нам ніколи повзати. Краще ми когось ще запитаємо.

Ведуча. На квітці сидить Бджола.

Діти

Бджілко, Бджілко, розкажи,
Бджілко, Бджілко, покажи,

Як знайти стежину
В дідову хатину.

Бджілка. Ж-ж-ж! Покажжжжу... Дивіться, куди я лечу. Ідіть слідом. Побачите моїх сестер. Куди вони, туди й ви. Ми дідусеві на пасіку мед носимо. Ну, до побачення! Я страш-ш-шенно поспішаю. Ж-ж-ж!

Ведуча. І полетіла. Діти не встигли їй навіть подякувати. Вони пішли туди, куди полетіли бджоли, тому швидко знайшли стежину. Ото була радість! Діти прийшли у хатину дідуса, привіталися.

Дідусь. Добридень, любі діти! Дуже радий вам. Потомилися, певно, доки хатинку мою знайшли. Запрошую вас до столу на смачний чай із медом.

3. Перегляд відео «Куди подівся ліс? Казка для дітей»

— Доки діти чаюють у дідуса, пропоную переглянути відео «Куди подівся ліс» (<https://youtu.be/KIPСwхесJt8>).

— Як ви вважаєте, куди міг подітися ліс? Як його тепер повернути?

Руханка «Лісова галявинка»

— Уявімо, що ми на галявині. Сюди зібралися лісові звірята. Першими пристрибали зайчики (діти стрибають, як зайчики), потім жабки, лисичка, ведмідь, прилетіли метелики, приповзла гусень (діти імітують рухи тварин).

4. Творчі справи

Складання пам'ятки «Правила поведінки у лісі»

Кожному відвідувачеві лісу необхідно знати правила поведінки в лісі.

- Не смітіть у лісі!
- Не розводьте вогнище в лісі.
- Не ламайте гілки дерев та кущів.
- Не зривайте лісових квітів, особливо рідкісних первоцвітів.
- Не руйнуйте мурашників.
- Не ловіть диких тварин і не забирайте їх додому.
- Не руйнуйте пташиних гнізд.

Бережіть ліс!

Фантазування

— Уявіть, що ви — «ліс». Що про себе ви хотіли б сказати жителям планети?

Наприклад:

- Я — окраса планети.
- Я — помешкання для живих організмів.
- Я — безцінний дар природи!
- Я — «легені» Землі.
- Я — комора лікарських трав, грибів, ягід, плодів.
- Я — джерело здоров'я й бадьорості.

Хвилинка-цікавинка

- З-поміж дерев наших лісів дуб живе до 1000 років; ялина і ялиця — до 600 років; в'яз та ясен — до 400 років; тис — до 300 років. Найменше живуть берези — до 150 років.
- Визначають вік дерев за річними кільцями, скільки кілець — стільки років дереву.
- За 1 рік дерево може вирости до 40 см заввишки. Потім ріст уповільнюється, від 50 років розростаються крона та стовбур дерева.

Рубрика «Чи знаєте ви?»

Гектар лісу виділяє 3–4 тонни кисню і поглинає 4–5 тонн вуглекислого газу, здатний відфільтрувати 50–70 тонн пилу.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Робота в парах

— Доповніть і продовжте речення.

- Ліси називають ... планети. Бо саме вони очищають повітря від ... газу і виділяють ... («Легенями», вуглекислого, кисень.)

Висновок.

Ліс — це диво, ліс — це казка.
Тож заходьте в ліс, будь ласка,

Але завжди пам'ятайте:
Диво-ліс охороняйте!

Н. Красоткіна

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 51. ВИГОТОВЛЕННЯ ВІТРЯЧКА З ПАПЕРУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** поглибити знання дітей про споруди українського села — вітряк, його призначення; удосконалювати навички роботи з папером та картоном; розвивати образне мислення, увагу, фантазію, кмітливість; виховувати любов до рідного краю, бажання працювати в колективі, акуратність під час роботи з папером і ножицями;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: дерев'яна паличка, аркуш кольорового паперу, канцелярська кнопка, палиця, комп'ютер, відеореєстратор, конверти з пазлами.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Психологічне налаштування

Звучить спокійна музика.

— Уявіть, що у ваших долоньках — дрібка гарного настрою. Поділіться ним, аби зробити день приємнішим для всіх, хто зараз поряд із вами. Почнімо роботу.

Девіз нашого уроку:

Вигадай, пробуй, твори!
Розум, фантазію прояви!

2. Актуалізація опорних знань

— Чи знаєте ви, як працює вітряк? (*Відповіді дітей.*)

— Вітер — це рух повітря. Він існує, тому що Сонце нерівномірно нагріває поверхню Землі. Коли тепле повітря рухається вгору, холодне повітря рухається вниз.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Використовуючи рух повітря, люди будували вітряки. Сьогодні ви теж побуваєте в ролі майстрів — виготовите вітрячок з паперу.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Усвідомлення учнями змісту роботи та послідовності дій

1) Підготовча робота.

Відгадування загадок

- Хоч не літа, а крилатий,
Без крил не може працювати. (*Вітряк.*)
- Стоїть птах, крилами махає,
А з місця не летить. (*Вітряк.*)

Довідкове бюро

Вітряк — дуже простий і економічний механізм, що використовує енергію вітру.

Спочатку з'явилися ручні млини — це два камені, між якими насипали жменьку зерна та перетирали на борошно. Згодом з'явилися перші водяні млини, бо села будували біля річок. Значно пізніше з'явилися вітряки. Власника млина чи вітряка називали *мельником*, бо він молов зерно.

До вітряка з'їжджалися вози із зерном, приходили з клунками селяни з навколишніх сіл.

Будівництво вітряків, їхню роботу змальовано в легендах, переказах. Вітряки часто малювали художники.

Дидактична вправа «Запитую — відповідай»

- Хто працює у вітряку і допомагає йому приносити користь людям?
- Чому така будівля називається «вітряк»?
- З якого матеріалу будували вітряки?

Перегляд відео «Виготовлення вітрячка»

— Перегляньте відео (<https://youtu.be/LmQrBJVC3S8>), запам'ятайте послідовність роботи, виготовте вітрячка.

2) Практична робота «Виготовлення вітрячка з паперу».

Робота за підручником (с. 91)

- Розгляньте у підручнику послідовність виготовлення вітрячка.

Підготовка матеріалів до роботи

— Підготуйте матеріали, що знадобляться нам для роботи. (Дерев'яна паличка, аркуш кольорового паперу, канцелярська кнопка.)

Повторення правил техніки безпеки

Учні по черзі називають правила безпечного користування ножицями.

Послідовність виконання роботи

1. Із аркушу паперу виріжте квадрат.
2. Зігніть папір по діагоналі.
3. Поверніть папір, інші протилежні кути теж зігніть по діагоналі.
4. Зробіть надрізи по лініях з чотирьох кутів, не дорізаючи до середини.
5. Кути паперу (*через один*) загніть до центру.
6. Скріпіть загнуті кути канцелярською кнопкою.
7. Прикріпіть готового вітрячка до дерев'яної палички.

Дихальна вправа «Корабель і вітер»

— Уявіть, що наш вітрильник пливе по хвилях, але раптом він зупинився. Допоможіть йому! Вдихніть повітря, втягніть щоки. А тепер шумно видихніть ротом повітря. Нехай вітер, що вирвався на волю, підганяє кораблик. Спробуймо ще раз. Я хочу почути, як шумить вітер! (*Вправу можна повторити тричі.*)

2. Формування вмінь у стандартних ситуаціях. Робота в навчальних осередках

1) Осередок читання і письма.

Робота над скоромовкою

- Як можна назвати маленький млин? (*Млинчик.*)
- Повторіть за мною скоромовку про млинчик.
- Мишеня борошно молото у млинчику малому.
(*Повільно, швидко, тихо, голосно.*)

Робота над прислів'ями

- Поясніть зміст прислів'їв.
- Порожній млин і без вітру меле.
- Млин меле — борошно буде, язик меле — біда буде.

Складання казки

— Складіть казку про те, як у старому млині зламався вітряк.

2) Центр відпочинку.

Робота в групах

Учитель роздає групам конверти із пазлами.

Завдання: скласти із пазлів зображення млина-вітряка.

(*Можна провести у вигляді змагання.*)

Фізкультхвилинка «Два півника»

Діти виконують рухи відповідно до змісту тексту.

Два півники, два півники,
Горох молотили.
Три курочки, три курочки
До млина носили.

Цап меле, цап меле,
Коза насипає,
А маленьке козенятко
На скрипочці грає.

3. Творчі вправи

Музична гра-інсценізація «Вітряк»

Ой у полі на горбочку стоїть чудо на кілочку, на кілочку.
Люди чудо майстрували, вітряком його назвали. (2 р.)
Буйний вітер повіває, повіває, чудо — крилами махає, гей махає.
І кидає, і махає, наче всіх людей скликає. (2 р.)
Звозять в міхах зерно люди і складають коло чуда.
Буде чудові робота, буде цілий день молоти. (2 р.)
Чудо-диво зерно меле, зерно меле, сипле в міхи муку білу.
Буде діткам хліб печений і галушечки варені. (2 р.)

Дійові особи: Мельник, Помічник, Крила, Решетачі та Люди, які приносять зерно до млина.

Хід інсценізації

На середині класу — стілець. На ньому стоять «Крила» — це двоє дітей, що за сигналом крутять руками, ніби крилами. Два «Решетачі» — решетують, тобто б'ють об столик дрібненько пальчиками, вдаючи, що в млині вже мелеться борошно. Навколо стоять діти, утворюючи два кола — це два «Камені».

«Мельник» стоїть поза колами та «створює» вітер. Він гукає до «Помічника»: «Семене, повертай млин проти вітру!». «Семен» бере палицю і прикладає її до грудей, іде кілька кроків наперед і гукає: «Готово!».

Починається робота: «Крила» крутяться, «Решетачі» стукотять пальчиками об стіл, «Колеса-Каменярі» крутяться одне в одну сторону, друге — в іншу. Від третьої строфи з'являються «Люди» та йдуть по борошно. Хто вертається з млина, вгинаючись від важкої ноші; хто приходить із зерном; хто повертається додому легкою ходою, бо по борошно доведеться йти іншим разом. «Помічник» приймає зерно. «Мельник» бере гроші й видає борошно.

Коли гра повторюється, діти змінюють ролі.

Робота над фразеологізмом

— Поясніть, що означає вислів: «Шукай вітру в полі».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Сенкан

Вітряк.
Дерев'яний, паперовий.
Крутиться, стоїть, будується.
Край села стоїть старий вітряк.
Споруда.

Вправа «Аукціон»

Учні розповідають про вітряк, зважаючи на його певну функцію, особливість. Діти доповнюють одне одного. Той, хто назве ознаку останнім, а решта не зможуть доповнити, виграє та отримує приз.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 52. ДОСЛІДЖУЄМО ВЛАСТИВОСТІ ВОДИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з основними властивостями води: прозора, рідка, без кольору, без запаху, розчинник; розширювати знання дітей про значення води для життя; учити робити висновки з результатів спостережень і проведених дослідів; розвивати активне пізнавальне ставлення до природи, дослідницький підхід до вивчення властивостей води; виховувати допитливість, дбайливе ставлення до води;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: склянки з водою, ложка, глечик, предметні малюнки, люстерка, сіль, цукор, лимон, папір, ножиці, олівці, фарби, пензлики, камінчик, дерев'яний брусок, залізна монета, м'ячик.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, інформатична, мовно-літературна, мистецька, соціальна і здоров'язберезувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Я всміхнуся сонечку:
«Здрастуй, золоте!»
Я всміхнуся квіточці —
Нехай собі цвіте!

Я всміхнуся дощику:
«Лийся, мов із відра!».
Друзям посміхаюся,
Зичу їм добра.

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадку.

- Нею умиваються,
У ній всі купаються,
Одяг перуть, їжу варять.

Буває рідка, буває тверда.
Ви впізнали? Це... (вода).

— Що ви знаєте про воду?

3. Повідомлення теми та мети уроку

Вправа «Банани»

— Закресліть склад *ра* та прочитайте тему нашого уроку.

Власратираворастіраворади
(*Властивості води.*)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Мозковий штурм»

— Що об'єднує ці фото? (*Підручник, с. 92.*)

— Де ще міститься вода у природі?

Дослідницька робота (підручник, с. 93)

— Які властивості має вода? Щоб відповісти на це запитання, проведемо досліди.

- Дослід 1
— Скуштуймо чисту воду. Що ви відчули?
— Понюхайте воду. Чи відчули ви запах?
Висновок. Вода не має ані смаку, ані запаху.
- Дослід 2
— У склянку з водою опустіть ложку.
— Чи видно ложку?
Висновок. Вода прозора.

• Дослід 3

- Перелийте воду зі склянки у глечик.
- Чи змінила вода форму?

Висновок. Вода не має форми. Вона набуває форми посудини, у яку потрапляє. Вода тече.

Перегляд відео «Вода в природі» (<https://youtu.be/vVNtxRFn5Pc>)

Фізкультхвилинка «На морі»

Хвилі бавляться та б'ються, *(Хвилясті рухи руками перед собою, зліва направо і навпаки.)*
Наче неслухи-хлоп'ята.
І стрибають, і сміються: *(Стрибки.)*
Вітер їм лоскоче п'яти.
Вгору, вниз і знову вгору *(Руки вниз — угору, очима стежать за рухами.)*
Підганяє дужий вітер.
Розгойдав він ціле море — *(Розводять руки в сторони, посміхаються.)*
Як же хвилям не радіти!

2. Пізнавальні вправи

1) Гра «Де сховалась краплина?».

Діти відгадують загадки і виставляють картинки-відгадки.

- Крила розпустила і сонечко закрила. *(Хмара.)*
- Коли немає — чекають, а коли прийду — тікають. *(Доц.)*
- Від села аж до річки — різнокольорові стрічки.
Хтось розвісив їх аж сім, з ними весело усім. *(Веселка.)*
- Намистиночки малі ніч згубила у траві.
Вранці сонечко встало, намистиночки забрало. *(Роса.)*
- Хтось у лісі серед трав кругле дзеркало поклав,
Можна в дзеркало дивитись, можна і води напитись. *(Озеро.)*
- Не кінь, а біжить, не ліс, а шумить. *(Річка.)*
- Попід дах серед зими всілись білі кажани
І донизу головою продрімали до весни. *(Бурульки.)*
- Наче срібні зірочки, білосніжні квіточки
Із зимової хмаринки до землі летять... *(сніжинки.)*
- Взимку у садах на вітах заіскрилися білі квіти.
Хто цей диво-садівник, що зробив такий квітник? *(Іній.)*

2) Досліди «Де міститься краплинка?».

- Дослід 1
Учитель дає дітям люстерка, пропонує подихати на них.
 - Що ми бачимо? *(Люстерка запітніли.)* Чому запітніли? *(Міркування дітей.)*
 - «Туман» поступово зникає. Чому туман зник? *(Міркування дітей.)*
 - Проводимо пальцем по склу. Чому палець змокрів? *(Міркування дітей.)*
 - Чому утворилася вода? *(Це ми її виділяємо, коли дихаємо.)*
- Дослід 2
— У цілий сухий поліетиленовий пакет покладали свіжі овочі, фрукти, зелень, хліб. Щільно зав'язали його і покладали в холодильник. За добу вийняли — на внутрішній поверхні пакета видно крапельки води. Як утворилася вода? *(Вона міститься у фруктах, овочах, зелені, хлібі.)*
- Дослід 3
— Ви вже куштували воду в склянках. Яка вона на смак? *(Без смаку.)*
— Але ж вона може бути і зі смаком. Зі звичайної води можна приготувати різні напої. Спробуймо.

— Якщо у воду додати сіль, якою вона буде на смак? (Солоною.) А цукор? (Солодкою.) А лимон? (Кислою.)

Висновок. Вода — розчинник, у ній розчиняються деякі речовини. Смак залежить від розчинених у воді речовин.

• Дослід 4

Учитель пропонує учням занурити у воду камінчик, дерев'яний брусок, залізну монету, м'ячик.

Висновок. Легкі предмети вода виштовхує.

3) Гра «Гімн воді».

— Доберіть влучні слова, щоб закінчити висловлювання.

Простяглася земля неозора,
А найкраща вода — ... (прозора).
На землі — калинове намисто,
А найкраща вода — ... (чиста).
Тут діброва шумить невмируща,
А найкраща вода — ... (цілюща).
Ось і день промайнув, ніч коротка,
А найкраща вода — ... (солодка).

Фізкульхвилинка «Дощик»

Учитель читає віршовані рядки, а діти, утворивши коло, одне за одним рухаються відповідно до тексту.

Із-за лісу, з-за гори сині хмари припливли,
Стали в небі чередою, дощ принесли нам з тобою.
(Діти йдуть повільно з піднятими вгору руками.)
Перші краплі важко впали, у повітрі свіжо стало.
Дощ іти не поспішав. «Встигну ще», — він міркував.
(Пересуваються повільним кроком, широко ступаючи.)
Раптом дощик оживився, стрепенувся — і полився:
Та такий уже дрібний, сильний, мокрий і рясний...
(Біг-дріботіння у швидкому темпі.)
Вмила дощова водичка ліс, садок і квітам личка,
І городи, і поля — стала чистою земля.
(Діти імітують процес умивання.)

3. Творчі вправи

Хвилинка-цікавинка «Якою буває вода?»

- Назвіть стан води, що можна назвати «корисним». Чому?
- Назвіть стан води, «найкрасивіший» у природі.
- Назвіть стан води, що можна назвати «шкідливим». Чому?
- Коли вода може бути небезпечною для людини?
- Чому про воду говорять, що вона «здорова»?

Малюнковий скрайбінг «Кому потрібна вода?»

— Погляньте на малюнок. Що тут зображено? (Озеро.)

— А це що біля озера? (Маленькі струмочки.)

— Нумо доберемо малюнки «Кому потрібна вода?».

(Діти по черзі добирають малюнки, прикріплюють до «струмочків» і пояснюють.)

Предметні малюнки: птахи, дерева, риби, комахи, тварини, гриби, людина.

Висновок. Усе живе на землі загине без води.

Вправа «Юні художники»

— Краплинці сподобалося з нами гратися, але вона занудьгувала. Їй нудно без своїх подружок. Вас багато, а вона — одна.

Нумо намалюємо їй подружок. Коли буває багато крапельок? (Коли дощить, тече річечка, летять сніжинки.)

Кожна група отримує завдання.

I група — «Дощик летється: крап-крап-крап».

Завдання: намалювати дощик короткими вертикальними лініями; ритмом штрихів передати краплі дощу.

II група — «Хмаринка та дощик».

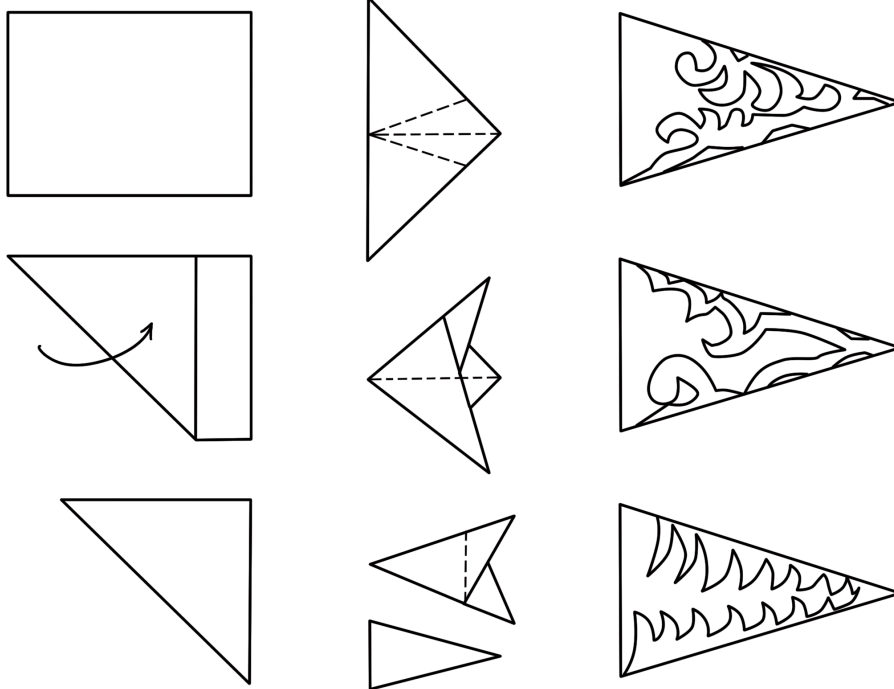
Завдання: угорі намалювати плями круглої форми («хмаринки»), короткі прямі та похилі лінії («дощ») ритмічно нанести по всьому аркушу.

III група — «Тече річечка».

Завдання: намалювати річечку горизонтальними хвилястими лініями зліва направо.

IV група — «Сніжинки».

Завдання: з паперу, складеного в 3–4 рази, виготовити витинанку прямими та дугоподібними зрізами.

Групи по черзі презентують свої роботи.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Так чи ні?»

- Вода — найбільш поширена речовина на Землі.
- Вода може бути лише у двох станах.
- Вода є всюди: в морях, океанах, річках, ґрунті, повітрі.
- Життя на Землі можливе без води.
- Вода буває твердою.
- Вода входить до складу всіх живих організмів.

Метод «Рюкзак»

— Які зі знань і вмінь, набутих на уроці, ви візьмете із собою для використання на інших уроках?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 53. ЗНАЧЕННЯ ВОДИ (або Для яких потреб люди використовують воду?)

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** узагальнити знання дітей про воду та її властивості; закріпити знання учнів про місцезнаходження води в природі, потребу у воді для всіх живих істот та для об'єктів неживої природи; розвивати вміння логічно мислити, міркувати, робити висновки, узагальнення; виховувати дбайливе ставлення до води, розуміння необхідності її економного використання;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя; математична грамотність.

Обладнання: комп'ютер, відеоролик, обручі, склянки з водою, парасолька.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична, математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогоднішній наш урок присвячений найнеобхіднішій, найпоширенішій та найцікавішій на землі рідині. Якій — ви дізнаєтеся, відгадавши загадку.

• Я і хмара, і туман,	І літаю, і біжу,
І струмок, і океан,	І замерзнуть можу! (Вода.)

— Ми вже багато дізналися про властивості води. Сьогодні поговоримо, для яких потреб люди використовують воду.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Вступна бесіда.

Учитель читає уривок з вірша.

Жива вода дає життя	Якщо живе жива вода,
Всьому живому в світі,	Тоді Земля у квітах!

— Яку воду можна назвати «живою»? (Чисту, джерельну, освячену, мінеральну.)

— Яку воду вважають «мертвою»? Чому? (У ній гине все живе.)

На столі стоять 3 склянки з водою.

— Ось склянка з водою, у якій прали з використанням прального порошку.

— Ось вода, у якіймили фрукти.

— А це вода з джерела.

— Як ви вважаєте, яка вода «мертва»?

(Відповіді дітей скоригувати, аби вони самостійно зробили висновки.)

2) Робота за підручником (с. 94).

— Розгляньте малюнки. Назвіть, для яких потреб люди використовують воду. Доповніть перелік власними прикладами.

Довідкове бюро

Використання води на день однією людиною

- Миття рук, не закриваючи крана, — 6–8 літрів.
- Чищення зубів, не закриваючи крана, — 6–8 літрів.
- Душ — 15–20 літрів за одну хвилину.
- Прання — 80–100 літрів за один раз.
- Прийняття ванни — 150 літрів води.

Перегляд мультфільму «Збереження води»

— Зараз ми переглянемо екологічний мультфільм для дітей, головними героями якого є краплинки. Вони стежать за тим, щоб люди використовували воду ощадливо (<http://autta.org.ua/ua/materials/material/Zberezhemo-vodu/>).

Руханка «Краплинки і хмаринки»

На підлозі розкладено обручі. Це «хмаринки». Всі діти — «краплинки». Поки звучить музика, діти вільно переміщуються класом. Щойно музика зупиниться, кожна «краплинка» повинна зайняти будь-яку «хмаринку». «Краплинка», якій забракло «хмаринки», або вона не встигла знайти місце у ній, «випаровується» (*залишає гру*). Гра проводиться двічі-тричі.

2. Тренувальні вправи

Складання «Кластера» «Використання води»

Воду людина використовує:

- у побуті: для пиття, для миття посуду, приготування їжі, прання білизни тощо;
- у промисловості: інгредієнт при виробництві продуктів, або у виробничому процесі;
- у сільському господарстві: під час поливання рослин, напування худоби тощо.

Стратегія «Два — чотири — всі разом»

— Складіть рекомендації щодо економного використання води.

(Учні обговорюють питання в парах, четвірках, усім класом.)

- Використовуйте воду економно.
- Закривайте кран, коли чистите зуби.
- Систематично перевіряйте крани.
- Поставте лічильник.
- Віддавайте перевагу швидкому душу.
- Повідомляйте відповідні установи про будь-які ознаки забруднення води або втрати води.

Гра «Кому і навіщо потрібна вода?»

— Я називатиму предмети. Якщо для них потрібна вода, ви плещете в долоні, якщо ні — мовчите. (Дереву, тарілці, людині, каменю, квітці, чашці, рибі, паперу, корові, піску, їжачку, верблюду, раковині, оленю тощо.)

Висновок. Отже, вода потрібна всім живим істотам, щоб жити, предметам неживої природи потрібна, щоб їх мити, тримати в чистоті, тому з водою слід дружити, берегти її.

Перегляд розвивального відео «Як економно використовувати воду вдома?»

Діти переглядають відеоролик (https://youtu.be/gYALSgNY_LI), аналізують його зміст.

Рухлива гра «Сонечко і дощик»

Учитель стоїть з парасолькою.

На слова учителя «Сонечко!» — діти гуляють, танцюють, стрибають, збирають квіточки.

Крізь віконце у кімнату
Ясно світить сонечко.

Дуже раді всі малюта,
Плещуть у долонечки.

На слова учителя «Дощ іде!» — діти ховаються до нього під парасольку.

Дощик, дощик кап та кап,
Мокрі всі доріжки.

Ой, побігли всі додому,
Бо замочим ніжки.

3. Творчі вправи

Читання та аналіз тексту

КРАПЛЯ РОСИ

Рано-вранці на квітці троянди прокинулась Крапля роси.

«Як я тут опинилась? — думає Крапля. — Увечері ж була високо в небі. Як я потрапила на землю?»

І захотілось їй знов у небо.

Пригріло Сонечко. Випарувалась Крапля, піднялась високо в небо блакитне, до самого Сонечка. Там тисячі інших крапель. Зібрались вони в темну хмару й заступили сонечко.

«Чого ви мене заступили від людей?» — розгнівалось Сонечко. І послало на темну хмару вогненну стрілу, загримів грім. Злякалася темна хмара й розсипалась. Пішов дощ. Упала Крапля на землю.

«Дякую тобі Крапле, — сказала Земля. — Так я скучила за тобою».

В. Сухомлинський

- Чи сподобалась вам казочка?
- Як вона називається?
- Розкажіть, де побувала Крапелька Роси.
- Що відчула Земля, коли на неї повернулася Крапля?
- Як ви вважаєте, чому Земля так зраділа? (*Відповіді дітей.*)

Математична хвилинка

- Розв'яжіть задачі.
- Іринка до обіду випила 4 склянки води, а після обіду — 5 склянок. Яку дію треба виконати, аби дізнатися, скільки склянок води випила Іринка впродовж дня? Проілюструйте цю дію за допомогою схеми.
- Як відомо, дитині за день необхідно випити 9 склянок води. Андрійко у першій половині дня випив 5 склянок води. Якою дією слід дізнатися, скільки склянок води залишилося випити хлопчикові у другій половині дня? Проілюструйте цю дію за допомогою малюнка.
- Щодня доросла людина випиває 3 літри води. Яку дію потрібно виконати, аби дізнатися, скільки води вона вип'є за два дні? Проілюструйте цю дію за допомогою схеми/малюнка.

Дидактична вправа «Краплиночки ми маленькі»

Мета: закріплювати знання дітей про значення води.

Діти утворюють коло («*краплинки*»). На слова учителя «Доц іде!» — діти бігають майданчиком, на слова «Краплиночки, додому!» — діти знову утворюють коло і розповідають, кого вони напоїли чи куди потрапили (*річку, озеро, водопровід, коней тощо*).

Дослідницька лабораторія

- Розгляньте малюнок (*підручник, с. 95*). З'ясуйте, як вода потрапляє в багатоповерхівки.

Вправа «Інтерв'ю»

- Розкажіть, як бережуть воду у ваших родинах.

Поетична хвилинка

Якби на всьому світі не стало вмиль води
І висохли б всі ріки, озера і ставки,
Тоді б не падав білий сніг, не капає дощ,
Ніхто з гори на санках кататися б не зміг.
Якби на всьому світі не стало вмиль води,

Пожовкли б всі городи, загинули б сади,
В морях і в океані загинули б кити.
Щоб чиста та цілюща вода була завжди,
Ми її повинні завжди берегти.

- Що станеться, якщо на планеті зникне вода?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Крісло автора»

- Навіщо потрібна вода в оселях людей?
- Як часто ви нею користуєтесь?

Гра «Так — ні»

- Вода — найбільш поширена речовина на землі. (+)
- Вода є всюди: в морях, океанах, ґрунті, річках, повітрі. (+)
- Вода може бути лише в двох станах. (–)
- Життя на Землі є можливим без води. (–)
- Вода входить до складу живих організмів. (+)
- Води на планеті багато, тому не варто її економити. (–)
- Усі повинні берегти воду. (+)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 54. ДОСЛІДЖУЄМО ВЛАСТИВОСТІ ҐРУНТУ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів з поняттям «ґрунт», з'ясувати склад ґрунту та його основні властивості, застосовуючи метод дослідницької діяльності; розвивати вміння складати схеми, робити висновки, аналізувати, порівнювати; виховувати пізнавальний інтерес до навколишнього світу, дбайливе ставлення до ґрунтів;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; вміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: комп'ютер, відеоролик, склянки з водою, грудочки ґрунту, палички, паперові рушники, м'яч, вентилятор, лоток із ґрунтом, біла тканина, глина, лотки із піском, фішки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична, технологічна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Пролунав для нас дзвінок,
Починаємо урок.
Попрацюємо старанно,

Щоб почути у кінці,
Що у нашій першій класі
Учні — просто молодці!

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Послухайте твердження: «Його легко знайти під ногами». Чи здогадалися ви, про що йдеться? (Відповіді дітей.)

— Підказкою вам буде загадка.

- Усіх годує, напуває,
А про нього не всяк дбає.

(Якщо діти не відгадали, назвати твердження: «Це верхній родючий шар землі».)

— Отже, сьогодні говоритимемо про ґрунт.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Інформаційне повідомлення.

— Ґрунт — це верхній пухкий родючий шар землі, де ростуть рослини, мешкають тварини та інші організми. Це не лише земля, по якій ми ходимо, а ще й життєво важлива частина земної поверхні. Товщина ґрунту невелика — від кількох сантиметрів до кількох метрів, але його утворення потребує надзвичайно багато часу.

(Учитель, або учень, зачитує повідомлення про ґрунт у підручнику, с. 96.)

Перегляд розвивального відео «Що таке ґрунт?»

— Аби більше дізнатися про ґрунт, перегляньмо відеоролик (<https://youtu.be/c1XLoFhYps>).

— У ґрунті мешкає багато живих організмів (дощові черв'яки, кроти, жуки та ін.). Чим вони дишають? Як і всі тварини, повітрям. Перегляньмо, чи є у ґрунті повітря.

2) Дослідницька діяльність

• Дослід 1

— У склянку з водою опустіть грудочку ґрунту.

— Що ви спостерігаєте? (У воді з'явилися бульбашки.)

Висновок. У складі ґрунту є повітря.

• Дослід 2

— У склянку з водою опустіть грудочку ґрунту.

— Збовтайте паличкою. Що ви спостерігаєте? (На дні склянки утворився шар піску і шар глини.)

Висновок. У ґрунті є пісок і глина.

- Дослід 3
— Візьміть грудочку ґрунту та покладіть її на паперовий рушник. Накрийте зверху рушником і притисніть.

— Що ви помітили?

Висновок. У ґрунті є вода.

3) *Дидактична гра «Хто живе у землі?».*

Завдання: за заданою літерою назвати або записати назви тварин, комах, які живуть у ґрунті.

Наприклад: «К» — кріт, капустиянка, «З» — землерийка, «Ч» — черв'як дощовий, «С» — сліпак, «Ж» — жаба, жужелиця, «М» — миша, мурашка тощо.

Хвилинка-цікавинка

Багато ґрунтових тварин харчуються корінням, бульбами, цибулинами рослин. Тих з них, які нападають на культурні рослини або на лісові насадження, вважають шкідниками (*наприклад, травневого жука*). Його личинка живе в ґрунті близько чотирьох років і там же розвивається. У перший рік життя вона харчується переважно корінням трав'янистих рослин. Підростаючи, личинка починає харчуватися корінням дерев, особливо молодих сосонок, завдаючи лісу або лісонасадженню значної шкоди.

Вправа для постанови «Жабеня»

В. п. — ноги на ширині плечей, руки перед грудьми. Піднести кисті до плечей (*долоні вперед, пальці нарізно*) і, кажучи хором «квак», набути в. п. (*4–6 разів*). У положенні «пальці до плечей» лікті мають бути притиснуті до боків.

2. Первинне застосування нових знань

1) *Проведення дослідів.*

- Дослід «Чи є у повітрі ґрунт?»

— Щось душно стало, чи не так? Увімкнемо вентилятор, нехай трішки провітриться. (*Педагог умикає вентилятор, біля якого стоїть лоток із сухим ґрунтом, а далі застелено білу тканину. Вентилятор підняв пил, що після вимикання пристрою осів на тканину.*)

— Чому тканина забруднилася? (*Піщинки ґрунту осіли на тканину.*)

— А звідки вони взялися? (*Вентилятор дув, утворився вітер, він переніс піщинки на тканину.*)

— Чи може бути на вулиці такий вітер? (*Так.*) А що таке вітер? (*Це рух повітря.*)

Висновок. У повітрі може міститися ґрунт.

- Дослід «Порівнюємо пісок і глину»

— Зліпімо з вологої глини довгу ковбаску, кульки. Уявімо, що ми робимо дощових черв'ячків. Спробуймо створити з вологого піску таких самих черв'ячків і кульки.

— Що виходить? (*З піску ковбаску-черв'ячка зліпити не можна, а кульки виходять неміцними.*)

— Якщо кульки все-таки вийшли, акуратно складіть їх на дощечці та залиште висихати.

— Що станеться з кульками, коли вони висохнуть? (*Піщані кульки розпадуться, а глиняні стануть сухими і міцними.*)

— Що можна зробити з вологого піску? (*Учитель нагадує дітям — коли вони граються піском і формочками, роблять паски.*) З якого піску можна зліпити паску — із сухого чи мокрого? (*Запропонувати дітям зліпити з глини різні фігурки.*)

Висновок:

— пісок сипкий, пухкий;

— глина тверда, міцна, ліпиться, зберігає свою форму;

— пісок пропускає воду, а глина — не пропускає.

2) *Ознайомлення із газетою «Колосочок».*

— Розгляньте сторінку газети «Колосочок» (http://kolosok.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/gazeta-30_17.pdf).

— Які цікаві рубрики у ній є? (*«Цікавинки від Лапуні», «Довідник розумника», «Загадки», «Прислів'я», пізнавальні статті.*)

— Нумо ознайомимося із деякими з них.

— Щоб мати можливість постійно дізнаватися щось цікаве про навколишній світ, передплатіть дитячу газету «Колосочок», що містить дослідницькі та творчі завдання.

3) Розвивальна гра «Земля, вода, вогонь, повітря».

Обладнання: м'яч.

Гравці утворюють коло, усередині — ведучий. Він кидає м'яча кому-небудь із гравців, вимовляючи одне з чотирьох слів: «земля», «вода», «вогонь», «повітря». Якщо ведучий сказав «земля», гравець, який зловив м'яч, повинен швидко назвати того, хто мешкає в цьому середовищі («вода» — риби, «повітря» — птахи). Коли гравці чують слово «вогонь», то повертаються кругом, помахуючи руками.

Хто припустився помилки, залишає гру.

3. Творчі вправи

Робота за підручником (с. 99), рубрика «Чи знаєте ви...»

— Розгляньте малюнки тварин, які мешкають у ґрунті. (Учитель або учень зачитує цікаве повідомлення.)

— Про що ви сьогодні дізналися вперше?

— Яка інформація вас зацікавила?

Вправа «Перетворення»

— Якби ви були на місці дощового черв'яка або крота, який ґрунт вибрали б для свого будинку?

— Що ви відчули б, якби вам довелося жити в брудній землі?

— Що ви подумали б про людей, які забруднили ґрунт? Про що попросили б їх, якби вміли говорити?

Піскотерапія

Вправа 1. Вітання з піском. (Учні вигадують цікаві вітання.)

Вправа 2. Загадкові сліди. (Учні створюють різні сліди на мокрому піску.)

Вправа 3. З гірки на гірку. (З мокрого піску учні роблять гірки.)

Вправа 4. Хвильки. (На мокрому піску учні малюють різні хвильки.)

Робота над прислів'ями

— Поясніть і запам'ятайте прислів'я!

- Без перегною не буде врожаю горою.
- На чорній землі білий хліб родить.

Вправа «Обирання аргументації»

Земля, земля, ґрунт...

— Поміркуйте! Що називає кожне з цих трьох слів?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Правда чи неправда?»

— Я називатиму твердження. Якщо воно істинне — покажіть зелену фішку, якщо хибне — червону.

- Ґрунт — верхній, родючий шар землі.
- У ґрунті ростуть рослини.
- Птахи живуть у ґрунті.
- Чим менше в ґрунті перегною, тим вищий урожай.
- Перегній надає ґрунтові чорного кольору.
- У ґрунті немає води та повітря.
- Усі люди повинні берегти ґрунт.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 55. ЗНАЧЕННЯ ҐРУНТУ ДЛЯ ЖИВОЇ ПРИРОДИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів зі значенням ґрунту для життя рослин, тварин і людей; визначити місце ґрунтів у житті людини як джерела більшості продуктів харчування та середовища живлення для багатьох рослин; розвивати навички дослідницької роботи, логічне мислення, спостережливість; виховувати дбайливе ставлення до ґрунту та його мешканців;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: куб, коробочка з ґрунтом, комп'ютер, відеоролик, горщик з ґрунтом, горщик з глиною, квасоля, широка посудина, квітка з 6 пелюстками.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична, технологічна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Знову день почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож пора нам поспішити —
Кличе в подорож дзвінок.
Сьогодні в нас урок звичайний,
Та вчить багато нас чого.
Хай буде він для нас повчальний!
За це подякуєм йому!

2. Актуалізація опорних знань

«Асоціативний куц»

— Що є у складі ґрунту? (*Пісок, глина, повітря, вода, поживні речовини.*)

Метод «Кубування» за темою «Ґрунт»

Учитель пропонує учням дати відповіді на запитання, записані на кубі.

— Як це виглядає? (*Опиши це.*)

— На що це схоже? (*Порівняй це.*)

— Про що змушує замислитися? (*Добери асоціації.*)

— З чого це складено? (*Проаналізуй це.*)

— Яким чином це можна застосувати? (*Як його використати?*)

— Це добре чи погано? (*Запропонувати аргументи «за» або «проти».*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Діти, я принесла невеличку коробочку. А що в ній, ви дізнаєтесь, якщо дасте відповіді на запитання.

- Куди слід кинути зернятко, аби з нього виросла рослина?
- Куди садять жолудь? (*Відповіді дітей.*)
 - Отже, ви здогадалися, що у коробці? (*Грудочка ґрунту.*)
 - Сьогодні ми ознайомимося зі значенням ґрунту для живої природи.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Робота за підручником.

Малюнковий скрайбінг (с. 98)

— Розкажіть за фото, яке значення має ґрунт для рослин, тварин і людини.

Робота за ілюстрацією (с. 96)

- Розкажіть за малюнком про значення ґрунту для організмів.
- Хто мешкає у ґрунті?
- Звідки рослини отримують поживні речовини?

«Мозковий штурм»

- Куди зникає брудна вода після миття посуду, прання білизни, купання?
- Що станеться з ґрунтом, якщо його поливати брудною водою?
- Що використовують люди для того, аби у ґрунт не потрапляла брудна вода?

2) *Перегляд відеоролика «Як охороняти ґрунт?».*

- Ми вже дізналися, що людина своєю життєдіяльністю забруднює ґрунт.
- Як можна охороняти ґрунт від забруднення? (*Відповіді дітей.*)
- Яке значення ґрунту для живої природи?
- Перегляньмо відео (<https://youtu.be/Oziumj6tUH8>).
- Який висновок ви зробили для себе? (*Відповіді дітей.*)

Дихальна вправа «Жаба»

Необхідно імітувати швидкі та різкі стрибки жаби: присісти, вдихнути, стрибнути вперед, приземлитися, кумкнути. Потім підвестися, випрямитися; повторити присідання-стрибки.

2. Тренувальні вправи

Вправа «Аргументую»

- Наведіть чіткі аргументи «за» і «проти» певного твердження.

Добре ...	що Україна має родючі ґрунти.
Погано ...	що люди забруднюють ґрунт відходами.
	що ґрунти охороняються законом.
	що ґрунти виснажуються від невмілого користування.

Технологія «Два–чотири — всі разом»

(*Учні працюють у парах, четвірках, усім класом.*)

- Назвіть тварин, для яких ґрунт є домівкою.

Наприклад: дощовий черв'як, капустянка, кріт, землерийка, сліпак, миші, жужелиця, борсук, їжак, ховрах, тушканчик, тарган, бурундук, жуки тощо.

Гра «Що є в ґрунті?»

Учитель зачитує загадки, а діти плещуть у долоні, якщо слова-відгадки називають об'єкти природи, що є у складі ґрунту.

- Куди ступиш — всюди маєш, хоч не бачиш, а вживаєш. (*Повітря.*)
- Кінь сталевий, віса просить, але оре сам і косить. (*Трактор.*)
- Золоте сховалось, а срібне показалось. (*Сонце і Місяць.*)
- Хмаркою у небі мчить, ллється, плине і біжить.
На ставку в зимову пору може стати склом прозорим. (*Вода.*)
- Без сокири і без рук, а дім будує. (*Птах.*)

Практична робота

— Наберіть в один горщик ґрунт, а в інший — глину. Посадіть у кожний з них по одній квасоліні. Поставте на підвіконні у класі.

Завдання: регулярно поливати; спостерігати, як проростатимуть рослини; усі зміни фіксувати і порівнювати; зробити висновок.

Гра «Влуч квасолею»

На підлозі — широка посудина. Учні, стоячи на певній відстані, намагаються влучити квасоліною в неї.

Переможцями є ті учні, хто вкинув більше квасолин.

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста). Що міститься у ґрунті?

Друга пелюстка (уточнювальна). Чи всі ґрунти родючі?

Третя пелюстка (пояснювальна). Чому ґрунти потрібно охороняти?

Четверта пелюстка (творча). Що станеться, якщо люди постійно будуть забруднювати ґрунти?

П'ята пелюстка (оцінювальна). Чому добре, що багато тварин живе в ґрунті?

Шоста пелюстка (практична). Як ви можете долучитися до охорони ґрунтів?

Релаксаційна вправа «Гра з піском»

— Уявіть, що ви сидите на березі моря. Наберіть у руки пісок (*вдих*). Сильно стиснувши пальці в кулак, намагайтеся утримати пісок у руках (*затримання дихання*). Посипте коліна піском, поступово розкриваючи кисті та розчепірюючи пальці. Опустіть безсило руки вздовж тіла, вам лінь рухати важкими руками. (*Повторити двічі-тричі.*)

3. Творчі вправи

Вправа «Додай слово»

- Відмерлі рештки рослин та тварин — це... (*перегній*).
- Якщо ґрунт буде поживним, він дасть нам багатий... (*урожай*).
- Найкращий ґрунт чорного кольору, якого так багато в Україні, має назву... (*чорнозем*).
— Хто може жити у ґрунті? (*Тварини*).
— Прочитайте ключове слово нашого уроку. (*Ґрунт*.)

Хвилинка-цікавинка

З-поміж тварин, які живуть у ґрунті, є корисні.

Дошові черв'яки — особливо корисні для ґрунту тварини. Вони рухаються у ґрунті, ковтають його, пропускають крізь себе. Так ґрунт розпушується, стає доступнішим для повітря, води, коренів рослин. Проникаючи в ґрунт, черв'яки зтягують частини рослин, які перегнивають і удобрюють його.

У ґрунті живуть також інші тварини. Вони обрали собі такий дім. Тварини розпушують ґрунт, прокладаючи свої нори, ходи. У розпушеному ґрунті більше повітря, води, він більш родючий.

Тварин ніби хтось «навчив екології». Вони дбають про спільний дім із рослинами.

Гра «Черв'ячок красивий, тому що...»

Мета: учити дітей знаходити красиве у непривабливих тваринах.

— Продовжте речення «Черв'ячок красивий, тому що...».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Рефлексія»

Повторення вивченого про ґрунт, використовуючи презентацію (<https://sites.google.com/site/skolariksssss/prezentacie-do-urokiv>).

Вправа «Піца»

На дошці — коло, розділене на чотири частини-сектори. Зверху кожного «шматочка» цієї імпровізованої «піци» — твердження: «Мені зрозуміло все», «Мені було цікаво на цьому занятті», «Інформація була новою для мене», «Мені подобається тут, і я очікую наступних занять».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

СВІТ, ЯКИЙ НАС ОТОЧУЄ

УРОК 56. ПРИРОДА НАВКОЛО НАС

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів поняття «природа», «жива природа», «нежива природа», навички спостережень; повторити правила безпечної поведінки на екскурсії; розвивати вміння групувати тіла природи за певними ознаками, порівнювати тіла живої та неживої природи з метою виявлення відмінностей між ними; емоційну чутливість до прекрасного у навколишньому світі; виховувати любов до природи, дбайливе ставлення до неї;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: різнокольорові листочки, аркуші із планом ділянки, синя і червона стрічки, клубок ниток, комп'ютер, відеоролик, альбом, кольорові олівці, картки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Форма проведення: урок-екскурсія.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Фенологічні спостереження

3. Повторення правил поведінки на природі

«Мозковий штурм»

— Діти, зараз ми вирушимо в гості до природи — в парк. Нумо згадаємо правила поведінки на природі. (Проведення інструктажу з техніки безпеки перед початком екскурсії.)

4. Організований вихід до парку

5. Ігрова діяльність (за І. В. Дехтяренко)

Учні утворюють велике коло та беруться за руки. Учитель пропонує всім показати, як:

- високо хмарки у небі літають;
- низенько бджілки на квітку сідають;
- водичка у річці хвилюється;
- шепочуть квіти у полі та граються діти надворі;
- білочка скаче швиденько;
- киця крадеться легенько;
- гавкає цуцик маленький;
- пташка летить височенько.

6. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні я запрошую вас у цікаву подорож екологічною стежкою. Будьте спостережливими природодослідниками!

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Засвоєння нових знань, умінь і навичок

Поглиблення розуміння поняття «спостереження»

Учитель пропонує учням назвати близькі за значенням слова до слова *спостерігати*. (Орієнтовні відповіді учнів: *бачити, оглядати, уважно розглядати і т. ін.*). Вислухавши відповіді, учитель разом з учнями підбиває підсумок: спостереження — це зорове вивчення, уважне розглядання певних

об'єктів або явищ природи. Воно дає змогу описувати об'єкти та явища природи. Спостереження можна проводити неозброєним оком або за допомогою збільшувальних приладів — бінокля, лупи, мікроскопа. Учитель повідомляє, що на сьогоднішній екскурсії вони спостерігатимуть за об'єктами живої та неживої природи неозброєним оком.

Робота в групах

- Об'єднання учнів у групи.
(Учитель роздає учням різнокольорові листочки — зелені, жовті, червоні; відповідно до кольору листочка учні об'єднуються у три групи.)
 - Оголошення завдань групам.
 - 1) Оберіть куточок природи. (Ділянку визначає учитель.)
 - 2) Знайдіть на обраній вами ділянці об'єкти живої та неживої природи.
 - 3) Позначте на плані обраної вами ділянки об'єкти живої природи зеленим кольором, а об'єкти неживої природи — синім кольором. (План на аркуші формату А3 дає вчитель.)
 - 4) Проведіть спостереження, обговоріть побачене.
 - 5) Презентуйте результати вашої роботи іншим групам. Розкажіть, як ви визначили об'єкти живої та неживої природи:
 - назвіть знайдені вашою групою об'єкти живої та неживої природи;
 - назвіть ознаки, що допомогли вам визначити об'єкти живої природи.
- Обговорення результатів виконання роботи. Звіт груп.

Рухлива гра «Білки, жолуді, горіхи»

Дітей об'єднують у трійки. Вони беруться за руки та утворюють кола на всій території майданчика. Кожен гравець у колі дістає назву: «Білка», «Жолудь», «Горіх». Одного з дітей обирають ведучим. На виклик учителя «Горіхи!», «Білки!» або «Жолуді!» діти швидко міняються місцями в різних колах, а ведучий намагається зайняти місце в одній із трійок, дістаючи назву гравця, який залишив гру. Учень без місця стає ведучим. Перемагають діти, які жодного разу не були в ролі ведучого.

2. Систематизація й узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок. Робота над загадками

1) Нежива природа.

- Я загадаю загадки, а ви, не називаючи відгадок, скажіть, про яку природу в них ідеться.
- Не звір, а віє. (Вітер.)
 - Йшов довгов'яз, та в землю зав'яз. (Дощ.)
 - Без вогню горить. (Сонце.)
- Аби переконатися, чи правильно ви відгадали загадки, назвіть відгадки. (Вітер, дощ, сонце — це об'єкти неживої природи.)

2) Жива природа.

ТВАРИНИ

— Чи впізнаєте ви, про яких тварин ідеться?

• Вірно людям я служу,
Їм дерева стережу,
Дзьоб міцний і гострий маю,
Шкідників ним здобуваю. (Дятел.)• Цінь-ці-фа — в зимову днину
Дзьоба пташка горобину.
Горобців весела згряя
Її щебетом вітає.
Жовтогруда, невеличка.
Звуть цю подружку... (синичка).• Уночі гуляє, а вдень спочиває.
Має круглі очі, бачить серед ночі. (Сова.)• Влітку любить полювати,
А узимку — в лігві спати. | <ul style="list-style-type: none">• Як зачує він весну —
Прокидається від сну. (Ведмідь.)• Хвіст пухнастий,
Хутро золотисте,
В лісі живе,
В селі курей краде. (Лисиця.)• Мордочка вусата,
Шубка смугаста,
Часто вмивається,
З водою не знається. (Кішка.)• Летить — віє,
Сіло — землю рие,
Чорне тіло, чорний вус,
Ніби справжній сажотрус. (Жук.) |
|---|---|

РОСЛИНИ

- Літом у шубі, а зимою в шапці. (*Дерево.*)
- Як дерево називається, що влітку в білий пух одягається? (*Тополя.*)
- Дерево росте крислате, листям різьбленим багате.
Примостились під листочки в тубетечках синочки. (*Дуб.*)
- Як прийде весна в садочок — до лиця білий віночок,
Ну а восени цій кралі приглянулися коралі. (*Калина.*)
- Сніг її не налякає, і на спеку не зважає.
Зеленіє навіть взимку, має з голочок хустинку. (*Сосна.*)
- Що за дерево, чий цвіт
Пахне медом на весь світ? (*Липа.*)

Метод «Прес»

— Чи може жива природа існувати окремо від неживої природи? Чому ви так вважаєте?

Учні висловлюють свої думки відповідно до етапів методу.

Я вважаю, що ...

... тому що ...

..., наприклад, ...

Отже, ... таким чином ...

Рухлива гра «Північний і південний вітер»

Обирають двох ведучих. Одному на руку пов'язують синю стрічку («північний вітер»), іншому — червону («південний вітер»). Решта бігають майданчиком. «Північний вітер» намагається «заморозити» якомога більше дітей (*заквацати*). «Заморожені» гравці набувають якої-небудь нерухомої пози. «Південний вітер» намагається «розморозити» дітей, торкаючись їх рукою і говорячи: «Вільний!». Через 2–3 хв обирають нових ведучих, і гра триває.

3. Застосування засвоєних знань, умінь і навичок

Гра «До дерева біжи»

Діти об'єднуються у дві команди. Гравець однієї команди описує дерево, не називаючи його. За сигналом учителя «Раз, два, три — до дерева біжи!» — гравці команди-суперниці біжать до описаного дерева. Хто помилився, залишає гру.

Потім команди міняються ролями. Перемагає команда, у якій залишиться більше гравців.

Екологічна вправа «Клубочок об'єднав усіх»

Учні утворюють коло. Перший гравець тримає кінець нитки і розпочинає гру, кидаючи клубок наступному гравцеві. Далі учні висловлюються по черзі.

Наприклад:

- Узимку сніг вкриває землю.
- На землі виросла красива берізка.
- Щоб берізка гарно росла, потрібне сонце.
- Сонце нагріває повітря.
- Повітрям дихає білочка.
- Білочка їсть горіхи ліщини.
- На ліщині живуть комахи.
- Комах поїдає ластівка.
- Ластівки приносять радість людині.
- Людям потрібне сонце.

— Отже, в природі все взаємопов'язане.

Вправа «Посмішка»

Діти утворюють коло. Посміхаючись одне одному, промовляють:

Посміхнися швидше ти мені,
Посміхнуся я тобі.

Здрастуй, сонечко ясне!
Здрастуй, небо прекрасне!
Ми дякуємо за все, Природо, тобі!

Повернення до класу

— Погляньте навколо себе. Що з того, що вас оточує, належить до тіл природи? Що — ні?
Перегляд відеоролика «Яке значення має природа для життя» (<https://youtu.be/IDixisoCx8w>).

Гра «Поясни знак!»

— Розгляньте знаки. Що кожен із них забороняє?

Творча вправа

— Намалуйте свій знак, який показує, що заборонено робити під час відпочинку в природі.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Гра «Життя дерев»

Діти об'єднуються в групи й отримують картки з різними висловами про життя дерев, наприклад:

- Дерево радіє сонцю.
- Дерево гнеться під ураганим вітром.
- З дерева опадає листя.
- Дерево слухає пісні птахів.
- На дереві розкриваються бруньки.
- Дятел лікує дерево.

Діти (*I група*) мімікою і жестами показують ситуацію, описану на картці. Решта (*II група*) відгадують, що відбувається з деревами.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 57. НЕЖИВА І ЖИВА ПРИРОДА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати вміння розрізняти об'єкти неживої та живої природи; вчити учнів встановлювати найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі; розвивати пам'ять, уважність, логічне мислення; виховувати бажання вивчати і берегти довкілля;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: предметні малюнки, комп'ютер, презентація, ребуси, торбинка, розрізна азбука.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадку.

- Подивись, мій милий друг,
Що знаходиться навкруг?
Небо ясно-голубе,
Сонце світить золоте,
Місяць з зірочками сяє,
Вітер з квіточками грає,

Хмарка в небі пропливає.
Вода прозора, мов сльоза,
Повітря чисте і трава,
Комахи, звірі і птахи,
Людина і погода —
Усе це навкруги... (природа).

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Пригадайте, що належить до природи.
- Чи хочете ви дізнатися більше про тіла живої та неживої природи?
- Сьогодні ми разом «помандруємо» стежинами рідного краю.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосвідомлення учнями змісту роботи та послідовності дій

1) Підготовча робота.

Обговорення в загальному колі

- Погляньте навколо себе. Назвіть, що вас оточує.
- Як ви гадаєте, що з того, що вас оточує, належить до тіл природи, що — ні?

Поетична хвилинка

— Послухайте вірш.

Все, що є навколо тебе:
Сонечко, хмаринка, небо,
І пісок, каміння, води,
Й люди — часточка природи.
Поле, гори і травичка,

Ліс, повітря і водичка,
Бджілка, пташечка і зорі,
Вільний вітер на просторі,
Квіточки і різне зілля —
Це, дитино, й є довкілля!

Н. Красоткіна

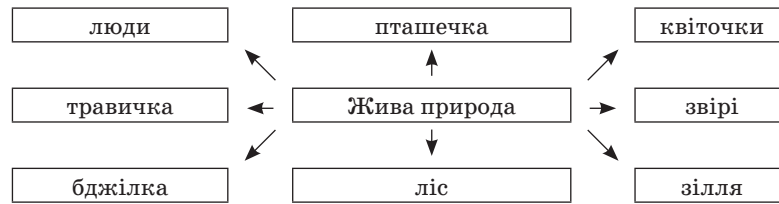
«Асоціативний куц»

— Попрацюйте в групах. Які тіла живої та неживої природи згадано у вірші?

І група

II група

Висновок:

Жива природа не може існувати без неживої природи.

Нежива й жива природа взаємопов'язані.

Гра «Живе — неживе»

Мета: учити дітей розпізнавати, які предмети належать до живої природи, а які — до неживої.

Учитель демонструє предметні малюнки, а діти називають, що на них зображено. Якщо цей предмет належить до живої природи, то учні стоять на місці, якщо до неживої природи — присідають. (Діти можуть витягати зі скриньки предметні малюнки по черзі.)

Інформаційне повідомлення

Тіла живої природи можуть рухатися, рости, дихати, живитися, розмножуватися, залишаючи потомство, помирати. Життєдіяльність істот залежать від умов існування. Між живою і неживою природою існує тісний зв'язок. Людина, рослини, тварини не можуть жити без неживої природи. Для їхнього життя потрібні повітря, вода, ґрунт і Сонце, яке дає світло і тепло. Без Сонця життя на Землі не було б можливим.

2) Робота за підручником.

Робота за ілюстрацією (с. 100)

— Назвіть тіла природи, зображені на малюнку.

Вправа «Перевіряємо себе» (с. 101)

— Що із зображеного ви щодня бачите дорогою до школи?

— Які з цих тіл належать до живої природи?

Робота в парах. Взаємонавчання (с. 101)

Розглядаючи малюнки, один учень з пари називає тіла живої природи, інший — тіла неживої природи.

Руханка «Веселі звірята» (<https://youtu.be/5gxZ2-Нouqo>)

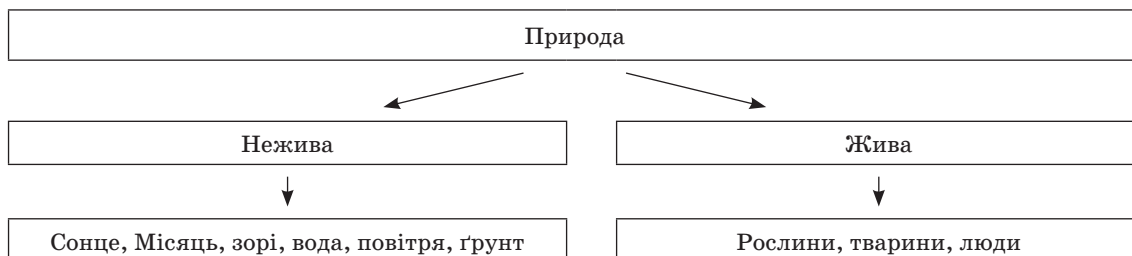
2. Самостійна робота учнів під контролем учителя

1) Перегляд презентації.

Перегляд презентації «Значення природи для життя людини» з коментуванням (<https://youtu.be/DICeoUEsefo>)

2) Робота за таблицею-схемою.

— Розгляньте схему. Доповніть перелік тіл природи.

Фізкультхвилинка

— Уявіть, що ви — листочки. Коли я скажу: «Дме вітер!», ви бігатимете, а коли скажу: «Тихо!», ви зупинитесь.

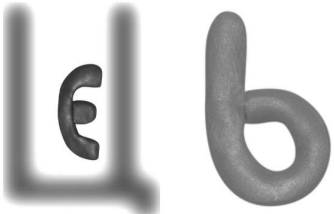

3. Творчі вправи

Логічна вправа «Що зайве?»

- Небо, Місяць, вода, зорі, пісок, їжак.
- Дуб, камінь, Сонце, повітря, глина.
- Вітер, річка, білка, веселка, дощ.
- Вовк, лисиця, лікар, хмара, комар.
- Береза, тополя, море, пальма, верба.

Розгадування ребусів

— Розгадайте ребуси. Складіть речення зі словами-відгадками.

 <p>(вода)</p>	 <p>(заєць)</p>	 <p>(сорока)</p>
 <p>(повітря)</p>	 <p>(грунт)</p>	

Малюнковий скрайбінг

Учитель читає рядки вірша, демонструючи його зміст малюнками.

Повітря, земля і вода — це Природа.
Природа — це Я. І ти — це Природа.
Пустелі і гори, поля і ліси.
І ми — тільки частка цієї краси.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Ярмарок думок»

- Якою буває природа?
- Назвіть ознаки живої та неживої природи.
- Як взаємопов'язані жива і нежива природа?

Вправа «Абетковий суп»

Учитель пропонує учням витягнути з чарівної торбинки літеру і придумати підсумкове речення на тему уроку, що починалося б з цієї літери. (З абетки вилучити літери «и, і, й, ь».)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 58. ТІЛА ПРИРОДИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** дати загальну класифікацію об'єктів навколишнього світу; розвивати вміння групувати тіла живої та неживої природи; виховувати дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: малюнки потяга, вагонів, предметні малюнки, комп'ютер, відеоролики, презентація.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Послухайте вірш. Які тіла природи згадано у ньому?

Все навколо зеленіє,
Річка ллється і шумить.
Тихо, тихо вітер віє
І з травною гомонить.

Як тут всидіти у хаті,
Коли все живе, цвіте,
Скрізь дзвенять пташки крилаті,
Сяє сонце золоте...

Олександр Олесь

Перегляд відеоролика

Діти переглядають та обговорюють відео «Які ознаки мають живі організми?» (<https://youtu.be/xYQsDHvsMK4>).

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Усе те, за чим ви спостерігаєте, і все те, що ви бачите, є природними та рукотворними тілами. Рукотворні тіла — це тіла, що створені людиною, а природні — це ті, що виникли без втручання людини. Чи вмієте ви їх розрізнити?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовча робота.

Словникова робота

Тіла — це всі предмети, що нас оточують.

Перегляд презентації

Учні переглядають презентацію «Природні та рукотворні тіла», коментують побачене (<http://www.myshared.ru/slide/808332/>).

2) Робота за підручником (с. 102–103).

Робота в парах. Гра «Тарасик іде до школи» (с. 102)

— Допоможіть Тарасикові дійти до школи. Назвіть спочатку тіла неживої природи, що трапляться йому на шляху до школи, а потім — тіла живої природи.

— Форму якої лінії має дорога?

— Яких правил безпечної поведінки слід дотримувати Тарасикові дорогою до школи?

Робота за малюнками

— Назвіть і розподіліть предмети, зображені на малюнку, на дві групи (*тіла живої та неживої природи*). Доповніть кожну групу своїм прикладом.

Вправа «Річечка» (підручником, с. 103). Робота в парах

Учні в парах називають особливості тіл природи.

— Чи можна визначити, що важливіше: нежива чи жива природа?

Висновок. Нежива і жива природа гармонійно співіснують. Їхній взаємозв'язок дає можливість людям, рослинам і тваринам співіснувати.

Робота зі схемами

— На яких схемах показано зв'язок живої та неживої природи? Поясніть. (А, Г.)

Гра «Що зайве? Чому?»

- Вода, береза, собака, калина.
- Пісок, граніт, шипшина, глина.
- Річка, море, акула, озеро.
- Зорі, Місяць, Сонце, лелека.
- Дуб, липа, камінь, клен.

Руханка «Життя лісу»

Кожний учасник обирає собі рослину, що йому подобається (*береза, верба, дуб та ін.*). За сигналом учителя всі перетворюються на ліс і реагують на зміни погоди й час доби (*тихий ніжний вітерець, сильний холодний вітер, ураган, дрібний грибний дощик, злива, спека, ласкаве сонце, ніч, град, мороз та ін.*). Перемагає той, кому вдається найточніше відтворити рухи дерев.

2. Пізнавальні вправи

1) Дидактична гра «Потяг».

(Після кожної правильної відповіді дітей учитель приєднує до «потяга» «вагончики» із зображеннями тіл природи.)

- Чому прилетіла сніжинка? (*Бо настала зима.*)
- Яка зима? (*Холодна, біла, сніжна.*)
- Що таке снігопад? (*Коли йде сніг.*)
- Сніг який? (*Білий, пухкий, мокрий, холодний.*)
- Що можна робити зі снігу? (*Ліпити сніговика, грати в сніжки.*)
- Які ознаки ще є у зимі? (*Мороз.*)
- Що робить мороз? (*Щипає, морозить, коле.*)

Технологія «Два — чотири — всі разом»

— Будьте спостережливими! Які предмети неживої природи ви бачите протягом дня? А живої?

2) Робота за підручником (с. 104).

Вправа «Ми — автори»

— Розкажіть, використовуючи фото, як взаємопов'язані тіла неживої та живої природи. Наведіть власні приклади.

Вправа «Намалюй мене словами»

- Порівняйте на фото тіла природи за кольором, формою, розміром.
- Опишіть їх. Що між ними спільного? Чим вони відрізняються?

Висновок. Нежива й жива природа взаємопов'язані. Жива природа не може існувати без неживої.

3) Дидактична гра «Хто це?».

Тварини: клишоногий, довговухий, колючий, руда, зубатий.

Птахи: чорний, співучий, сіренький, білобока, жовтопуза.

Комахи: барвистий, працююча, смугаста, рогатий, надокучлива, писклявий.

4) Гра «Розгубилися слова».

— Діти, впродовж уроку ви здобули нові знання про природу і про речі, створені людьми. Тепер у групах складіть речення, як потрібно ставитися до природи та речей, створених людьми. (Речення — на окремих аркушах на дошці.)

- берегти природу. Потрібно
- людей. працю Шануй

Висновок. Потрібно берегти природу та шанувати працю людей.

3. Уявна міні-прогулянка

Гра «Що створено природою, а що — людиною?»

— Діти, пограймо! Я вам кидатиму м'яч і називатиму предмет, а ви уважно послухайте. Якщо я назву предмет природи, ви ловите м'яч, якщо не природи — то відштовхуєте.

4. Творча вправа «Оживи дерево»

— Яке дерево взимку? (*Безлисте, сумне.*)

— Спробуймо його оживити.

— Чого немає у дерева? Стовбур, гілки є.

(*На столі лежать вирізані (жовті та зелені) листочки, діти беруть їх і приклеюють до дерева, називаючи добру справу для дерева.*)

— Будемо приклеювати листочки до гілочок. Приклеюючи листочок, будемо говорити, яке добре діло можна для нього зробити.

— Подивіться, як ожило наше дерево!

5. Тестування «Що потрібно знати про природу. Жива і нежива природа»

1) Природа — це:

а) усе, що оточує людину навколо;

б) усе, що оточує людину і не зроблено її руками.

2) Природодослідником називають:

а) будь-яку людину;

б) людину, яка вивчає природу.

3) Для кожного природодослідника важливо:

а) уміти бачити;

б) уміти спостерігати.

4) Рослини, гриби, тварини, люди — це:

а) тіла живої природи;

б) тіла неживої природи.

5) Сонце, зорі, повітря, вода, каміння — це:

а) тіла живої природи;

б) тіла неживої природи.

6) Між живою природою та неживою природою існує взаємозв'язок.

а) Так;

б) ні.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Перегляд відеоролика

— Перегляньте відео «Тіла живої природи» (https://youtu.be/jV7Z7Xmm1_M), підсумуйте вивчене на уроці.

Метод «Рюкзак»

Кожен учень дає відповідь на запитання: «Які зі знань і умінь, набутих на уроці, він візьме із собою для використання на інших уроках?».

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 59. СОНЦЕ — ДЖЕРЕЛО СВІТЛА І ТЕПЛА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширювати знання дітей про Сонце та його властивості, вплив Сонця на життя людей; з'ясувати значення сонячного світла і тепла на землі; розширювати словниковий запас; розвивати фантазію, уяву, кмітливість; виховувати допитливість, уміння мислити логічно, робити висновки;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: макет сонця, комп'ютер, відеоролик.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Психогімнастика «Я — Сонце»

— Діти, привітаймося із сонячними промінцями та уявімо себе маленькими сонечками.

«Я — маленьке сонце. Я прокидаюся. Я вмиваюся. Я розчісую свої промінці та піднімаюся вільно і урочисто.

Я — велика Куля. Я маю багато тепла і світла.

Я — велике Сонце. Я дарую своє тепло всім: небу, хмаркам, річці, полям, тваринам, людям. Я посміхаюся від щастя дарувати тепло».

— Діти, який настрій у вас став? (*Відповіді дітей.*)

— Пропоную з гарним настроєм провести цей шкільний день та отримати задоволення від власних успіхів.

2. Актуалізація опорних знань

Бесіда

— Відгадайте загадку.

- Гарне, добре, на всіх дивиться, а людям на себе дивитися не дозволяє. (*Сонце.*)

— Про яке небесне світило ця загадка?

— Знайдіть сонечко на небосхилі. Де воно знаходиться відносно найвищого дерева?

— Як світить сонечко? Чи гріє воно?

— Коли воно гріє більше: вранці, вдень, увечері?

— Визначте стан погоди за сонечком. Сформулюйте висновок, дібравши потрібні слова. (*Сонце світить яскравіше; мало гріє; погода сонячна — похмура, тепла — холодна тощо.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Бродить одиноко вогняне око,
На всіх поглядає, теплом зігріває. (*Сонце.*)

— Що вам допомогло відгадати загадку?

— До якої природи належить Сонце?

— Як ви вважаєте, сонце — це наш друг чи ворог? (*Міркування учнів.*)

— На ці запитання ми спробуємо сьогодні дати відповіді.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовча робота.

«Мозковий штурм»

— Уявімо, що Сонце враз зникло. Що буде відбуватися на нашій планеті? (*Земля потоне в темряві. Лише деякі зірки посилатимуть частинки світла на нашу планету. Рослини загинуть, тварини помруть з голоду. Усе живе замерзне від холоду, а Земля вкриється товстим шаром криги.*)

Словничок

Сонце — величезна розпечена куля, найближча до Землі зоря.

2) Робота за підручником.

Дискусія

— Розгляньте малюнок (с. 105). Висловіть свої міркування, чи може існувати життя без сонячного світла й тепла. Чому?

Висновок. Сонце потрібне всьому живому. Без сонячного світла й тепла не може жити жоден організм.

Вправа «Спостереження»

— Яку рослину зображено на малюнку (с. 106)? Поспостерегайте, як змінюється її положення впродовж дня. Поясніть чому.

Висновок. Квітка соняшника в процесі росту повертається в напрямку найбільшої освітленості.

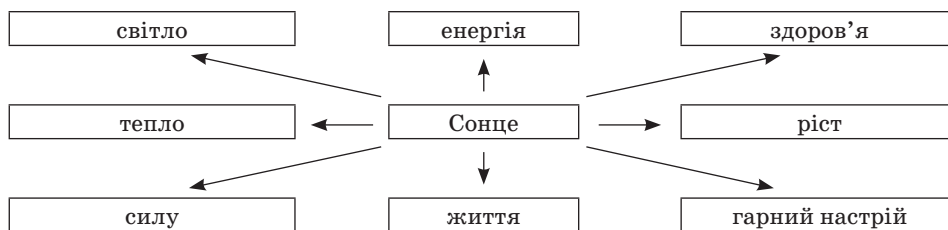
Перегляд відеоролика «Яке значення для життя на Землі має Сонце?»

— Перегляньте відео (<https://youtu.be/gB0kTnguNF0>).

— Що нового ви дізналися?

«Асоціативний куц»

— Що дає нам сонце?

Рухлива гра «Сонечко дарує промінці»

Заздалегідь виготовлене з тканини або картону сонце з променями (розмір $d = 1,5$ м разом із променями) кладуть на підлогу.

Учитель збирає дітей закличкою:

Кожен промінь сонця шукай
І зігрітися поспішай.
(Діти стають навколо сонечка і ведуть хоровод.)

Сонечко дарує нам світло і тепло,
Промінчики сонця знайти дуже легко,
(Гравці стають на промені.)

Поряд із сонечком будем ставати,
Воно буде теплом зігрівати.

2. Первинне застосування нових знань

Робота в групах

Діти об'єднуються у дві групи, виконують завдання.

I група. Яка користь людині від сонця?

II група. Як сонце може зашкодити?

Звіт груп.

Гра «Мандрівка з промінчиком?»

— Уявіть, що вам до рук потрапив сонячний промінчик. Куди б ви з ним помандрували? (До подруги (друга), до хворої бабусі, у дитячий будинок, у лікарню до однокласника тощо.)

Гра «Так чи ні?»

- Сонце потрібно всьому живому.
- Сонце завжди гріє однаково.
- Без сонячного тепла проростає насіння, квітнуть рослини, досягають плоди.
- Уранці та ввечері сонце стоїть низько над землею і дає мало тепла.
- Хмари затримують тепло сонячних променів.

- У полудень сонце піднімається високо і дає більше тепла.

Мімічна гімнастика «Промінчик»

Промінці сонця дуже ласкаві.
Промінець залоскотав носик,
Засліпив очі,
Сів на брівки,
На ротик.

(Діти підставляють обличчя до сонця.)
(Зморщують носик.)
(Кліпають віями.)
(Рухають бровами.)
(Посміхаються.)

3. Творчі вправи

Робота над забавлянкою та мирилкою

— Послухайте забавлянку.

Світи, світи, сонечко,
Промінцем у віконечко.

Світи веселіше —
Буде нам тепліше.

Ю. Хандожинська

— Коли використовують забавлянки?

МИРИЛКА

Посміхнулось сонечко,
Засвітили зорі,

Ти і я сваритися
Не будем ніколи.

Ю. Хандожинська

— Коли використовують мирилки?

— Повправляйтеся в парах у промовлянні мирилки.

Робота над прислів'ями

— Поясніть зміст прислів'їв.

- Сонце — батько, а Місяць — вітчим.
- Сонце встане, то і ранок настане.

- Сонце гріє, сонце сяє — уся природа оживає.
- Сонце низенько, то і вечір близенько.

Поетична хвилинка

— Поясніть за змістом вірша (*підручник, с. 106*), чому соснам буде «сумно».

Технологія «Крісло автора»

— Чи впливає сонце на ваш настрій? Як саме?

Фантазування

— Пофантазуйте та продовжте речення.

- Раптово сонечко зникло назавжди...

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Аукціон»

Учні розповідають про Сонце, його функцію. Діти доповнюють одне одного. Той, хто назве ознаку останнім, а решта не зможе доповнити, виграє.

Релаксаційна вправа «Сонечко»

— Заплющте очі, витягніть руки. Уявіть, що на долоньках у вас лежать сонечка, йде тепло по всій руці. Руки заспокоїлися, відпочивають. Звертаємо увагу на ноги. Сонячні промінчики зігрівають стопи, пальці ніг. Утома минає, м'язи відпочивають. Уявіть живіт як кульку або м'ячик. Вдихаючи, «м'ячик» злегка піднімається, видихаючи — опускається. Дихання заспокоюється, стає плавним, рівномірним. Посміхніться одне одному, скажіть добрі слова.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 60. ПРАВИЛА ЗАХИСТУ ВІД СОНЦЯ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** ознайомити учнів із впливом сонячних променів на організм людини, зі способами запобігання й надання допомоги у разі сонячного удару; розвивати логічне мислення, увагу; виховувати обережність; пробуджувати інтерес до навколишнього світу;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; екологічна грамотність і здорове життя.

Обладнання: малюнки сонечка, хмаринки, сюжетні малюнки, корона «Сонечко», комп'ютер, відеоролик.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, соціальна і здоров'язбережувальна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Чи доводилося вам відпочивати на морі, біля річки?

— Яких правил захисту від сонця ви дотримували?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Чи здогадалися ви, які завдання нам сьогодні потрібно виконати? (*Відповіді дітей.*)

— Отже, ми поговоримо про вплив сонця на організм людини.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

1) Підготовча робота.

«Мозковий штурм»

— Сонце приносить користь чи шкоду?

— Яка користь людині від сонця? (*Додає здоров'я, поліпшує настрій, зігріває.*)

— Як сонце може зашкодити? (*Може статися сонячний удар, можна отримати опіки від тривалого перебування на сонці.*)

Технологія «Акваріум»

Групи по черзі, а потім — увесь клас обговорюють ознаки сонячного удару, сонячних опіків та допомогу потерпілим.

— Назвіть ознаки сонячного удару. (*Підвищується температура тіла, болить голова, нудить, шумить у вухах, утруднюється дихання.*)

— Яку першу допомогу слід надати? (*Напоїти холодним чаєм, покласти на лоба мокру хустинку, перенести у затінок, викликати швидку допомогу.*)

— Назвіть ознаки сонячного опіку. (*Шкіра червоніє і болить, лихоманить.*)

— Яку першу допомогу слід надати? (*Негайно заховатися у затінку, обпечене місце змастити кремом. За народним рецептом — змастити сметаною або кефіром.*)

2) Робота за підручником (с. 107).

— За малюнком складіть правила захисту від сонця.

Наприклад:

- Намагайтеся проводити більше часу в тіні.

Незалежно від часу доби намагайтеся уникати прямого сонячного проміння та перебувати у затінку. Це найпростіший спосіб попередити сонячні опіки.

- Обирайте відповідний одяг для відпочинку.

Правильно дібраний одяг може забезпечити гарний захист від шкідливої дії сонячних променів.

- Не забувайте про панамки.
Найбільший рівень захисту забезпечують головні убори, що захищають від сонячних променів не лише верхню частину голови, але й вуха та шию (*наприклад, панамки*).
- Надягайте сонцезахисні окуляри.
Обирайте зручні та практичні сонцезахисні окуляри, що максимально захищають очі.
- Пам'ятайте про сонцезахисний засіб.
На прогулянках у спекотну пору року використовуйте сонцезахисний засіб.

Гра «Сонечко і хмаринка»

Учитель показує малюнок сонечка.

Якщо світить сонечко, можна погуляти,
Бігати, стрибати, весело танцювати!

Діти під музику виконують рухи за текстом.

Учитель показує малюнок хмаринки.

Якщо хмаринка хмуриться
І загрожує дощем,
Ми сховаємося в будиночки —
Гуляти не підемо!

Діти тікають у «будиночки». Гра повторюється двічі.

2. Пізнавальні вправи

Робота за малюнками

- Розгляньте малюнки.
- Хто з дітей правильно засмагає, а хто — ні? Дайте їм поради.

Тест «Так чи ні?». Робота в парях

Ознаки сонячного удару — це:

- головний біль;
- блювання;
- розлад шлунку;
- запаморочення;
- слабкість;
- нудота;
- остуда;
- підвищення температури.

Пари, за бажанням, озвучують свій вибір.

Вправа «Конкурс запитань»

Учні готують запитання проблемного характеру «Правила поведінки біля води». Обмінюються запитаннями у формі конкурсу.

- Де можна купатися? (*Тільки у відведених для купання місцях.*)
- Чому не можна купатися там, де катаються на човнах, водних велосипедах? (*Можна травмуватися, потонути.*)
- Чому не можна запливати далеко на надувних кругах, матрацах? (*Течія може віднести далеко від берега, можна отримати тепловий удар.*)
- Чому не можна пірнати у незнайомих місцях? (*Не знаємо, яка глибина.*)
- Чому ніколи не можна купатися без дорослих?

Технологія «Сітка Елвермана»

— Організуйте дискусію в класі, обговоріть проблему. (*Кожен учень робить свій висновок щодо порушеної учителем проблеми.*)

Так	Проблема	Ні
	Дуже цікаво гратися у воді?	

Гра «Сонце, пісок і море»

Учитель пропонує дітям повторювати ті рухи і дії, про які він розповідає.

— Уявіть, що ви на морі. Ви йдете берегом, камінці колять ніжки, ви намагаєтесь стати там, де камінці гладенькі. Далі йдете навшпиньки, знаходите очима місце, де камінців немає...

Ой! А тут пісок гарячий!.. Ось і вода. Похлюпайте ніжками, підставте обличчя сонечку. Гаряче! Ховайтесь під грибочок. Нумо під грибочком помалюємо.

Об'єднайтеся в пари і сядьте на підлогу одне за одним. Уявіть, що в одного з вас є крейда для малювання. Один із вас «малюватиме» сонечко на спині однокласника. Потім поміняйтеся ролями.

3. Творчі вправи

Хвилинка-цікавинка «Загартовування сонцем»

Сонячні промені корисні і дорослим, і дітям. Це незаперечний факт. Проте важливо відрізнити сонячні ванни від загоряння.

Найкращого результату вдається отримати, приймаючи сонячні ванни рано-вранці на свіжому повітрі (*до 11 год*) і ввечері до заходу сонця (*після 17 год*). Температура повітря при цьому не повинна бути нижчою +18 °С.

Улітку можна виконувати загартовування сонцем і водою водночас, приймаючи сонячні ванни поруч з водоймою.

У холодну пору року загартовування сонцем — це півгодинні прогулянки в сонячний час доби.

Тільки в помірних дозах сонячна енергія може бути корисною для людини.

Творча робота «Юні дизайнери»

— Під час загартовування сонцем бажано використовувати головний убір і сонцезахисні окуляри. Спробуйте себе в ролі дизайнерів. Створіть ескіз власної моделі сонцезахисних окулярів.

(Учні малюють окуляри, за бажанням демонструючи свої моделі.)

Висновок. Аби не зіпсувати зір, не дивіться на сонце. Яскравого сонячного дня потрібно носити спеціальні сонцезахисні окуляри.

Перегляд відеоролика «Найлагідніше сонце»

Учні переглядають відео (<https://youtu.be/FcEOeaEUCyM>), дають відповіді на запитання.

Психогімнастика «Сонечко»

Діти утворюють коло. Учитель промовляє:

Ви маленькі іще діти,
Сонце може всіх зігріти,

Бо під ним ми проживаємо,
Воно всіх нас зігріває.

«Сонечко» ходить поза колом і гладить дітей по голівках, промовляючи:

Ви — мої маленькі діти.
Буду я вас всіх любити.

Подарую свою ласку,
Щоб жили ви, наче в казці.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Методичний прийом «Сторітеллінг»

Учитель розповідає історію із власного життя, потім діти — свої історії із досвіду загартовування сонцем.

Вправа «Запитання — відповідь»

- Скільки часу слід засмагати у перші дні? (*Не більше 10 хвилин.*)
- У який час найкраще засмагати? (*До 11 години ранку й після 17 години дня.*)
- Чому слід обов'язково прикривати голову від сонця? (*Може статися сонячний удар.*)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 61. ВИГОТОВЛЕННЯ АПЛІКАЦІЇ «СОНЦЕ НАШОГО КЛАСУ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** учити виготовляти аплікацію з паперу на картоні, гармонійно добирати кольори; розвивати уяву, фантазію, дрібну моторику рук; виховувати старанність, акуратність, бажання робити добрі справи; створювати позитивну атмосферу в колективі;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: картки для групової роботи, кольоровий папір, прості олівці, ножиці, клей, картон, матеріал для оздоблення, комп'ютер, відеоролик, технологічні картки.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: технологічна, мовно-літературна, мистецька.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Гра «Привітаймося з сонечком»

Учитель починає розмову з дітьми.

— Діти, як добре, коли у віконечко заглядає сонечко! Нумо запросимо його до себе в гості.

Сонечко, сонечко!
Заглянь у віконечко.
Ждуть тебе малята,
Хочуть привітати.

— Діти, що є у сонечка? (*Промінчики.*) Привітайтеся з кожним сонячним промінчиком. Простягніть руки вперед і уявіть, що ви стиснули їх у долоньках. Сонячні промінчики торкнулися ваших рук і перетворили вас на маленькі сонечка.

Ви — сонечка, ви прокидаєтеся, вмиваєтеся, розчісуєте свої промені, даруєте тепло навкруги, посміхаєтеся від щастя, що всіх зігріваете.

2. Актуалізація опорних знань

— Пригадайте, які матеріали необхідні для створення аплікації.

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Щоб нам було тепліше і приємніше навчатися у нашій класній кімнаті, прикрасьмо її аплікацією «Сонце нашого класу».

Девіз нашого уроку:

Веди нас, сонечко, в політ —
Більше дізнаємось про світ.
Ми — діти світла, діти сонця,
І лиш заглянем у віконце,
Лишень прокинемося рано —
Відразу нам світліше стане.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Удосвідомлення учнями змісту роботи та послідовності дій

1) Підготовча робота.

Робота в групах

І група. Скласти загадку про сонце із розсипаних слів.

Гуляє, сідає, вдень, ввечері, у небі, на землі, а.

(*Вдень у небі гуляє, а ввечері на землю сідає.*)

II група. Скласти прислів'я і пояснити їхній зміст.

Коли сонечко пригріє, то й ранок настане.
Сонце встане, то й трава позеленіє.

*(Коли сонечко пригріє, то й трава позеленіє.
Сонце встане, то й ранок настане.)*

III група. Відновити вірш.

Загляда в віконечко, заграва зі мною. (Тихо встане сонечко, вмиється росюю.)
Тихо встане сонечко, вмиється росюю. Загляда в віконечко, заграва зі мною.
І дерева, і ріка новий день стрічають. Кольоровий сон зника, як птахи співають,
Кольоровий сон зника, як птахи співають. І дерева і ріка новий день стрічають.)

Ірина Тарнавська

Доповідачі від кожної групи звітують про роботу.

Практична робота

— Виготуйте аплікацію «Сонце нашого класу» за зразком чи власним задумом. Прикрасьте аплікацією класну кімнату.

Робота за підручником (с. 108)

— Розгляньте у підручнику послідовність виготовлення аплікації.

Підготовка матеріалів до роботи

— Підготуйте матеріали, що знадобляться нам для роботи. (*Кольоровий папір, ножиці, прості олівці, клей, матеріали для оздоблення, картон.*)

Повторення правил техніки безпеки

Учні по черзі називають правила безпечного користування ножицями, клеєм.

Послідовність виконання роботи

1. Візьміть аркуш паперу, обведіть на ньому свою долоньку, виріжте.
2. Підготуйте заготовки: кружечок, листочки, смужку.
3. Розмістіть на аркуші картону вирізані долоньки у формі сонечка.
4. Аплікацію оздобте віночком квітів.

Під час роботи звучить фонова музика «Сонце в нашому житті» (<https://youtu.be/aNFMmJp9l1Y>).

2) Самостійна робота учнів над виготовленням виробу.

Учитель, за потреби, допомагає учням.

Вправа «Дизайнер інтер'єру»

Оздоблення класної кімнати.

Учні по черзі пропонують варіанти оздоблення класної кімнати, коментуючи свій вибір.

Фізкультхвилинка

Погляньте у віконечко. (Діти протягують руку.)
Чомусь сховалось сонечко. (Знижують плечима.)
А ми засвіtimo сонечко. (Показують на себе.)
Таке велике сонечко. (Розводять руки в сторони.)
Таке веселе сонечко. (Посміхаються одне одному.)
Я — сонечко! (Показують на себе.)
Ти — сонечко! (Показують одне на одного.)
Ми — сонечка! (Беруться за руки.)
Ми — світимося всі!

2. Формування вмінь у стандартних ситуаціях

Вправа «Створи сонце в собі»

— У природі є сонце. Воно всім світить і гріє, всіх любить.

Нумо створимо сонце в собі! Заплющте очі, уявіть у своєму серці маленьку зірочку. Подумки спрямовуємо до неї промінець, що несе любов. Зірочка збільшилася. Спрямовуємо промінець, що несе мир. Зірочка знову збільшилася. Спрямовуємо промінець з добром, зірочка стала ще більшою.

Я спрямовую до зірочки промінчики, які несуть здоров'я, радість, тепло, світло, ніжну ласку. Тепер зірочка стає великою, як сонце. Воно несе тепло всім-всім.

Виготовлення сонечка у техніці оригамі (за технологічною карткою)

— Ми вже прикрасили нашу класну кімнату аплікацією, а тепер виготовимо жучка-сонечко у техніці оригамі.

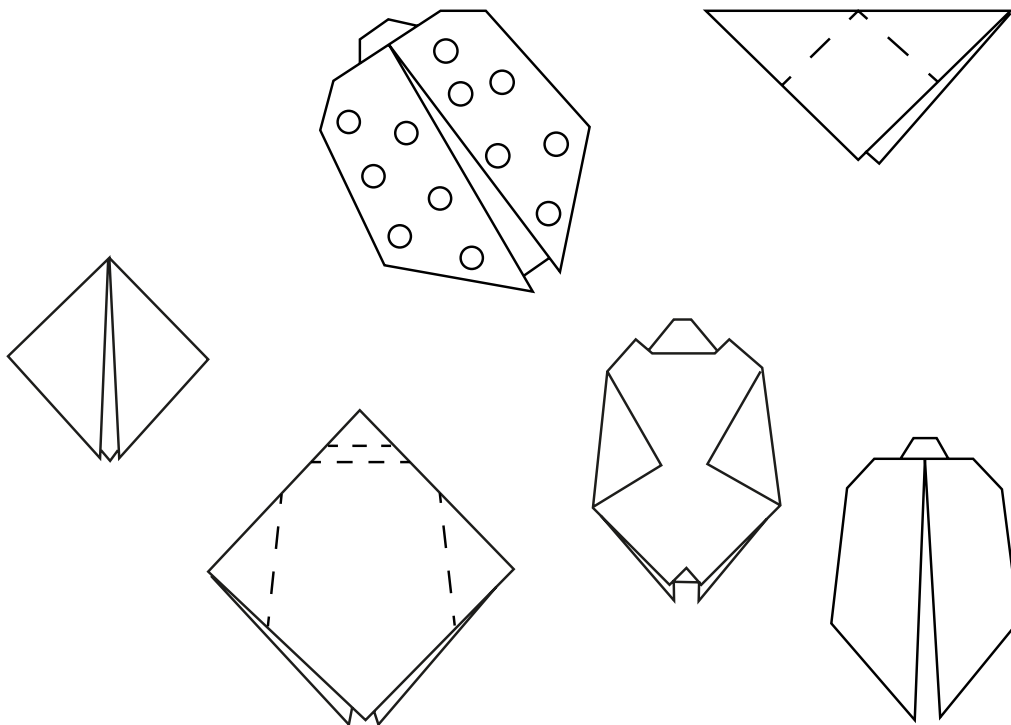
— Що означає «оригамі»? (*Складання паперу.*)

— На основі якої фігури ми будемо складати сонечко? (*На основі квадрата.*)

— Розгляньте уважно технологічну картку. Складіть поетапно папір червоного кольору, аби утворився жучок.

Технологічна картка виготовлення сонечка

1. Зігніть аркуш досередини.
2. Переверніть.
3. Зігніть за пунктирними лініями.
4. Переверніть. Розмалуйте.

Пальчикова гра «Кожен промінчик сонечка»

Промінчики сонце на небо пускає,
Кожного привітним словом зустрічає:
Цей промінчик — пустотливий,
Цей промінчик — золотий,
Цей промінчик — добренький,
Цей промінчик — тоненький,
Цей посміхається,
Мізинцем називається.

(Діти по черзі загинають пальчики, починаючи з великого.)

3. Творчі справи

Поетична хвилинка

(Діти заздалегідь вивчили напам'ять вірші.)

— Дуже багато поетів писали вірші про сонце. Ви підготували деякі з них. Отже, проведемо конкурс читців.

Котилася тарілочка по крутій горі,
Забавляла любих діток у моім дворі.
Нам тієї тарілочки чому не любить —
Хорошая, золотая і, як жар, горить.
Л. Глібов

Світає, край неба палає.
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють.
Між ярами над ставами
Верби зеленіють.

Т. Шевченко

Вправа «Асоціації»

- На яку літеру починається слово «сонечко»? (На літеру «ес».)
- На що схожа ця літера?

Буква «ес» — як місяць в небі,
Як маленький серпик в полі,
Як краєць хліба теплий,
Кавуна шматок солодкий.

Л. Андрієнко

Діти називають власні асоціації.

Творча вправа

— Напишіть на аркуші паперу велику літеру «С». Домалюйте свій малюнок, узявши за основу цю літеру.

Після закінчення роботи провести конкурс на найоригінальніший малюнок.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Сонячні промінці»

Діти простягають руки вперед і з'єднують їх у центрі кола. Тихо стоять у такій позі, намагаючись відчувати себе теплим сонячним промінцем, промовляють:

Ми завжди разом,
Ми завжди веселі,
І сонце сяє у нашій оселі.
Завжди буде воно нам світити,
Бо нашим знанням будуть рідні радіти.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 62. СВІТ ЖИВОЇ ПРИРОДИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** закріпити та розширити уявлення учнів про тіла живої природи, вміння виділяти їх серед інших тіл; формувати вміння застосовувати власні судження; удосконалювати вміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки; розвивати зв'язне мовлення, мислення; виховувати дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях, математична грамотність.

Обладнання: мікрофон, ковпак, паличка, фігури для танграму, предметні малюнки із зображенням дерев, їхніх плодів, олівці, аркуші паперу, малюнки зайченят, моркви, зображення тварин.

Тип уроку: урок формування вмінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична, математична.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Раз — берізка,
Два — гайочок,
Три — березовий листочок,
А чотири — рідний клас,
П'ять — добром вітає нас.
Шість — це вчителька рідненька,

Мила, люба, наче ненька.
Сім — це діточки усі,
Вісім — мами, татусі.
Дев'ять — рідна наша школа.
Десять — ми у дріжнім колі.
Добрий день! Добрий день!

2. Актуалізація опорних знань

— Пригадайте, що належить до природи.

Подивись, мій милий друг,
Що знаходиться навкруг?
Небо ясно-голубе,
Сонце світить золоте,
Місяць з зірочками сяє,
Вітер з квіточками грає,
Хмарка в небі пропливає.
Вода прозора, мов сльоза,
Повітря чисте і трава,
Комахи, звірі і птахи
Людина і погода —
Усе це навкруги... (природа).

— Які тіла живої природи згадано у вірші?

3. Повідомлення теми та мети уроку

Гра «Мікрофон»

— Що ви хотіли б дізнатися про рослини? Свої запитання починайте словами «Я хочу знати...».
(Учні передають одне одному «мікрофон» і формулюють запитання.)

- Я хочу знати...

Наприклад:

1. Які є рослини? (Дерева, кущі, трави.)
2. Де ростуть рослини? (У лісі, на городі, у полі, в саду.)
3. Чому рослини належать до живої природи? (Народжуються, живляться, дихають, ростуть, розмножуються, відмирають.)
4. Яка користь від рослин?
5. Як доглядати за рослинами?

6. Чому їх так багато?
 7. Чи можуть рослини зникнути?
 — Сьогодні ми всі поринемо у світ живої природи.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Асоціативний куц»

— Назвіть ознаки живої природи.

Робота за підручником (с. 109)

- Які тіла зображено на малюнку?
 — Які з них є організмами?

Психогімнастика «Подорож до лісу»

— Умоцуйтеся зручно, розслабтеся, заплющте очі. Ми вирушаємо в подорож. Вузька покручена стежка веде нас глухим, темним лісом. Аж ось і галявина, освітлена яскравим сонцем. Скільки квітів! Попереду виблискує блакитне озеро.

Розбігайтеся! Оберіть свою стежку. Ідіть туди, де вам найбільше подобається. Можна повернутися назад, погуляти в лісі, можна залишитися на галявині. Хтось, мабуть, схоче подивитися, що там, за озером.

(Після двохвилинної паузи діти висловлюють свої враження від «прогулянки». Їхні розповіді не слід коментувати й оцінювати.)

Дидактична гра «Лісові слова»

Учитель пропонує пригадати подорож до лісу та дібрати назви об'єктів до поданих ознак.

Наприклад:

- Маленький... (гриб, куц, жук, листочок).
- Полохливий... (зайчик).
- Спритна... (сорока).
- Хитра... (лисиця).

Розвивальна гра «Звір, птах, комаха, небилиця»

Обладнання: ковпак, паличка.

Діти йдуть по колу, промовляючи: «Ми по лузі йшли, ковпачок знайшли».

Учитель надягає на одного з дітей великий ковпачок, що закриває очі, дає йому до рук паличку. Дитина в ковпачку крутиться, зупиняється, указуючи паличкою на кого-небудь з дітей, і каже, наприклад: «Звір». Дитина в колі бере паличку з іншого боку і називає будь-якого звіра і т. ін.

На слово «Нісенітниця» діти придумують небилицю про будь-яку пору року.

2. Тренувальні вправи

Гра «Життя рослин»

Обладнання: предметні малюнки із зображенням дерев, їхніх плодів у різні фази росту (насіння, пагінець, дерево з плодами); олівці; аркуші паперу.

Учитель пропонує дітям дати відповідь на запитання: «Чи є дерева живими організмами? Яку користь приносять дерева?».

Діти розкладають предметні малюнки по порядку за фазами росту дерева. Учитель роздає учням аркуші паперу та пропонує намалювати дерево з плодами.

Вправа «На гостині у зайчика»

— Впізнайте, до кого ми прийшли в гості.

- Довгі вуха має, прудко стрибає,
Моркву полюбляє, від усіх втікає. (*Зайчик.*)

— Зайчик живе не сам, у нього є зайченята. Порахуйте, скільки їх. (*Учитель виставляє малюнки зайченят.*)

— А тепер для вас — декілька цікавих завдань.

- Покладіть на тарілочку стільки морквинок, скільки у нас зайчиків.
- Покладіть на одну морквинку більше.
- Покладіть на одну морквинку менше.
- Чи вистачає моркви для всіх зайченят?

Руханка «Квіти прокидаються»

Учитель пропонує дітям згадати відомі їм квіти та уявити, що вони — маленькі квіточки. Потім учитель пропонує учням виконати дії за словами вірша.

Прокидаються квітки,
Розкривають пелюстки.
Вітерець дихнув легенько,
Пелюстки хитнув тихенько.
Сутеніє, і квітки
Затуляють пелюстки.
Тихо засинають.

3. Творчі вправи

Вправа «Пошук спільного»

— Що спільного між деревом і квіткою? Пояснюйте по черзі.

Наприклад:

- І квітка, і дерево — рослини.
- Вони зеленого кольору.
- Древа і квіти навесні цвітуть.
- Їх слід поливати...

Хвилинка спостережень. Гра «Художник»

— Художник дещо забув намалювати тваринам. Виправить помилки. (*Робота в парах: домалювати хвости тваринам.*)

Фантастичні перевтілення

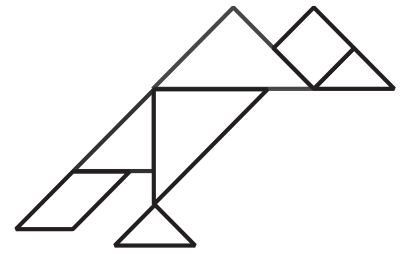
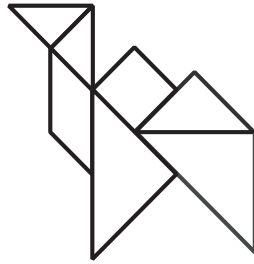
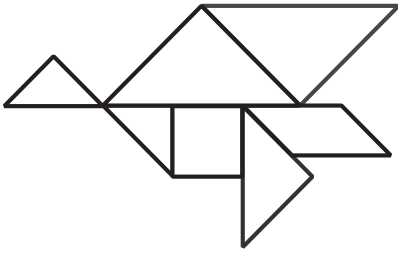
— Діти, зараз ви побуваєте у ролі тварин, відповідатимете їхніми голосами.

Вранці, тільки сонце встало,
Півник будить всіх до справи... (*Ку-ку-рі-ку!*)
Всі прокинулися вмить.
Коник у хліву іржить... (*І-го-го!*)
І корова не мовчить... (*Му-у!*)
Цуцик весело до кішки промовляє... (*Гав-гав-гав!*)
І вона йому ласкаво так муркоче... (*Няв-няв-няв!*)
Гуска голосно гелґоче... (*Га-га-га!*)
Квочка до курчаток квоче... (*Куд-ку-да!*)
Пустотливе ягнятко набридає... (*Бе-е-е!*)
І грайливе козенятко теж гукає... (*Ме-е-е!*)
А у лісі вовк-розбійник завиває... (*У-у-у!*)
І ворона-каркарона не змовкає... (*Кар-кар!*)

Гра «Танграм»

Квадрат розрізають певним чином. У результаті утворюється 11 частин: 2 квадрати, 4 трикутники, 5 прямокутників (*4 маленькі та 1 великий*).

Дітям пропонують комбінуючи отримати різні силуети (*рослин, тварин*).

Вправа-гра «Подарунок»

— Оберіть улюблене дерево, підготуйте для нього подарунок.

(Діти по черзі дарують дереву подарунки, пояснюючи їхнє значення.)

Наприклад:

— Я дарую тобі птаха (*фігурка з паперу*). Він буде тобі другом й урятує від гусениць.

— Я дарую тобі годівницю. Нехай до тебе прилетить багато твоїх друзів-птих.

— Я дарую тобі крапельку води, нехай вона напоїть і уміє тебе.

— Я дарую тобі сонечко, нехай воно зігріває тебе.

— Я дарую тобі землю-ґрунт, щоб ти краще росло, нехай вона годує й напуває тебе.

— Я дарую тобі метелика. Нехай він відпочиває на твоїх квітках, листочках, прикрасить тебе своїм яскравим убранням.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, використовуючи ключові фрази.

- Під час уроку мені вдалося...
- Найважливішим завданням для мене стало...
- Мене зацікавили питання...

Релаксаційна вправа «Розпускання бутона»

Учасники утворюють коло, беруться за руки. За сигналом учителя всі рухаються всередину кола, сідають.

— Уявіть, що ми всі один бутон квітки, яка повільно починає розпускатися з початком дня.

Діти підводяться і розходяться.

— Кожен з вас — пелюстка цієї квітки. Квіти приносять людям радість і щастя. Я сподіваюся, і ви будете радувати своїх рідних і друзів.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 63. ПРАКТИКУМ «ЩО НЕОБХІДНО ОРГАНІЗМАМ ДЛЯ ЖИТТЯ»

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати в учнів уявлення про умови, необхідні для життя рослин; розвивати спостережливість і кмітливість, уміння проводити досліди і робити висновки, доводити свою думку; формувати потребу в пізнанні природи; виховувати бажання пізнавати навколишній світ;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: м'ячик, кубик, фішки, комп'ютер, відеоролик, картинки із зображенням дії вітру, картки «Резюме».

Тип уроку: урок застосування знань, умінь і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Лиш дзвінок на урок продзвенить —
Стане кожен серйозним в ту мить,
Бо роботи багато у нас,
І активно працює весь клас.

2. Актуалізація опорних знань

- Як ви вважаєте, чи досить одного Сонця для життя організмів?
- Послухайте казку про чарівників, без яких неможливе наше життя.

Дуже давно, коли ще не було людей, на нашій планеті жили чарівники, яких звали Вода, Повітря та Земля. Вода наповнювала океани, моря, річки і давала життя всім організмам. Повітря піднімало крапельки води та надувало хмарки, які давали дощик Землі. Земля дякувала за таку щедрість Воді та Повітрю і давала життя рослинам. Сонечко милувалося роботою своїх чарівників та допомагало їм творити добро та красу.

І. В. Дехтяренко

- Яким організмам допомагали «чарівники»?

3. Повідомлення теми та мети уроку

Вправа «Банани»

- Розділіть слова і прочитайте, про що нам сьогодні потрібно дізнатися.

ЩО НЕОБХІДНО ОРГАНІЗМАМ ДЛЯ ЖИТТЯ?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вправи на застосування знань, умінь і навичок

«Асоціативний куц»

- Що необхідно організмам для життя?

Гра «Сонце в долонях»

— Уявіть, що Сонце котилося по небу й опустилося просто до нас у долоньки. Сонце — це дуже гаряча зірка. Ми можемо утримати його в руках? (Ні!)

— Спробуємо? (Так!)

Діти передають одне одному м'ячик-Сонце швидко, щоб не обпектися.

— А тепер потріть долоні одна об одну сильно-сильно. Гарячими стали? (Так!) Це Сонечко зігріло їх.

Дослідницький практикум

— Рослинам життєво необхідно сонячне світло. Вони «навчилися» його знаходити і до нього повертатися.

• Дослід 1

— Першого дня поставте горщик з паростками на стіл, який розміщено на відстані від вікна. Що ви помітили наступного ранку?

Висновок. Паростки повернулися і зігнулися до світла.

— Перемістіть горщик в освітлене сонцем місце. Упродовж дня спостерігайте за рослиною. Чи змінять своє положення паростки?

Висновок. Так, паростки змінили положення. Вони випросталися.

• Дослід 2

— Поставте дві цибулини у склянки з водою. Одну склянку поставте на підвіконні в квартирі, іншу — в прохолодне місце (*наприклад, на балконі чи вулиці*).

— Спостерігайте впродовж тижня за рослинами. Порівняйте їх.

Висновок. У теплому приміщенні рослина росла краще, у холодному — повільніше. Тепло сприяє кращому росту рослин.

Перегляд відеоролика

— Перегляньте відео «Які умови необхідні до життя?» (<https://youtu.be/UN459rlnuQ>).

— Який висновок ви зробили з побаченого?

Фізкультхвилинка

Ми берізки і кленці,

(Піднімають руки вгору, стуливши долоні докупи.)

В нас тоненькі стовбурці.

(Ходьба на місці.)

Ми в стрункі стаєм ряди,

Випрямляємо гілки.

(Стають навшпиньки, потягуються.)

Лесть зіп'явшись з корінців,

Дістаєм до промінців.

(Нахили вперед, назад.)

Наші ручки-пагінці

Хиляться на вітерці

(Нахили праворуч, ліворуч.)

Вправо, вліво, і весь сад

Нахилився вперед-назад.

(Нахили вперед, назад.)

2. Тренувальні вправи

1) Гра «Що потрібне для життя, а що — ні?».

Учитель називає слова. Якщо це потрібне для життя, учні плещуть у долоні, якщо ні — не плещуть. Перемагає той, хто не припустився помилки.

— Живим організмам для життя потрібне: повітря, Місяць, вода, зорі, камінь, Сонце, пісок, поживні речовини тощо.

2) Робота за підручником (с. 110).

— Розгляньте малюнки.

— Яка рослина росла в темряві, а яка — в освітленому приміщенні? Поясніть чому.

Висновок. На світлі виросла рослина з міцним стеблом, має яскраве зелене забарвлення. Без світла рослина має тонке, слабке стебло жовтого кольору. Рослинам для росту необхідне сонячне світло.

3) Тестування.

1. Що належить до живої природи?

а) Людина, рослини, тварини, гриби;

б) Сонце, повітря, вода, Земля, людина і те, що створено її руками;

в) Сонце, небо, хмари, вода, гори, сніг.

2. До неживої природи належать:

- а) людина, рослини, тварини, гриби;
- б) Сонце, небо, хмари, Земля, гори, вода, сніг;
- в) Сонце, Земля, повітря, вода, хмари, людина і те, що створено її руками.

3. Чим жива природа відрізняється від неживої?

- а) Усе живе дихає, живиться, росте, розвивається, розмножується, помирає;
- б) усе живе пересувається, росте, радіє, приносить потомство, помирає;
- в) усе живе розмовляє, пересувається, росте, розмножується, помирає.

Дихальна вправа «Дме вітер»

Обладнання: 2 картинки, на одній з яких зображено легкий вітерець, що хитає трави, квіти, а на іншій — сильний вітер, що гоїдає дерева.

Учитель демонструє дітям картинку із зображенням вітерецю і каже: «Влітку ми пішли на прогулянку в ліс. Дує легкий вітерець і колише травичку і квіточки. Він дме тихо-тихо, ось так: “У-у-у” (звук вимовляє тихо і протяжно)». Потім показує картинку із зображенням сильного вітру і каже: «Раптом подув сильний вітер, він голосно загудів “У-у-у” (звук вимовляє голосно і довго)». Учні повторюють за учителем, як дме легкий вітерець і як гуде сильний вітер.

(Важливо стежити, щоб, повторюючи за учителем, діти дотримували відповідної сили голосу.)

3. Творчі вправи

Гра «Маленькі хитроці»

Мета: визначити способи пристосування живих організмів до умов навколишнього середовища.

Використовуючи кубик, фішки і рухаючись у напрямку стрілок, дитина називає способи пристосування живих організмів до середовища проживання.

Наприклад. У метеликів довгий хоботок, щоб добувати нектар з квітів.

Гра «Вірю — не вірю»

У центрі кола стоїть ведучий і кидає м'яча комусь з учасників гри. Він промовляє невелике речення, наприклад: «Дерева можуть рухатися», «Рослини дихають», «Рослини — живі організми», «Живі організми можуть жити без світла» тощо. Гравець ловить м'яча, якщо ведучий сказав правду. Якщо хтось з гравців припустився помилки, він залишає гру. Перемагає той, хто залишився. *(Може бути кілька переможців.)*

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Продовж речення»

- Для життя живим організмам потрібно...

Вправа «Резюме»

Учитель пропонує учням підбити підсумки своєї діяльності на уроці, підготувавши резюме з використанням ключових фраз:

- під час уроку мені вдалося...
- найважливішим знанням для мене стало...
- у ході роботи в мене виникли почуття...
- мене зацікавили питання...
- мені забракло таких знань та вмінь...

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 64. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** повторити та закріпити знання учнів з вивченого матеріалу; розвивати зв'язне мовлення, спостережливість; виховувати бажання розвивати свої здібності, вивчати та досліджувати довкілля;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; компетентності в природничих науках та технологіях.

Обладнання: малюнки із зображенням продуктів харчування, пелюстки, кубик, фант, матеріали для лото, конверти, розмальовки, склянки з водою, пензлики, розрізна азбука, торбинка.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна, інформатична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

На уроці підсумковим
Треба дружно працювати,

Щоб змогли на всі питання
Повні відповіді дати.

2. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні у нас підсумковий урок. Цікаві творчі завдання допоможуть нам провести його змістовно і весело.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повторення основних фактів, понять

Вправа «Живе — неживе»

Мета: закріпити вміння розрізняти об'єкти та явища живої та неживої природи.

Учитель називає об'єкти та явища природи і пропонує визначити належність до певної групи.

Наприклад: вода, мак, каміння, грім, зірки, соняшник, повітря, заєць, глина, орел тощо.

Робота в групах

— Ви — також організми. Вам для життя потрібні світло, тепло, повітря, вода. Для зростання необхідне корисне харчування.

На дошці — малюнки із зображенням продуктів харчування: молоко, яблуко, сік, сир, картопля, чіпси, мівіна, сухарикки, копчена ковбаса, компот, газований напій, кока-кола, солодоці, мед, риба, олія, морозиво, смажене м'ясо, солоний огірок, гамбургер.

Завдання:

I група. Вибрати і назвати корисні для здоров'я продукти. Які страви можна з них приготувати?

II група. Вибрати і назвати шкідливі для здоров'я продукти. Пояснити свій вибір.

Вправа «Синтез думок»

— Які корисні продукти вам бажано вживати?

Дидактична гра «Що це таке?»

Учитель загадує предмет живої або неживої природи і називає його ознаки. Якщо діти його відгадали, загадує наступний предмет, якщо ні, то список ознак збільшується.

Наприклад: «Яйце» — овальне, біле, крихке, зверху тверде, всередині частіше рідке, поживне, можна зустріти на селянському дворі, в лісі, навіть у місті, з нього вилуплюються пташенята.

Гра «Чарівна квітка»

Мета: закріпити знання дітей про значення рослин в житті людини; розвивати навички читання готових символів; виховувати у дитини потребу турбуватися про рослини і про своє здоров'я.

Обладнання: вирізані з паперу пелюстки ромашки, на кожній з яких намальовано символ-шифр; кубик.

Дитині пропонують вибрати пелюстку із символами значень рослин у житті людини (№ 1 — очищення повітря, № 2 — визначення часу, № 3 — прогноз погоди, № 4 — краса навколишнього світу, № 5 — створення настрою, № 6 — застосування з лікувальною метою); гру залишає той, хто не зуміє розшифрувати символ на пелюстці.

Гра «Потрібно — не можна»

Дидактичне завдання: закріпити правила поведінки у природному середовищі.

Дитина має дати правильну відповідь, як потрібно і як не можна поводитися в природі. Вона отримує фант. Перемагає той, хто отримує найбільше фантів.

Учитель пропонує дітям уявити, що вони в лісі. Він називає дію, а діти відповідають: «можна» чи «не можна» це робити.

Можна: саджати квіти, рослини; охороняти первоцвіти й рідкісні рослини; обгороджувати мурашники; спостерігати за жабами; милуватися красою природи; підгодовувати птахів; прибирати місця відпочинку в лісі, на березі, річці.

Не можна: ламати гілочки дерев, кущів; обдирати кору дерев; рвати багато квітів; збивати гриби ногами; руйнувати павутиння; збивати павуків; ловити метеликів, жаб.

Динамічна вправа «Листоноша»

Діти об'єднуються у 2 команди. По черзі гравці підбігають кожен до свого стільця, на якому лежить маленький конверт. На звороті написано ім'я адресата з іншої команди. Прочитавши ім'я адресата, «листоноша» голосно вигукує його, а адресат піднімає руку і кричить: «Це Я!». Потім він вирушає за черговим листом. Виграє найшвидша команда. Учитель на звороті карток може написати значення імен. Ці картки наприкінці гри можна зачитати і подарувати.

2. Узагальнення знань

Перегляд відеоролика

Діти переглядають відео «Що ми знаємо про світ, у якому живемо», обговорюють побачене (<https://youtu.be/q-WqdNS8JL0>).

Лото «Кому потрібна вода?»

Мета: закріпити знання дітей про значення води в житті людини, тваринного та рослинного світу.

Обладнання: ігрові поля 20×25 (5 шт.), розділені на квадрати; у центрі ігрового поля є зображення, навколо якого розміщено 8 порожніх квадратів, картки.

Ведучий роздає учасникам гри ігрові поля — картки розміром 20×25, на яких зображено: «Хто живе у воді?»; «Хто живе біля води?»; «Хто п'є воду?»; «Що поливають водою?»; «Що росте у воді?». Картки, розміром 6×6, із зображенням тварин, комах, людей, птахів, рослин — у ведучого. Ведучий перемішує їх і, виймаючи по одній, показує дітям, уточнюючи запитання: «Хто це? Кому потрібна ця картка?». Гравець називає, що зображено на картці, та чому він вибрав її. (Наприклад, «Це кішка. Вона п'є воду».) Якщо відповідь правильна, ведучий віддає картку гравцеві. Він викладає її на ігровому полі.

Гра триває, доки всі учасники не доберуть картки до ігрових полів. Виграє той, хто першим заповнить своє ігрове поле картками.

Рухлива гра «Не замочи ніг»

Мета: розвивати вміння перестрибувати через предмети; утримувати рівновагу; розвивати спритність.

На підлозі креслять дві паралельні лінії на відстані кількох кроків одна від одної. Між ними — «болото», де розкидано «камінці». Діти об'єднуються у 3–4 групи. За умовним сигналом учителя діти групами перескакують по «камінцях». Виграє група, у якій ніхто не «замочив» ніг, тобто не оступився. Гра повторюється 3–4 рази.

3. Узагальнення вмінь

Перегляд відеоролика

Учні переглядають відео «Як потрібно берегти природу?» (<https://youtu.be/ahxe6Y6OM0o>), обговорюють зміст.

Робота над скоромовкою (у вигляді змагання)

Я по воду до кринички
Поведу малу сестричку.
Хай відеречко бере,
Водички трохи набере.

Робота з текстом

Учитель читає оповідання Бориса Вовка «Бережіть воду».

Вода лилися з крана невпинною цівкою.

— Хто це тут порядкував? — суворо запитала Ніна.

— То я руки мив, — почервонів Микола.

— А кран чому не закрутив?

— А хіба що? Вода ледь-ледь ллється.

— Ледь-ледь, а кухлик за хвилину повний. До вечора ціле озеро натекло б.

Де не взявся Гаврик. Він облизнувся, бо дуже хотілося пити. Микола вилив воду з кухлика в мисочку. І Гаврик, помахуючи хвостом, заходився пити.

Тим часом кухлик наповнився знову. Микола полив на підвіконні квіти. Листочки примули розправилися й посвіжішали.

— Усім, усім потрібна вода, — сказала Ніна, — і людям, і птахам, і тваринам, і рослинам. А візьмемо машини. Автомобіль без неї не обійдеться. Трактор також. І заводи, й фабрики без води не працюватимуть.

— Я все зрозумів, — сказав Микола й міцно закрутив кран, щоб води марно не витікало ні краплини.

— Який висновок ви зробили для себе, послухавши оповідання?

— Для чого використовують воду у вашій родині? Як бережуть воду у вашій сім'ї?

Робота в центрі творчості. Малювання водою

Діти зафарбовують мокрим пензликом водну розмальовку.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Абетковий суп»

Учитель пропонує кожному учневі витягнути із чарівної торбинки літеру розрізної азбуки (*вилучити літери «ь, и, й, ї»*) і придумати підсумкове речення на тему уроку, що починалося б з цієї літери.

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. *Динамічні перерви. 1–2 класи* / упоряд. В. П. Порощук.— Х. : Вид. група «Основа», 2018.— 221, [3] с.— (Серія «Нова українська школа»).
2. *Інтерактивні технології навчання у початкових класах* / Авт.-упоряд. І. Дівакова.— Тернопіль : Мандрівець, 2008.— 180 с.
3. *Матоніна Р.Д. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів.*— Х. : Вид. група «Основа». 2013.— 174, [2] с.— (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип. 12 (120)).
4. *Хвилинки здоров'я — щодня. 1–2 класи* / упоряд. В. П. Порощук.— Х. : Вид. група «Основа», 2018.— 222, [2] с.— (Серія «Нова українська школа»).
5. *Я досліджую світ: підруч. інтегр. курсу для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти : (у 2-х част.)* : ч. 1 / Гільберг Тетяна та ін.— К. : Генеза, 2018.— 112 с. : іл.
6. <https://dovidka.biz.ua/>
7. <http://allref.com.ua/uk>
8. <http://pedrada.km.ua/>
9. <http://posibnyk.com/lessons/63-1-0-1371>
10. http://journal.osnova.com.ua/article/50045-Про_водицю-сестрицю._Заняття_у_старшій_групі
11. <https://www.subject.com.ua/>
12. <http://bilochka31.org.ua/>
13. http://dnzromashka.rv.ua/attachments/article/57/Pro_zdorovja_Kozak.pdf
14. <http://ped-kopilka.com.ua/>
15. <https://pustunchik.ua/>
16. <https://naurok.com.ua/journal>
17. <http://krasotkina.com/>
18. <https://docplayer.net/48784807-Rozvivalni-progulyanki-v-dnz.html>
19. http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Tyzhden-12_-Prygody-krapelky-pdf.pdf
20. <http://autta.org.ua/>

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

ПОРОЩУК Валентина Павлівна

**Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ.
1 КЛАС. ЧАСТИНА 1**

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *Є. С. Островський*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 10.01.2019. Формат 84×108/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 22.68. Замовлення № 19-01/14-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66

тел. (057) 731-96-34

e-mail: office1@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6058 від 01.03.2018 р.

Телефон для замовлення: 0-800-505-212

(Безкоштовно з мобільних та стаціонарних телефонів України)

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»

м. Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. +38(057)703-12-21

www.triada-pack.com, email: sale@triada.kharkov.ua

ISO 9001:2015 № UA228351, FАMО TRIADA LLC (065445)

Код ПШМ214	Ціна 90,00
---------------	---------------

Безкоштовні Інтернет-марафони від Видавничої групи «Основа»!

Інтернет-марафон — це цікава інформація, нові ідеї та практика застосування, атмосфера творчості й натхнення, спілкування з експертами та колегами

Простір для професійного зростання освітян!

Взяти участь в Інтернет-марафонах варто не лише заради нової інформації, але й заради тієї творчої енергетики, яку спікери передають слухачам!

- 4 рази на рік: у березні, червні, серпні та жовні;
- спікери: вчителі змін, тренери НУШ, працівники освіти, іноземні фахівці;
- безкоштовні вебінари на актуальні теми;
- 100% корисної та якісної інформації!

Долучайтеся до нашої події онлайн або переглядайте записи всіх вебінарів на YouTube-каналі Інтернет-марафону: www.youtube.com/c/MARAFONOSNOVA

Приєднуйтеся до нас у Facebook!

На сторінці Інтернет-марафону www.fb.com/InternetMarafon:

- дізнавайтесь про анонси;
- беріть участь у розіграшах подарунків;
- переглядайте безкоштовно записи вебінарів;
- замовляйте сертифікати: паперові чи електронні.

Приєднуйтеся і запрошуйте колег!

Станьте спікером Інтернет-марафону!

Бажаєте поділитися власним досвідом та напрацюваннями із колегами? Станьте спікером наших Інтернет-марафонів! Надси-лайте свої листи на електронну пошту marafon.osnova@gmail.com

Зростаєте разом із ВГ «Основа»! Зустрінемося на Інтернет-марафонах!

Пишіть нам:

на електронну пошту: marafon.osnova@gmail.com

ІНТЕРНЕТ-МАРАФОН
Спільно зростаємо разом!